

**T.C.
ERZINCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**I. İNÖNÜ ZAFERİ'NDEN İZMİR'İN
KURTULUŞUNA KADAR AÇIKSÖZ
GAZETESİ'NDE HÂRİCİ HABERLER**

Yüksek Lisans Tezi

Murat YETİM

**Danışman
Doç. Dr. Erol KAYA**

Erzincan 2015

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, Tarih Anabilim Dalının Tarih Bilim Dalında jürimiz tarafından **Yüksek Lisans** Tezi olarak Kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri : Doç. Dr. Erol KAYA

Jüri :Yrd. Doç. Dr. Erdem YAVUZ

Jüri :Yrd. Doç. Dr. Yusuf Ziya KESKİN

İ.İNÖNÜ ZAFERİ'NDEN İZMİR'İN KURTULUŞUNA KADAR AÇIKSÖZ GAZETESİ'NDE HÂRİCİ HABERLER

Murat YETİM

Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2015

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Erol KAYA

ÖZET

Milli Mücadele döneminde Anadolu ve İstanbul'da yayın yapan gazeteler bu dönemin aydınlatılmasında önemli bir rol üstlenmişlerdir. Bu dönemde İstanbul ve Anadolu'da yayın yapan gazetelerin birçoğu milli mücadeleye destek vermiştir. Özellikle Anadolu'da yayın yapan gazetelerin verdiği destek önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Millî Mücadele döneminin anlaşılmasına katkıda bulunan en önemli gazetelerden birisi de çalışmamıza kaynak olan 15 Haziran 1919 – 14 Aralık 1931 tarihleri arasında Kastamonu'da yayınlanan Açıksöz gazetesidir. Bu döneme ait Açıksöz gazetesinde yer alan haberler günümüz Türkçesine çevrilmiştir. Açıksöz gazetesi neşredildiği dönem içerisinde birçok konuda okuyucularına bilgi vermiştir.

Açıksöz Gazetesi milli mücadele hareketinin kazanılmasında ve bilhassa Batı Karadeniz halkının bu zafere inandırılmasında önemli bir etken olmuştur. Gazetenin usta yazarları kaleme aldıkları makalelerle kamuoyunun bu zafere olan inancını artırmıştır. Gazetenin yayın hayatını sürdürdüğü Kastamonu milli mücadele döneminde işgal edilmemesine rağmen gazete Anadolu'da yapılan işgallere karşı tepki göstermiş ve bu işgaller karşısındaki derin üzüntüsünü sayfalarına taşımıştır.

Gazete bölge haberleriyle birlikte cephe haberleri ve dış haberlere önemli bir yer ayırmıştır. Bu çalışmada milli mücadele döneminde önemli bir yere sahip olan hârici haberler olarak ele alınmıştır. Açıksöz gazetesi harici haberleri sayfalarına taşırken kendine mahsus muhabirlerinden, Anadolu Ajansı'ndan, milli mücadeleye

destek veren Anadolu ve İstanbul basınından ve Avrupa'nın birçok merkezindeki yabancı ajanslardan yararlanmıştır. Bu haberler arasında Avrupa kamuoyunun işgallere bakışını ve tepkilerini, devletlerarası diplomasi görüşmelerini ve birçok defa toplanan konferansları ayrıntısıyla okuyucularına aktarmıştır. Açıksöz gazetesi milli mücadele dönemi araştırmalarına o dönemin canlı tanığı olarak bugün önemli bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Açıksöz Gazetesi Haberleri, Milli Mücadele ve Kastamonu, Hârici Haberler, Yabancı Ajanslar, Avrupa'daki Konferanslar.

FOREİNG NEWS IN AÇIKSÖZ NEWSPAPER FROM THE VICTORY OF İ. İNÖNÜ TO THE LIBERATION OF İZMİR

Murat YETİM

Erzincan University, Institute of Social Sciences, Department of History

M.A. Thesis, January 2015

Thesis Supervisor: Assist. Doç. Dr. Erol KAYA

ABSTRACT

During the War of Independence (National Struggle) newspapers, published in Anatolia and Istanbul, had an important part in the enlightenment of this period. Most of the newspapers published in Anatolia and Istanbul supported War of Independence (national struggle). Especially the support of the newspapers published in Anatolia is an important issue to be taken into consideration. One of the most important newspapers helping us to understand the War of Independence is Açiksöz, which is the source of our study, published between 15th June 1919 and 14th November 1931 in Kastamonu. News regarding to this period published in Açiksöz has been translated into today's Turkish. During the period it was published, Açiksöz informed the people about many issues.

Açiksöz was an important factor in national struggle movement especially persuading people living in Western Blacksea region to the victory. Great authors of the newspaper increased the faith of the people with the articles they put down on the paper. Although Kastamonu where the newspaper maintained broadcasting life wasn't occupied, the newspaper reacted against the invasions in Anatolia and carried their deep sorrow for these invasions on their pages.

The newspaper gave importance to foreign news and news from the frontline together with the regional news. In this study foreign news having an important part in war of independence are investigated. While carrying foreign news to the pages, Açiksöz benefited from unique news reporters, media supporting the war of

independence in İstanbul and Anatolia and foreign news agencies in many European centres. With these news, it conveyed the outlook and reaction of the European public to the invasions, interstate diplomacy meetings and conferences assembled many times to the reader in detail. Açiksöz newspaper provides an important contribution to studies related to the war of independence as a living witness of that period.

Keywords: Açiksöz Daily News, War of Independence and Kastamonu, Foreign News, Foreign News Agencies and European Conferences

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL TUTANAĞI.....	I
ÖZET	II
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	VI
EKLER	VIII
KISALTMALAR CETVELİ	IX
ÖNSÖZ	X
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

I. TÜRK BASIN TARİHİ.....	4
I.1. Türk Basın Tarihine Genel Bir Bakış.....	4
I.2. Açıksöz Gazetesi	6

II. BÖLÜM

II. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE OCAK 1921'DEN EYLÜL 1922'YE

KADAR HÂRİCİ HABERLER	10
II.1. 1337 (1921) Yılı Kânûn-ı Sâni (Ocak) Ayı Haberleri	10
II.2. 1337 (1921) Yılı Şubat Ayı Haberleri.....	15
II.3. 1337 (1921) Yılı Mart Ayı Haberleri	21
II.4. 1337 (1921) Yılı Nisan Ayı Haberleri	23
II.5. 1337 (1921) Yılı Mayıs Ayı Haberleri.....	85
II.6. 1337 (1921) Yılı Haziran Ayı Haberleri	118
II.7. 1337 (1921) Yılı Temmuz Ayı Haberleri	140
II.8. 1337 (1921) Yılı Ağustos Ayı Haberleri.....	156
II.9. 1337 (1921) Yılı Eylül Ayı Haberleri	168
II.10. 1337 (1921) Yılı Ekim Ayı Haberleri	180
II.11. 1337 (1921) Yılı Kasım Ayı Haberleri	194
II.12. 1337 (1921) Yılı Kânûn-ı Evvel (Aralık) Ayı Haberleri	216
II.13. 1338 (1922) Yılı Kânûn-ı Sâni (Ocak) Ayı Haberleri	224

II.14. 1338 (1922) Yılı Şubat Ayı Haberleri.....	236
II.15. 1338 (1922) Yılı Mart Ayı Haberleri.....	244
II.16. 1338 (1922) Yılı Nisan Ayı Haberleri	247
II.17. 1338 (1922) Yılı Mayıs Ayı Haberleri.....	252
II.18. 1338 (1922) Yılı Haziran Ayı Haberleri	256
II.19. 1338 (1922) Yılı Temmuz Ayı Haberleri	265
II.20. 1338 (1922) Yılı Ağustos Ayı Haberleri.....	277
II.21. 1338 (1922) Yılı Eylül Ayı Haberleri	286

III.BÖLÜM

SONUÇ.....	291
SÖZLÜK.....	307
KAYNAKÇA	316
EKLER	319

EKLER

Ek-1	Açıksöz Gazetesi'nin 587. sayısında Boğazlar Meselesi hakkında haberi
Ek-2	Açıksöz Gazetesi'nin 583. sayısında Ege Denizi'ne kadar Batı Anadolu'nun Yunanlılardan temizlenmesi haberi
Ek-3	Açıksöz Gazetesi'nin 579. sayısında Sakarya zaferinin I. Yıldönümü ve Büyük Taarruz zaferinin Hindistan Müslümanları üzerinde yarattığı sevinç haberi
Ek-4	Açıksöz Gazetesi'nin 149. sayısında II. İnönü savaşı esnasında Yunanlıların muharebe meydanından kaçıışı haberi
Ek-5	Açıksöz Gazetesi'nin 152. sayısında Almanya'da ortaya çıkan Bolşevik İhtilali haberi
Ek-6	Açıksöz Gazetesi'nin 152. sayısında Talat Paşa'nın cenaze merasimi haberi
Ek-7	Açıksöz Gazetesi'nin 157. sayısında Dumlupınar'da Yunan mevzilerinin ele geçirilmesi ve Edirne'de Bulgar – Yunan savaşı haberi
Ek-8	Açıksöz Gazetesi'nin 335. sayısında Washington Konferansı ve Türkiye – Fransa Antlaşması haberi
Ek-9	Açıksöz Gazetesi'nin 337. sayısında İtilaf devletlerinin silahlardan arındırma planı haberi
Ek-10	Açıksöz Gazetesi'nin 338. sayısında İzmir kıyılarında Müslüman cesetleri ve Mısır meselesi hakkında haber
Ek-11	Açıksöz Gazetesi'nin 345. sayısında Irak meselesi hakkında haber
Ek-12	Açıksöz Gazetesi'nin 218. sayısında İzmit civarında Türk – Yunan savaşı ve şark meselesi hakkında haber

KISALTMALAR CETVELİ

A.A	: Anadolu Ajansı.
bkz.	: Bakınız.
C.	: Cilt.
Ks.	: Kısım.
S.	: Sayı.
s.	: Sayfa numarası.
TTK	: Türk Tarih Kurumu.
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi.
vd.	: Ve diğerleri.
Y.	: Yıl.

ÖNSÖZ

Kastamonu, millî mücadele döneminde İtilâf Devletleri tarafından işgal edilmiş olan Anadolu topraklarının hemen yanında bulunmaktaydı. Batı cephesinin önemli bir ikmal merkezi olan Kastamonu, bu özelliğiyle birlikte millî mücadele yıllarında önemli bir misyona sahip olmuştur. Kastamonu, milli mücadelenin Avrupa bürokrasisi ve basınının da yakından takip edildiği önemli bir üst halindeydi.

Kastamonu'nun aydınları, milli mücadele döneminde Açıksöz adında bir gazete yayımlamaya başlamış ve millî mücadele hareketine yadsınamayacak derecede destek sağlamışlardır. Dönemin zor şartları altında, Anadolu topraklarının İtilâf devletleri tarafından paylaşılarak işgal edildiği bir dönemde böyle bir gazete çıkararak tarihin sayfalarında haklı olarak yer almışlardır.

Çalışmamızı tez konusu olan Açıksöz Gazetesi, ilk defa 15 Haziran 1919 tarihinde Kastamonu'da neşredilmeye başlanmıştır. Gazetenin sahibi Ahmet Hamdi (Çelen) Bey, sorumlu müdürü Hüsnü (Açıksöz) Bey'dir. Uzun soluklu bir yayın hayatı olan Açıksöz gazetesi, 14 Aralık 1931 tarihli 3691. sayısıyla yayınlarına son vermiştir. Daha sonraları, Açıksöz Gazetesi'nin önde gelen ismi Hüsnü (Açıksöz) Bey, 25 Mayıs 1937 tarihinde Doğrusöz Gazetesi'ni yayımlamaya başlamıştır. Açıksöz Gazetesi, neşredildiği dönemde, geniş bir alana hitap etmiştir. Açıksöz Gazetesi Kastamonu ve ilçeleri başta olmak üzere, Zonguldak, İnebolu, Sinop, Çankırı, Bolu ve gizli yollarla İstanbul'a getirilerek okuyucusuna zor da olsa ulaştırılmıştır. Ayrıca Açıksöz Gazetesi, bölgesel haberlerle birlikte, bütün vatani ilgilendiren haberlere de geniş yer vermiştir.

Açıksöz Gazetesi, Türk tarihinin en zor ve en kritik döneminde Batı Karadeniz'in küçük bir vilayetinde yayın hayatına başlamış, Millî Mücadele hareketine başlangıcından sonuna kadar hizmet etmiştir. Açıksöz Gazetesi'nin neşredildiği dönem Türk tarihi için işgal dönemi, bir baskı dönemi olduğu düşünüldüğünde, Açıksöz Gazetesi'nin katkılarının değeri bir kat daha artmaktadır.

Yapılan literatür taramasında, Açıksöz Gazetesi'nin, pek çok araştırmacının dikkatini çektiği ve gazeteden faydalanılarak eserler meydana getirildiği görülmüştür. Bu eserlerin başlıkları şu şekildedir: *Açıksöz Gazetesinin Milli*

Mücadele'ye Katkısı, Açıksöz Gazetesinin 1920-1921 Yıllarına Ait Konu Başlıklarının Fihristi, Açıksöz Gazetesi'ne Göre Kastamonu İstiklâl Mahkemeleri, Kurtuluş Savaşı'nda Yunanlılar ve Anadolu Rumları Üzerine Makaleler (Açıksöz Gazetesi), Hüsnü Açıksöz'ün Makaleleri, Kastamonu Basınında Millî Mücadele'nin Yankıları, İsmail Habib Sevük'ün Açıksöz'deki Yazıları 1921-1922, Mustafa Necati Bey'in Kastamonu'daki Çalışmaları, Millî Mücadele'de Mehmet Akif Kastamonu'da, Kazım Karabekir Paşa'nın Kastamonu'dan Geçışı, Kastamonu'da Yapılan İlk Kadın Mitingi, Mahallî Basın Işığında Milli Mücadelede Kastamonu ve Çevresi, Açıksöz Gazetesinde Sakarya Savaşı.

Yapılan literatür taraması neticesinde Açıksöz Gazetesi'yle ilgili birçok çalışma yapılmasına rağmen, I. İnönü Zaferi'nden İzmir'in kurtuluşuna kadar Açıksöz Gazetesi'ndeki harici haberlerin toplu bir şekilde ele alınıp değerlendirilmediği saptanmıştır. Bu netice bizi Açıksöz Gazetesi'ni araştırmaya sevk etmiş ve çalışmamızda I. İnönü zaferinden İzmir'in kurtuluşuna kadar Açıksöz Gazetesi'ndeki harici haberlerin ele alınıp değerlendirilmesi fırsatını vermiştir. Böylece, Açıksöz Gazetesi'nin konuyla ilgili haberlerin aynen çevirisi yöntemi takip edilerek; bizden sonra bu konuyla ilgili yapılacak araştırmalara yardımcı olmak amaçlanmıştır.

Açıksöz Gazetesi'nin günümüze kadar ulaşan mevcut nüshalarının büyük oranda muhafaza edilmiş olması da, gazete üzerinde yapılacak araştırmayı netleştirmiştir. Ancak mevcut nüshaların bazılarında kısmî tahrip olmuştur. Gazetenin bu kısımlarında okunması mümkün olmayan kelimeler parantez içinde (okunamadı) olarak belirtilerek gazetenin aslına sadık kalınmaya çalışılmıştır.

Çalışmalarında her türlü bilgi ve deneyimiyle bana yol gösteren danışman hocam Doç. Dr. Erol KAYA'ya teşekkür ederim.

Çalışmamda tecrübelerinden yararlandığım hocalarım Prof. Dr. Necati Fahri Taş, Doç. Dr. Erol KAYA ve Yrd. Doç. Dr. Nurettin Birol'a teşekkür ve şükranlarımı sunarım.

Murat YETİM
Erzincan 2015

GİRİŞ

Basın; günlük ya da haftalık olarak güncel olaylara ilişkin haberleri ve görüşleri, makalelerle kamuoyunun ilgisini çekecek şekilde, görsel ve yazınsal olarak bilgiler içeren yayınların bütünüdür¹. Toplumların yönlendirilmesinde önemli bir etkiye sahip olan basın istenilen hedefe ulaşmada kullanılan bir vasıtada olarak asırlardan beri kullanılmaktadır. Teknolojinin hızlı bir şekilde ilerlemesine rağmen günümüz dünyasında bile basın önemini korumuş, istenilen doğrultuda toplumsal reflekslerin verilmesinde yönlendiriciliğini koruyabilmiştir.

Açıksöz Gazetesi Mondros Ateşkes Antlaşması hükümlerinin uygulanmaya başlandığı bir dönemde, 15 Haziran 1919'da yayın hayatına başlamıştır. Millî Mücadele dönemi Anadolu basını içerisinde en önemli gazetelerden birisi olan Açıksöz Gazetesi, Batı Karadeniz'in tarihsel değeri yüksek olan Kastamonu vilayetinde yayımlanmıştır. Bu gazete, yayın hayatına başladığı 15 Haziran 1919'dan itibaren tüm gücüyle Millî Mücadele hareketini desteklemiş ve esaretin Türk toplumu tarafından hiçbir şekilde kabul edilemeyeceğini her fırsatta vurgulamıştır. Ocak 1921'den Eylül 1922 arası dönem, Türk milletinin var olma veya yok olma mücadelesini verdiği en önemli zaman dilimlerinden birisi olmuştur². Bu zaman dilimi, I.ve II. İnönü Muharebeleri, Eskişehir-Kütahya Muharebeleri, Mustafa Kemal Paşa'nın Başkomutan³ olarak ordunun komutanlığını yaptığı ve büyük bir zaferle sonuçlanan Sakarya Meydan Muharebesi'ni, düşmana son darbenin vurulduğu Başkumandanlık Meydan Muharebesi'ni ve hemen akabinde İzmir'in düşman işgalinden kurtarıldığı 9 Eylül 1922'e kadar olan süreci ve bu sürecin iç ve dış kamuoyundaki yansımalarını kapsamaktadır.

Açıksöz Gazetesi'nin bu süreçte öne çıkan pek çok haberleri olmuştur. Avrupa mahâfilinin Milli Mücadeleye bakışı, Batı Cephesi'ndeki gelişmelerin Avrupa kamuoyundaki yansımaları, İtilâf devletlerinin Şark Sorunu'na bakışları, İtilâfçıların kendi aralarındaki uyuşmazlıkları, İslam dünyasının Milli Mücadele'ye vermiş

---

¹ Hasan Refik Ertuğ, *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi*, C.1, İstanbul, 1970, s. 4.

² Nuran Kılağız, *Türk Siyasî Hayatında 1965 Seçimleri*, Ankara, 2007, s. 66.

³ *Nutuk*, II, İstanbul, 1969, s. 610-611.

olduğu maddi ve manevi destek, Yunanistan hükümetinin ve kamuoyunun içerisine düştüğü bed-bnlik, Milli Mücadele'nin tüm şiddetiyle kendisini gösterdiği Batı Cephesi'ndeki haberler, Gazi Mustafa Kemal'in Başkomutanlık sresinin uzatılması, Resmi tebliğler, İstiklâl Mahkemeleri haberleri gibi halkın zihnini canlı tutabilecek Milli Mücadeleye katılımı artıracak her türlü haberler Açıksöz Gazetesi'nde neşredilmiştir.

Açıksöz Gazetesi'nin neş ettiği hârici haberlere bakıldığında özellikle A.B.D, Batı Avrupa, Orta ve Doğu Avrupa, Ortadoğu, Kuzey Afrika lkeleri, Kafkasya, İnan ve Uzakdoğu lkelerinde yaşanan gelişmeleri büyük bir titizlikle ve günübirlik olarak gazetenin sayfalarına taşındığı görülmektedir. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa kıtasındaki sıcak gelişmeler büyük bir titizlikle gerek muhabir-i mahsusasından, gerek Anadolu Ajansı'ndan gerekse yabancı ajanslar vasıtasıyla elde edilmiş ve süratle gazetede neş edilmiştir.

Gazetenin yayınladığı hârici haberlerde geniş bir yer tutan ve en dikkat çekici başlıklar ise Anadolu topraklarını işgale koyulan Yunanistan ile ilgili haberlerdir. Gazete, Milli Mücadele esnasında Batı Cephesi'ndeki Yunan mağlubiyetlerinin Yunan hükümeti, askeriyyesi, mahâfili ve kamuoyu üzerindeki etkilerini perde arkasıyla birlikte tüm çıplaklığıyla neş etmesidir. Bu haberlerin geniş ve etkileyici bir şekilde verilmesi Türk kamuoyunun gerek moralinin yükseltilmesi gerekse zafere olan inancını artırılmasının hedeflendiği açıkça görülmektedir.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasıyla birlikte İtilâf Devletleri şark Sorunu açık bir şekilde Avrupa ve dünya diplomasisinin gündemine getirmişlerdir. İtilafçılar, bir yandan Osmanlı topraklarını işgal ederek askeri tazyiklerini artırırken, diğer yandan da topladıkları konferanslarla birlikte siyaseten şark Sorunu'nun icrasını yürütmüşlerdir. Açıksöz Gazetesi, bu konferansları yakından takip etmiş ve kamuoyunu bilgilendirmiştir. Açıksöz Gazetesi, İtilaf devletlerinin bu çalışmalarını ve perde arkasındaki gelişmeleri büyük bir titizlikle Türk kamuoyunun gözlerinin önüne sermiştir. Bilhassa gazetenin edip köşe yazarları şark Sorunu'nun gelişimi hakkında önemli makaleler kaleme alarak; Türk milletini İtilâfçıların ittihâz ettikleri planlardan haberdar etmişlerdir.

I. Dünya Savaşı'nı Osmanlı Devleti ile birlikte mağlup kapatan Almanya'nın içerisine düştüğü bunalım ve imzaladıkları Versay Antlaşması'nın hükümlerinin uygulanmasında İtilâf devletleriyle yaşadığı problemler gazetenin hârici haberlerinde önemli bir yer tutarken; Almanya'nın Lehistan ile giriştiği Yukarı Silezya Meselesi bu dönemde dünya siyasetinin dikkatini bu coğrafyaya çevirmesine neden olmuştur.

Yine İngiltere ve Fransa'nın Ortadoğu'da yapmış oldukları işgaller ve bu işgal bölgelerinden çekilme kararlarının alınışı ve uygulanmaya başlanması, Uzakdoğu'da bu tarihlerde İngiliz himayesi altında bulunan Hint Müslümanlarının Milli Mücadeleye verdiği maddi ve manevi destek gazetenin sayfalarında kendisini göstermiştir.

Sovyet Rusya'nın ardı ardına düzenlemiş olduğu Sosyalist Enternasyonal toplantılarının içeriği Açıksöz Gazetesi'nde geniş bir yer tutmuştur. Bu dönemde komünist lider Lenin ile birlikte komünist devrimin önemli isimleri Çiçerin, Troçki gibi isimlerin çalışmalarına dikkat çekilmiştir. Sovyet Rusya ile A.B.D arasında yaşanan siyasi ve ekonomik çıkar çatışmaları yine gazetenin üzerinde önemle durduğu hârici haberler olmuştur.

Açıksöz Gazetesi, Mısır'ın bağımsızlık faaliyetiyle ilgili haberlere de sayfalarında geniş yer ayırmıştır. Bu dönemde Mısır milliyetperverlerinin önemli bir ismi olan Zağlol Paşa'nın Mısır halkı üzerindeki etkileri ve Avrupa siyasiyyesindeki çalışmaları taktirle karşılanmış ve okuyucuya aktarılmıştır.

I. BÖLÜM

I. TÜRK BASIN TARİHİ

I.1. Türk Basın Tarihine Genel Bir Bakış

İlk Türk matbaası İbrahim Müteferrika'nın uzun müzakereleri sonunda 1726'da Sultan III. Ahmet'in fermanı ve Şeyhülislâm Yenişehirli Abdullah Efendi'nin fetvasıyla 1727 yılının Temmuz ayında kurulmuştur. İbrahim Müteferrika, matbaasında Arapça'dan Türkçe'ye çeviri olan "Kitab-ı Lügat-ı Vankulu" adlı eseri 31 Ocak 1729'da ilk defa neşretmiştir⁴. Eserin müellifi XVI. yüzyılın önemli alimi olan ve "Van Kulu" lakabıyla tanınan Mehmet Efendi'dir. İki ciltten oluşan bu eser bugün dahi bilimsel çalışmalarda başvuru kaynağı değerini korumaktadır.

Matbaanın gelişmesine paralel olarak ilk Türkçe gazete, İstanbul'da yayımlanan Takvim-i Vekâyî'dir. Takvim-i Vekâyî, 1 Kasım 1831'de yayına başlamış olup, devletin resmî gazetesidir⁵. Böylece ilk Türk gazetesi olan Takvim-i Vekayi yayımlanmaya başlanarak, Türk basın hayatı da başlamış oldu.

Takvim-i Vekâyî'nin Türkçesinden başka Le Moniteur Ottoman adıyla Fransızcası da neşredilmiştir⁶. Bu gazete Sultan II. Mahmut'un emriyle dış dünya karşısında Türk çıkarlarını savunmak için Takvim-i Vekayi'nin Fransızcası olarak Le Moniteur Otaman adıyla çıkarılmıştır. Bu gazete İstanbul'daki yabancı elçiliklere yöneliktir⁷. Böylece II. Mahmut'la birlikte Türk basın hayatı (1831) güçlü bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Ceride-i Havadis'in çıkarılmaya başlanmasından sonra yine Tanzimat döneminde 21 Ekim 1860'da Tercüman-ı Ahvâl, hemen akabinde ise 28 Haziran 1862'de Tasvir-i Efkâr gazeteleri Türk basın hayatında yer almıştır⁸.

---

⁴ Selim Nüzhet Gerçek, *Türk Matbaacılığı I*, İstanbul, 1939, s.9-10. Türkçenin ilk matbu eseri ise 31 Ocak 1729 (1 Recep 1141) tarihinde basılan Vankulu Lüğati'dir. Bu lügat, 1010 senesinde vefat eden, Farablı bir Türk bilgini olan İsmail el-Cevheri'nin telif etiği Tâcü'l-lüga ve Sıhhatü'l-Arabiyye yahut sadece Sahah, Sihah unvanlı büyük ve meşhur Arapça lüğatin Türkçeye tercümesidir. Bu muazzam eseri, "Vankulu" ismiyle tanınan Mehmed Efendi çevirmiştir.

⁵ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (Çeviren: Metin Kırıatlı), Ankara, 2000, s. 95.

⁶ Selim Nüzhet Gerçek, *Türk Matbaatı*, (Derleyen: Ali Birinci), Ankara, 2002, s. 110.

⁷ Orhan Koloğlu, "Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın", İstanbul, 1992, syf: 11 - 15

⁸ Necdet Hayta, *Tarih Araştırmalarına Kaynak Olarak Tasvir-i Efkâr Gazetesi (1278/1862-*

Bu tarihten sonra gazete sayılarında artış olduğu görülmüştür⁹. Artık başta İstanbul olmak üzere Osmanlı devletinin birçok vilayetinde gazete yayımları başlamıştır.

İstanbul dışında ise ilk gazeteler, yayın dili Türkçe ve Arapça olan Vakâyî-i Mısıriyye adıyla 1828’de Mısır’da, yayın dili Türkçe ve Grekçe olan Vakâyî-i Giridiyye adıyla 1830’da Girit’te,¹⁰ Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa tarafından neşredilmiştir¹¹. Bunlardan başka Osmanlı azınlıklarının pek çok dilde gazete ve dergileri de yayımlanmıştır¹². Görüldüğü gibi Osmanlı devletinin XIX. Yüzyılında başlayan basın çalışmaları hızlı bir gelişim safhasına girmiş, demokratik ortam içerisinde herkes rahatça gazete çıkarabilmiştir. Bu da Osmanlı düşünce hayatına önemli bir katkı sağlamıştır. Ayrıca Osmanlı devletindeki azınlıkların (Rum, Ermeni ve Yahudi) aynı yüzyıldan itibaren rahatça gazete çıkarıp yayınlamaları dikkat çekicidir.

Her ne kadar vilayet gazetelerinin çıkarılmasında devletin etkisi olsa da gazeteler, yerel ve sosyal konular hakkında haber yapmaktan geri kalmamıştır. Yemen gazetesinde kadın eğitimi konulu haber, Yanya gazetesinde lise diploma töreni, Envâr-ı Şarkıyye’de (Doğu Işıkları) Türk Milleti ile ilgili özeleştiriler neşredilmiştir¹³. Bütün bunlar bu dönem neşriyat faaliyetlerinin sadece resmî boyutta kalmayıp, sivilleşme yolunda mesafe kat ettiğini ortaya koymuştur.

II. Meşrutiyet’in ilanından sonra gazete sayısında hızlı bir artış olduğu görülmüştür. Gazetelerin artık hür olduğu, sansürün yasak olduğu bu dönemin ilk bir buçuk ayı içerisinde, gazete imtiyazı alanların sayısı 200’ü geçmiştir¹⁴. Gazete çıkarmak için İzmir ve Aydın bölgesinde 110, Suriye ve Lübnan bölgesinde 85, Selanik’te 35 başvuru yapılmıştır. Neredeyse, bu dönemde gazete çıkmayan tek bir

---

1286/1869), Ankara, 2002, s.10.

⁹ M. Serhat Yılmaz, *II. Meşrutiyet Devri Kastamonu Basın Tarihi (1908–1918)*, Ankara, 2008, s. 12.

¹⁰ Hıfzı Topuz, *II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, İstanbul, 2003, s.13–15.

¹¹ Hasan Duman, *Osmanlı-Türk Süreli Yayınları ve Gazeteleri (1828-1928) I*, Ankara, 2000, s. 7.

¹² Ali Arslan, *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Rum Basını*, İstanbul, 2005, s. 28 vd.

¹³ Muammer Yaşar, *Anadolu’da İlk Türk Gazetesi (Envâr-ı Şarkıyye)*, Ankara, 1971, s. 29.

¹⁴ M. Nuri İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, İstanbul, 2005, s. 306.

vilayet kalmamıştır. Matbaalar genelde; Türkçe, Rumca ve Ermenice yayınlar neşretmiştir¹⁵. Bütün bu gelişmeler, Anadolu'da kültürel hayatın geliştiğini gösterir.

I.2. Açıksöz Gazetesi

Millî mücadele hareketinin kazanılmasında katkıda bulunan illerden birisi de Kastamonu'dur.¹⁶ Kastamonu'nun bu harekete katkılarından birisi olan Açıksöz Gazetesi'ni, 15 Haziran 1919'da¹⁷ Kastamonu Lisesi Müdürü Mehmet Behçet Bey, lise arkadaşları Hüsnü (Açıksöz)¹⁸ Bey, Ahmet Hamdi Bey, Tahir (Karaoğuz) Bey ve lise öğrencileri hep birlikte Kastamonu'da yayımlamaya başlamışlardır¹⁹.

Daha sonra bu ekibe Tarih öğretmeni İsmail Hakkı (Uzunçarşılı) Bey, Edebiyat öğretmeni İsmail Habib (Sevük) Bey,²⁰ yazar Hasan Fehmi (Turgal) Bey, Milletvekili Talat Bey, Maarif Eski Vekili Mustafa Necati Bey²¹ ve Nizameddin Nazif Bey de katılmışlardır. 19 Ekim 1920'de Mehmet Akif (Ersoy) Kastamonu'ya gelmiş, Açıksöz gazetesini ziyaret ederek, bu tarihten itibaren gazetede yazı yazmaya başlamıştır. Gazetenin 21 Şubat 1921 tarihli 123. sayısında, Mehmet Akif (Ersoy)'un

---

¹⁵ Orhan Koloğlu, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, s. 87-88; Server İskit, *Türkiye'de Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış*, s.146-148.

¹⁶ Osman Oğuzhan Arslanoğlu, *Nasrullah Kadı ve Kastamonu Kent Tarihindeki Yeri*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2011, s. 33.

¹⁷ *Açıksöz*, 15 Haziran 1919, Numara: 1.

¹⁸ Hüsnü Açıksöz, 1986 yılında, bugün sınırlarımız dışında kalan Bulgaristan'ın Kırcaali şehrinde doğmuştur. Mahkeme kâtibi olan babasının görevi gereği önce Çerkeş'e gelmiş, burada ilkokulu ve rüştiyeyi bitirmiştir. Daha sonra babasının Kastamonu'ya atanması üzerine Kastamonu Sultanî'sine kayıt olmuştur. Öğrenimi devam ederken askere alınmış ve 15 Eylül 1915-31 Ekim 1918 tarihleri arasında Kafkas Cephesi'nde ihtiyat zabıtlığı mülâzım-ı sânilğinde bulunmuş, askerlikten sonra tekrar Kastamonu'ya dönmüş ve kalan öğrenimini 1919'da tamamlamıştır. Aynı yıl, İstanbul Üniversitesi Hukuk Mektebi'ne kayıt yaptırmış ancak ülkenin içinde bulunduğu durumdan dolayı İstanbul'dan tekrar Kastamonu'ya dönmüştür. Hüsnü Bey, 28 Eylül 1919'da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurucuları arasında yer almıştır. 2 Ekim 1920-7 Mart 1924 tarihleri arasında Dâruhilafe Medresesi'nde, 8 Mayıs 1924-8 Aralık 1925 tarihleri arasında İmam-Hatip Mektebi'nde Türkçe öğretmenliği, daha sonra dört yıl da Sanat Mektebi'nde Türkçe ve Tarih öğretmenliği yapmıştır. İki dönem Umumi Meclis üyeliğine seçilmiştir. Cumhuriyet Halk Fırkası kurulurken yönetim kurulunda görev almıştır. 1939 yılı VI. dönem Kastamonu mebusluğuna seçilmiştir. Hüsnü Bey, aynı yıl İstanbul'da vefat etmiştir. Hüsnü Bey, Açıksöz gazetesinden başka gazetelerde de yazılar yazmıştır. Hüsnü Bey'in en kıymetli eseri *İstiklâl Harbi'nde Kastamonu* adlı kitabıdır. Bu eserde Kastamonu'da yaşadıklarını gördüklerini anlatmış; o zaman kurulan dernekler ve memleketine uğrayan önemli şahıslar hakkından önemli bilgiler vermiştir. Bu kitabından başka *Baş Efendi*, *Kim Kimi Yola Getirdi* adlı iki küçük piyes kitabı daha vardır. Mustafa Eski, *Hüsnü Açıksöz'ün Makaleleri*, Ankara, 2008, s. 1-7.

¹⁹ Mustafa Eski, *Kastamonu Basınında Millî Mücadele'nin Yankıları*, Ankara, 1995, s. 15.

²⁰ Mustafa Eski, *İsmail Habib Sevük'ün Açıksöz'deki Yazıları 1921-1922*, Ankara, 1998, s. 12.

²¹ Mustafa Eski, *Mustafa Necati Bey'in Kastamonu'daki Çalışmaları*, Ankara, 1990, s. 80.

muhteşem eseri İstiklâl Marşı neşredilmiştir²². Böylece Açığsöz gazetesi çok güçlü bir yazar kadrosuna sahip olmuş ve daha yayımlandığı ilk günlerde bile çok fazla okura ulaşmıştır.

Açığsöz gazetesinin ilk 12 sayısı 38x41 ebadında 4 sütunlu iki sayfadır. Gazetenin başlığının altında “*Şimdilik İki Sahife Haftada Bir Neşrolunur Müstakil’ül Efkâr Gazetesidir*” ifadesi yazılmıştır. Gazetenin bir sayısı 2, altı aylık aboneliği 50, yıllık aboneliği 100 kuruştur. Açığsöz gazetesi, 21 Eylül 1919 tarihli 13. sayısından itibaren 4 sayfa çıkmaya başlamış; ancak 1920 yılının ilk aylarında soğuk hava şartlarından ve İstanbul’dan sipariş edilen kâğıtların gecikmesinden dolayı, 15 Şubat 1920 tarihli 34. sayısından itibaren tek yaprak olarak birinci hamur kâğıda basılmak zorunda kalmıştır.

Gazete, hava şartlarının uygun olmasıyla ve İstanbul’un işgal edilmesi üzerine büyük fedakârlıkla 21 Mart 1920 tarihli 39. sayısından itibaren yine 4 sayfa olarak çıkmıştır²³. Açığsöz gazetesinin, 27 Mayıs 1920 tarihli 49. sayısından itibaren Pazartesi ve Perşembe günleri olmak üzere haftada iki defa neşrolunacağı duyurulmuştur. Gazete, 15 Haziran 1920’de neşredilmediği için, 14 Haziran 1920 tarihli 54. sayısı ile birinci yılını doldurmuştur. Bu sayıda kâğıt fiyatlarının artmasından dolayı, her sayının 2 kuruştan 5 kuruşa, altı aylık aboneliğin 50 kuruştan 125 kuruşa, yıllık aboneliğin 100 kuruştan 250 kuruşa çıkarıldığı duyurulmuştur.

Gazete, 9 Mart 1921 tarihli 128. sayısından itibaren Cumartesi gününden başka her gün çıkarılmaya başlanmış, gazetenin ebadı aynı kalarak, sayfa adedi 4’ten 2’ye inmiş, sütun adedi ise 5’e çıkmıştır²⁴. Abone bedeli ise yıllık 700, altı aylık 350, üç aylık 200 kuruş olmuştur. Gazetenin, 1 Nisan 1921 tarihli 148. sayısında ebadı 41x57’ye büyütülmüş ve sütun adedi 5 olarak kalmıştır. Gazetenin, 15 Haziran 1921 tarihli 209. sayısından itibaren her gün bir başmakale yayınlamaya başlanmış ve bu başmakaleler İsmail Habib (Sevük) tarafından yazılmıştır. 19 Eylül 1927 tarihli 2402. sayıdan itibaren Ahmet Hamdi (Çelen) Bey, Açığsöz Gazetesi’ni tamamen Hüsni (Açığsöz) Bey’e devretmiş ve Hüsni Bey, gazetenin tek sahibi olmuştur.

²² Mustafa Eski, *Millî Mücadele’de Mehmet Akif Kastamonu’da*, Ankara, 1983, s. 8.

²³ *Açığsöz*, 21 Mart 1336, Numara: 39.

²⁴ Gazetenin bu sayısında “Cumartesi gününden mâ-adâ her gün neşrolunur” açıklaması yazılmıştır. *Açığsöz*, 9 Mart 1337, Numara: 128.

Açıksöz Gazetesi, Harf İnkılâbı'ndan sonra, 15 Haziran 1928 tarihinde Açıksöz Gazetesi, yeni harflerle neşredilmeye başlanmış, 9 Eylül 1928 tarihli sayısında ilk defa yeni harflerle dizilmiş haberler okuyuculara sunulmuştur. Gazetede, 5 Aralık 1928 tarihinden itibaren tamamen yeni harflerle haber yapılmaya başlanmıştır. Gazete, 2 Ocak 1930 tarihinden itibaren tekrar sadece Pazartesi ve Perşembe günleri neşredilmiştir²⁵.

Açıksöz Gazetesi'nin mevcut nüshaları Kastamonu İl Halk Kütüphanesi'nde ve TBMM Mikrofilm Arşivi'nde bulunmaktadır.

Açıksöz Gazetesi'nin yayın politikası ise Kuva-yı Milliye'yi coşkuyla karşılamak ve TBMM'yi ve Mustafa Kemal Paşa'yı destekleyici bir eğilim sergilemek olmuştur²⁶. Gazete, İngilizlere karşı topyekûn aleyhte yayın yaparken, İstanbul Hükümeti'ni şiddetle eleştirmiş ve Damat Ferit Paşa Hükümeti'ni İtilaf Devletleri tarafından kullanılan kukla olarak görmüş, yayın politikasını da bu doğrultuda yapmıştır. Açıksöz gazetesi, o günlerde Rusya'da güçlenen Bolşeviklik gelişmelerini yakından takip edip bunu sütunlarına yansıtmıştır²⁷.

Gazete, Kastamonu ve çevresinde "Millî Mücadele'nin Sesi" olmuştur²⁸. Gazete ulaştırılabildiği tüm coğrafyaya milli birlik ve bütünlüğü aşılama çalışması ve birçok zorluğa rağmen ulusal mücadelenin sesi olmaya çalışmıştır.

Açıksöz Gazetesi, Kastamonu İstiklal Mahkemeleri kararlarını halka duyurmada bir köprü vazifesi görmüştür²⁹. Milli mücadele yıllarında yargı vazifesi üstlenen İstiklâl Mahkemelerinden en önemlilerinden birisi de Kastamonu'da kurulan İstiklal Mahkemesi olmuştur. Bu mahkeme milli mücadele aleyhine faaliyette bulunanlara karşı şiddetli kararlar vermiştir.

---

²⁵ Aziz Demircioğlu, *100 Yıllık Kastamonu Basını 1872-1972*, s. 70-75.

²⁶ Faruk Söylemez, "Millî Mücadele de Kastamonu Basını", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi Atatürk Yolu*, C. 3, S. 12, Ankara, 1993, s. 411-416.

²⁷ *Açıksöz*, 27 Eylül 1336, Numara: 81.

²⁸ Sefer Bulğu, *Açıksöz Gazetesi'nin 1920-1921 Yıllarına Ait Konu Başlıklarının Fihristi*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2001, s. 1.

²⁹ Eyüp Akman, *Açıksöz Gazetesi'ne Göre Kastamonu İstiklâl Mahkemeleri*, Ankara, 2005, s. 12.

Açıksöz Gazetesi'nin yayımlandığı yerler ise, Kastamonu ve çevresi ile birlikte İnebolu, Zonguldak, Sinop, Çankırı, Bolu³⁰ ve Kuzey Anadolu'nun hem haberlerini yayınlamış hem de buralarda yayımlanmıştır.³¹

Açıksöz Gazetesi, Zonguldak ve diğer yörelerde de satılarak halkın Millî Mücadele hareketi etrafında birleşmesine büyük katkıda bulunmuştur. Mali imkânsızlıklara rağmen gazete, Millî Mücadele hareketini duyurmak ve kamuoyu oluşturmak için bazen ücretsiz olarak ilçe ve köylere kadar gönderilmiştir. Açıksöz Gazetesi, İstanbul gazetelerinin Anadolu'ya girmesinin yasaklanması üzerine zengin konu içeriği ve muhabirlerinden aldığı haberler ile neredeyse İstanbul basınına aratmamıştır. Ayrıca Açıksöz Gazetesi gizli yollardan İstanbul'a bile sokularak satılmıştır³².

Açıksöz Gazetesi'nin taşıdığı vasıflar ve döneminde yayınlanan gazeteler nazaran daha büyük öneme sahip olmuştur. Çünkü Açıksöz Gazetesi, düzenli ve uzun soluklu bir yayın hayatına sahip olmuş, yayın çizgisinden bir sapma göstermemiştir. Ayrıca Açıksöz gazetesi, sahip olduğu şartları iyi değerlendirerek, Millî Mücadele dönemi tarihindeki önemli yerini almayı başarmıştır³³. Milli mücadele döneminde yayın hayatını sürdürmüş olan birçok Anadolu ve İstanbul gazetesi bu zor dönemde günlük ve düzenli bir şekilde okuyucularıyla buluşamadığı görülmektedir. Böylece Açıksöz Gazetesi, milli mücadeleye sunmuş olduğu katkı ile bu dönemdeki haklı yerini almıştır.

---

³⁰ Mustafa Eski, *Kurtuluş Savaşı'nda Yunanlılar ve Anadolu Rumları Üzerine Makaleler (Açıksöz Gazetesi)*, Ankara, 1999, s. 15.

³¹ Hüsnü Açıksözcü, *İstiklal Harbinde Kastamonu*, Kastamonu, 1933, s. 83.

³² Faruk Söylemez, *Açıksöz Gazetesinin Milli Mücadele'ye Katkısı*, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1987, s. 9.

³³ Fazıl Çiftçi, *Mahallî Basın Işığında Milli Mücadelede Kastamonu ve Çevresi*, C. 1, Kastamonu, 2006, s. 353.

II. BÖLÜM

II. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE OCAK 1921'DEN EYLÜL 1922'YE KADAR HÂRİCİ HABERLER

II.1. 1337 (1921) Yılı Kânûn-ı Sâni (Ocak) Ayı Haberleri

Hususi Telgraflarımız

İngiltere Parlamentosu'nun Tatil Müzâkerâtı

Zonguldak: (Kanûn-i Sâni) – İngiliz Parlamentosu 28 Şubatta tekrar toplanmak üzere tatil-i müzâkerât etmiştir.

Son celsede hazır bulunan kral nutkunda: Hükümetim Yunanistan vaziyetini müttefiklerle mesuliyet-i müşterekemize muvaffak bir surette tesviye bulmaya çalışacaktır demiştir.

İrlanda Vaziyeti

Zonguldak: (Kanûn-i Sâni) – İrlanda'da vaziyet pek ziyade kesb-i vahâmet etmiştir. Hükümet en nihayet Humrol esâsâtını kabule mecbur olmuştur. Müfritler müstakil cumhuriyet talebinde ısrar ediyorlar.

Humrol: İrlanda'nın kendisine mahsus parlamento ile idare olunması demektir!

Hırvatistan Cumhuriyeti'nin İlanı

Zonguldak: (Kanûn-i Sâni) – Hırvat Çiftçi Fırkası Radiç 240.000 müntehib [yağma eden] namına Hırvatistan Cumhuriyetini ilan etmiştir. Romanya hudutlarını takviye ediyor.

Bavyera ve Prusya'da İğtişâşlar

Zonguldak: (Kanûn-i Sâni) – Bavyera ve Prusya'da icrâ edilmekte olan Bolşeviklik propagandası neticesi büyük iğtişâşlar [karışıklık] zuhûr etmiştir.

Lloyd George – Terk-i Teslihât

Zonguldak: (Kanûn-i Sâni) – Lloyd George son beyânâtında: Fransa Amerika terk-i teslihât edemezlerse biz de edemeyiz. Müttefikler Almanya'nın terk-i teslihâtı hakkında nakz-i ahid [anlaşmayı yok sayma] karşısında bulunuyor. Müdafaa-i milliye, muhafız teşkilatının lâğvî imkânsızdır demiştir. (3 Kânûn-ı Sâni 1921 – 1. nüsha)

Hususi Telgraflarımız

Müzakere Salonlarında da Muhârebe Oluyor

Zonguldak: 4 Kanûn-i Sâni: Sırp ve Bulgar Tahdid-i Hudud Komisyonu'nun müzâkereleri pek heyecanlı ve gürültülü devam etmektedir. Bulgar miralayının taht-ı riyâsetinde in'ikâd eden ve hudud meselelerinin halline uğraşan bu mücadele pek mühim hadiseler, kavgalar olmaktadır. Tarafeyn galeyânından husûle gelen bir mücadelede Sırp generallerinden birisi maktûl düşmüştür.

Amerika ve Bolşevikler

Zonguldak: 4 Kanûn-i Sâni: Amerika hükümeti Bolşevik sefirini geri göndermiştir. Bunun üzerine derhâl Bolşevik Hâriciye Komiseri Çiçerin Amerika şirketleriyle yapılan bütün ticâret mukavelelerinin feshini emr etmiş ve Amerika ticâretine büyük bir darbe indirmiştir.

Almanlar Laf Dinlemiyor

Zonguldak: 4 Kanûn-i Sâni: Almanlar muâhede-i sulhiyyeyi imza ederken bu ağır şerâiti mecburiyet karşısında imza ediyoruz. Fakat tatbikine karışamayız demişlerdi. Hakikaten şimdiye kadar Almanlar dedikleri gibi muâhede-i sulhiyyenin hemen hemen esâsını ve mühim hiçbir maddesini icrâ etmediler. Bugün yine Alan Siya Konferansı hilâfındaki hareketlerine devam ettikleri bildirilmektedir. (6 Kânûn-ı Sâni - 1921 2. nüsha)

Hususi Telgraflarımız

Tavassut Yapacaklarmış!..

Zonguldak: 6 Kanûn-i Sâni – (muhâbir-i mahsusamızdan) Fransa Başvekili (Leygues) Ankara ile İtilâfçıların arasını bulmak için tavassut [arabuluculuk] yapmak isteyen ve Kut-ül Ammare'de elimize esir düşen General Tawshend ile Ahmed Rıza Bey ve Haham Naum'u nezdine kabul etmiştir.

İtalya'nın Arzusu

Zonguldak: 6 Kanûn-i Sâni – Laziyona gazetesi İtalya'nın Türk ittihâdını arzu ettiği ve bu ittihâdın kendi menfaati için el-zem bulunduğunu yazıyor.

Romanya Hududunda Tahşidât

Zonguldak: 6 Kanûn-i Sâni – Romanya hududunda Bolşeviklerin pek mühim tahşidâtta [toplamalar] buldukları bildirilmektedir. (10 Kânûn-ı Sâni 1921 – 2. nüsha)

Hususi Telgraflarımız

Curzon Paris'e Gidiyor

Zonguldak: 12 Kanûn-i Sâni – Lord Curzon Paris'e gitmiştir. Mahâfil-i siyasiyyede bu seyâhate pek ziyade ehemmiyet verilmektedir.

Yunan Kralının Nutku

Zonguldak: 12 Kanûn-i Sâni – Yunan parlamentosunun hîn-i küşâdında Kral Konstantin irâd ettiği nutukta ez-cümle demiştir ki: Müttefiklerin itimâdını celb-i siyaset takip ederek müttefiklere şüphe verecek hareketlerden tevakki [sakınma] edeceğiz. Yunan kralının bu nutku eski muhâlif firkalar ez-cümle köylü ve asker arasında sû-i tesir hâsıl etmiştir. (13 Kânûn-ı Sâni 1921 – 2. nüsha)

Hususi Telgraflarımız

Yunanlılar Dışlerini Sıkıyorlarmış!

Zonguldak: 16 Kanûn-i Sâni 337 – Yunan Maliye Nâzırı “Kaloyepolis” matbûâta vâki' olan beyânâtında: Yunanistan'ın fevkalade hall-i müzâyakada bulunduğunu söyledikten sonra demiştir ki: Bu şerâit tahtında dışlerimizi sıkarak askerlerimizi oldukları yerde tutmaya çalışıyoruz.

İtalya'da Mühim Bir Müzâkere

Zonguldak: 16 Kanûn-i Sâni – İtalya Hâriciye Nâzırı Sforza'ya Fransız sefir ile pek mahrem-âne görüşmektedir. Mahâfil-i siyasiyyede bu görüşmelere pek büyük ehemmiyet verilmektedir.

Arnavutluk Milyarder Kral Arıyor

Zonguldak: 16 Kanûn-i Sâni 337 – Arnavutlar milyarder bir kral bulmak için Amerika'ya bir heyet göndermiştir.

Romanya Cevap Veriyor

Zonguldak: 16 Kanûn-i Sâni – Besarabya'nın hemen tahliyesine dair verilen Rus notasına, Romanya Başvekili (Takeyanesku) itilâf-kârane bir cevap vermiştir.

Ez-cümle kabinesinin hiçbir vakit Rusya'ya husûmet beslemediğini ve bi- taraflıktan ayrılmayacağını ilave etmiştir.

Alman Sosyal Demokratlarının Talepleri

Zonguldak: 16 Kanûn-i Sâni sene 37 – Alman amele sendikalarının teşvikiyle Sosyal Demokrat Fırkası terk-i teslihât meselesinde hükümetin şedid hat ve hareket tayin etmesini ve itilafçılara bu hususta mutâvaat [itaat etme] edilmesini talep etmişlerdir.

İran'dan Tası Tarağı Topluyor

Zonguldak: 16 Kanûn-i Sâni sene 37 – Tahran'dan bildirildiğine göre İngiliz kuvvetlerinin İran'dan çekilmesi üzerine İngiltere sefâreti kadınların ve çocukların İran'dan çıkması için bir beyân-nâme neşr etmiş ve artık İran'da İngilizlerin hall-i emniyette olmadıklarını izâh etmiştir.

Avusturya Hükümeti İtilâf Hükümetlerine Devrolunuyor

Zonguldak: 16 Kanûn-i Sâni sene 37 – Avusturya hükümeti İtilâfçı çemberinin tazyiki dolayısıyla varidâtını dokunduğundan istifa etmiş ve umûr-i idareyi [idari işler] Avusturya'da bulunan İtilâf devletlerinin Tamirat Komisyonu'na tevdi' edeceğini İtilâf hükümetlerine bildirmiştir. (17 Kânûn-ı Sâni 1921 – 2. nüsha)

Hususi Telgraflarımız

Berlin'de Kanlı Arbedeler

Zonguldak: 19 Kanûn-i Sâni sene 337 – Almanya'da günden güne tekessür [çoğalma] ve tezâyüd eden komünistler, Berlin'de yaptıkları bir nümâyiş [gösteri] esnasında muhâlifler ile karşılaşarak sokaklarda pek kanlı ve sürekli mücadeleler olmuştur.

Fransa'nın Almanya'ya Şedid-ül-mâil Notası

Paris: 4 (t. h. r.) – Fransa matbûâtı 31 Kanûn-i Evvelde terk-i teslihât hakkında Almanya hükümetine gönderilen nota metnini neşr etmektedir. Mezkûr notada 9 Temmuz (1920) tarihli protokolünü mündericâtına tevfikân Almanya'nın ez-cümle emniyet zâbitası ile ehâli muhafızlarının tecrîdi hususunda vaki' olan taahhüdâtı derhatır ettirilmekte ve teslim edilen eslihanın kâfi görülmediği ve Almanya'nın ehâli muhafızlarının ne zaman silahlarını egeceğini, kontrol komisyonuna bildirmediğini beyân edilmekte ve müttefikler emniyet zâbitası teşkilâtının ilgâsını tehir etmeye

muvaffakat eyledikleri halde bu babta henüz bir şey yapılmadığını ve el-yevm Şark-ı Prusya ve Bavyera’da ehâli muhafızlarının ifâ-yi vazifeye devam eyledikleri dermiyân ve nihayet fazla malzeme-i harbiyenin henüz tamamen teslim edilmediğini, aynı zamanda ordu miktarı tenzil edilmiş ise de Alman hükümetinin muâhede ahkâmına mugâyir olarak tasfiye-i hesabâta mugâyir olarak bir takım teşkilâtı muhafazada devam edildiği bildirilmektedir. Notanın sonunda hükümetin sûret-i resmiyyede vaki’ olan taahhüdâtını ifâ etmemesini hükümet-i cumhuriyenin nazar-ı itibara aldığı ve bu babta hükümetlerin müzâkerede bulunacakları ilave edilmektedir. (20 Kânûn-ı Sâni 1921 – 1. nüsha)

Hususi Telgraflarımız

Ludendorff Milislerin Başında

Zonguldak: 22 Kanûn-i Sâni 337 – (Morning Post) gazetesi yazıyor: Almanya Milis Teşkilâtı günden güne tevsi’ ediyor. Bu teşkilâtı Almanların sâbık erkân-ı harbiye-i umûmiyye reisi (Ludendorff) idare etmektedir.

Papulos İzmir’e Dönmüş

Zonguldak: 23 Kanûn-i Sâni – Londra’dan bildirildiğine göre Yunan Başkumandanı İzmir’e dönmeye mecbur kalmıştır. Bunu mevzû-i bahs eden İngiliz gazeteleri Yunanlıların Anadolu’daki harekâtının artık hitâm bulmuş addedilebileceğini yazmaktadırlar.

Palikarya Tebliğleri Ne Diyor!

Zonguldak: 23 Kanûn-i Sâni – Yunan palikaryaları gazetelerinde son hezimetlerini örtebilmek için uğraşıyorlar. İnönü’nde mağlubiyet-i kahkarîyyelerini [mağlubiyetten sonra geri çekilme] duyurmamak için dört gün tebliğ-i resmi neşr edemeyen Yunan kumandanlığı nihayet bir tebliğ-i resmi neşr etmeye mecbur kalmış, Palikaryalara yakışır bir surette hezimetini itiraf etmemek için bir çok bocaladıktan sonra tebliğine aynen şu cümle ile nihayet vermiştir: “Kıtaâtımız mevzilerine mağrûr-âne döndüler”.

Briand Ne Diyor!

Zonguldak: 23 Kanûn-i Sâni – Fransız Başvekili Briand parlamentoda okuduğu beyân-nâmesinde Versay Muâhedesini’nin tatbikinde Fransa’nın ciddiyet ve şiddet göstereceğini söylemiş ve ahvâlin fevkalade nazik olması hasebiyle Türklerle sulhun

süratle tesisi için mü'telifler [uygun] arasında yeniden dostâne müzâkerâta girişileceğini ilave eylemiştir.

Hindistan'da Pek Mühim İğtişâşlar

Zonguldak: 24 Kanûn-i Sâni – (Ukodo Pari) Gazetesi 11 Kanûn-i Sâni tarihli nüshasında Londra muhâbirinden aldığı zirdeki malûmâtı neşr ediyor: “Hindistan'da pek vâhim iğtişâşlar [karışıklık] baş göstermiştir. Tamamıyla faaliyete geçen Hintliler bütün kuvvetleriyle isyan etmiştir”. (28 Kânûn-ı Sâni 1921–2. nüsha)

II.2. 1337 (1921) Yılı Şubat Ayı Haberleri

Hususi Telgraflarımız

Rallis Yunan Murahhası

Zonguldak: 2 şubat 337 – İtilâf devletleri Londra konferansına gidecek murahhasları tayin için Yunanistan hükümetine de müracaat etmişlerdir. Yunan hükümeti Rallis'i tayin etmiş, Rallis Londra'ya gitmeden evvel Paris'e uğrayacağını söylemiştir.

İspanya'da Buhrân-ı Vükelâ

Zonguldak: 2 şubat 337 – İspanya kabinesi istifa etmiş Kral Algonés Danu'yi kabine teşkiline me'mûr etmiştir.

Aharonyan Hülya Peşinde

Zonguldak: 2 şubat 337 –Ermeni murahhası Aharonyan Paris'teki bir Ermenistan hükümeti teşkili için çalışmakta imiş!

Tobruk'ta Müsâdemeler

Zonguldak: 2 şubat 337 – Tobruk'ta işsizler büyük bir gürültü çıkarmışlar ve polis müdâhaleye mecbur olmuştur. Bunun üzerine nümâyişçilerle polis arasında vukua gelen müsâdemede nümâyişçilerden 15 kadarı maktûl ve mecrûh düşmüştür.

İngiliz – Japon İttifâkı

Zonguldak: 3 Şubat 337 – Bir müddetten beri devam etmekte olan İngiliz – Japon ittifâk-ı müzâkerâtı en nihayet neticelenmiş ve tarafeyn murahhasları ittifâk-nâmeyi imzalamışlardır.

Patrikhâne Faaliyette

Zonguldak: 3 Kanûn-i Sâni 337 – Patrikhâne Elan oraya buraya baş vurmaktan vaz geçmemiştir. Bu günlerde yine Patrikhâne mahâfilinde azim faaliyet-i siyasiyye rû-nümâ [meydana çıkan] olmaktadır.

Murahhaslarımız İstişâreye Me'mûrmuş

Zonguldak: 3 Şubat 337 – Matin gazetesi Londra konferansına murahhaslarımızın çağırılmasından bahsederken “Türk murahhasları konferansa istişâri mahiyette iştirak edecekler” diyor.

İran'da Vaziyet Vahim

Zonguldak: 3 Şubat 337 – İran ahvâli gittikçe karışıyor. Bir haftadır buhrân-ı vükelâ devam ediyor. Birçok zevât kabine teşkiline muvaffak olamamıştır.

Lloyd George Kızmış!

Zonguldak: 3 Şubat 337 – Roma'dan bildiriliyor: Mü'teliflerden bazılarının Saltanat-ı Osmaniyye'nin harbden evvelki hududuyla ihyâsı mutalebini işiten Lloyd George fevkalade izhâr-ı iğbirâr [gücenme gösterme] eylemiştir.

İngiliz Matbûâtı Seviniyor

İstanbul: 3 Şubat 37 – Londra Konferansı'nın Türk murahhaslarını çağırmasından dolayı İngiliz matbûâtı fevkalade izhâr-ı memnuniyet etmektedir.

Giritli Serseri Rahat Durabilir mi?

İstanbul: 3 Şubat 37 – Siyasi işlerden el çektiğini söyleyen Venizelos konferansın haberini alır almaz hemen Paris'e koşmuştur. (5 Şubat 1921 – 2 . nüsha)

Hususi Telgraflarımız

İngiltere Atina Sefirini Çağırıyor

Zonguldak: 5 Şubat 37 – İngiltere hükümeti Atina sefirini Londra'ya çağırmıştır. Yunan matbûâtı pek ziyade eser-i telâş [telaş belirtisi] gösteriyor. Hükümet taraftarı gazeteler İngilizlere serzenişle “Buna hiç lüzum yoktu” tarzında beyân-ı mütâlâa ediyorlar. Venizolist gazeteler ise bundan hoşlanıyorlar. Hepsi bir ağızdan “Biz demedik mi idi?” diye bağıyorlar.

Patrikhane de Murahhas Tayin Ediyor!

Zonguldak: 6 Şubat 37 – Kendi kendine gelin güveği olan İstanbul Rum Patrikhanesi konferansa iştirak için murahhaslarını tayin etmiştir.

Gonaris de Gidiyor

Zonguldak: 6 Şubat – Yunan hükümeti Londra’ya murahhas olarak gidecek olan Rallis’in yanına Gonaris’i de katmıştır. Gonaris haftaya Londra’ya gidiyor.

Almanya Gürültüye Pabuç Bırakmıyor

Zonguldak: 6 Şubat – Almanya Hâriciye Nâzırı Konsimon Reichstag’da beyânâtta bulunmuş ve Paris’te ittihâz olunan mukarrerata itirazla “Vazıhan [açık olarak] mukâbil teklifâtta bulunmalıdır” demiştir.

Hususi Haberlerimiz

Sırbistan ve Selanik

Pasiç Selanik’te imtiyâzât istiyor. Atina: 20 (Proüdos) – Sırbistan vekili (Pasiç), Sırbistan’ın Selanik’te talep eylediği imtiyâzâta mukâbil, Yunanistan’ın ihtiyâcâtına muvaffak bir muâhede-i ticariyyeyi akd edeceğini ve Bulgaristan’dan alacağı şimendifer levâzımından bir miktarını Yunanistan’a vereceğini beyân etmiştir.

İran Ahvâli

13 Kânûn-i Sâni tarihli (Times) Gazetesi (Tahran) muhabir-i mahsusandan âtideki malumâtı almıştır: “Vaziyet pek muzlim [karanlık] olmakla beraber henüz ümitsiz değildir. İngiliz ordusunun çekilmesinden evvel kuvvetli bir hükümet re’s-i kâra [devleti idare mevki] gelir ve İran meclis-i milliyesini hemen davet ederek İngiliz – İran menâfinin [menfaatler] mütekâbil olduğunu kabul ettirirse vaziyeti kurtarmak mümkündür. Aksi takdirde İngiliz – İran ittifâkı ölmüştür. (7 Şubat 1921 - 2. nüsha)

Londra’ya Giden Murahhaslarımız

12 şubatta Londra’ya in’ikad [toplanma] edecek olan konferansta Türkiye’yi temsil etmek üzere azimeti takarrür [kararlaşıma] eden heyet-i murahhaslarımızın esâmiyesi ber-vech-i zirdir:

Hâriciye Vekili Bekir Sami Bey, Aydın Mebusu Hacı Bey, İzmir Mebusu Yunus Nadi Bey, Trabzon Mebusu Hüsrev Bey, Adana Mebusu Zekai Bey ve heyet-i mütehasısa ber-vech-i zîrdir: İzmir Mebusu Mahmut Esat Bey, Karesi Mebusu Vehbi Bey, İzmit Mebusu Sırrı Bey, Erzurum Mebusu Necati Bey, heyet-i murahhasamıza refâkat edecek olan müşâvirler ber-vech-i zîrdir:

Sâbık Saruhan Mebusu Tevfik Niyazi Bey ve Hâriciye Müsteşârı Münir Bey bâlâda isimleri mezkûr zevât-ı kirâmdan mürekkeb olan heyet-i murahhasamız bu akşam nıfs-ül-leyl [gece yarısı] tren-i mahsûsla Ankara'dan Antalya'ya müteveccihen [yönelerek] hareket edecektir. Anadolu Ajansı heyet-i murahhasamıza muvaffakiyyet temenni eder.

Hariciye Vekâleti'nin Fransa'dan Talebi

Hariciye Vekâleti 21 şubatta murahhaslarımızın Londra Konferansı'na yetişmemeleri ihtimalini nazar-ı dikkate alarak konferansın bir müddet tehirini Fransa hâriciye nezâretinden talep etmiştir. (10 Şubat 1921 – 2. nüsha)

Hususi Telgraflarımız

Almanya'da Londra Konferansı'na Çağrılıyor

Zonguldak: 12 Şubat – İtilâfçılar Londra Konferansı'na murahhaslarını göndermek için Almanya'ya müracaat etmişlerdir. Amele teşkilatının hükümeti tazyik neticesi terk-i teslihât meselesinde Almanların pekte müsâid davranmayacakları zannolunuyor.

Bulgarlar da Adalar Denizi'nden Muhrec İstiyor

Zonguldak: 12 Şubat – Bulgaristan'da muhâlifler fevkalade asabileşmişlerdir. Hükümeti lâ-kaydıyla [ilgisiz] ithâm ediyor ve fırsattan bilâ-istifâde herhalde Adalar Denizi'nden bir muhrec temini için teşebbüsâtta bulunalım diyorlar.

Cevab-ı Ret Veriyorlar

Zonguldak: 13 Şubat – Konferansa iştiraki talep eden patrikhaneye cevab-ı ret verildiğini (Patris) gazetesi yazıyor.

Dinyester'in Solunda Tahşidât

Zonguldak: 13 Şubat – Matin gazetesine Bükreş'ten bildirildiğine göre Romanya'nın Dinyester'in sağında tedâbir-i askeriyyesine mukâbil solunda Bolşevikler tahşidâtta bulunmaktadır.

Lehistan'a Taarruz

Zonguldak: 13 Şubat – Bolşeviklerin Polonya üzerinden Tarnapol Lumberg hattı tarikinden Lehistan'a büyük bir taarruz yapacakları ecnebi mahâfilinden temin olunmaktadır.

Vapuru Hindenburg Tesmiye Ediyorlar

Zonguldak: 14 Şubat – [okunamadı] yeni inşa edilen bir vapur amelenin ekseriyeti kararıyla Hindenburg, tesmiye [isim verme] edilmiştir. Bu mesele üzerine arbedeler zuhûr etmiştir. Mezkûr şehirde anarşi tamamıyla hüküm-fermâdır. (17 Şubat 1921 – 2. nüsha)

Hususi Telgraflarımız

Bekir Sami Bey'in Beyânâtı

Zonguldak: 24 Şubat – 21 Şubat tarihli Tan gazetesi heyet-i murahhasamızın reisi Bekir Sami Bey'in beyânâtını neşr etmektedir. Bekir Sami Bey beyânâtında Türkiye'nin dâima sulh-perver olduğunu teyid etmiştir.

Curzon Telgraf Çekmiş

Zonguldak: 24 Şubat – Roma'da bulunan heyet-i murahhasamıza İngiliz Hâriciye Nâzırı Curzon Londra'ya azimetleri [gitme] için bir telgraf çekmiştir.

Murahhaslarımız Londra'da

Zonguldak: 24 Şubat – Murahhaslarımız yollarına devam ederek pazartesi sabahı Paris'e ve mezkûr günün akşamı da Londra'ya muvâsalat etmişlerdir.

Fransız Heyet-i Murahhasası ve Lloyd George

Zonguldak: 24 Şubat – Fransız heyet-i murahhasası Briyan, Bretlo ve General Guru Pazar günü Londra'ya vâsıl olmuşlar "Lloyd George tarafından istikbâl [birini karşılama] edilmişler ve Lloyd George heyet-i murahhasa ile bir saat kadar görüşmüş ve ba'de [bundan sonra] Briyan iade-i ziyaret etmiştir.

Pazartesi Günkü İlk İctimâ'

Zonguldak: 24 Şubat – Pazartesi günü İtalyan heyet-i murahhasası da Londra'ya vâsıl olmuş ve öğleyin İngiliz, Fransız, İtalyan ve Japon heyetleri reisleri ibtidâ-i ictimâi akd ederek Yunan murahhaslarını daveten Yukarı Silezya'nın 29 Martta rey-i âmmı [genel oy] icrâsına karar vermişlerdir.

Evvelâ Kendileri Görüşecekler

Zonguldak: 24 Şubat – Londra'dan bildirildiğine göre Türk ve Yunan murahhaslarıyla müzâkerâttan evvel müttefikin mümessilleri nokta-i nazarlarını tesbit edeceklerdir. Türk ve Yunan murahhasları konferansa aaleb-i ihtimâl [büyük bir ihtimâl] salı veyahut çarşamba günü avdet edeceklerdir.

Şark ve Tamirat Konferansları Ne Zaman?

Zonguldak: 20 Şubat: Tan gazetesi yazıyor: Şark meselesi ile iştilal edecek konferans 26 Şubat'ta ve tamirat meselesini görüşecek olan konferans 1 Mart'ta in'ikâd [toplanma] edecektir. Heyet-i murahhaslarımız için beş otel tutulmuş ve yirmi beşer kişilik Fransız, İtalyan ve Belçika murahhaslarına üç otel tahsis edildiği gibi ayrı ayrı iki heyet olan Türk murahhasları içinde birer otel ayrılmıştır. Murahhaslar konferans müddetince İngiltere'nin misafiri olacaklardır. (24 Şubat 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Hususi Telgraflarımız

Bekir Sami Bey ve Tevfik Paşa'nın Konferansta Beyânâtları

Zonguldak: 27 şubat – İtilâf murahhasları Türk murahhaslarını ictima' etmişlerdir. Bekir Sami Bey ve Tevfik Paşa şarkta sulhun tekrarı için umûmi prensiplerden bahsetmişler ve konferans heyet-i murahhaslarımızdan tadilini istedikleri Sevr Muâhede'sinin mevâddı hakkındaki nokta-i nazarlarının tasrihini [bildirilme] talep etmişlerdir. Gerek Sami Bey gerek Tevfik Paşa Fransızca söylüyorlardı.

Bekir Sami Bey Büyük Millet Meclisi hükümeti murahhaslarının Türk milletinin yegâne mümessili olabileceğinde ısrar etmiş ve sulhun ancak müsâvât-ı adâlet esasları üzerine inşâ edilebilirse takarrür edebileceğini beyânla ekseriyeti Araplarla meskûn aksâm-ı nez' edilmiş Hükümet-i Osmaniyye hududunun milliyetperverlerin gösterecekleri hududlarla tahdid olunmasını talep ve boğazların serbestiyesi noktasını müdafaa etmiş Bekir Sami Bey Boğazlar meselesini gayet mu'tedil-âne [orta halli] izâh ederek bu meselenin General Pelle'nin hakim-âne-i re'y istişârına havâle olunabileceğini ifâde ile hatm-i kelâm eylemiştir.

Lloyd George Irak'ın Tahliye Edileceğini Söylüyor

Zonguldak: 26 şubat – 10 şubat tarihli Matin gazetesi: Lloyd George'nin beyânâtını neşr ediyor. Lloyd George bu beyânâtında Irak'ın tahliyesine ve Arap hükümeti teşkiline karar verildiğini ve Irak kuvay-i işgâliyesinden [Irak işgal güçleri] birinci fırkanın Bomiya'ya muvâsalat [ulaşma] ettiğini söylüyor. (28 Şubat 1921 – 1. nüsha)

II.3. 1337 (1921) Yılı Mart Ayı Haberleri

Siforza'nın Mühim Beyânâtı

Zonguldak: 27 – Roma'dan bildiriliyor: İtalyan meclis-i mebusanında gayet mühim bir celse vuku bulmuş ve hâriciye nâzırı ehemmiyetli bir nutuk irâd etmiştir. Siforza nutkunda ez-cümle demiştir ki: Yunan buhranının zuhûrunda İtalya itilâfçıyane hareket etmiştir. Hareket-i milliyenin ehemmiyetini taktir eyledik ve dostane bir surette anlaşabilmek için evvelden beri tasamim [tasarlama] ettiğimiz Sevr Ahid-nâmesi'nin değiştirilmesini temenni ettik, yeni harp mesuliyetlerini kabul etmeyeceğiz. Balkan muvâzenesi için müstakil bir Trakya elzemdir. Türkiye'de sonuncu mahâzîr-ı siyasiyye mündefi olduktan sonra Trakya ile doğrudan doğruya 12 mart itilafına tevfikân münâsebât-ı iktisadiyyeye başlayacağız. İtalya müstakil, hâkim ve müreffeh bir Türkiye tesisini görmek arzusıyla mütehasısdır. Bâde Siforza Türkiye'nin de İtalya'nın bu hüsnü niyetine emin olduğunu ve bunun takdir edildiğini uzun uzadıya izâh ve teşrih etmiştir.

Macarlar Hazırlanıyor

Zonguldak: 27 nisan sene 37 – Macarlar fevkalade istihzârât-ı askeriyyede bulunmaktadır. Slovakya Macarların bu hareketlerini protesto etmiştir.

Yukarı Silezya'da Re'y-i âmm Netice Verdi

Zonguldak: 27 mart – Yukarı Silezya'da vuku bulan re'y-i âmmın [genel oy] neticesinde Almanlar 800.000 Lehliler 350.000 re'y almışlarsa da bilâhare bu tesbit tenâkus [azalma] etmiştir.

Mısır Hıdivinin Beyânâtı

Ankara: 26 mart – Mısır hıdivi âtideki beyânâtta bulunmuştur: İngilizler Mısır heyet-i murahhasası arasına nifâk sokmaya maalesef muvaffak olabilmişlerdir. Zağlol Paşa'ya muhâlif olmak şartıyla dahâ müsâid bir İngiliz politikası takip etmek üzere yeni bir hizip ayrılmış ve bu suretle heyet ikiye bölünmüştür. Bu hizibin reisi heyetin umûr-ı maliyesini tedvir [idare etmek] eden zât imiş. Bu adam son zamanlarda heyetini parasız bırakmıştır.

Fransa – Avusturya İtilâfı

Ankara: 26 Mart 337 – Fransa ile Avusturya arasında Litvanya Estonya ve Lehistan münâsebât-ı siyasiyyesi hakkında bir itilâf-nâme imza edilmiştir.

Rusya'nın Amerika'ya Müracaatı

Ankara: 26 Mart 337 – Umûm-i Rusya Merkez İcrâ Komitesi Amerika hükümetine müracaat ederek Rusya ile münâsebât-ı ticariyyeye girişilmesini teklif etmiştir. (28 Mart 1921 – 1. nüsha)

İrlanda'da Muhârebeler

Ankara: 29 mart – İrlanda'da ihtilâlcilerle İngilizler arasında dehşetli muhârebât oluyor. Bir İngiliz generali maktûl düşmüştür.

İngiltere Moskova'ya Murahhas Gönderiyor

Ankara: 29 mart – İngiltere Rusya ile bilâ-vasitâ [doğrudan doğruya] temasta bulunmak ve kısmen de ticaret mukâvelesine ait bazı hususâtı tesviye etmek üzere Moskova'ya bir murahhas gönderecektir.

Çekoslovakya Amelesi Enternasyonale İltihâk Ediyor

İkiyüz elli bine yakın azâya mâlik olan Çekoslovakya ziraat amelesi İttihâdi Moskova ve Kızıl Enternasyonale iltihâka karar vermiştir.

Amerika da Rusya ile Münâsebâta Girişecek

Ankara: 29 mart – Amerika hükümeti Rus - İngiliz mukavelesine vâkîf olduktan sonra Rusya ile münâsebât-ı teyidi meselesini nazar-ı dikkate alacaktır.

Almanlar Türkleri Örnek İttihâz Edelim Diyorlar

Ankara: 29 mart – Alman gazeteleri Almanya'nın Anadolu'dan örnek almasını ve müttefikin teklifâtına mukâvemet eylemesini tavsiye ediyorlar.

Hususi Telgraflarımız

Patrik Yunanlılarla Barışacakmış!

Zonguldak: 30 mart – Patrik kaymakamı Nicola: “Yunanlılar Venizelos siyasetini fiilen takip ederlerse barışacağız” diyorlar.

Taarruz Mesuliyeti Kime Ait

Zonguldak: 30 mart – Daily Mail Gazetesi son Yunan taarruzundan bahsederken: “Taarruz mesuliyeti her hususta olduğu gibi bu konferansta da serkeşâne [dikbaşlılıkla] hareket eden Yunanistan'a aittir” diyor.

Siforza İtilâfı Tevfik Paşa'nın da İmzalayacağını Söylüyor

Zonguldak: 30 mart – İtalya Hâriciye Nâzırı Siforza parlamentoda vuku bulan beyânâtında Anadolu'daki mesâil hakkında itmînân-ı bahş beyânâtta bulunmuş ve Bekir Sami Bey'le yapılan itilâfı Tevfik Paşa'nın da Roma'da imzalayacağını söylemiştir.

Ecnebi Telgrafları Yunanın Mağlup Olduğunu Bildiriyor

Zonguldak: 30 mart – 28 tarihli İstanbul gazetelerine göre: Ecnebi mahâfilinin haberleri düşmanın Uşak cephesinde büyük meydan muharebesinde mağlubiyetini mu'lindir. [haber veren] (31 Mart 1921 – 1. nüsha)

II.4. 1337 (1921) Yılı Nisan Ayı Haberleri

Rusya ile İttifâkımız Nişanelerinden

Batum Kızıl Grubu Kumandanı'nın Hediye ve Mektubu

Ankara 30 Mart- Batum'da bulunan Kızıl Grubu Kumandanı Kopeyşef tarafından Batum'daki müşterek mesai-i hatırası olmak üzere 25 Mart 337'de Çoruh grubu kumandanlığına suret-i atide münderic [içinde bulunan] mektup ile müceddid bir Türk bayrağı ihdâ [hediye] edilmiştir:

Mesâîyemizin bir hatırası olmak üzere size bir Türk sancağı takdim ediyorum. Lütfen kabul ediniz. Türk milletine Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve onun kumandanlarına ve size karşı olan hissiyât-ı samimanemi iblâğ [ulaştırma] etmeyi bir vazife addediyorum. Kardeş milletin son ve kat'i muzafferine ve Türkiye'nin ve hiddet-i milliyesini tem'ine nail olmasını temenni ederim.

Türkiye'de Türk ve Bulgar Çeteleri Faaliyette

Ankara 30 Mart- Etnos Trakya'da Paşmaklı civarında Türk ve Bulgar çetelerinin icra-i faaliyet ettiklerini yazıyor.

Kap'da İğtişâş [Karışıklık] Alametleri

Ankara 30 Mart- İngiliz Generali Hayek'in Kap müstemlekesini [sömürge] ziyareti münasebetiyle Kap ahalisi polise taarruz etmiştir. Müsademe [çarpışma] dokuz saat devam etmiş ve polislerden birçoğu mecruh [yaralı] düşmüştür.

Amerika Mandaları Protesto Ediyor

Ankara 30 Mart- Amerika Hükümeti Cemiyet-i Akvam'a verdiği bir nota ile müstemlekat [sömürgeler] mandaları hakkında cemiyet-i mezkûre [adı geçen cemiyet] heyet-i icraiyesi tarafından ittihaz [tasarlama] edilen mukarrerat [kararlaştırılan şeyler] protesto etmiştir. Notada Irak mandasının İngiltere'ye Bab Adası mandasının Japonya'ya tevdiğine [verme] itiraz edilmektedir.

Alman-Bulgar Ticaret Muahedesi

Ankara 30 Mart- Matin Gazetesi'nin haber aldığına nazaran Almanya ile Bulgaristan arasında bir muâhedeyy-i ticariye akdedilmiştir.

Prusya ve Saksonya'da İdare-i Örfiyye

Moskova: 27 Mart- Almanya hükümeti Prusya ve Saksonya'da idare-i örfiyye [sıkıyönetim] ilan etmiştir.

Japonlar Sibiryayı Tahliye Ediyorlar

Ankara 30 Mart- Tokyo'dan Matin Gazetesi'ne yazıldığına göre Japon kıtaâtı mart evâhîrinde [sonlar] Sibiryayı tahliye edecektir.

Nikola Nikolayeviç Vefat Etmiş

Moskova: 25 Mart- İtalya'da bulunmakta olan Grandük Nikola Nikolayeviç vefat etmiştir.

Heyet-i Murahhasımız Roma'ya Geliyor

Ankara: 31 Mart - Amerikan Ajansı 26 Mart sene 37 tarihiyle Paris'ten istihbâr ediyor. Ankara heyet-i murahhası bu akşam Roma'ya müteveccihen hareket edecek ve Roma'da birkaç gün kalacaktır.

İngiltere Bî-taraf Kalıyormuş

Ankara 31 Mart- Londra'dan İzmir'e yazılıyor: Lloyd George İngiltere'nin yeni Türk ve Yunan harbine müdahale etmeyeceğini beyan etmiştir.[Anadolu Ajansı: Birkaç gündür aldığımız haberlerden anladığımızı göre İngilizler müteâkıben bu harpte bi-taraf olduklarını ilana çalışıyorlar. Fakat biz Lloyd George'nin Saint James Sarayı'nın hususi odalarında Yunan baş murahhasını yeni bir harbe teşvik ettiğini ve yeni başlayan taarruz esnasında cephe gerisindeki hizmetleri İngiliz efrâdına tevdi' ederek Yunan'ın buradaki askerlerini cepheye gönderebilmesini teshil [kolaylaştırma] eylediğini biliverir..]

Atina Mahâfilinin Düşüncesi

Ankara 31 Mart- Atina mahâfili İngiltere'nin Yunanistan lehinde bir müdahalesinin gayri kabil-i içtinab olduğuna kani' bulmaktadır.

Türkiye- Afganistan Muâhedesi

Türkiye - Afganistan Muâhedesi Moskova'da martın birinci günü akd ve imza edilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Moskova'daki murahhaslarıyla Afganistan'ın salâhiyet-i kâmile-i hâiz [tam yetkiye sahip] murahhas ve sefir-i fevkalade Muhammed Veli Han arasında martın birinci günü Moskova'da on maddelik bir ittifak muâhede-nâmesi akd ve imza edildiğini Anadolu Ajansı bildirmişti. Bu sefer gelen Ankara gazetelerinde muâhedenin metni münderic [içinde] bulunduğundan iki Müslüman ve kardeş devleti yekdiğerine bağlayan bu mütemmim [bütün haline getiren] ittifâk muâhedesini ber-vech-i zîr [aşağıda olduğu gibi] derc ediyoruz.

Birinci madde: Türkiye'nin ve Afganistan'ın yekdiğerine karşı vaziyetlerden ,

İkinci madde: Şark milletlerinin serbesti ve hürriyet-i kâmileyi ve hakk-ı istiklâle malik ve her milletin arzu ettiği şekl-i idareyi kabul ve tatbikte serbest olduğundan ve Buhara ile Hive Devletleri'nin tasdik-i istiklâllerinden,

Üçüncü madde: Afganistan Devletinin asırlardan beri İslamiyet'e hidemât-ı ber-güzide ifa etmiş olan Türkiye'yi mukteda-bîh tanıdığından,

Dördüncü madde: Tarafeyn akdinden her birinin şarkta istismar-ı siyaseti takip eden herhangi bir emperyalist devlet tarafından diğeri vaki olan tecavüzü bi-z-zât kendisine vaki olmuş akdederek vesait-i mevcuda ve mümkününe ile rafi' eylemeyi kabul ettiğinden,

Beşinci madde: Akdinden her birinin diğeriyle hal-i ihtilafta bulunan üçüncü bir devletin arzusuna muvaffak menâfine mızır hiçbir muahede veya mukavele-i devliye akd edemeyeceğinden ve herhangi bir devletle muahede akd edeceği zamanlarda diğeri haberdar edeceğinden,

Altıncı madde: Ticari ve şehbendi mukavelât akd olunacağından,

Yedinci madde: İki devlet arasında tanzîm-i muhâberât ve münâsebât-ı samimiye te'sisinden,

Sekizinci ve dokuzuncu madde: Türkiye'nin Afganistan'a yardımından ve muâhedenin asgarî bir müddet zarfında tasdik lüzumundan,

Onuncu madde: Muâhedenin iki nüsha olarak Moskova'da tanzîm edildiğinden bahistir.

Türk - Rus Muâhede-nâmesi'nin Metni

Moskova'daki heyet-i murahhasamız ile Rus Sovyet hükümeti murahhasları arasında bir müddet evvel başladığını ve ahiren [en son olarak] imza edildiğini ajansın haber verdiği (muhâdenet [dostluk]) muâhede-nâmesini ehemmiyetine mebnî [ehemmiyetinden dolayı] aynen derc ediyoruz:

Milletlerin uhuvveti [kardeşliği, dostluğu] esasını ve akvâmın kendi mukadderâtını serbestçe tayin etmek hakkını tatmakta müttehid'ül efkâr olan Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetiyle Rusya Şuraları Federatif ve Sosyalist Cumhuriyeti hükümeti (emperyalizm) tevsi' [genişletme] ve istila siyasetine karşı olan mücadelelerdeki tesânüdlerini [dayanışma] ve iki milletin birine vâkî' olan müşkülâtın diğerinin vaziyetini de vahim kılacağını bi-l-müşâhede [görerek] aralarında daima münasebat-ı muhâdenetkârane [dostluk ilişkileri] ve her iki milletin menâfi'[menfaatler] mütekabilesine müstenid [dayanan, yaslanan] devamlı revâbıt-ı [bağlılıklar] dostanenin cây-gîr [yerleşen] olmasını görmek arzusuyla mütehassis olarak bir muhâdenet ve uhuvvet [kardeşlik] muâhede-nâmesini akdine karar vermişler. Bu husus için murahhas vekillerini tayin etmişlerdir. Şöyle ki:

Türkiye Büyük Millet Meclisi İktisat Vekili ve Kastamonu Mebusu Yusuf Kemal Bey, Umûr-i Maârif Vekili ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Sinop Mebusu Doktor Rıza Nur Bey, Türkiye Büyük Millet Meclisi seffîr-i kebîri ve Ankara mebusu Ali Fuat Paşa....

Rusya Şuraları Federatif ve Sosyalist Cumhuriyeti hükümeti Umur-i Hariciye Ahali Komiseri Yorgi Çiçerin ve Merkez İcra Komitesi azasından Celal Korkmazof usule muvaffak bulunan salâhiyet-namelerini ba'de-l-teâtî [birbirlerine verdikten sonra] mevâdd-ı atiyeyi [aşağıdaki maddeleri] kararlaştırmışlardır.

Madde 1- Tarafeyn müteâkîd [anlaşma yapan iki kişiden her biri] her biri tarafından birine kerhen tahmîl [bir işi, birinin üzerine bırakma] olunmak istenilen muâhede-i sulhiyye veya diğer bir beyn-ed-düvel [devletlerarası] senedi tanımamayı

esas olarak kabul eder. Rusya Şuraları Federatif ve Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti el-yevm [bugün, şu anda] Büyük Millet Meclisi tarafından mümessil edilmekte olan Türkiye hükümet-i milliyesinin mu'teber [saygın] addettiği Türkiye'ye ait hiçbir beyn-el-milel senedi tanımamayı kabul eder. İş bu muahdede mezkûr (Türkiye) mefhûmunda 28 Kanun-i Sani 1920 (1336) da İstanbul'da mün'akid [teşkil olunmuş] Meclis-i Mebussan tarafından tanzîm ve matbûât ile bil-cümle devletlere tebliğ olunan Misak-ı Milli Ahd-nâmesinin ihtivâ ettiği arazinin dâhil bulunduğu kabul edilmiştir.

Türkiye'nin şimâl-i şarkı hududu Bahr-i siyah sahilinde kain (Sarb) karyesinden başlayarak Gediz'den geçen hat ile tahdid [hudut tayin etme, sınır çizme] edilmiştir. Hat taksim-i miyah,...

Şavşat Dağı, Fanni Dağ, oradan hat-ı hudud Ardahan ve Kars sancaklarının hutût-u şimaliye-i idaresini ve Anapi Çay'ı ve Aras Nehri Talveğ hattını Nijni Karasu menbasına kadar takip eder.

Madde 2- Türkiye iş bu ahd-namenin birinci maddesinde gösterilen hududun şimalinde bulunup evvelce Batum Livasına ait olan arazi ile birlikte Batum Liman ve şehri hak-ı matbuatını Gürcistan'a şu şeraitle terke rıza gösterir:

Evvela: İş bu madde tahsis ve tayin olunan mahal ahalisi, her cemaatin harsî [kültürel] hukukunu temin ve mahâll-i mezkûreye ahalinin arzularına muvaffak bir tarz-ı tasarruf-i arazi idhâline imkan bahşedecek vâsi' [geniş] bir muhtariyet-i idareye nail olacaktır.

Saniyen- Batum Liman'ı tarikiyle Türkiye'ye giden veya gelen bil-cümle mevâdd [maddeler] eşya-i ticariyenin gümrük resmine tabi tutulmayarak bila-mezahim ve bil-cümle rüsûm ve tekâlifden muaf olarak serbest bir surette imrânı [geçirme, geçirilme] hakkı ile her nevi masârif-i hususiyeden azade olarak Batum Limanı'ndan istifade hakkı Türkiye'ye temin edilmiştir.

Madde 3- Tarafeyn müteâkîd [akit] iş bu muahedenin merbûtunda [eklenmiş] musarrah [açık söylenmiş] hudut dahilinde Nahçıvan kıt'asının [parça] Azerbaycan himayesinde muhtar bir arazi teşkil etmesine Azerbaycan'ın iş bu hakk-ı himayesini bir devlet-i saliseye asla terk etmemesi şartıyla muvafakat etmişlerdir. Nahçıvan arazisinin Aras Nehri Talveğ'nin şarkında Dağna Dağı'nın (2829) Deli Dağı (4121)

Bağırısık (587) Gömükoğlu Dağı (940) Gömükoğlu Dağı'ndan başlayarak ve Saray Bulak (8071) dağından geçerek Ararat İstasyonu sâlif-üz-zikr [bildirilen] arazisinin Aras Nehri ile Karasu'nun nokta-i telakisine müntehi [sona eren] arazi dahilindeki müselles-i şekil mintika Türkiye, Azerbaycan ve Ermenistan murahhaslarından mürekkeb bir komisyon tarafından tashîh olunacaktır.

Madde 4- Tarafeyn müteâkıdın [akit] Şark Kavimleri arasındaki hareket-ı milliye ve tahlîskârâne ile Rus erbâb-ı mesâisinin yeni bir tarz-ı içtimâî tesisine ma'tûf [yöneltilmiş] mücadelesi hususundaki telâhuk [birbirine katılma] ve teşâbühi bi-l-müşâhede [görerek] işbu akvamın hakk-ı hürriyet ve istiklalini ve arzu ettikleri hükümet ile idare olunmak haklarını resmen tasdik ve teyid ederler.

Madde 5- Boğazların bi-l-cümle akvamın münâkalât [ulaştırma işleri] ticariyesine küşadını [açmak] ve bu hususta serbest-i müruri [geçme] teminen tarafeyn müteâkıdın Karadeniz ve Boğazlar hakkında beynelmilel kat'î [kesin] nizamname ihzarı hususunda sahildar devletler murahhaslarından mürekkeb olarak bil'âhire [sonra] teşkil edecek bir konferansa tevdi' muvafakat ederler. Şu kadar ki, mezkûr konferanstan sâdır [çıkan] olacak mukarreratın [kararlaştırılan şeyler] Türkiye'nin hakk-ı hakimiyet-i mutlakasına ve anın pây-ı tahtı [başkent] olan İstanbul şehrinin emniyet ve asayişine bir gûnâ-halel [türlü bozukluk] irâs etmemesi şarttır.

Madde 6- Tarafeyn müteâkıdın iki memleket arasında şimdiye kadar akdolunan bi-l-cümle muâhedâtın [antlaşmalar] kendi münâfî [zıt, aykırı] mütekaibileleriyle [biri ötekinin karşısında olan] tetâbuk [uyma, uygun gelme] ettiğini tasdik ederler. Binâen aleyh işbu muâhedâtın ke-en-lem-yekûn [hiç olmamış gibi] münfesih [hükmü kaldırılmış] olduğu hususunda tarafeyn mütekaidîn [emekliye ayrılmışlar, emekliler] müttehidel-efkar [birleşmiş fikirler] Rusya'ya karşı olan bi-l-cümle taahhüdât-ı milliyeden veya Çarlık hükümetleri Türkiye arasında beynelmilel senedane müstenid [dayanılan iki senet] muâhedât-ı sâireden [diğer antlaşmalar] Türkiye'nin tamamıyla iktisab-ı serbesti eylediği Rusya Şuraları Sosyalist ve Federatif Cumhuriyeti hükümeti bi-l-hâssa beyân eder.

Madde 7- Rusya Şuraları Sosyalist ve Federatif Cumhuriyeti hükümeti kapitülasyon usulünün her memleketin hukuk-u hükümranîyesinin tamamı icrasıyla

serbest-i inkişaf-ı milliyesiyle kabul-u telif bir usul olmadığını bi-l-tasdik kapitülasyonları ke-en-lem-yekün [hiç olmamış gibi] ve usul ile münâsebet-dâr her hak ve vazifeyi Türkiye’de münfesih [hükmü kaldırılmış] addeyler.

Madde 8- Tarafeyn müteâkıdın arazileri dâhilinde taraf-ı diğer memleketinin yahut aksâm-ı memalikinden birinin hükümeti vazifesini der-uhde [üstüne alma] iddiasında bulunan teşkilat ve tecemmuâtın [toplanma] teşkili veya ikameti ile diğer memlekete karşı mücadele maksadında bulunan tecemmuâtın ikametini kabul etmemeği taahhüd ederler. Türkiye ve Rusya; Kafkasya Sovyet Cumhuriyetlerine karşı da muamele-i munkalib [başka bir şekle, kılığa girmiş] ile şartıyla aynı taahhütte bulunurlar. Şurası mukarrerdir ki [şüphesiz] işbu maddede mezkûr Türkiye arazisi doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin idare-i mülkiye ve askeriyesi tahtında bulunan arazidir.

Madde 9- İki memleket arasındaki münasebatın adem-i inkıtâ [kesilmezlik] teminen tarafeyn müteâkıdın sür’at-i mümkin [mümkün olan çabukluk] ile şimendiferi telgraf vesair münakalâtın [ulaştırma işleri] muhafaza ve tekmili ve iki memleket arasında belâ-mezâhim eşhâs ve eşyanın serbest-i imrârının [serbestçe geçirme] temini için müttehiden [birlikte] tedâbîr-i lâzıme [gerekli tedbirler] ittihâzını [düşünme] taahhüd ederler. Şurası mukarrerdir ki yolcuların ve eşyay-ı ticariyenin girip çıkmasında her iki memleketin kâvânin [kanunlar] ve nizâmâtı harfiyen tatbik edilecektir.

Madde 10- Müteâkıdından birinin taraf-ı diğer arazisinde sakin tebaaları mukim oldukları memleket-i kâvânininden münbais [ileri gelen] hukuk ve vezâif-i esâsatına [esaslar] müsteniden muamele göreceklidir. Fakat müdafaa-i milliyeye ait kâvânin [kanunlar] ve nizâmata tâbi’ tutulmayacaklardır. Hukuk-u aileye, vera’te ve ehliyet-i hukukiyeye ait mesailde de tarafeyn tebaası işbu madde ahkâmında istisna edileceklerdir. Mevâdd-ı mezkure bir hususi itilâf-nâme akdi ile hal olunacaktır.

Madde 11- Tarafeyn müteâkıdın her iki memlekette birinin diğer memleket arazisinde sakin teba’ları [tabi olma] hakkında en ziyade nail-i müsâade millet muamelesi tatbikine muvaffakiyet ederler.

Madde 12- 1918 senesinden evvel Rusya arazisinden ma’dud olup Türkiye’nin hakk-ı hakimiyeti Rusya Şuralar Sosyalist Federatif Cumhuriyeti hükümeti

tarafından işbu muâhede mucibince tasdik olunan aksâm-ı ahâli arazisinden her biri Türkiye'yi serbestçe terk edebilecek ve eşya ve emvâlini [mülkler] ve banko deyni birlikte getirebilecektir. İş bu muâhede ile Türkiye tarafından hak-ı metbûiyeti Gürcistan'a terk edilen Batum arazisi ahâlisinden her biri aynı hakkı haizdir.

Madde 13- Rusya bilcümle sivil üserâdan Kafkasya ve Avrupa-i Rusya'da bulunanları işbu muahedenamenin imzası tarihinden itibaren üç ay zarfında ve Asya-i Rusya'da bulunanları altı ay zarfında masrafı Rusya tarafından tesviye [düzeltme] olunmak üzere Türkiye'nin şark-i şimali hududuna kadar sevk ve iadeyi taahhüt eder. Bu sevk ve iadenin teferruâtı işbu muahedenamenin imzasını müteakiben hemen akdedilecek hususi mukavele ile tayin ve tesbit olunacaktır. (1 Nisan 1921 - 1. ve 2. Nüsha)

Hususi Telgraflarımız

Bekir Sami Bey'in Beyânâtı ve Paris'ten Müfârekâtı

Zonguldak: 31 mart - muhabiri mahsusamızdan- Heyet-i murahhasamız Paris'ten müfârekat [uzaklaşma] ederken Bekir Sami Bey Paris'te münteşir Poti Parizyen Gazetesi muharririne: Türkiye'de bir tek hükümetin mevcudiyeti lüzumundan bahisle Türk Fransa itilâfının Ankara Büyük Millet Meclisi'nce kabul edileceğini beyân etmiştir.

Tepelendikten Sonra Anlıyorlar

Zonguldak 31 Mart- Rumca münteşir [basılmış ve yayılmış] gazeteler Atina'dan aldıkları telgraflarda: Türklerin muharebe meydanlarında pek mükemmel teşkilât ve techîzât-ı askeriyye ile isbât-i vücûd [varlığını gösterme] ettikleri, pek kuvvetli tahkimâta mâlik buldukları bildirilmektedir.

Yunan Hükümeti Sefâin-i Ticariyyeye Vaz'-ı yed Etmiş

Zonguldak 31 Mart-Yunan Hükümeti nakliyat-ı askeriye için sefain-i ticariyyeye [deniz ticareti] vaz'-ı yed [el koyma] ile İngiltere'den levâzım-ı harbiyye iştirâ [savaş için gerekli şeyleri satın alma] edeceğini Atina'dan bildirilmektedir.

Lloyd George Yunan Ordusu Hakkında İzahât İstemiş

Zonguldak: 31 mart- İngiliz Başvekili Lloyd George Yunan murahhaslarından Kaloyaro Pulos ve Gunaris ile mülakâтта Yunan ordusunun vaziyeti hakkında izahat talep etmiş ve murahhaslar da cevaben vaziyet-i askeriyyenin mükemmel olduğunu

fakat vaziyet-i iktisadiyyenin pek fena bulunduğundan bahisle İngiltere müessesât-ı maliyyesinden istikrâzlarına müsaade edilmesi talebinde bulunarak cevap vermişler fakat Lloyd George hiç aldırmamış ve cevap vermemiştir.

Daily Telegraph İngiltere'nin Taarruza Muhalefetini İstiyor

Zonguldak: 1 Nisan 337- Daily Telegraph Gazetesi Yunan harekâtından dolayı Paris'te büyük bir infial olduğunu ve İngiltere'nin de Fransa'nın hareketine iktifa ederek [peşinden gitme] bu taarruza şiddetle muhalefet etmesini yazdıktan sonra İngiltere yeni maceraperestliğe girişmek üzere Yunanistan'a tebligatta bulunmuştur diyor. "Biz İngiltere'nin el altından yaptığı bütün telkinâta vakıfız, İngiliz'in bu Yunan harekâtını daha Londra Konferans'ından evvel tertib ettiğini de biliyoruz."

Venizelos Japonya'ya Gidiyor

Zonguldak: 1 Nisan 337- Potaris Gazetesi'nin yazdığına göre Venizelos yakında Japonya'ya gidecek Japon İmparatoru Mikado misafir olacakmış. Venizelos ba'de şimali Amerika'yı da ziyaret edecektir.

Franklen Boviyyon'un Makalesi

Zonguldak: 1 Nisan - Fransız nüzzar-ı sâbıkasından Franklen Boviyyon Tan Gazetesi'nde şark hakkında yazdığı baş makalede: Kilikya'nın ve İstanbul'un tahliyesi Türklere adilane hareketimizi gösterecektir. Yunanistan ile ihtilâfin çabuk hallini düşünmek çocukluktur. Lehistan'da tehlikeli fakat hiç fâidesiz olan irade-i umûmiyye şarkta yegâne çare idi. Türkiye'yi ittifâkımıza dâhil etmezsek sulh devam edemez. Şarkta siyasetimizi Lehistan'a Romanya'ya Türkiye'ye istinâd ettirebiliriz diyor.

Yeni Yunan - Türkiye Valiliği

Zonguldak- 1 Nisan Edirne'den Yunan Valisi Filiph, Stockholm sefâretine tayin edilmiş ve yerine tayin edilen (Dozinilis) Edirne'ye muvasalât etmiştir.

Yunanlılar İslamlardan, Musevilerden Bedel-i Nakdi Alıyor

Zonguldak- 1 Nisan Yunanlılar işgalleri altındaki arazideki Müslüman ve Musevilerden bedel-i nakdi alıyor.

Tevfik Paşa Nice Hareket Etmiş

Zonguldak- 1 Nisan: Tevfik Paşa Paris'ten Nice hareket etmiştir.

Gavro Ziyaret Ediyor

Zonguldak: 1 Nisan - İstanbul'daki Fransız kumandanı General Gavro Galata Sarayı, Mekteb-i Harbiye'yi Padişah'ı ziyaret etmiştir.

Yugoslavya Kabinesinde Müslüman Nâzırlar

Zonguldak: 1 Nisan - Basiç ile i'tilâfi neticesi Yugoslavya kabinesinde ticaret ve sıhhiyye nazırları müslümandır.

Dobrinçe'de Müsâdemeler

Zonguldak: 1 Nisan - Dobrinçe'de Bulgar çetesi Romanlarla müsâdeme etmiştir. Dobrinçe'de fevkalade karışmış ve idare-i örfiyye [sıkıyönetim] ilan edilmiştir.

Fransızlar Muâvenet-i Maliyyeyi Kesmiş

Zonguldak: 1 Nisan - Fransa Rus mültecilerine muâvenet-i maliyyeyi [mali yardım] kestiğini Varinik'le bildirmiştir.

Kaloyaro Pulos Atina'da

Zonguldak: 1 Nisan- Kaloyaro Pulos Atina'ya vâsıl olmuştur.

Almanya Karışır mı? Almanya Komünistleri Müsâdemâta Başladılar

Zonguldak: 1 Nisan - Almanya komünistleri Kiyel'de zabita ile müsâdeme yapmıştır. Birçok maktûl ve mecrûh vardır. Berlin'de komünist tertibât-ı hafiyesi keşfedilmiştir. Birçok tevkifât [kesintiler] yapılmıştır. Saksonya şehirlerinde isyan teşeddüd [şiddetlenme] etmektedir. Meşhur (Şarlinburg) Köprüsü'nü komünistler ber-hevâ etmiştir. Hasârât birkaç milyon tahmin edilmektedir.

İngiliz İntihâbâtı

Zonguldak 1 Nisan Londra'da Avam Kamarasında Lloyd George intihâb-ı umûmiyenin mayısta yapılacağını söylemiştir. (3 Nisan 1921 - 2. Nüsha)

Muhâbir-i Mahsusamızın Hususi Telgrafları

Almanya'da Bolşevik ihtilâli Başladı

Zonguldak: 2 Nisan- (hususî muhabirimizin telgrafları) İstanbul'da münteşir Rumca (Patris) Gazetesi yazıyor: Almanya'nın Saksonya Hükümeti dâhilinde komünistler kanlı bir ihtilal çıkarmışlardır. (Dresden) ve (Laypicig) şehirleri mahkemelerini bombalarla atmışlar, Saksonya Meclisi Mebusanı'nı ber-heva

etmişlerdir. Birçok kişi maktûl ve mecrûh olmuştur. (Laypicig) şimendiferi hattı tahrip edilmiştir.

(Hamburg)da Tersane Amelesiyle Zabıta Memurları Arasında Müsâdeme

Zonguldak: 2 Nisan - Komünistlerin ihtilâli (Hamburg) Limanı'nda büyük bir şiddet-i iktisâb [kazanma] etmiştir. Zabıta memurları ile (Volkan) Tersaneleri amelesi arasında pek kanlı müsâdemeler olmuştur. Hükümet idaresini demirci amelenin biri komiser intihâb[seçme] edilmek suretiyle ele almıştır. Komünistler, bütün hükümet merkezlerinin işgaline karar vermiştir. (Birliztagilat) gazetesi, Saksonya'da hüküm-fermâ [hükmeden] olan ihtilâlin dehşetli ve hâdd [sert] bir şekil aldığı, ihtilâlcilerin (Lenin)den emir almakta olduklarını, ihtilâli Moskova'nın idare ettiğini yazıyor. (4 Nisan 1921 1. Nüsha)

Zaferimizin İstanbul ve Avrupa'daki Mes'ud Akisleri

İstanbul'da ilk zafer haberini neşreden gazete (50) kuruşa kapışılmıştır. Avrupa'daki te'sirât: (Tan) Gazetesi Türk zaferinin Hindistan'daki akislerini mevzû-i bahis ediyor - Yunanistan kabinesi düşüyor - Bir İngiliz gazetesi, Yunanistan'ı zemme [kınama] başladı.

Zonguldak: 3 öğleden sonra - (hususî muhabirimizden) İstanbul'da Eskişehir'in sukut ettiği (Kilkiş) kimisinin telsiz telgrafa atfen işâa [haber yayma] edilmesi dolayısıyla fevkuhad mukadder bir hale düşen İstanbul ahali, ilk zafer haberini neşr eden (akşam) gazetesini (60) ve nihayet (50) kuruşa kadar satın almıştır. Şimdi İstanbul sevinç içinde çalkalanıyor. Tekmil mektepler tatil edilmiş, her taraf bayrağımızla donatılmıştır. Türk gazeteler, zaferimiz destanlarıyla doludur. (Vakit) gazetesi, sansür tarafından tayy [atlama] edilen bir bendinde, "Napolyon 1816'da (200) bin kişilik bir ordu ile Moskova'ya yürümüşken Ruslar kendisini ricata hem de (30) bin kişi kalarak ricata mecbur etmişti. Bir hüsn-ü kabul el-vukua, bize (Papulos)un yapıcılarını kimine vakit bulamayacağını ihsas ediyor" diyor.

Ayan azasından Müşir Fuad Paşa, günlük (Vakit) gazetesine şu beyanatta bulunmuştur: "Atilla, Sezar, Napolyon gibi harp dâhilerinden hangisi Anadolu ordusunun başında olsaydı böyle hareket ederdi."

(Tan) İngiltere Taş Atıyor

Zonguldak: 3, öğleden sonra (hususî muhabirimizden) Yunanlıların hezimetini Avrupa'da derin bir tesir bırakmıştır. (Tan) Gazetesi Yunan, hezimetinin Hindistan'da serî' akisler tevlid edeceğinden bahisle İngiltere'ye taarruz ediyor.

İngiliz Gazetesi Dönüverdi

Ankara 3 Nisan- Ordumuzun Yunan taarruzunu sûret-i katîde akamete uğraması siyaset sayesinde ilk tesirini göstermiştir. İstanbul'da İngiliz mümessilinin tesir-i efkâr olan bidayet-i taarruzda mütereddîd [taarruzun başlangıcında karasız] ve Yunanlılara mütemayil [meyleden] bir lisanla İngiltere'nin bi-taraflığını iddiaya çalışan (Orient News) gazetesi harb-i mesûlün Yunanistan'a ait olduğu menâzaun-fih [hakkında münâzaa olunan] mesâilin uyuşma tarikiyle halli kabul iken Yunanlıların muharebeyi tercih etmelerinin şayan-ı teessüf olduğunu yazıyor.

Yunan Kabinesi Düşüyor

Zonguldak: 3 - öğleden sonra (hususî muhabirimizden) İstanbul'da çıkan Rumca (Proüdos) Gazetesi Yunan kabinesinin değişeceğini, yeni kabineyi şimdiki Harbiye Nazırı Gonaris'in teşkil edip Kaloyeropolos'un Maliye'ye, (Baltacı)nın Hâriciye'ye geçeceğini, (Sitayis) ile (Rallis)in de kabineye iştirak edeceğini yazıyor.

Papulos, Rum Gazetelerine Kızıyor

Zonguldak: 3 - öğleden sonra- (hususî muhabirimizden) İstanbul'da çıkan Rumca gazetelerin, Eskişehir'in Yunanlılar tarafından işgalini haber vermeleri üzerine, Yunan Başkumandanı Papulos, son emr-i namesinde, bu kabîl [türülü] neşriyâtı tenkit ederek (Eskişehir'i işgal ettiğimizi ilan etmeyiniz, çünkü bu olamıyor) diyor.

Sibirya'daki Esirlerimiz

Sibirya'da bulunan esirlerimizin İstanbul'a nakil için geçen sene İstanbul hükümeti Japonya'ya bir miktar para göndermiş fakat esirlerimiz bir türlü getirilememişti. İhbarın İstanbul'dan alınan malumat-ı mevsûkeye göre, Sibirya'da bulunan (1000) kadar esirimiz, Japonların delâletiyle Vladivostok'tan giden Japonya'nın (Benhu) vapuruyla yola çıkmıştır. Kendilerinin nisan bidayetlerinde İstanbul'a muvasalatlarına intizar edilmektedir. Avdet eden esirlerimizden bin kadarı da el'ân [şu anda] memleketlerine gönderilemedikleri için İstanbul'da

bekletilmektedirler. Martın son beş günü zarfında bunlardan ancak (14)ü memleketlerine iade edilebilmiştir.

Bu da Yeni Bir Mesele Romen-Bulgar Münasebetinde Gerginlik

Muhabir-i mahsusamızdan alıp evvelki günkü nüshamızda derc eylediğimiz bir telgrafnamede, Romanya-Bulgaristan hududunda, Dobruca'da Bulgar çeteleriyle Romenler arasında müsâdemeler (çarşıma) olduğu Romanya'nın bu havâlîde idare-i örfiyye [sıkı yönetim] ilan eylediği bildiriliyordu. Bu defa yine Zonguldak'taki muhabirimizden aldığımız bir telgraf-nâmede, bu müsâdemenin Romen-Bulgar münâsebât-ı siyasiyyesini gerginleştirdiği iş'âr [haber verme] olunuyor ki, bunun Romanya'nın hemen hudut olduğu devletlerle mevcut münâsebât-ı hâziresi noktasından derece-i ehemmiyeti aşıkardır. Maa-mâ-fih [bununla beraber] eldeki malumat henüz nâ-kâfidir. Balkanlar kaynıyor: Elbette bu kaynayıştan da bir şey çıkacak!

Zonguldak: 3- (muhabir-i mahsusamızdan) Romanya hükümeti, Bulgar kabinesine bir nota vererek Romen hudutlarındaki Bulgar çetelerini tenkil [uzaklaştırma] eylemediği taktirde münâsebât-ı siyasiyyesini kat' [sona erdirme] edeceğini tebliğ eylemiştir.

Trakya'da Bulgar Çeteler

Zonguldak: 3 Nisan - (muhabir-i mahsusamızdan) Trakya'daki Yunan işgal kuvvetlerini mütemadiyen taciz eylemekte bulunan Bulgar çeteleri, son günlerde hareketlerine germi [sıcaklık) vermişlerdir. Atina kabinesinin bu bâbdaki teşebbüsâtı hiçbir semere vermemektedir.

Sırp ve Karadağ Mücadelesi

Zonguldak: 3- (Muhabir-i Mahsusamızdan) Yugoslavya'ya iltihak aleyhinde şiddetli bir harekete koyulan Karadağlılar, çeteleriyle Yugoslavya'da kargaşalıklar vücuda getirmekte devam ediyorlar. Bu çeteler ahîren [en son olarak] (Bokvica) şehrine hücum ederek (2) milyonluk evrâk-ı nakdiyye [kağıt paralar] ile hükümete ait bir çok vesâiki [belge] müsâdere [el koyma] etmişlerdir.

(Yemen)in İsyanı

Yemen silahla mukavemete başladı. Antalya'dan telgrafla Ankara'ya bildirildiğine göre, İngilizlerin Yemen'deki harekâtı, Yemen urbanının (aşiret,

bedevi) isyanına sebebiyet vermiştir. Aden’de (El-hac) civarında ilerlemek isteyen İngiliz müfrezelerine karşı urbanlar silahla mukabele ve mukavemet etmişler, İngilizleri büyük zayiâtla geriye tard eylemişlerdir.

Mısır’ın Muzafferiyeti

Her tarafta, İrlanda da, Hindistan’da, Mısır’da ve teknil-i şarktiki müstemlekeleriyle yeniden yeniye nüfuzu altına almak istediği yerlerde pek vahim müşkülata maruz kalan İngiltere, yer yer avutma siyasetine germi vermiş, geçen sene zarfında daimi nümâyişlerle İngiliz boyunduruğunu protesto eden Mısırlılarla müzakereye giriştiği gibi, el-yevm kan içinde yüzen İrlanda’yı da susturdum zannıyla bir muhtâriyet-i idare-i lâylıha hazırlayarak Avam Kamarası’nın tasdikine arz etmişti.

Mısır, bu müzakerat neticesinde sûrî [gösterişten ibaret olan] bir istiklâl kazandı. Vakıa’ tanzîm olunan muâhedenin mevâddı, Mısır’ı müstakil tanımakta idi; fakat tabii bazı (tahtında Mister Hu)lar vardı ki, bu istiklâlî sûrî bir mahiyete kalb ediyordu. Mısırlılar bunu bildikleri için, geçen sene, mitinglerle, şiddetli nümâyişlerle koyuldukları mücadeleye siyasi müzakerat sahasında devamdan geri kalmadılar. İşte bunun neticesi olarak, bugün Zonguldak’taki muhabir-i mahsusamızdan aldığımız bir telgrafla bildirildiği vechile, İngiltere kabinesi, başındaki müteaddid (birçok) gailelerden (sıkıntı) birini biraz daha hafifletmek endişesiyle Mısır’daki himayesinin ilga edildiğini Mısır’ın ceride-i resmiyesiyle neşr ediyor, telgrafname şudur:

Zonguldak: (öğleden sonra) - (muhabir-i mahsusamızdan) Mısır hükümetinin nîm- resmi (El-haram) gazetesi, Mısır üzerindeki İngiliz himayesinin ilga edildiğine dair olarak Mareşal (Allenby) tarafından Mısır hıdivine yazılan mektubu neşr ediyor. (5 Nisan 1921- 1. ve 2. nüsha)

Batum’un İşgali Günleri

Batum’un askerimiz tarafından işgali esnasında vuku’ bulan Müsâdemât hakkında tefsilat

(İstiklâl)in karilerine Batum’dan mektup gönderemedim. Müsâdemât içinde insan hadisatı yazmaktan ziyade zabtetmek istiyor. Zaten vasita da bulamıyorum; onun için meşhûdâtımı [gözle görülen şeyler] şimdi şu makalemle arz ediyorum.

Martin on yedinci Cuma günü akşamı Batum'da sefâret-hâneye [elçilik konağı] ve telgrafhaneye yakın Mareski Caddesi'ndeki ikametgâhımda bulunuyordum. Büyük Millet Meclisi'nin Batum mümessili-ki o sırada Batum Valisi unvanını almıştı- Gerçi hükümetine bir nota vererek Batum'u ilhak eylediğini beyan ile sıfât-ı memuriyetinin tanınmasını tebliğ eylemiştir. Aynı zamanda ahaliye de bir beyanname tevzi' [dağıtma] ettirmiştir. Bu tebligatının Gürcülerde epey bir infial husule getirdiği bazı asar itibariyle hissediliyordu. Onun için o gece bir hadisenin vuku' gelmesi pek muhtemel görülüyordu.

Gece posta ve telgrafhane ile Polis Müdüriyetinin askerlerimiz tarafından işgaline teşebbüs edildi. Nısf-ül-leylden [gece yarısı] sonra saat bir var idi silah sesleri birdenbire gecenin sükûtünü ihlale başladı. Ateş gittikçe tezayid ediyor, tüfek seslerine ara sıra bomba tarrakası da inzimâm [katılma] eğliyordu. Bu bir sokak muharebesi idi. Gürcülerle askerlerimiz arasında vuku' buluyordu. Müsademe sabaha kadar devam etti.

Sabahleyin bizim askerlerin posta ve telgraf-hâne ile Polis Müdüriyetine ve bir karakolhaneyi işgal etmiş buldukları görüldü. Bâriş-hanede bulunan üçüncü taburumuzun bir kısmı da bir telsiz telgraf istasyonu ile üç dört karakol-hâne işgal etmişlerdi. Cidden kıymettar bir zabıt olan Yüzbaşı Kazım Bey bu gece şehit olmuştur. 18 Mart- Cumartesi-

Bugün silah seslerinin inkıtâyla [kesilme] ortalık biraz kesb-i sükûn eder gibi iken Gürcüler şehir haricindeki kuvvetlerimizin bir kısmına hücum ettiler bu harb-i ceza-i fâsılalarla akşama kadar devam etti. İkinci taburun kumandan nâm-dârı Abdüllatif Bey Gürcü elinde bulunan bir istihkama hücum etti. Kuvvetiyle istihkamane girmeye muvaffak olduysa da kendi şehit düştü. Bu zatın ve arkadaşlarının kahramanlıkları hakikaten her türlü tahsin [beğenip alkışlama] ve sitâyişin [övme] fevkindedir.

Aynı gün öğleden sonra Bolşevikler Kunayis'ten trenle Batum'a gelmişlerdir. Bunların vürûdu [varma, yetişme] Gürcü hükümetinin daveti ile vuku' geldiği anlaşılıyordu. Çünkü hadiseden evvel Gürcistan Bolşevik Hükümeti Reisi Jordania, Hariciye Nazırı Keneçguri ve sair ricâl ve parlamento azalarının bir kısmı memleketi terk ile limandaki ecnebi vapurlarına rakip olarak Der-saâdete [İstanbul]

müteveccihen [gitmek üzere] hareket etmek suretiyle bir taraftan askerlerinin başında bulunmamak yüzünden bu müsademelere sebebiyet vermişler ve memlekette muhtelif unsur-u idare ihdasıyla vaziyeti daha bed-ter bir şekle ifrâğ [bir şekle sokma] için Bolşevikleri davet eylemişlerdir. Bolşevikler muvasalatlarını müteakip Kazım Bey ile görüşerek şekl-i idare hakkında mutabık kaldıkları esâsât [esaslar] üzerine sakin bir vaziyet almışlardı. Ve hatta bunların tevsidi veya muvasâlâtlarının [ulaşma] tesiri üzerine Gürcülerle askerlerimiz arasındaki müsâdemât [çarpışma] bir az tevkif [durdurma] eylemişti.

Fakat akşam üzeri alafranga saat altıda Gürcüler yine bizim kuvvetlerimize ateş açtılar. Gece alafranga saat on buçukta Bolşevikler muvaffakatımızla bizim askerinin ikamet eylediği kışlanın bir kısmına iskan edilirken vuku' gelen bir sû-i tefehhüm [yanlış anlama] neticesinde bizim askerlerle Bolşevikler arasında da müsâdeme başlamış ve buna Gürcülerin topçu kıtaâtı da iştirak eylemiştir. Bir buçuk iki saat kadar devam eden bu ateş cehennemi bir mahiyeti haizdi. Aynı zamanda Bolşevikler Batum'a girdikten ve memlekete birleşerek vaziyete hâkim olduktan sonra -19 Mart-Pazar günü- Batum'da Gürcü Sovyet Hükümeti'nin tesis eylediğini ilan etmişlerdir ki bunun müsâdemeye tesiri olsa gerek.

Nihayet – 20 Mart – Pazartesi – Bolşevikler Moskova'dan aldıkları talimat üzerine, Batum, Ahışa, Ahkelek mevkinin Gürcistan Sovyet Hükümeti'ne ve Artvin, Ardahan, Kars, Oltu'nun bize ait olduğunu ilan eylemişler ve Çoruh hudut olmak üzere göstermişlerdir.

Maa-hazâ [bununla beraber] şeh-benderimiz [konsolos] Fahri Bey ile Bolşevik Harbiye Komiseri Lehraveski Hopa'ya gelerek Ankara ile muhabereye ibtidar [bir işe çabuklukla başlama] edip hudutların tanzimi meselesi bizim Garp kumandanıyla Bolşevik kumandanlığına tevdi' olunmuştur. Bolşevikler bir taraftan da Acaristan Müslümanlarına Sovyet usul-i esas olmak üzere bir muhtariyet teklif etmeleri üzerine Müslümanlar ve Gürcüler ictimâ' [toplanma] ederek hukuklarının Büyük Millet Meclisi'nce temin ve muhafazası için teşebbüsât-ı lâzımede bulunmuşlardır.

Müsâdemât-ı asker arasında vuku' gelmiş olduğu için ahaliden telefât [can kaybı] yoktur. İlk gece bir takım Gürcü çapulcular Kunayis ve sahil caddesindeki mağazaları yağma etmişlerse de başka mahallelere sirayet ettirilmemiştir.

Martın yirmi ikinci Salı günü akşam üzeri sükun ve hal-i asli tamamıyla avdet ederek artık herkes dükkanını açıp işi gücüyle meşgul olmaya başlamıştır. Sükûni [durgunluk] müteakibinde ben de Hopa'ya geçtim.(İstikbal)

Talat Paşa'nın Cenaze Merasimi

Alman gazetelerinin yazdıklarına nazaran: Şehid-i muhterem Talat Paşa Berlin'de tertib edilen pek muazzam bir cenaze alayı ile makber-i mahsûsene defnedilmiştir. İhtifâl [kalabalıkla yapılan merasim] alayına binlerce halk iştirak etmiş ve bunlar arasında Alman ricâlinden Hindenburg, Ludendorff gibi en yüksek simalarda bulunmuştur. Şehid müşârün-ileyh için hususi bir surette ihzâr edilen ve türlü tertibât ile bezenmiş olan tabutun baş tarafına bir altın taç konularak bunun üzerine aynen şu ibare yazılmıştır: "Alman milletinin en yüksek ve samimi dostu"

Bütün muhalif devletler ricali bu şayan-ı gıpta-i ihtifâl merasimine karşı derhal Almanları protesto etmişler ve Almanlar da şu mukabelede bulunmuşlardır: "En yüksek ve samimi dostumuza karşı gösterdiğimiz takdis [kutsallaştırma] ve ihtirâmdan bizi hiçbir kuvvet men edemez."

Macarlar da Ayakta

Kral Carol Macaristan'a Geçmiş

Zonguldak: 4 Nisan- (hususî telgraflarımızdan) Macaristan kemâl-i germi [sıcaklığın son haddi] ve faaliyetle silahlanmaktadır. Memleketin her tarafında sabık Avusturya Macar İmparator ve Kralı (Carol) in Macaristan'a iadesi istihzâratta bulunmaktadır. Kral (Carol) gizince Macaristan'a geçtiği bildiriliyor. İtilaf Devletleri harekât ve istihzârat vâkıyayı Macar hükümetine verdikleri bir nota ile protesto etmişlerdir.

Açıksöz: Malumdur ki Macarlar mütarekenin akdinden beri büyük bir muhabbetle merbût [bağlanmış] oldukları kralı Macaristan'a getirmek için çalışmaktadırlar. (Belagun)un sukutundan [düşmesinden] sonra büsbütün alevlenen bu hareket daima İtilaf devletlerinin tazyikâtıyla hayyiz-i fi'le çıkmaktan men olunmuştu. Ahiren Carol'un da Macaristan'a geçmesiyle yeniden kesb-i cedit eden bu hareket şüphesiz Avrupa'nın vaziyet-i hazırâsından istifade edilmek gayesini istihdâf [amaç edinme] etmektedir.

Hârici Şuûn Bir Nota Daha

Romanya Bulgaristan'a bir nota daha verdi.

Zonguldak: 4 Nisan- (hususî muhabirimizden) Romanya Hükümeti Bulgaristan'a şedîd-ül-meal [şiddet neticesinde] yeni bir nota vermiştir. Bükreş kabinesi bu notasıyla, şayet Bulgaristan'a hücum teşebbüs edecek olursa bu hareketin Romanya aleyhinde telâkki [kabul etme] edileceğini tebliğ eylemiştir.

Roma'da Yeni Bir Konferans

Zonguldak: 4 Nisan- (hususî muhabirimizden) Paris'ten bildiriliyor. Gazeteler, Roma'da yeni bir Konferans toplanacağını yazıyorlar. Bu havadis Belçika matbuatı tarafından teyid edilmektedir.

Yunanlılar İngilizlerden Para Almış

Zonguldak: 4 Nisan- (hususî muhabirimizden) Ajans Reuters ile ona izafen İngilizlerin İstanbul'daki gazetesi (Orient News), Yunanistan'ın İngiltere'den istikrazda bulunduğuna dair olan haberi tekzib ediyorlar.

(Guru) Beyrut'a Gidiyor

Zonguldak: 4 Nisan- (hususî muhabirimizden) Ahiren Londra Konferansı'ndan avdet ederken, İstanbul'a uğrayarak birkaç gün kalan General Guru, Beyrut'a müteveccihen İstanbul'a hareket etmiştir.

Rus – Amerika Münâsebât-ı Ticariyyesi

Moskova: 24 Mart- Rusya'nın Amerika mümessili yoldaş Martines beyânât-ı atiyede bulunmuştur: Amerika, Rusya'yı münasebat-ı ticâriyyede bulunmaya davet ediyor. Amerika efkar-ı umumiyesi Rusya ile ticarete girişilmesini arzu ediyor ümîd-vârîm ki [ümitlilik] lüzûm ve ihtiyacımız olan mevâdd-ı ticâriyyeyi temin etmek için Amerika ticareti bize küşâda bulunacaktır. Bil-mukabele [karşılık olarak] biz de, Amerika'dan berây-ı ticaret [ticaret maksadıyla] Rusya'ya gelecek olan amelenin istirahatlarını her suretle temin için istihzârâtta [hazırlama] bulunuruz.

Budapeşte'de Açlık

Moskova: 24 - Almanya'da münteşir (Kurvenis) Gazetesi yazıyor: Tüccarlar bütün mahsulü idhâr [hakir görme] etmiş ve bu ihtikâr [vurgunculuk] yüzünden memlekette galâ-yi es'âr [fiatların yüksekliği] baş göstermiştir. Açlık sebebiyle

birçok cinayetler vuku' bulmaktadır. Ez-cümle [mesela] teşrin-i sâni [Kasım ayı] Budapeşte'de bu yüzden (260) kişi katledilmiştir. (6 Nisan 1921 2. Nüsha)

Bulgar Generalinin Nutku

Zonguldak: 7 Nisan- (hususî muhabirimizden) Sofya'da çıkan (Tunçe) Gazetesi General Markof'un mühim bir konferansını neşr etmektedir. Bulgar Generali, Anadolu'daki harekatı mevzû-i bahs ettiği bu konferansta, Türklerin vatanperverliği bütün milletlere örnek olmalıdır. Böyle kahraman milletle Bulgarların münâsebât-ı dostaneye girişmesi zamanı gelmiştir." demiştir.

Telef Olanlar

Zonguldak: 7 Nisan- (hususî muhabirimizden) Yunanlıların üçüncü Kolordu Kumandanı (Vlahopoulos) misketle yaralanarak telef olmuştur. Na'sı, Bandırma civarında kâin [bulunan] (Susurluk) gömülmüştür. (Prens Andre)de cephede yaralandıktan sonra Bursa'da bir hastaneye naklolunmuş, orada canı cehenneme gitmiştir. Maktûl düşen bir fırka kumandanı da İzmit'e defnedilmiştir.

Yunanlılar Mütareke Teklif Etmişler

Ankara: 6- Atina'dan alınan malumata göre, garp cephesinde mağlup edilen düşmanın 18.000 zayıat verdikleri ve iki batarya top terk ederek kumandanımızdan mütareke talep ettikleri Fransızlar tarafından ilan edilmiştir (Anadolu Ajansı)

Yunanistan'da Kanlı Nümâyişler

Ankara: 7- Yunanistan'da Yenişehir vesâir amele ve sosyalist merkezlerinde muharebe aleyhinde müteaddid [süregelen] mitingler yapılmış nümâyişçilerle Yunan zabıtası arasında bir çok müsâdemeler olmuştur. (Anadolu Ajansı)

Lloyd George Yunan Hezimetinden Müteessif

İngiltere, kan dökülmesini men' için nüfûzunu isti'mâl edecekmiş!! Düşman mağlup olunca İngilizler müzâheretlerini sağlamak için telaşa düştüler - Yunanlılara ikrâzâtta bulunacaklar.

Ankara: 7 Nisan- Alınan telgraf haberlerine göre, Londra'da sarf olunan mesâîye rağmen, son taarruzda mahsus bir netice elde edilmediğinden dolayı Lloyd George izhâr-ı teessüf eylemiştir. İngiltere'nin vakt-i münâsebette kan dökülmesini tevkif için hâiz olduğu nüfûz ve salâhiyeti isti'mâl [kullanma] edeceğini der-miyân

etmekte [ortaya koymak] ve bu suretle Yunan mağlubiyeti akıbetinde himâye-kâr bir vaziyet almaya hazırlanmaktadır. (Anadolu Ajansı)

İngilizler Telaşa

Ankara: 7 Nisan- İstanbul'dan bildiriliyor: İngiltere hükümeti, Yunanistan tarafından Anadolu'da icra edilen harekâta hafiyen [gizlice] müzaheret [yardım etme] ettiğini saklamak için büyük bir telaş göstermektedir. İstanbul gazeteleriyle bu müzaheretini tekzibe, kendi gazeteleriyle de bu yolda propaganda icrasına çalışıyorlar. (Anadolu Ajansı)

İngilizler İkrâz Hazırlığında

Ankara: 7 Nisan- İngiltere hükümeti Yunanistan'a ikrâzatta [borç verme] bulunmak için istihzârât [hazırlıklar] icra eylemektedir. (Anadolu Ajansı)

& Ankara: 7 Nisan- Yunan harbiye nazırı Gonaris Yunan milli bankasından istikrâz [ödünç para alma] akdini temin eylediği Yunanlıların (Kirikis) Ajansı haber veriyor.

Atina'da Tahliye

Kapalı camiiler açılıyor- Tahtalı Camii'in kuyusundan yirmi Müslüman kadîdi [iskelet] çıktı.

Ankara: 6- Atina'dan aldığımız malumata göre, kapalı bulunan bazı cevâmi' [mescitler] şerifenin ve ez-cümle Tahtalı Camii şerifenin tathîrâtına [temizlikler] başlanmıştır. Tahtalı Camii'in Ermeniler tarafından taş ve gübre ile doldurulmuş olan kuyusu tathîr [temizleme] edilirken, hasırlara sarılı (20) kadar Müslüman kadîdi [iskelet] çıkmıştır. (Anadolu Ajansı)

Açıksöz: Atina cevâmi' şerifesinin açılması keyfiyeti Paris'te murahaslarımızla cereyân eden müzakerat neticesiyle alakadar ve bunun, sevgili Anadolu'muzun kan dökmeye meydan vermeden tahliyesine bir ibtidâ [başlangıç] teşkil etmesi pek muhtemeldir.

“Kahrolsun!” Mısırlılar (Churchill)i Bu Sesle Karşılamientoşlar

Ankara: 6 - Nisan Churchill'in Mısır'a muvâsalatı [ulaşma] münasebetiyle İskenderiye'de İngiltere aleyhine şiddetli nümayişler [gösteriler] yapılmış ve halk “Kahrolsun Churchill” sesleriyle sokakları dolaşmıştır. Zabıta memurları nümayişçilere ateş açmıştır. Ahaliden birçok mecrûh [yaralı] vardır. (A. A)

Afgan Heyet-i Sefâreti

Ankara: 6- Nisan Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti nezdinde Afganistan hükümetini temsil etmek üzere (Sultan Ahmet Han) riyasetinde Kabil'den hareket ve 26 Martta Tiflis'e muvâsalat eden 4 kişilik Afgan heyeti karîben [yakında, çok zaman geçmeden] Ankara'ya müteveccihen [yönelerek] Tiflis'ten müfârekat [ayrılma] eyleyecektir. (Anadolu Ajansı)

Almanya'da Vâsi' Bir İhtilâl Başladı

Komünistler, Almanya'nın her tarafında dinamitle tahribât yapıyorlar. Birkaç gündür, hususi muhabirimizden aldığımız telgraf-nâmeleri neşretmek suretiyle, karilerimizi [okuyucu] Almanya'nın bir Bolşevik ihtilâli ile karışmakta olduğundan haberdar eylemiştik. Bu defa Anadolu Ajansı, ber-vech-i zîr [aşağıda olduğu gibi] derç eylediğimiz iş'ârâtıyla, [yazı ile bildirme] bu babdaki müstahberâtımızı [alınmış, öğrenilmiş haberler] teyit etmekte ve bazı tefsilât [etraflı olarak bildirmeler, açıklamalar] vermektedir. Almanya'da ilk mütareke senesinde, (spartaküs) unvanıyla bir Bolşevik kıyâmı baş göstermiş, fakat Alman Cumhuriyetçileri bu isyanı az zamanda bastırmaya muvaffak olmuşlardı. Bu defaki ihtilal, alınan malumata göre, daha esaslı bir teşkilatın mahsulü, binaen aleyh vüs'atli [genişlik] ve şümillü [içine alma, kaplama] görünüyor. Bakalım ferda ne gösterecek?

Ankara: 5 Nisan- Almanya'da vâsi' [geniş] bir ihtilal başlamıştır. Komünistler, amele Almanya'nın her tarafında demiryolu köprülerini, postaneleri, mahkemeleri ve mebâni [binalar] ve müessesâtı umûmiyyeyi dinamitle ber-hevâ etmektedirler. (Petrekid) şehri komünistlerin eline geçmiştir. (Bremen) şehrinde şuralar cumhuriyeti ilan edilmiştir. (Lauenburg) (Ahrensburg) şehirlerinde kanlı muharebeler vuku' buluyor. Saksonya Meclis-i Mebusânı ber-hevâ [uçurulmuş] edilmiştir. Berlin'de ihtilal harekâtı büyümektedir. Bir çok yerlerde umûmî tatil işgal başlamıştır. İhtilal (Ruhr) Havzası'na, (Rehn ve Vestelya) mıntıklarına da sirayet etmiştir.

Bir İttifak-ı Murabba' [Dörtlü İttifâk]

Anadolu Ajansı'nın aşağıya derc ettiğimiz bir telgraf-nâmesine nazaran, Avrupa-i Merkezi'de yeni bir ittifak-ı murabba' [dörtlü ittifak] teşkili düşünülüyor. Malumdur ki, geçen sene (Çek-Slovakya) Hariciye Nazırı (Benes) , Romanya, Yugoslavya ve Lehistan'da dâhil olduğu halde Rus hudutlarıyla Avrupa-i Merkezi

arasındaki hükümetler arasında bir ittifak teşkil için bir hayli uğraşmıştı. (Küçük İttifak) unvanı verilen bu İttifakı Fransa, Bolşeviklerle Avrupa-i merkezi ve bilhassa Macaristan arasında bir sed vücuda getirmek gayesiyle teşvik ve tergiş [isteklendirme, istek verme] ediliyordu. Maa-mâ-fih, [bununla beraber] olanca gayrete rağmen bu ittifak olmadı idi. Şimdi de İtalya dâhil, Romanya hariç olmak üzere bir ittifak esası hazırlanıyor. Bu istihzâratın [hazırlıklar] evvelkisiyle alakası yok gibi görünüyor. Fakat öyle anlaşılıyor ki, bu da Fransa ve İtalya'nın bir tertibidir. Maksatta, yine Avrupa-i Merkeziye karşı bir tedbiri istihdâf [amaç edinme]etmekle beraber, İngiltere'nin Balkanlar'da tesisine çalıştığı nüfuza ve Fransa ve İtalya'nın mevâdd-ı ibtidâiyye [ham maddeler] ve kömür ihtiyâcâtı [ihtiyaçlar] itibariyle İngilizler tarafından maruz bırakıldıkları tazyikin ref'ne [hükümsüz bırakma] müteveccihdir. Gelen telgraf şudur:

Ankara: 5- Nisan- Avrupa-i Merkezi'de, Çek-Slovakya, İtalya, Yugoslavya ve Lehistan'dan mürekkeb bir ittifak-ı murabba' teşkili mevzû-i bahs [bahis konusu] olunmaktadır. (Anadolu Ajansı)

Rus-İtalyan Ticaret Mukavelesi

Ankara: 5- Ruslarla İtalyanlar arasındaki ticaret mukavelesinin Roma'da imza edildiği bildiriliyor. (Anadolu Ajansı)

Taşnaklar Dertte

Ermenistan taarruzunda hükümet mevkiinde bulunan Taşnakların bizimle akd-i sulh hususunda müşkülât çıkarmaları, Ermenistan halkı arasında akis tesir yapmış ve bil-netice Bolşevik propagandasının galebesiyle Ermenistan Bolşevik olmuştu. Bolşevik Ermenistan bizim şerâit-i sulhiyyemizi kabul etti, hükümete yerleşti. Fakat çok geçmeden Taşnaklar yeniden taklîb-i hükümete [hükümetin başındakileri veya idare şeklini –kanunsuz olarak- değiştirme] muvaffak oldular. Bugüne kadar onlar hükümet mevkiinde idiler. Dün Anadolu Ajansı muhtasar [kısaltılmış] bir telgrafname ile Taşnakların Ermenistan'da vahim bir vaziyete düştüklerini tebliğ ediyor. Maa-mâ-fih bu vaziyete icab ettiren sebepler hakkında malumat yoktur.

Ankara: 5 Nisan- Ermenistan'da Taşnakların vaziyeti vahimleşmiştir.

Hârici Haberler Kuruniştad'da Maktûl Düşenler İçin

Moskova, 26 Mart- (Rus İstihbarat Şubesi) 25 Mart'ta Petersburg'da Kuruniştad asilerinin te'dîbinde [edeplendirme] maktûl düşen şura hükümeti erkanı hakkında merasim ihtifâlât fevkalade icra ve bu münâsebetle nutuklar irad, mitingler akd edilmiştir. (7 Nisan 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Bir Müjde

Talat Paşa'nın Berlin'de bir Ermeni katil tarafından şehit edildiğini ilk defa olarak (Amerikan) ve (Stefani) Ajansları neşretmişlerdi. Bir müddet bu kara habere dair müebbet-i malumât gelmedi. Fakat sonra müşârün-ileyhânın hatta cenaze merasimi icra edildiği bildirildi. Bu kabilden olarak bizde bu merasime dair Alman gazetelerinin neşriyatına atfen verilen tafsîlâtı evvelki günkü nüshamıza derc ettikti. Dün gelen (Yenigün) refikimiz de ise müşârün-ileyhânın ber-hayat, olduğuna dair bir müjde okuduk. Yenigün katî'yyetle neşrediyor. Maa-mâ-fih malumâtının menbanı göstermiyor. Can-ü dilden temenni edelim ki Cenab-ı Hak bize büyük siyaset adamımızı bağışlasın.

Gülünecek Şey!

Yunan murahhaslarının Lord George ile müzakeresinden sonra, Yunanistan'ın Anadolu'ya muâvenet edememesi için İstanbul'un bahren muhasarasına karar verdiği ve İngilizlerin buna karşı bitaraf gelmesini temin eylediği, 25 Mart tarihiyle ve (Tan)'ın yazdığından bahisle Paris'ten İzmir'e telgraf ile bildirilmiştir.

1 Nisan tarihiyle Ankara'dan aldığımız malumat, Yunanlıların, Karadeniz'in Anadolu sahilleri için abluka ilan eylediği müebbetir.

Taarruzun başladığı zamanlarda Yunanlıların aklına gelmiş olan bu tedbir, gülünecek bir şeydir. Çünkü abluka, ne kadar sıkı tatbik edilirse edilsin, bir hiç addolurken az zamanda dünyaya parmak ısırtacak kadar kudretli bir varlık vücuda getiren Anadolu'nun ısrarlı kudretine zerre kadar sarsıntı veremez. Nitekim olacaklar oldu. Bugün kurusıkı kabadayılık sayan Yunan'ın o bizce pek malum orduları tarumar olmuş kaçıyor. Kaldı ki, ablukadan falan haberdar değiliz. Meğer Yunanlıların ilanı sadece lafmış.

Bâb-ı Âlîyenin Londra'daki Mümessili Diyor ki...

Zonguldak: 7 Nisan- (hususî muhabirimizden) (Vakit) Gazetesi, muhabirinin, İstanbul hükümeti heyet-i Murahhasının konferansı nezdinde temasa memur olarak Avrupa'da bıraktığı Doktor Nihat Reşat Bey ile icra eylediği mülakatı neşrediyor. Nihat Reşat Bey muhabire, İngiltere'de dostluğumuzun ehemmiyeti takdir edilmeye başladıktan, Fransa efkâr-ı umûmiyyesinden büyük bir ekseriyetin, Türkiye ile samimî münasebat tesisine havâhiş-kâr olduğundan bahsedilmektedir.

İngilizler İran'ı Tahliye Ediyorlar

Zonguldak: 7- (hususî muhabirimizden) İngilizlerin İran'ı tahliyeye başladıkları Londra'dan bildiriliyor.

Hâricî Haberler Bolşevikler ve (Grup) Fabrikası

Zonguldak: 7- (hususî muhabirimizden) Paris'ten bildirildiğine göre, Rus Sovyet hükümeti ile Almanların meşhur (grup) top fabrikası müdürü arasında Petersburg ve Moskova'da top fabrikaları tesis için bir mukavele akdedilmiştir.

Almanların Bolşeviklere Yardımı

Zonguldak: 7 Nisan - (hususî muhabirimizden) Almanların Bolşeviklere silah, mühimmat, mühendis ve mütehassıs gönderdikleri (Kopenhag)dan bildiriliyor.

(Kalemanso) Seyahatte

Zonguldak: 7 Nisan - (hususî muhabirimizden) esbâk Başvekil Kalemanso Hindistan seyahatinden Fransa'ya avdet etmiştir. Kalemanso, gazetecilere siyasi beyanatta bulunmaktan istinkâf eylemekte, mütemadiyen kaplan avından bahsetmektedir. Bir müddet Fransa'da kaldıktan sonra, bu defada, Avustralya'ya gidecekmiş. (8 Nisan 1921- 1. ve 2. nüsha)

İngilizler Bu Ay Sonlarında Konferansı Topluyorlar

İngiltere kabinesi, konferansı toplamak için düvel-i müttefike kabineleri nezdinde teşebbüsatta bulunuyor. Kont Siforza, Roma'da Türkiye ile Yunanistan arasında bir itilâf zemini aramakla meşgul.

İngiltere hükümetinin bu ay sonlarında veya mayıs ortalarında yeni bir konferans akdi için müttefikleri nezdinde teşebbüsâta giriştiğini mevsuk ve hususî bir menba'dan aldığımız malumata atfen dün neşrettiğimiz (ilave) de yazmıştık. Alınan mütemmim [tamamlayan] malumât bunu teyit etmektedir. Hatta yine mevsuk olan

istihbarımıza nazaran Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri Fransa hükümetince teşebbüs-i vâkadan haberdar edilmiştir.

Konferans, şark meselesinin salâhen tesviyesini ve Sevr Muâhedesi'nin tadilini müzakere edecekmiş.

İtalyan Hâriciye Nâzırı Roma'da Türk ve Yunan Murahhaslarıyla Görüşüyor

Zonguldak: 8 Nisan – (hususî muhabirimizden) İtalyan Hariciye Nazırı Kont (Siforza) evvela Yunan Harbiye Nazırı (Gonaris)i, ba'de Heyet-i Murahhasamız Reisi Bekir Sami Bey'i hususî surette kabul etmiş bir müddet müzakeratta bulunmuştur. Kont Siforza Türk-Yunan ihtilâfı sulhen tesviyeye zemin hazırlamakla meşguldür.

Yunanlılar Zaferimiz Karşısında Me'yûs

Yalancı Yunan başkumandanı, Yunanlıları çocuk gibi kandırmaktadır. Kolordu kumandanı Vlahopoulos ile Prens Andre'nin İzmit Manisa Fırkası kumandanının telef olduklarını teyid etti. Cepheye gönderilmek istenen düşman askeri dağlara kaçıyor.

Konstantin Cepheden Kaçıyor

Ankara: 8 Nisan- Konstantin cepheye gelmekten vazgeçmiştir. (Anadolu Ajansı)

Ankara: 8 Nisan- İstanbul Rumları büyük bir ye's [ümitsizlik] içindedirler. Mudanya'dan İstanbul'a giden yolcuların anlattıklarına göre, Mudanya ve Gemlik'teki Yunanlıların kuvve-i ma'nevîyeleri fena halde bozulmuştur. İki vapura bindirilen zâbitân ve efrâdın hareketlerinden evvelki vaziyetleri, Rum ahalişi üzerinde müthiş bir tesir husûle getirmiştir. (Anadolu Ajansı)

Yunan Erkân-ı Harbiye-i Umumiyesi'nin Gülünç Tebliği

Zonguldak: 8 Nisan- (hususî muhabirimizden) Yunan Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi (Gonaris) imzasıyla neşr olunan 3 Nisan 337 tarihli Yunan tebliğ-i resmîyesinde, havaların fevkâlâde muhalefeti yüzünden Yunan ordusunun taarruzu bir müddet için tecilî münasib görerek kuvvetlerini Girit'teki mevâzı' [mevziler] asliyeye çekmeye başladığı bildirilmektedir.

(Papulas)ı Atıyorlar, Karâr-gâh-ı Umûmiyyede Telaş Var

Zonguldak: 8 Nisan- (hususî muhabirimizden) Yunan karar-gâh-ı umûmiyesinde tebdilât icrâ edilmekte olduğu, başkumandan Papulas'ın

değiştirilmesi muhakkak bulunduğunu ve yeniden beş sınıfın askere çağrılacağı Atina'dan bildiriliyor.

Vlahopulos ile Prens Andre

Ankara: 9 Nisan- son muhârebâta şimal cephesinde icrâ-i harekât eden üçüncü Yunan kolordusu kumandanı General (Vlahopulos) bir şarapnel ile başından mecrûh olarak terk-i hayat etmiş, cenazesi Susurluk'a nakledilmiştir. Yunan Prens (Andre) de ağır surette yaralanarak Bursa'nın Demirtaş İstasyonu'na getirildiği sırada teslim-i ruh etmiştir. (Anadolu Ajansı)

Yunanlılar, Son Muhârebâta 600 Zâbitlerinin Telef Olduğunu İtiraf Ediyorlar

Ankara: 9- İzmir ve Atina Yunan mahâfili son muhârebâta altı yüz Yunan zabitanın telef olduğunu itiraf ediyorlar.

Ankara: 9- Yunanlılar ağır yaralılarını büyük vapurlarla Yunanistan'a nakletmektedirler.

Kiliselerinde Matem Ayinleri Yapıyorlar

Ankara: 9 Nisan- Yunan ordusunun İnönü'nde mağlubiyete uğraması Yunan mahâfiletinde derin telaşları mûcib olmuştur. Bütün Yunan kiliselerinde matem ayinleri icra edilmekte ve matbûât halkın maneviyâtını yükseltmek için neşriyatta bulmakta ise de hiçbir tesiri görülmemektedir. Yunan efkâr-ı umûmiyesi muharebeden bezgin ve nevmîd [ümitsiz] bir haldedir. (Anadolu Ajansı)

Ankara: 9 Nisan- 6 Nisan tarihli İstanbul gazeteleri, Yunan ordusu Başkumandanı (Papulas)ın son hezimetten dolayı azledilerek yerine diğer bir generalin tayin olunduğunu yazıyorlar. (Anadolu Ajansı)

Bulgar ve Rus Neşriyâtı

Ankara: 8 Nisan- Yunan taarruzunun bidâyetinde [başlangıcında] yazdıkları makalelerde Bulgar matbuatı Yunanlıların muhakkak surette münhezim olacaklarını, Fransız matbuatı Yunan davasının bu taarruzla bir şey kazanamayacağını iddiâ ediyorlar.

Bulgar generallerinden Markov, Sofya'da verdiği bir konferansta Türkleri fevkalade methetmiş ve Anadolu hareketinin kıymet ve ehemmiyetinden bahisle Türklerin vatanperverliği bütün milletler için bir numûne-i imtisâldır demiştir. (Anadolu Ajansı)

Moskova: 3 Nisan 37 – Moskova telsizi tebliğ ediyor: Tebligat-ı resmîyeye nazaran bir hafta mukaddem Eskişehir ilerisindeki cephelerde başlayan hûn-rîzâne [insafsızca] muharebeler Yunanlıların mağlubiyetiyle neticelenmiştir. Yunanlılar Bursa istikâmetinde ricat ediyorlar. Bütün cephelerde Türkler tarafından ganâim-i azîme [büyük ganimet] elde edilmiştir. (Anadolu Ajansı)

Rus Cumhuriyeti Zaferimizi Tebrik Ediyor

Rusya Şurular Cumhuriyeti Ankara mümessili Medivani tarafından kahraman ordumuzun Garp Cephesi'nde istihsâl ettiği muzafferiyeti tebriken Hariciye Vekaletine gönderilen takrîr-i sureti ile Hâriciye Vekâleti tarafından verilen cevab-nâme ber-vech-i zirdir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hariciye Vekili Ahmet Muhtar Bey Efendi'ye:

Vekil Bey Efendi, kıtaâtınız mevcudiyeti milliyelerini müdâfaa için fevkalade cesaret ve sebatla ve şayan-ı takdir bir fedakarlıkla harb ederek bu sayede yalnız adeden [sayı bakımından] kendilerine faîk ve garp emperyalistleri tarafından hamle ve mükemmelen teçhiz edilmiş olan bir düşmanın akur-âne [kudurmuşçasına] savletine günlerce dayanmakla kalmayıp düşmanın taarruzunu kırdığı ve onu mecburi ricat ettirerek Anadolu'dan tard için takip ettiğini hükümet-i metbûama [birinin tabi olduğu hükümet] bildirmek şerefiyle mübâhî [övünen] oldum. Türk milletinin Anadolu'da vaziyetini tahkim eden bu muvaffakiyetten dolayı zat-ı âliyelerini tebrik ederken yakında Yunanlılara karşı kat'î bir muzafferiyetle Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Paşa Hazretlerini tebrik etmek saâdetine nail olacağımı ümit ediyorum. Bu muzafferiyet Anadolu'yu Yunanlılardan tathîr edecek ve hükümet-i milliyeye garp emperyalizmini ezmeye ve gasb edilen haklarını istirdâd etmek suretiyle şarkın mazlum akvamını yükseltmeye ma'tûf mesâiyi düşünmek fırsatını verecektir. İhtirâmât-ı fâikamın [üstün saygılar] kabulünü rica ederim bey efendi. Rusya Şurular Cumhuriyeti Mümessili Medivani

Hâriciye Vekili Muhtar Bey Efendi'nin Cevabı

Rusya Şurular Cumhuriyeti Ankara Mümessili Medivani cenaplarına: Mümessil Efendi, hiçbir mülahaza-i insâniyet-kârâne ile mukayyed olmayan bir düşmanın muhâcemâtını [hücumlar] kırarak henüz istila edilmeyen aksam-ı vatani zât alinizin pek doğru olarak söylediği vechile şecâat, metanet ve fedakarlıklar ile

muhafaza eden kahraman kıtaâtımızın hakkında ibzâl buyrulan takdîrât-ı sitâyîş-kârânenize bilhassa teşekkür ederim. Yunanlılara karşı ihraz edilecek kat'î bir muzafferiyet ile tekml-i aksam-ı vatanın istihlâs [kurtarılma] kararı hakkındaki temenniyâtınızın yakında husûl-pezir [husul bulmuş] olacağını ve bu hadise-i mes'ûde sayesinde cihanda hak ve adaletin muzafferiyetini temin edilmiş bulunacağını kaviyyen ümid eder ve ihtirâmât-ı fâikamın kabulünü rica eylerim efendim. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hâriciye Vekili Ahmet Muhtar (A.A)

İran'dan Çekiliyorlar

İngilizlerin İran'ı tahliye etmekte oldukları teyid ediyor. Evvelki gün Zonguldak muhabir-i mahsusamızdan aldığımız bir hususi telgrafnamemizi neşretmek suretiyle, İngilizlerin İran'ı tahliye etmeye başladıklarından kari'lerimizi [okuyucu] haberdar eylemiştik. Bu haberi, dünkü tarihle (Anadolu Ajansı) da teyid ediyor.

Malumdur ki İran, öteden beri İngiltere ile Rusya arasında taksim edilmiş iki mıntıka-i nüfuzdan ibaret bir hükümet idi. İran arazisi için İngiltere ile Rusya bir hayli mücadele ettikten sonra, nihayet bir itilâfname ile, Ruslar şimalde, İngilizler cenupta yerleşmiş oluyorlardı. Bu itilâfname, eski (İtilâf-ı müselle)in vücud bulmasına esas teşkil etmişti. Bu itilâf çarlığın inhidâmına [yıkılma] kadar devam etti. Çarlık yıkıldıktan ve Bolşeviklik tesis edildikten sonra, tabîi Rus İngiliz münâfereti, [soğukluk] şark meselesinde tarihi mevki'ni, birazda fazlasıyla, kazandı. Bunun üzerine İngilizler, mütârekenin ilk senesinde İran şahına bir (İngiltere-İran) itilâf-nâmesi imza ettirdiler. Bu itilâfnâme ile tekml İran İngiliz nüfuzu altına giriyordu. Fakat İngilizlerin bu hareketi, Avrupa'da seyahate çıkarılarak Londra'da izâz ve ikrâm edilmiş olan şahın muvâfakatine rağmen İran milliyetperverlerinin galeyanını mucib [sebep] oldu. Şahın hal' edildiği şâyiaları bir aralık bundan çıkmıştı.

Bil'âhire, Rus Şuraları Cumhuriyeti, İngiltere'nin nüfuzu aleyhine olarak İran'la bir muâhede akd ve imza etti. Yeni İran kabinesi, bu muâhede üzerine İran'da İngilizlerin aleyhine harekete geçti. Ajansın teyid ettiği son malumat bu hareketin bir neticesidir. Telgrafname şudur:

Ankara: 8 Nisan- (Anadolu Ajansı) İngilizler İran'ı tahliyeye başlamışlardır.

İngiliz Amelesi Umûmi Grev İlan Etti

Londra kabinesinde tebdilât oluyor. İngiliz maden amelesinin umumi tatil işgal-i ilan eylediği hakkında mevsuk bir haberimizi; dünkü ilavemizle neşreylemiştik. Bu tatil-i işgal, İngiliz maden amelesinin madenlerin (millileştirilmesi) hususundaki kararını tatbik için bir tazyik icrası maksadını istihdâf [amaç edinme] etmektedir. Tatil-i işgal hakkındaki haberimiz, dünkü tarihle Zonguldak muhabir-i mahsusamızdan aldığımız bir telgrafla teyid edilmiştir:

Zonguldak: 9- (hususî muhabirimizden) İngiliz maden amelesi umumi grev ilan etmiştir. Londra kabinesinde dört beş nazır mevkilerini terk etmişlerdir. Bu meyanda maliye nâzırı da dâhildir. (10 Nisan 1921- 1. ve 2. nüsha)

Fransızlar, Ankara'ya Sefir Gönderiyorlar

Fransa hükümetinin Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti nezdine bir mümessil göndermeye karar verdiğini Zonguldak muhabir-i mahsusamız haber veriyor. Bu haberin ehemmiyeti izah-ı ihtiyacından müstağnidir. Türkiye büyük millet meclisi hükümeti, İngiltere hariciye nazırı Lord (Curzon) tarafından Londra konferansına davet edilmekle mevcudiyetini İngilizlere tasdik ettirmiş oluyordu. Bu defa da Fransa hükümeti, Ankara'ya elçi göndermek suretiyle milli Anadolu hükümetini resmen tasdik etmiş oluyor.

Mevsuk ve hususî bir menba'dan aldığımız malumata göre, Fransa Başvekili (Briand), Fransız hükümetinin bu kararını büyük millet meclisi reis-i muhterimi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne sûret-i resmiye de bildirmiştir. Zonguldak muhabir-i mahsusamızdan aldığımız telgraf-nâme şudur:

Zonguldak:10 Nisan- Fransa hükümetinin Ankara'ya bir (elçi) göndermeye karar verdiğini Paris'ten bildiriliyor.

Bir Buçuk Milyon Maden Amelesi Ayaklandı

İngiliz maden amelesinin umûmi tatil-i işgal ilan eylediğini iki gün evvel haber vermiştik, bugünkü nüshamızda ehemmiyetini izaha çalıştığımız grev hakkında verdiğimiz malumat, Anadolu Ajansı tarafından teyit edilmektedir. Ajansın dünkü tarihle verdiği malumat aşağıya derç olunmuştur:

Ankara: 10 Nisan- İngiltere'de greve iştirak eden maden amelesi bir buçuk milyona balığ olmuştur. (Anadolu Ajansı)

Macaristan Ahvâli Galiba Şarl Yine Kral Olacak

Macaristan ahvalinin karıştığını, sâbık imparator ve kral (Şarl)'ın Macaristan'a geçtiğini, ahvalin şekline nazaran memlekette Şarl'ı Macar tahtına ik'âd [tahta oturma] etmek hususunda öteden beri mevcut temayülün bu defa ki teşebbüsünde ısrarla hareket edecek gibi görüldüğü, itilaf devletlerinin bu hareketleri protesto ettiğini geçen nüshalarımızda yazmıştık. Dünkü tarihle Zonguldak haberi mahsusamızın aldığımız telgraf nameler, Şarl, lehindeki propagandaların yavaş yavaş askerler tarafından askeri bir mahiyete kalb edildiğini ve bu teşebbüsün esaslı olduğu hakkındaki mütalaamızı teyit etmektedir. Aldığımız telgraf nameler şunlardır:

Zonguldak: 10(hususi muhabirimizden) Avrupa gazeteleri kral (Şarl)'ın Peşte'ye muvasalat ettiğini yazıyorlar.

Macar Asilzadeleri ve Şarl

Zonguldak: 10- (hususi muhabirimizden) Macar asilzadeleri Kral Şarl lehinde memleketinin her tarafında kemal-i faaliyette propaganda yapmaktalar.

Asker de Şarl'a İltihâk Ediyor

Zonguldak: 10- (hususi muhabirimizden) Peşte'den bildiriliyor: Macar Generali Lehar'ın kumandası altındaki kıtaat kral Şarl'a iltihak etmişlerdir.

Son Malumât

Ankara 10- Kral Şarl Macaristan'dan teb'id edilmek üzeredir. Şarl tacı terk etmeye muvâfakat etmemişse de Macaristan'dan uzak bir yerde yaşamayı kabul eylemiştir.(Anadolu Ajansı)

Yunanistan'da İğtişâşlar Yer Yer Artıyor

Grevler devam ediyor – Halkın ye'si [ümitsizlik] günden güne artmakta

Ankara: 10 Nisan- Yunanistan ahvâl-i dâhiliyesi müşevveş [karışık] bir şekil almaktadır. İğtişâşât [karışıklıklar] yer yer tezâyüd [çoğalma] ediyor.

Selanik'ten bildirildiğine göre bahriye efrâdı ile şimendifer ve liman amelesinin tatil-i işgali şiddetli devam etmektedir.

(Rizospastis) gazetesi yazdığı bir makalede, son taarruza karar verildiği haberinin daha o zaman Atina'da büyük bir adam hoşnûdî ile karşılandığını söylüyor ve diyor ki, "Atina ahâlisi muharebeyi ve bilhassa bu son sergüzeşti artık çok görüyor ve tasvip etmiyor." (Anadolu Ajansı)

Yunan Rediflerinin Emre Muhalefeti

Zonguldak: 10- (hususî muhabirimizden) Yunan redifleri, kendilerinin silaha davetinin müstelzim olarak Konstantin tarafından imzalanan seferberlik emrine itaat etmemişlerdir.

Generallerini Azlediyorlar

Zonguldak: 10- (hususî muhabirimizden) Başkumandan (Papulas) ile beraber ekseri Yunan generalleri azledilmiştir.

Atina Mecerûh Doldu

Zonguldak: 10- (hususî muhabirimizden) Atina meceruhlarla dolmuştur. Bunların hemen hepsi ağır yaralıdır. Meceruhları gördükçe halkın ye'si artmaktadır.

Malta'dakiler Şartla Tahliye Oluyorlar

Malta'da mevkûf bulunan vatandaşlarımızın tehcirle ve esirlere sû-i muâmele [fena muâmele] ile maznûn olmayanlarından (64)ünün İngiltere hükümeti tarafından tahliye olunacağını evvelce yazmıştık. Anadolu Ajansı dünkü tarihle tahliye keyfiyetinin bazı şartlar dâhilinde fi'l-i sâhasına çıktığını haber veriyor. Telgraf ber-vech-i âtîdir:

Ankara: 10 – Malta'da mevkuf 64 vatandaşımızın Roma'ya gidecekleri ve bir kısmının da Avrupa'da kalarak bir kısmının İstanbul'a gelecekleri bildirilmiştir. Cemal ve Cavit Paşalar İstanbul'a gitmemek şartıyla tahliye edilmişlerdir. (Anadolu Ajansı)

Bir Taraftan da Yunanlılara Para Veriyorlar

Ankara: 10 Nisan- Yunanlılar Londra bankalarından istikrâz akdetmişlerdir. (Anadolu Ajansı)

Hârici Haberler

Afgan-Rus Muâhede

Ankara: 10- Moskova'da Rusya ile Afganistan arasında bir muhâdenet muâhede-nâmesi [dostluk antlaşması] akdedilmiştir. (Anadolu Ajansı)

Bulgaristan'daki Ermeni Komünistleri

Ankara:10-Bulgaristan'da Ermeni komünistleri bir kongre akdetmişlerdir. (Anadolu Ajansı)

Almanya ve Amerika

Zonguldak: 10- (hususî muhabirimizden) Amerika Ayân-ı Azası'ndan (Kokis)in Almanya ile Amerika'nın münferiden [tek olarak] sulh akdetmelerini hükümete teklif ettiğini Paris'ten bildirilmektedir.

Rusların Protestosu

Ankara: 10 – (Havas) Ajans'ı haber veriyor ki: Rus Hâriciye Komiseri Çiçerin, Fransa'da 25 bin Rus'un alıkonmuş olmasından dolayı Fransa hükümetine protestoyu hâvî bir nota ile vermiştir. (Anadolu Ajansı)

Filistin ve Yahudi Mültecileri

Ankara: 10 Nisan – Mısır'da bulunan İngiliz nazırlarından (Churchill) Filistin'e vuku' bulan Siyonist muhâceretinin men'i için kendisine müracaat eden Kudüs Müslümanları Heyet-i Murahhasasına cevaben muhacereti men' etmek değil hatta tasvip ve teşvik edeceğini söylemiştir. (Anadolu Ajansı)

Romanya Köylüleri

Romanya hükümeti yeni bir arazi kanunu tanzim etmiş, tatbikine de başlamıştır. Bu kanun, harbe iştirak etmiş köylüleri el-yevm [şu anda] zer' [ekme] eylemekte oldukları tarlalara sahip tanımaktadır. Kâfi derecede araziye sahip olmayan 3 milyon kadar renc-ber bu kanun ile küçük çiftçiler derecesine çıkmışlardır. (11 Nisan 1921 1. ve 2. nüsha)

Edirne'de Bulgarlarla Yunanlılar Harbe Tutuştular

Bir Bulgar fırkası, Garb-i Trakya çeteleriyle birleşerek Trakya'ya üç koldan hücum etmiştir. Geçen günkü nüshamızda Romanya'nın Bulgaristan'a bir nota verdiğini yazmıştık. Romanya bu notasında, şayet Bulgarlar Yunanlılar aleyhinde hareket ederlerse Romanya'nın, bu hareketi kendi aleyhinde telakki eyleyeceğini bildiriyordu. Romanya bu notasından evvel Dobruca'daki Bulgar çeteleri dolayısıyla da Bulgaristan'a nota vermiş, Bulgarları kat'-i münâsebât [ilişkilerin kesilmesi] ile tehdit eylemişti. Bir havadisi yazdığımız zaman meselenin Balkanlardaki son ihtilatlar [karışma] noktasında mühim olduğunu kayd eylemiştik.

Aradan üç gün geçmeden, Anadolu Ajansı bizim o zaman ima etmek istediğimiz neticeyi haber verdi: Edirne'de, Bulgar çeteleriyle Yunanlılar arasında

pek şiddetli müsâdemeler başlamış, diğer taraftan bir Bulgar fırkasının üç koldan Trakya üzerine yürümektedir.

(Nöyyi) Muâhededini imzaladıkları günden beri daima istirhâmkâr, mütemellik bir siyaset takip eden Bulgaristan'ın Türk yumruğunun verdiği dehşetli sarsıntı ile tam böyle müşevveş [karışık] ve harb-i umûmi mağlupları bir şekil olmasından istifadeye kalkıştığı aşıkardır.

Trakya'daki Bulgar hücumu, Yunan cephelerinin bütün saflarında derhal tesirini gösterecektir. Çünkü Yunan ahvali dâhiliyesi o derece karışık, o derece iştiâle müheyyâdır ki, [hazırlanmış] harpten bütün manasıyla bezmiş olan Yunanlıların bu vakıa ati bir inhilâl-i dahiliyesi maruz kalmasına kâfidir.

Anadolu Ajansı'nın telgrafnamesi şudur:

Ankara: 11 Nisan – İstanbul'dan bildirildiğine göre Bulgar çeteleriyle Yunanlılar arasında Edirne civarında şiddetli müsâdemeler başlamıştır. Şimendifer hattı komiteciler tarafından vaz' [konulma] edilen bombalarla tahrip edilmiştir. Çeteler son sistem esliha ile mitralyöz ve bombalarla müsellahtır. Müsâdemat-ı harbi intac [netice verme] edecek kadar şiddetli olmuştur. İstanbul mahâfil-i siyasiye ve askeriyesi birkaç güne kadar Trakya'da yeni bir dar-ül harekâtın meydana çıkacağı kanaatindedir. En son gelen haberler müsâdemâtın bir kat daha şiddet peyda ettiğini teyid ediyor.

Bir Bulgar Fırkası Üç Koldan Trakya'ya Hücum Etmiştir

Ankara: 11 nisan- Bir Bulgar fırkası Garb-i Trakya çeteleriyle tevhid-i mesai ederek Dedeâğaç sahiline doğru ilerlemektedir. Bulgarların üç koldan Trakya'ya hücum ettikleri te'mîn ediliyor.

Konferans Haberi

Anadolu Ajansı'yla Teyid Ediyorlar

Müttefiklerin son Yunan bozgunu üzerine muallâk mesâil-i hall için yeni bir konferans akdi teşebbüslerine giriştiklerini, iki üç gün evvel hususi müstahberâtımıza atfen yazmıştık. Anadolu Ajansı, dünkü tarihle bu meseleye dair ber-vech-i ati tebligatta bulunmaktadır:

Ankara: 11 nisan – Muallâk mesâil-i hall için müttefiklerin yeni bir konferans akd edecekleri Londra'dan bildirilmektedir. (Anadolu Ajansı)

Lord (Curzon) Diyor ki

Ankara: 11 – İngiliz Hariciye Nazırı (Curzon), şark meselesinin hall-i keyfiyetinin harekât-ı askeriyeden ziyade harekâtı siyasiyeye bağlı olduğunu gazetecilere söylemiştir. (Anadolu Ajansı)

Açıksöz: Biz bu haberi de evvelce vermiş, (Curzon) un niçin böyle söylediğini izâh eylemiştik.

İtalya'nın Fikri

Kral Murahhaslarımızla Görüştü

Evvelki günkü nüshamızda, Zonguldak muhabir-i mahsusamızdan aldığımız bir telgrafname ile karilerimizi, İtalya kralının heyet-i murahhasamızı kabul ettiğinden ve uzun mülakatta bulunduğundan haberdar etmiştik. Anadolu Ajansı dünkü tarihle bu haberi teyid etmektedir:

Ankara: 11 nisan – Türk heyet-i murahhasası İtalya kralı tarafından kabul edilmiştir. Akşam gazetesinin Roma muhabiri İzmir ve Trakya mukadderâtının, Anadolu'nun muzafferiyetine bağlı olduğunu bildiriyor. (Anadolu Ajansı)

Harici Haberler

Churchill Uğraşiyor

Ankara: nisan – Churchill, Mısır'da şark müstemlekâtından gelen heyetleri kabul ve bunlarla müzâkerât icra etmektedir. (Anadolu Ajansı)

Fransa'da Eshâmemiz Yükseldi

Zonguldak: 10 – (hususî muhabirimizden) Paris'ten bildiriliyor: Paris borsasında eshâmemiz terfi etmiştir.

(Habsburg)ların Emvali

Avusturya İmparatorluğu'nun son hanedanı olan Habsburg hanedanının (Çekoslovakya) hükümeti dâhilinde bulunan menkul gayr-i menkul bi-l-cümle emlakının devlet namına devir ve feragatine dair bir kanun tanzim olunmuştur. Bu suretle satılacak olan bu emvalden hükümet pek çok istifade edecektir. Malumdur ki Habsburg hanedanı pek zengindir. Avusturya hükümeti geçenlerde Fransız imparatoru Üçüncü Napolyon'a ait bir yazıhaneyi satmış ve üç milyon kuron temini suretiyle hazinesindeki boşluğa şöyle böyle çare bulmuştur. (12 Nisan 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Trakya'da Bulgarlarla Yunanlıların Şiddetli Müsâdemeleri Devam Ediyor

Bulgar kuvvetleri (Maraş) cihetindeki karakollardan Yunan arazisine girmişlerdir.

5 Nisan tarihli nüshamızda Romanya'nın Bulgaristan'a verdiği notadan bahsederken, (Balkanlar da kaynıyor; bakalım bu kaynayıştan ne çıkacak?) demiştik. Çıkacak çıktı; Bulgarlar Trakya'da harekete geldi; şiddetli müsâdemeler oluyor. Bu günkü nüshamızın kısm-ı mahsûsunda tehdit-âmîz [tehditle karışık] bir şekle giren Alman ihtilali için, bu esaslı komünist hareketi İtilaf tazyikinin Alman ruhunda doğurduğu aks-ül-amel [tepki] mahsulidir, diye bir mütâlaa yürüttük. Bu mütâlaa son Bulgar hareketi içinde aynıyla vardır. Bulgarlar da artık çok mütemellik [alçakçasına yalvaran] olan (İstanbuliski) hükümetine onları Trakya'da bir iskeleden, hatta bir transit menfezden mahrum bırakan Yunanlılara fiilen karşı gelmeye mecbur etmiştir. Müsâdemelerin şiddeti, çetelerin mitralyözlerle bile techîz edilmiş olması ve nihayet bir Bulgar fırkasının bu çetelerin hareketine iştirak eylemiş olunması, Trakya'daki Bulgar hareketinin ale-l-âde bir eşkıya kavgası olduğunu pekala isbat eder. Ne kadar iftihar etsek yeridir ki, bir Bulgar generalinin dediği gibi, dünyaya, Türk bir daha nümûne-i imtisâl [misal getirilecek örnek] olmuştur. Ajans, Trakya harekâtı hakkında dün gece atideki tebligatta bulunmuştur:

Ankara: 12- Bulgar kuvvetleri (Maraş) cephesindeki karakollardan Yunan arazisine girmişlerdir. Garb-i Trakya'nın muhtelif yerlerinde ve bilhassa (Dor) mıntıkalarında şiddetli müsâdemeler vuku' bulmaktadır.

(Tan) Gazetesi, Yunanlıların Telaşını ve Zalimane Tedbirlerini Anlatıyor

(Tan) Gazetesi'nin muhabiri, Trakya'da Bulgar çetelerinin zuhuru üzerine Yunanlıların telaşa düşerek zalimane tedbirler ittihaz ettiklerini ve idare-i örfiye ilanı, seyahatlerin takyîdi, silah tahrîsi ve eşrâf ve âyânın tevkifi gibi tedbirler yüzünden vuku' bulan sû-i isti'mâlât [kötü hareketler] yapan olmadığını gazetesinde bildirmektedir. (Anadolu Ajansı)

Afganistan Türkiye'yi Pişvâ Tanıyor

Afganistan'ın Ankara Sefiri (Sultan Ahmed Han)ın Beyânâtı

Afganlılar, Anadolu hareketinin alem-i islami kurtaracağı kanâatindedirler. Bütün İslamlar ve şark âlemi Ankara'nın tarafında – Afganistan'la İngiltere arasında

muâhede yok – Hindistan inkılâbı günden güne büyüyor – Afgan hükümdarının kılıncı.

Ankara: 12 Nisan- Afganistan sefiri Sultan Ahmet Han Trabzon'da çıkan İstikbal Gazetesi muharririne beyânât-ı atiyede bulunmuştur. Anadolu harekât-ı milliyesi Afganistan'da pek derin ve iyi bir tesir bırakmıştır. Bütün Afganlılar bu hareketi, âlem-i islâmın necat ve selametini temin edecek mahiyette buluyorlar. Afganistan Türkiye'yi pîşvâ [başkan] tanıyor ve İslamiyet uğrunda ibrâz-ı fedâkâriye hazır bulunur. Bütün İslamlar ve şark alemi Ankara hükümeti etrafında müttefikân çalışmalıdır. Afganistan'la İngiltere arasında mün'âkid [iki taraf arasında resmi olarak kabul olunmuş] bir muâhede yoktur.

Hindistan inkılâbı İngiltere aleyhine günden güne büyümektedir. Artık Âlem-i İslam son bir intibâh ile kendine gelmiştir. Afgan hükümdarı kılıncı kuşanma merasiminde kılıncı çekmiş ve Afgan istiklâlini temin etmedikçe kınına koymayacağını söylemişti. Bu azim ile uzun müddet çalışan Afgan hükümetleri ancak İngilizlerle yapılan mütarekeden sonra kılıncını kınına koymuştur. (A.A)

Almanya'da İhtilâl Şedid-i Âmîz [şiddetle karışık] Bir Şekil Almıştır

Geçen günkü nüshamızda, Almanya'da ikinci defa olarak başlayan komünist ihtilalinin şümüllü [kaplamalı] ve pek müessir olduğu mütalâasını serd [düzgün ve münasebetli söyleme] etmiştik. Alınan haberler bu ciheti teyid edecek mahiyettedir. Artık tahakkuk etmiş bir keyfiyettir ki, Almanya'daki Bolşevik ihtilalini Moskova idare ediyor ve ahvalin şeklinden bi-l-istifâde ihtilal günden güne muvaffak oluyor.

Almanya'nın mütarekeden sonra, i'tidâl-i perver-i rical ma'rifetiyle bir cumhuriyet halinde idare edilmekte olduğu malumdur. (Oberet)in mu'tedil hükümeti, harpten bezmiş Alman milletinin sükûn-perverliğine tercüman oluyor, az çok bir hüsn-i niyetle sulhun tesisine çalışıyordu. Fakat İtilaf Devletleri Almanya'nın bu i'tidâlinde cesaret alarak Almanlığı boğacak mahiyetteki kararlarını tatbik için Almanları mütemâdiyen tazyik etmekte idiler. Tabî bu aks-ül-amel [tepki] yaptı. İtilaf şarkta müşkül anlar yaşamaya başlayınca Alman Milli Bolşevikleri Alman halkının sinirlenmesinden istifâde ederek, bu aks-ül-amelin başına geçti. Şüphesiz Moskova bu fırsatı avlamış bulunuyor. Onun için bu son ihtilal, vuku'anın isbat ettiği

vechile, dalgaları günden güne büyüyerek devam ediyor. Anadolu Ajansı dün gece bu hususa dair atideki telgrafnameyi çekmiştir:

Ankara: 12 Nisan- Almanya’da ihtilal şedid-i âmîz bir şekil almıştır. Birçok şehirlerde ihtilalcilerle polis arasında şiddetli müsâdemeler devam etmektedir. (Anadolu Ajansı)

(Lenin) Diyor ki

“Cihan yeni bir harbin umumi mukaddemesindedir. Ve bir ihtilâl-i umûmi muhakkaktır.”

Ankara: 12 Nisan- Lenin, Moskova heyet-i icrası içtimâinde [yürütme kurulu toplantısı] irad ettiği bir nutukta yeni harb-i umumi mukaddemesinde bulunduğunu ve bi-l-netice içtimâ bir ihtilal-i umumiyenin gayri kabul olacağını söylemiştir. (Anadolu Ajansı)

Açıksöz: Lenin Almanya’da baş gösteren harekâttan ilham aldığı muhakkaktır. Avrupa’da komünist ihtilalinin Milli Bolşevik İhtilâli de olsa da, netice ve bu sarsıntının büyük dalgalar husule getireceği şübhe götürmez.

Arnavutlar Yanya’yı İşgal Ediyorlar

Arnavutlar bu sene ibtidâlarında milliyetçi bir hükümet tesis ettiler ve Paris’te öldürülen Esat Toptani (Paşa) gibilerin Arnavutluk mukadderâtına musallat ettikleri ecnebi nüfuz ve işgaller ile mücadeleye giriştiler. Bu cümleden olarak İtalyanlarla az zamanda Avlonya’ya ilticaya mecbur ettikleri hatırlardadır. Arnavutlar bir iki ay evvel şimalde Sırlarla da mücadeleye başladılar. Son günlerde malûmât alınamamakla beraber bu mücadelenin yer yer, müsademe kabilinden devam etmekte olması melhûzdu. Arnavutlar şimalde Sırları memleketlerinden atmaya savaşırken cenubda Arnavut arazisini hudutları içine alan Yunanlılara hücum etmişti. Anadolu Ajansı dün verdiği haberler arasında Arnavutların Yanya’nın şimali garbisini işgal ettiklerini bildiriyor. Telgrafname şudur:

Ankara: 12- Arnavutlar Yanya’nın şimâl ve şimâl-i garbisini işgal etmişlerdir. (Anadolu Ajansı)

Rusya'nın Yardımı

Mevsuk bir menba'dan aldığımız hususi malumata göre, Rus Sovyet Hükümeti'nin Ankara mümessili yoldaş (Medivani) cenabları Yunanlıların tahrib ettikleri yerlerin imarına sarf edilmek üzere hükümeti namına (60) bin altın ruble vermiştir.

Madam Gaulis

Meşhur Fransız muhabiresi Madam (Gaulis) Yunan mezalimini yerinde tedkik için Ankara'ya gelecektir. Muhabire, İstanbul'dan yola çıkmıştır. Madam Gaulis, mütarekeden sonra İstanbul'a gelmiş o zaman yazdığı mektuplarla Fransa'ya avdetinde yazdığı makalelerde Anadolu hareketinin milletin ruhundan doğduğunu, bu hareketin tevkifi imkânı bulunmadığını ispata çalışmıştı.

Selanik Abluka Edilmiş

Ankara: 12 Nisan: Selanik Limanı İtilâf Devletleri donanması tarafından abluka edilmiştir. (Anadolu Ajansı)

Etseydi Ne Olurdu?

Ankara: 13 – İngiliz ve Yunan gazetelerinin neşriyâtı halâfene [budalalık] olarak Romanya Hükümeti Sevri muahedesinin tadiline katiyen itiraz etmemiştir. (Anadolu Ajansı)

Rusya Ahvâli

Komünist Fırkası'nın Onuncu İctimâî

Moskova: telsiz- Pravda Gazetesi yazıyor: "Komünist Fırkası arasında ihtilaf zuhûr ettiğine dair tesnî' [uydurma] edilmiş havadisler işâa [herkese duyurma] edilmektedir. Bu vasıta ile bizi tefrikaya düşürmek ve zayıflattırmak fikri takip ediliyor. Halbuki Rus Komünist Fırkası'nın onuncu ictimâî, te'kîden [sağlamlaştırma] bu gibi hâlâtın [haller] zuhuruna ihtimal olmadığını isbat etti. İctimâîn bil-cümle mukarrerâtı ekseriyetle kabul olduğu gibi meslek-i içtimâî, âdat-ı milliye [milli adetler], renc-berlerin ahvali hakkındaki müzâkereler içtimâîn yekvücut ve mütecânis [bircinsten olan] olduğunu göstermiştir. Fırkanın en faal ve mümtaz simalarından olan yoldaş Lenin, Troçki, Nikof, Zinovyev ve Stalin gibi ma'rûf [meşhur] ve şayan-ı hürmet zevattır."

Rus Amele ve Renc-berleri İçin

Moskova: Telsiz- Rus Şura Hükümeti; amele ve renc-berlerin ahvalini nazar-ı dikkate alarak tesâdüf edecekleri müşkilâtı hâl ve izâle etmek niyetinde olduğundan, ez-cümle onuncu komünist fırkasında renc-berlere muîn [yardımcı] vergi vaz'î [onunla ilgili] hakkındaki lâyhâ [tasarı] Milli Komünistler Şurası'nca tasdik olunmuştur. Bâ'de-mâ [bundan sonra] vergiler sâbıkından pek dûn [aşağıda] olacaktır. Hükümete ait vergi tediye edildikten sonra mütebâkî kalan renc-berlerin kendi malıdır. Erz [kıymet] ettiği üzere mübadele veya mübâyaa [satın almak] edebilir. Şura hükümeti fakir ve yoksulların iaşesini temin hususunda bunlara iaşelerine mukabil i'tâ edeceği eşyayı, renc-berler buğday ile mübadele edebilirler. Renc-berlerden alınacak vergi mevkiti olub hükümet, umûrini tanzim fabrikalar faaliyete başladığı anda şüphesiz bu vergiyi pek çok azaltacaktır. (13 Nisan 1921- 1. ve 2. nüsha)

İngiliz Şimendifer Amelesi de Grev İlan Etti

Maden amelesinin tatil-i işgali, tevsî' ediyor, müzakerât başlamamıştır.

Zonguldak: 13 Nisan- (hususî muhabirimizden) Zonguldak'taki Fransız telsiz telgraf istasyonuna Londra'dan bildiriliyor: şimendifer nakliyat amelesi de umûmi tatil-i işgal ilan eylemiştir.

Maden Amelesinin Grevi Tevsî' Ediyor

Zonguldak: 13 Nisan- (hususî muhabirimizden) İngiliz maden amelesinin tatil-i işgali devam ve tevsî' [genişleme] ediyor. Hükümetle müzakerât başlamamıştır.

İtalya'da da Grev

Köylüler şehirlere ve çiftliklere hücum ediyorlar. Hâkimiyet-i Milliye refikimize Kuşadası muhabir-i mahsusası bildiriyor: (Bari) ve çivârındaki kuvve-i askeriyenin grev ilan eden amele üzerine hücumu şiddetli heyecan ve asabiyet tevîd [meydana getirme] etmiştir. Umûmi tatil-i işgal başlamıştır. Ziraat amelesi tarlalarını terk ederek şehirlere kabile kabile akın etmektedirler.

Birçok mahallerde ziraat ameleleri hiddet ve heyecanla çiftlik ashabının malikânelerine hayvanani hücum itilaf eylemektedirler. Hükümet ve çiftlik sahipleri bu hücum ve akın önünde şaşırılmış kalmışlardır.

Açıksöz: Bu haber pek şayan-ı dikkattir. Zira İtalya’da komünizm harekâtı daha geçen sene başlamış ve el-yevm [şimdi] pek ziyade kuvvet-i kesb [artma] etmiştir. Malumdur ki, İtalya’da icra edilen son belediye intihâbatında [seçimler] İtalya’nın hemen her tarafında komünistler ekseriyet kazanmışlardır. Bugün İtalya’nın hemen tekmîl-i belediye dairelerinde, İtalya bayrağı değil, kızıl bayrak sallanmaktadır.

Güya Diplomâtlık

Gonaris siyasi manevra çevireyim diyor.

Zonguldak: 13 Nisan- (hususî muhabirimizden) “Fransız telsizinden alınmıştır” Atina’dan Paris’e bildiriliyor: Yunan Harbiye Nazırı Gonaris, Yunanlıların Türk-Yunan ihtilafının halli için İtalya’nın tavassut [aracılık] etmesini talep ettiğine dair evvelen şâyiaları [yayılmış haber] tekzib etmektedir.

Açıksöz: Gonaris’in bu tekzibi, gizlenmek istenen bir hareketin meydana çıkmış olmasından ileri gelme bir tekzibe benziyor. Hatırlardadır ki, İtalya Hariciye Nazırı Siforza, geçen günlerde, Roma’da bulunan Gonaris ile uzun müddet mülakatta bulunduktan sonra heyet-i murahhasamız reisi Bekir Sami Bey ile de görüşmüştü. Bu mülakatların, Kont Siforza’nın Türk-Yunan ihtilafına sulhen bir tesviye çaresi bulmak maksadı ile yapıldığı şâyi’ [herkesçe bilinmiş] olmuş, hatta telgrafla gazetemize de bu babda ma’lûmât verilmişti. Gonaris o zaman Roma’da idi. Anlaşılan Fransa ve İtalya’nın siyasi mahfillerinde bu mülakatların mevzû’ni Gonaris’in ısmarladığı hakkında bir kanaat var. Gonaris, Yunan ordusunun inhizâmıyla [bozguna uğrama] Yunan halkının uğradığı sar’a illetinin verdiği ihtilâcları, [havale nöbeti tutma] çırpınmaları görüyor; tabii bu arada bu şâyianın [yayılmış haber] tesirini izâle lazım geliyor. Onun için böyle bir tekzib havâdisi yazdırıyor.

Fakat .. bize ne? İster tekzib etsin, ister etmesin, bize ne?

Malta’dakilerden Tahliye Olunacaklar

Mevsûk olarak aldığımız ma’lûmâta göre İngiltere hükümeti Malta’da mevkuf bulunan zevattan isimlerini atide derc ettiklerimizin tahliyesine karar vermiştir: Yalnız Cemal, Cevad ve Şevki Paşalar ile Şevket Bey mesâil-i hâzirenin hallinden

evvel İstanbul'a girmemeleri şartıyla tahliye edileceklerdir. Bilâ-kayd ü şart [kayıtsız ve şartsız] tahliye edilecek olanlar şu zevattır:

Şevki, Hacı Ahmed, Fahri, Abbas Halim, Said Halim, Ali Said, Abdülselami, Mürsel, Cemal, Cevad, Esad Paşalarla Hüseyin Cahid, Tevfik Hadi, Yusuf, Rıza, Rahmi, İsmail Canbolad, Midhat, Mümtaz, Atif, Ferid, Hüseyin Kadri, Haydar, Ahmed, Sami, Hasan Han, İbrahim, Zekeriya, Musa Salakova, Mehmed Ali Bekof, Muhli Manyedof, Salah Cimcoz, İbrahim, Berberzade Sahib, Ahmed Nesimi, Hamid, Rıza, Midhad Şükrü, Hacı Adil, Ziya Gökalp, Halil, Ali, Ahmed Şükrü, Ahmed Ağayef, Hasan Dursun, Arif, Ali, Hüseyin Rauf, Şevket, Celal Nuri, İslam Ali, Ahmed Emin, Mehmed, Enis Avni, Kel Ali, Ali Said ve Fethi Beyler ve Abdullah, Numan Efendiler nâm-ı zevattır.

Bu zevatın bir kısmı evvelce tahliye edilerek İtalya'ya ve İstanbul'a dönmüşlerdir. (Hâkimiyet-i Milliye) (14 Nisan 1921 - 1. ve 2. nüsha)

Yunanlılar Kabinenin İstifasını İstiyorlar

Papulas; resmi tebliğlerinde "Daima cephelerde sükûnet vardır" diyor.

Zonguldak: 13 Nisan- (hususî) Yunanistan, Yunan ordularının hezimetinden dolayı fevkalade galeyandadır. (Kaloyer Polos) kabinesinin istifasını istiyorlar. Kabinenin parlamentoya çıkmadan sukut edeceği muhakkak addolunuyor. Yeni kabineyi, Harbiye Nazırı (Gonaris) in teşkil etmesi pek muhtemeldir.

Papulas'ın Tebliğleri

Zonguldak: 14 Nisan - (hususî muhabirimizden) Papulas hezimetten sonra neşrettiği [yayın] resmi tebliğlerde, daima, cephelerde sükûnet olduğundan bahsediyor.

Yunan Gemileri Meşgul

Zonguldak: 14 Nisan - (hususî muhabirimizden) İstanbul'da Yunan gemisi kalmamıştır. Tekmil Yunan gemileri, ordunun ricatını temin için Mudanya ve İzmit sahillerine gönderilmiştir.

Şile ve Kandıra Civarında

Zonguldak: 14 Nisan- (hususî muhabirimizden) (Şile) ve (Kandıra)yı tahliye eden Yunanlılar, bu havalide Rum çeteleri teşkil etmişlerdir. Bular vasıtasıyla Müslüman köylerine tasallut [sataşma] suretiyle şenâatlerine [kötülük] devam

ediyorlar. İstanbul hükümeti, bu çetelerin üzerine jandarma kuvvetleri sevk etmeye karar vermiştir

Paris'te Eshâmemiz Yükselmekte

Zonguldak: 14 Nisan- (hususî muhabirimizden) son muzafferiyetlerimiz dolayısıyla Paris borsasında Türk eshâmenin [hisseler] günden güne yükselmekte olduğu Paris'ten bildiriliyor.

Esaretten Dönelere Sataşmışlar

Zonguldak: 14 Nisan- (hususî muhabirimizden), Sibiryâ'da bin esirimizi hâmilen [taşıyarak] İstanbul'a gelmekte olan Japon vapurunu Yunanlılar (Midilli) de tevkif etmişlerdir. Japon ateşemiliteri (Oyed), keyfiyetten Japon hükümetini haberdar etmiştir.

Trablus'ta İtalya

İtalya, yalnız Trablus, Zara, Hums şehirlerine hükmedebiliyor.

Trablus'taki İtalyan Vali, İtalya Meclis-i Mebusânı Sosyalist azasından mürekkeb bir tedkik heyetinin, Trablus'da seyahat icra etmesine müsaade etmemiştir. Bu münasebetle İtalyan sosyalist gazetelerinden biri diyor ki:

“Bu mûmânaat [engel olma] İtalyan efkâr-ı umumiyesinin Trablus ahvalinden haberdar olmasına mani olmak demektir.”

Trablus'taki İtalyan hüküm ve nüfuzu, yalnız (Trablus), (Zare), (Hums) şehirlerine münhasırdır. Maa-mâ-fih Hums'da müsellâh Araplar haiz kuvvettirler.

Bu şehirlerden cenuba doğru birkaç kilometre uzaklaşmak cesaretini gösteren İtalyanlar, ekseriye hayatlarına veda ediyorlar. Hükümetin şiddetli tazyik siyaseti, Arapları İtalyanlara karşı derin bir nefretle mütehassis [hislenen] olmalarına sebep olmaktadır.

İtalyanların dâhile doğru gönderdikleri te'dîb [cezalandırma] kuvvetleri vasıtasıyla iyiden iyiye anlaşılıyor ki, Araplar İtalyanlarla hiçbir vechile münasebette bulunmak istememektedirler.

Bu ahval yüzünden Trablus'ta, ticari ve iktisadi vaziyet fena halde bozulmuştur. Araplar, memleketlerinin istiklalini kazanmak için bir tazyik olmak üzere İtalya'ya karşı ticari boykot tatbik etmektedirler.

Lehistan Şimendifercilerinin Grevi

Lehistan gazeteleri yazıyorlar: Varşova’da şark istasyonunda bütün şimendifer müstahdemîni [çalışanlar] grev ilan etmişlerdir. Grevcilerden mühim bir kısmı zabıta tarafından tevkif edilmektedirler. Lehistan şimendiferleri sendikası, hükümete müracaatla grevcilerin metâlibâtını [talep olunan] serd etmiştir. Bu metâlibât meyanında, geçen senenin eylülünden kanun-i evveline kadar her aileye (2-3) bin mark tazminat i’tâsı [istek] talep olunmaktadır. (15 Nisan 1921 - 1. ve 2. Nüsha)

Yunan Kabinesi Devrildi – Yeni Kabine

Fransız gazeteleri, son Yunan hezimetleriyle “Yunan kabadayılığı budur” diye alay ediyorlar.

Gonaris, Yunan parlamentosunda, harekât-ı askeriyyenin tevkifini (!) fâik-i fenn dairesindeki tahkimatımıza atfetmiştir. Fransızlar şimendiferleriyle asker naklinde müşkülât gösteriyorlar. Yunan ordusundan binlerce asker (Sisam) la (Rodos’a) iltica etmişler.

Zonguldak: 15 Nisan- (hususî muhabirimizden) Kaloyeropolos kabinesi düşmüştür. Yeni kabine şu adamlardan mürekkeb olarak teşkil etmiştir:

(Gonaris) Başvekil, (Baltacı) Hâriciye, (Şitaiyis) Dâhiliye, (Protopazadaki) Maliye ve İaşe, (Karnalis) Muâvenet-i İçtimâiyye, (Zaiyyis) Maârif, (Teripis) Ziraat, (Mavromihalis) İktisat, (Çaldaris) Bahriye, (Zain Rallis) Münâkalât, (Teotokis) Harbiye.

Yunan Mağlubiyeti ve Fransız Matbûâtının İstihfâfı

Zonguldak: 15 Nisan- (hususî muhabirimizden) Bi-l-umûm Fransız matbuatı, on beş günde Ankara’ya gireceğini iddia eden düşman ordularının mağlubiyetinden, “Bu, Yunan kabadayılığının numûnesidir” diyerek tezyîfkâr [alay eden] bir lisanla bahsediyorlar. (Matin) gazetesi, “harble maksada vasıl imkânı kalmamıştır” diyor.

Yunanlıların Te’vîli

Zonguldak: 15 Nisan- (hususî muhabirimizden) Gonaris, Yunan parlamentosunda Yunan harekât-ı askeriyesini tevkif etti diye göstermiş ve buna sebep olarak bizim fâik-i fenn dairesinde tahkim edilmiş mevâki’de [mevkiler] bulunmamızı öne sürmüştür.

(Daily Mail) Diyor ki..

Zonguldak: 15 Nisan- (hususî muhabirimizden) (Daily Mail) İngiliz gazetesi, “Ana topraklarında harb eden Türkler, kuvvetli hissiyatla şiddetli müdafaalarda bulunacaklardır.” diyor.

Papulas’ı Niçin Atamamışlar?

Zonguldak: 16 Nisan- (hususî muhabirimizden) Papulas’ın azli mukarrer olduğu halde, başkumandanlık vazifesini kimse der-uhde [üstüne alma] etmediği için azlinin tehirine mecburiyet görülmüştür.

Almanya’ya Karşı Amerika Reis-i Cumhuriyunun Bir Teşebbüsü

Zonguldak muhabir-i mahsusamız, Roma’dan aldığı ma’lûmâta atfen, yeni Amerika reis-i cumhuriyunun müttelik devletleri Washington’da bir konferansta toplayarak Almanya’ya karşı tedâbir-i ittihâzını müzakere için bir teşebbüste bulunacağını bildiriyor. Telgraf-nâmenin ifadesi, Amerikaca müzakere edilmesi arzu edilen tedbirlerin Almanya aleyhinde olduğunu anlatıyor. Hâlbuki bu, vârid olmamak gerektir. Çünkü kendi huzur ve sükûnu için Avrupa’nın dağdağasından daima uzak kalmayı isteyen Amerika efkâr-ı umumiyesi, bu temâyülünü son reis-i cumhuri intihâbâtında sarâhaten [açıkça] göstermişti. Bundan başka, geçen gün yazdığımız vechile, Amerika mahâfil-i siyasiyesinde Almanya ile münferiden sulh akdi teşebbüsleri mevzû-i bahs olmaktadır. Efkar-ı umumiyenin temâyülüne mutâbakatı aşikar olan bu cereyâna rağmen, yeni reis-i cumhuriyun, Almanya meselesini kendi de alakadar olarak Washington’da halletmeye kalkışması müsteb’id görünüyor. Bâ-husûs [böyle] işler görmekten haz duyan (Wilson)un akıbeti meydanda.

Aldığımız telgrafname şudur:

Zonguldak: 10- (hususî muhabirimizden) “New York” a atfen Roma’dan bildiriyor: Yeni Amerika reis-i cumhuri (Harding), Almanya’nın son hareketine karşı ittihâz edebilecek tedâbir-i müzâkere için, İngiliz, Fransız, İtalyan ve Japon murahhaslarını Washington’da bir konferansa davet edecektir. (17 Nisan 1921 1. ve 2. Nüşa)

İngiltere’de Vahâmet

Kabine, Avam Kamarası’nın Feshine Karar Verdi

Lloyd George, ahval-i dâhiliyenin vahâmetinden dolayı Rus – İngiliz ticaret mukavelesini imzaya mecbur olmuştur.

İngiltere ahvâl-i dâhiliyesinde vahâmet baş göstereceği hakkındaki mütâlaalar mahalline masrûf [sarf olunmuş] imiş. Dün üç menba’dan, Anadolu Ajansı ile Trabzon Rus istihbarat müdüriyetinden ve Zonguldak’taki muhabir-i mahsusamızdan aldığımız telgrafnameler bu ciheti kâfi derecede teyid ve izâh eylemektedir. İngiltere, siyasi sahada maruz kaldığı keşmekeş ile sersemlediği bir sırada amele grevleri dâhili buhranı vahim bir hale sokmuştur. Bu yüzden Londra kabinesi, Avam Kamarası’nın feshine karar verecek kadar mühim, İngiltere parlamento hayatında emsaline az tesadüf olunur bir vaziyete düşmüştür. Aldığımız telgrafnameler şunlardır:

Ankara: 16 Nisan- Lloyd George, amelenin vaziyetinden dolayı Avam Kamarası’nı feshe karar vermiştir. (Anadolu Ajansı)

Madencilerin Grevi Devam Ediyor

Zonguldak: 16 Nisan- (hususî muhabirimizden) Londra’dan bildiriliyor: Maden amelesinin grevi devam ediyor.

Mecburi Bir İmza

Trabzon: 16 Nisan- İngiltere’nin vaziyet-i dahiliyesi kesb-i vahâmet etmekte olduğundan, Lloyd George, İngiltere – Rusya ticaret mukavele namesini bi-l-zarur 16 Nisan’da imzalamıştır. Bu münasebetle Rusya hükümeti, Karadeniz ve şimal-i bahr muhit-i sevâhil ve limanlarını Avrupa sefâin-i bahriyesine küşade [açılmış] bulunduracağından, (Odesa), (Nifolayef), (Novorosiyk), (Marneuli) limanlarını tathîr [temizleme] etmektedir. (Rus İstihbarat Dairesi)

Şiddetli İhtiyaçları Var

Evvelki günkü nüshamızda, Sibiryâ’dan bir Japon vapuru ile İstanbul’a avdet eden 1000 esirimizin Midilli Adası’nda Yunanlılar tarafından tevkif edildiğini ve Japon ateşemiliterinin keyfiyetten hükümetine haberdar ettiğini yazmıştık. Anadolu Ajansı bu hususta atideki tebligatta bulunmuştur.

Ankara: 17- Sibiryâ’dan avdet eden esirlerimizi hamil [taşıyan] bir vapur, Çanakkale’de Yunan torpidoları tarafından çevrilerek Yunanistan’a sevk edilmiştir.

Bu esirler Japonya hükümetine verilen ikiyüzbin lira mukabilinde Vladivostok'dan İstanbul'a nakledilmektedirler. Hezimetlerini şan ve şerefli dönüşler ve muzafferiyetler şeklinde göstererek efkâr-ı umumiyyeyi iğfâle [aldatma] çalışan Yunanlıların harb ile alakası olmayan bu zavallıları Anadolu esirleri sıfatıyla Atina sokaklarında teşhir etmeleri muhtemeldir.

Bulgaristan Müslümanlarının Hamiyeti

Bulgaristan Müslümanları, milli Anadolu ordusunun imdâd-ı sıhhiyesine kemal-i hevâhişle [arzu] şitâb [çabukluk] etmişler, aralarında hilal-i ahmer namına ianeler [yardım parası] derc ve kaydına başlamışlardır.

Fransa Mahfillerinde

Zonguldak: 16- (hususî muhabirimizden) Fransa'da Türk dostluğu günden güne tevsi etmekte ve umumi bir mahiyet iktisab eylemektedir. Her mahfilde lehimizde konuşuyorlar.

Açık söz: Demek akılları başlarına geliyor.

İngiltere'de Tenkidât

Zonguldak: 16- (hususî muhabirimizden) İngiliz matbûâtı, Yunanlıların nasihatlerini dinlemediklerinden dolayı müteessif olduklarını yazıyorlar. (Daily Telegraph) gazetesi, "Yunan hezimetini" ser-levhasıyla [başlık] neşr ettiği bir makalede Yunanlıları şiddetle tenkid eylemektedir. (18 Nisan 1921 1. Nüsha)

İngiltere Amelesi Londra'yı Karanlıkta Bıraktı

Tekmil İngiliz amelesi ayaklandı. Hükümet ameleye karşı istihzârât-ı askeriyyeye başlamış.

Ankara: 18 Nisan- İngiliz amelesi umumi bir grev ilan etmiştir. Elektrik amelesinin de tatil-i işgal etmesinden dolayı Londra şehri tamamen karanlıkta kalmıştır.

Ankara: 18 Nisan- İngiliz hükümeti ameleye karşı istihzârât-ı askeriyyeye başlamıştır. (Anadolu Ajansı)

İtalya ile Almanya'daki Amele İhtilâlleri Devam Etmektedir

Ankara: 18 Nisan- İtalya ile Almanya'daki amele ihtilâlleri devam etmektedir. (Anadolu Ajansı)

Afgan Sefirinin Tebrik Telgrafı

“Ordu-i Garbi İslamımızın Muzafferiyetinden Meşkûr ve Mesrûr Olduk”

Ankara’ya gelmek üzere yolda bulunan Afganistan sefiri (Ahmed Han) hazretleri, (Hopa) ya muvâsalatlarında İnönü muzafferiyetini haber alması üzerine Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa hazretlerine atideki telgrafnameyi çekmişlerdir:

Cenab-ı kahraman gayûr-i [gayretli] İslam-i gazi Mustafa Kemal Paşa huzur-i aliyelerine:

Elhamdülillah ki, çok iştiyâk-i vecibeden sonra arzularımıza nail olarak mukaddes İslam toprağına adım koyduk. Ordu-i garbi islamımızın yeni fütuhât ve muzafferiyetini de işiterek Cenab-ı Allah’ın tafdîlâtından pek meşkûr ve mesrûr olduk. Tebrikat-ı faikanemizi huzur-i aliyeize takdim ederiz. Vehmde tazarru’ ederiz ki arz-ı tebrikât ve selamımızı kahraman ve cân-feşân [bir dava uğruna canını veren] garb ordumuza tebliğ buyursunlar. Sultan Ahmed Han

Rus – Afgan İttifâkının İmzasından Sonra

28 Şubat’ta Moskova’da Rus-Afgan muhâdenet-i muâhede-nâmesinin imzası münasebetiyle Moskova’daki Afganistan sefaretinde merasim-i mahsusa yapılmış ve Afganistan’ın üçüncü sene-i devriyeyi istiklali tes’id [kutlama] olunmuştur. Bu merasimde (Çiçerin, Kara Han, Türkiye heyet-i murahhasası azası, İran sefarethanesi mümessili, Buhara, Hive mümessilleri, İsland, Letland, Finlandiya heyet-i murahhasası) vesâire hazır bulunmuşlardır.

Afganistan mümessili irâd eylediği bir nutukta Rusya ve Afganistan arasındaki münâsebât-ı haseneyi zikretmiştir. Çiçerin, Afganistan’ın istiklali uğruna sarf eylediği cidâl-i muzafferden bahs eylemiş ve buna ilaveten Sovyet Rusya’sının emperyalizm ile mücadele eden şark milletleri ile müşterek menâfi’ [menfaatler] olduğunu ve Afganistan – Rusya münasebatının yakında daha mütesânid [dayanıklı] ve kavî [kuvvetli] olmasını temenni eylediğini söylemiştir.

Romanya Hududunda Ruslar Tahşidât Yapıyorlar

Vakayi’ [hadiseler] biri birine bağılı olarak takib ve tevali ediyor. Sarâhaten anlaşılıyor ki, bütün bu hadisatı bir el idare ediyor. Bu itibar ile bundan sonra pek mühim hadisata şahid olacağımız muhakkaktır.

Bulgarlar, bahr-i sefidde bir mahrec [çıkılacak kapı] elde etmek için (Nöyyi) Muâhede'si'nin imzasından beri siyasi sahada sarf ettikleri mesaiyyeyi bu defa fi'l-i sahaya naklettiler; Trakya'da mükemmel surette mücehhez çetelerini harekete geçirdiler. Bu hareket, Romanya'yı Bulgarlara karşı tahrike sebep olabiliirdi. Bulgarlar, Dobrunca'da da çete faaliyetine başlamakla Romanya'yı nev'an [biraz] tehdid ettiler. Bulgarlar cesur görünüyordular. Bu cesaret, İstanbul eski kabinesinden ziyade, başka menba'lardan geliyordu. Bu mütalaanın musîb [yanılmayan] olduğu, Anadolu Ajansı'nın aşağıya derc ettiğimiz telgrafnamesinden anlaşılabilir. Ajans, bir Rus fırkasının Romanya'da tahşidâta başladığını haber veriyor.

Rusların geçen sene de Romanya hududunda tahşidâta buldukları şayia olmuş, (Averesko kabinesi) büyük telaşa düşmüştü. (küçük ittifak) gibi mukabil tedbirler o zaman düşünölmüş, fakat her şey nihayet olduğu gibi durmuştu.

Şimdi, Ruslar yeniden tahşidâta bulunuyorlar. Diğer taraftan alınan haberlere göre, (Çek-Slovakya) hükümeti, yeniden tanzim ve tensik [düzenleme] olunacak orduya sarf olunmak üzere, harbiye bütçesini (120) milyon koruna iblağ etmiştir.

Kezâlik [kezâ] Yugoslavya hükümeti Macaristan hududunda 35 bin asker tahşid etmiştir.

Bu hazırlıklar için, Almanya'nın müttefiklere karşı takındığı mütemerrid [dikbaşlılık eden] vaz'iyetle alakadardır, deniliyor. Bu ihtimal varid olmakla beraber, bu tahşidâtın Ruslara, onlar harekete gelince birlikte hareketi tabii görünen Macarlara karşı bir nümayiş olması ihtimali de, hatta fazlasıyla, vardır.

Sovyet hükümeti, Almanya'yı ihtilale verdi. Bulgar komünistlerini teşci', [gayrete getirme] İtalyan amelesinin muvaffakiyetlerini teşmil [yayma] ediyor. Volkan belki de merkezi Avrupa'dan evvel Balkanlarda patlayacak. Bunun mukaddimesine karşı Romanya'nın Bulgarlara verdiği malum notaya Rusya, 21. fırkasını Romanya hududunda toplamakla cevap veriyor. Bakalım, bu bulutlardan ne yağacak?

Ajansın telgrafnamesi şudur:

Ankara: 18 – 21inci Rus fırkası Romanya hududunda tahşid olunmuştur.
(Anadolu Ajansı)

Talat Paşa Nasıl Şehid Edildi?

Akrabasından bir zat paşanın nasıl şehid edildiğini izah etti.

1- Berlin'de bulunan Talat Paşa'nın akrabasından bir zat İstanbul'a yazdığı mektubda Paşa'nın şahadetine dair atideki tafsilatı vermektedir:

Talat Paşa, saat on birde Cemal Azmi Bey'in tütüncü dükkânına gitmek için evinden çıkar. Arkasına Hardenberg Caddesi'nde bir Ermeni takılır; Talat Paşa iki yüz metre ayrıldıktan sonra sol tarafına yaklaşarak eliyle sağ omzunu dürter. Paşa kendisini dürteni sağ tarafta zannederek başını sağa döndürür. Evvela Ermeni de hemen cebindeki parabellum tabancasını çıkararak arkadan ensesine ateşlenen kurşun sol gözünün yanından çıkarak bütün gözünü uçurdu. Paşa yalnız bir kez ah, ah diyebilmiş ve derhal vefat etmiştir. Bundan sonra katil tabancayı atmış ve firara başlamış ise de ahali tarafından yakalanarak kendinden geçinceye kadar dövülmüştür.

2- Talat Paşa'yı şehid eden Ermeni Dalyeryan'a gönderilmek üzere İstanbul'daki Ermeniler tarafından iane toplanmaktadır. (Hâkimiyet-i Milliye) (19 Nisan 1921 1. ve 2. Nüsha)

Hindistan Şurası, İngiltere'yi Sıkıştırıyor

Delhi'de ictimâ' eden Hindistan Şurası, İzmir'le Trakya'mızın Türklere iadesini talep ediyor.

Hâkimiyet-i Milliye refikimize 14 Nisan tarihiyle Kuşadası'ndan bildiriliyor:

Delhi'de ictimâ' eden Hindistan Şurası, Trakya'ya karşı Avrupa devletlerinin isti'mâl ettikleri zalimane siyaseti şiddetle tenkid eylemişlerdir. İzmir ve Trakya'da ekseriyetin Türk ve Müslümanlarda olduğu, bir çok istatistiklerle ve müteaddid tahkikâtlarla sabit iken Yunanistan'a verilmiş olması Avrupa devletlerinin ve bilhassa İngiltere'nin bu hâin-âne siyasete taraftar olduğuna şüphe bırakmıyor. Netice-i ictimâ'da İngiltere'nin Hindistan Nazırı (Muttaki) ye müracaat edilerek, İzmir ve Trakya'nın ve makamât-ı mukaddesenin de makam-ı hilafet idaresi altında bırakılması için hükümeti nezdinde teşebbüsât-ı kat'iyyede bulunması hususunda ısrar edilmesine karar verilmiştir.

Bulgaristan'da

Bulgar gazeteleri, Makedonya'daki harekâtı Bulgar hükümetinin teshil eylemekte olduğu şayialarını tekzib ediyorlar.

Zonguldak: 19 Nisan- (hususî muhabirimizden) Sofya'dan bildiriliyor: Belgrad gazeteleri, Bulgar çetelerinin Makedonya'daki hareketlerini Bulgar hükümetinin teshil eylemekte olduğunu iddia ediyorlarsa da Bulgar gazeteleri bu iddianın doğru olmadığını, Bulgaristan hükümetinin Makedonya'daki çetelere hiçbir vechile alakası olmadığını bi-l-mukabele serd ve ityân eğliyorlar.

Umrân Seferberliği

Zonguldak: 19 Nisan- (hususî muhabirimizden) Tan Gazetesi, Bulgaristan'ın ticare-i ictimâiyye mahiyetinde bir ıslahat teşebbüsünden bahsediyorlar. Yeni bir kanun, her Bulgar'ı memleket için 10 gün çalışmaya mecbur ediyor. Bu suretle her on günde bir değişmek şartıyla (60.000) Bulgar Bulgaristan'ın imarına çalışacaktır.

Açıksöz: (Tan) ın bahsettiği şu Bulgar kanunu, Yunanlıları ürküten (Mecburi Mesâi Kanunu) dur. Yunanlılar bu kanunun bir nevi askeri sefirlik mahiyetinde olduğu kanaatindedirler.

Kim bilir, belki...

Rus-İran Muâhedeşi 23 Mart'ta Moskova'da İmza Edilmiştir

Ankara: 19 - Stefani Ajansı'nın Brüksel'den aldığı malumata göre, Moskova'da 23 Mart'ta Rus-İran Muâhedenamesi imza edilmiş ve bunun üzerine İran'daki Rus kıtaâtının geriye alınmasına Ruslar tarafından muvaffakat olunmuştur. (Anadolu Ajansı)

Harici Haberler Zaglul Paşa Kahire'de

Zonguldak: 19- (hususî muhabirimizden) Saad Zaglul Paşa (Kahire) ye vâsıl olmuş, tekmil kahireliler tarafından mutantan bir surette istikbâl edilmiştir. Zaglul Paşa, Mısırlıların kendisine karşı gösterdikleri bu âsâr-ı ihtirama, bir beyanname ile teşekkür etmiş ve millet için çalışanlarla teşrik-i mesâiye [işbirliği] amade olduğunu bildirmiştir.

İrlanda'da İngiliz Mezalimi

İrlanda ihtilâlcilerinden altı kişi İngiliz mahkemesi tarafından idama mahkûm edilmiş ve hükm-ü idam selben [yok ederek] icra olunmuştur. Bunu haber alan

İrlandalılarından 25.000 kişi mahkûmların buldukları hapishanenin etrafında toplanarak İngiltere'nin bu zalimane hükmünü protesto etmişlerdir. O gün tekmil mağazalar, alamet-i matem olarak öğleye kadar kapatılmıştır.

Hezimetin Sebepleri

Kuşadası'ndan Ankara'ya bildiriliyor: Yunan Meclis-i Mebusânı, bir celse-i hafiyede, son Yunan hezimetine ve on binlerce Yunanlı'nın telef olmasına sebep olanların mesul tutulmasını kararlaştırmıştır.

3üncü Enternasyonalin 3üncü Konferansı

Moskova: 7- (telsiz) Rusya Komünist Fırkası'nın son ictimâ-i umumiyesinde, komünist enternasyonalin icra komitesi, üçüncü enternasyonalin üçüncü konferansının, önümüzdeki haziranın birinde Moskova'da in'ikadına [toplanma] karar vermiştir. Konferansın böyle yakın bir atide in'ikadı bütün dünyada komünist cereyanının artmasından ileri gelmektedir. (Rus İstihbarat Dairesi)

Sibirya'daki Esirlerimizden İki Vapur Daha Yolda

Geçen nüshalarımızın birinde Vladivostok'dan bir Japon vapuruyla İstanbul'a avdet eden 1000 kadar esirimizin, Midilli'den Yunan torpidoları tarafından tevkif edildiğini yazmıştık. Japon ateşemiliteri, keyfiyetten hükümet matbuasını haberdar etmişti, henüz ne netice hâsil olduğu hakkında bir haber gelmemiştir. Zonguldak muhabir-i mahsusamız, dünkü tarihle çektiği bir telgrafnamede, mütebâkî [geri kalan] esirlerimizin iki vapurla İstanbul'a gelmekte olduğunu bildiriyor:

Zonguldak: 19- Vladivostok'dan, Sibirya'daki esirlerimizi hamilen hareket etmiş olan iki vapur el-yevm Akdeniz'de İstanbul'a doğru yollarına devam etmektedirler.

(Curzon)un Kardeşi Trabzon'da

İngiltere Hariciye Nazırı Lord (Curzon) un biraderi (Rawlinson) esir olarak Erzurum'da bulunuyordu. Malta'daki 64 kardeşimizle mübadele edilenler meyanında bulunan (Rawlinson) Trabzon'a sevk edilmiştir. Oradan memleketine iade edilecektir. (20 Nisan 1921- 1. ve 2. Nüsha)

İngiltere'de Grevler Dâhili İhtilâle Sebep Olacak

Liberal kabinesi sarsıldı - Lloyd George kabinesi istinadsız kalmıştır - Liberal Fırkası ihtilâl arefesinde - Avam Kamarası'nı niçin feshe karar verdiler?

İngiltere Hükümeti, ihtilal korkusuyla kısmen seferberlik ilan etti.

Aldığımız son malumat, İngiltere’de ilan edilen umumi grev hakkında bundan evvel bir makalemizde serd eylediğimiz mütalaaları haklı çıkarmaktadır. İngiltere’de üçüncü olarak ilan edilen maden amelesi grevi, el-yevm diğer müessesat-ı sînâiyye amelesine de sirayet etmiş, İngiltere’de birden bire buhran dâhili baş göstermiştir. Londra’da, bu umumi tatil işgalinin dâhili bir ihtilale müncerr [neticelenen] olacağı muhakkak addediliyor. Bu kanaatledir ki, hükümet, ihtilalin önüne geçmek ümidiyle, kısmen seferberlik ilan etmiştir.

Maa-mâ-fih alınan mevsûk malumata göre, Lloyd George kabinesinin mevki fevkalade sarsılmıştır. Liberal fırkasına istinad eden kabine, bu fırkanın reis-i olup hariciye nezaretinde bulunan (Balfour) un evvelce vuku bulan istifasıyla fırkanın itimadını kısmen gaib etmişti. Ahiren dâhilde, umumi tatil işgal ilan edilmiş olması, hariçde, İngilizlerin menâfi’ siyasiyesine zıt olan (Rus – İngiliz Ticaret Mukavelesi)nin imzalanması, hükümetin zaafına haml edilmekte ve bu hal, Liberal Fırkası’nı, Lloyd George kabinesi, bu gün tamamen istinadsız bir vaziyettedir.

Harici Haberler İngiltere ile Amerika Arasında

Fransız gazeteleri, İngiltere ile Amerika arasında iştiâle [alevlenme] müstaid bir husumet mevcut olduğunu kaydediyorlar. İngiliz mahâfili, bunun bir harbe müncerr olacağı kanaatindedirler. Amerika donanması iki sene sonra, İngiliz donanmasına tefevvuk [üste çıkma] edecektir. Amerikalıların bu gayeyi istihsâl için sarf ede geldikleri faaliyet, efkâr-ı umumiyesini ciddi surette işgal eylemektedir.

Hayim Naum Efendi

Sâbık İstanbul Hahambaşısı Hayim Naum Efendi’nin Amerika’da konferans vermek suretiyle, Türkler aleyhinde mevcut fikirlerin izalesine fa’âl-âne çalışmakta olduğunu (Vakit) refikimizin Amerika muhabir-i mahsususi gazetesine yazıyor.

Evrak-ı Nakdiyyemiz Yükseldi

Anadolu ordusunun son muzafferiyetleri üzerine evrak-ı nakdiyyemiz [kâğıt paralar] Avrupa piyasalarında yüzde (20) nisbetinde terfi etmiştir.

Sâbık Gürcü Hükümeti Hakkında

Trabzon: 19 Nisan- Tiflis Gürcistan Şura Hükümetinin tebliğine nazaran, sabık hükümet, ricat esnasında erkândan (Ramişvili), (Savlak) ve (Belizya) gibi alçakların

tensibiyle [uygun bulma] kadınlara, masumlara işkence ve mezalimin envaini bilâ-rahm [acımadan] icra etmiş, bu meyanda (Gunaris) de komünistleri hapisshaneden çıkartarak diri diri yakmıştır. (Rus İstihbaratı)

Gürcistan'da Erzak Meselesi

Tiflis 6- (telsiz) Gürcistan Şura Hükümeti, dâhili Gürcistan'da erzak ve me'kûlât [yiyeceler] hakkındaki inhisar usûlîni ref' [kaldırma] ederek ahalice erzak ve me'kûlât tedarik ve naklinin serbest olmasını temin etmiştir.

1500 Komünist

Riga: 6- (telsiz) Almanya'dan alınan malumata göre Almanya hükümeti komünistler hakkında icra etmekte olduğu takibat neticesi olarak 1500 komünisti tevkif etmiştir. (Rus İstihbarat Dairesi) (21 Nisan 1921 – 2. nüsha)

Almanya'da

Amerika'nın alakası – Edinburg şehrinde ihtilalcilerin yağmaları - İtilâf kuvvetlerinin (Ren) havalisindeki tedbirleri - Amerika cumhuriyetçilerinin teklifi

Riga: 13- Cumhuriyet Fırkası, İtilâf devletleriyle Alman hükümeti arasında cereyân eden sulh müzakeresinin cemâhîr-i müttehede [birleşik devletler] Amerika'da devam ve icrasını teklif ediyor.

Edinburg'da yağma

Riga: 13- (telsiz) Edinburg şehrinde çarşı ve mağazalar yağma edildiği gibi bir kısmı da ihrâk [yakma] edilmiştir.

(Ren) havalisinde

Riga: 13- (telsiz) İtilâf devletleri tarafından Ren Nehri'nin sevâhili [kıyıları] işgal ve istila edildiği cihetle kuva-i işgaliye kumandanı tarafından neşr edilen beyannamede mücrimîn [suçlular] siyasiyenin divan-ı harblere tevdi edileceği ve bi-z-zât hanelerden askerlere karşı silah isti'mâl [kullanma] edildiği takdirde mezkûr hanenin kamilen ihrâk edileceği ilan olunmuştur.

İngiltere'de Dâhili İhtilâl Emareleri

4.510.000 işsiz amelenin çıkardığı azîm-i müşkülât, Londra kabinesini fevkalade tedbirler ittihâzına mecbur etmiştir. İngiltere'de 90 gün için idare-i örfiye

Riga: 13- (telsiz) Moskova'dan bildiriliyor: İngiltere vaziyet-i siyasiyyesi günden güne kesb-i vahamet etmektedir. Ahali şimendifer yollarında bulunan

muhafız askerlere taarruz etmişlerdir. Ameleler reisi demiştir ki: “Eğer hükümet bizim aleyhimizde silah ve cebir isti'mâl edecek olursa bi-l-mukabele inkılâb zuhurunu bekleyebilir. İngiltere kömür madenleri amelesi umûmiyetle tatil-i işgal etmişlerdir. Muhtelif amele partileri dahi bunlara iltihâk etmiştir.”

Riga: 13- (telsiz) İngiltere hükümeti amelenin metâlibâtı [talep olunanlar] hakkında müzakere ve bir suret-i tesviye bulmak arzusuyla teşkil edilen komisyon-u mahsusada, kömür madenleri amelesi icra komitesi reisi, yarım saat kadar bir müddet müdâvele-i efkârdan [bir mesele üzerinde konuşma] sonra, umumi amele reisi yoldaş (Oteradi)ye amelenin metâlibâtı hakkındaki suret-i tesviye ve itilâfın pek müşkül temin olunabileceğini beyan etmiştir. Bu müzakereye dâhil olmayan şimendifer amelesiyle yardımcılar amelesi, akd ettikleri bir ictimâ'da umumi bir grevin vuku ve zuhuru arzusunu izhar etmişlerdir. Şu halde İngiltere'de umumi bir grev vuku bulunduğu takdirde buna iştirak edecek 2.285.000 ameleye, işsiz ve başıboş kalan 2.225.000 kişi daha ilave edilecek olursa, bu azîm-i yekûn karşısında İngiltere'nin dûcâr olacağı müşkülâtın derecesi anlaşılır.

Açıksöz: Bu telgrafın tarihi eskidir. Bu tarihten sonra alınan haberler umumi grevin ilan edildiğine dair sarîh malumatı muhtevi idi.

Amele Üzerine Asker Sevki

Varşova: 13 – (telsiz) Times Gazetesi'nin verdiği malumata nazaran (Şotlandiya)daki maden kömürü amelesi tarafından vuku-i melhûz [düşünülebilen] isyana karşı İngiltere hükümetince tedabir-i lazıme ittihaz edilmiş ve bu cümleden olmak üzere (Şotlandiya)ya levazımat ve teçhizat-ı askeriye sevk edilmiştir.

Amele Müzakere İstemiyor

Zonguldak: 12 Nisan- (hususî muhabirimizden) hükümetin müzakere teklifatına karşı, İngiltere maden amelesi, müzakereden imtina eylemektedir.

İngiltere Hükümeti ve Ahâli

Riga: 13 (telsiz) İngiltere'de vuku bulacak şimendifer ve yardımcılar amelesinin tatil-i işgali salı günü başlayacaktır. Alınan malumata göre maliye komisyonu amelenin metâlibâtını tesviye etmeye âmâdedir. Polislerin miktarı pek artmıştır. İdare-i örfiye doksan gün devam edecektir. Hükümet ahaliye ittihâdî [birleşmiş] ve tatil-i işgalcilere karşı mücadele etmeyi teklif ediyor.

İngiltere'deki Grevler – Hükümetin Tedbirleri

Ankara: 12- Muhtelif muhabirlerimizin te'yîden verdikleri malumata nazaran, İngiltere'de grevlerin şiddetli devam etmesi İngiltere hükümetini seferberlik ilanına mecbur etmiştir. İngiltere kabinesi bu seferberlik ile hem işsiz kalan amelenin asker tahsisatı için gönüllü yazamayacağını, hem de İngiliz müstemlekelerinde baş gösteren kıyam ve ihtilal harekâtına karşı tehdit, tenkil-i tedbirleri ittihaz edilmiş olacağını düşünmüştür. (Anadolu Ajansı) (22 Nisan 1921- 1. ve 2. nüsha)

Harici Haberler Atina'da Sansür

Zonguldak: 21 – (hususî muhabirimizden) son hezimetleri dolayısıyla fevkalade galeyana gelen halkın daha ziyade teheyücüne [heyecanlanma] ve hükümetle kral aleyhinde gizli teşkilat icrasına mani olmak üzere, Yunan hükümeti matbuatı ile evrak-ı muhabereye sansür vaz' [konulma] etmiştir.

Yafa'da İsyân

Kuşadası'ndan 16 Nisan tarihiyle (Hâkimiyet-i Milliye) refikimize bildiriliyor: (Churchill'in Mısır'dan Yafa)ya gelmesi üzerine, bu seyahatteki maksadın İngiliz hâkimiyetini teyid olduğuna kani bulunan Araplar isyan etmişlerdir. İngilizler, bu isyan üzerine idare-i örfiyye ilan eylemişlerdir.

İtalya'da Sû-i-kasdler

İtalya'nın (Jül Sezar) zırhlısıyla diğerk bazı harb gemilerini ber-hevâ etmek üzere İtalyan bahriye askerleri arasında tertip edilmiş bir sû-i-kasd keşfolunmuştur. Yedi bahriyeli tevkif edilmiş ve taharriyât neticesinde bunların döşekleri içinde müteaddid [törlü törlü] saatli bombalar elde edilmiştir.

İtalyan Başvekil (Cavalettini)nin rakibi olduğu treni ber-hevâ etmek üzere (Roma – Livorno) hattına bomba konmuşsa da, bomba, Cavalettini bir tren sonra hareket ettiği için daha evvel iştiâl [alevlenme] eylemiştir.

Çekoslovakya ve Gürcistan

Batum: 11- (telsiz) Batum'da bulunan Çekoslovakya iktisat murahhası Gürcistan'a arazi makineleri manifatura i'tâ [verme] edileceğini bildirmiştir.

Bozgundan Sonra Yunanlılarda Şaşkınlık Alametleri

Ankara: 22- Yunan hükümeti tarassudât-ı [gözetmeler] bahriyenin teşdidine ve taharriyât neticesinde derununda cephane zuhûr eden kimilerin ganâim-i bahriyye olarak zabt ve müsaderesine karar vermiştir. (Anadolu Ajansı)

Yunanlılar Mecruhlarına Bakamıyorlar

Ankara: 22- Muntazam bir teşkilat-ı sıhhiyyeye malik olmayan Yunanlılar, mecruhlarına bakamıyorlar. Mecruhiyenin fazlalığı neticesi olmak üzere birçok mecruhlar vapurlara bindirilmekte ve ağır mecruhlarda köylerde tedavi edilmektedir. (Anadolu Ajansı)

Bir İngiliz Generali Cephede

Ankara: 22- İngiliz Generali (Whiston) harekât-ı harbiyyeyi takip vesilesiyle Atina'dan Anadolu cephesine müteveccihen hareket etmiştir. (Anadolu Ajansı) (24 Nisan 1921- 2. Nüsha)

Arnavutların Talebi

Arnavutların da Avrupa'nın şarkta hezimetle neticelenen meşguliyetinden bi-l-istifade Balkanlarda harekete gediklerini, işgal altındaki topraklarını kurtarmak için bir taraftan Sırlara, diğer taraftan Yunanlılara taarruza başladıklarını yazmıştık. Muntazam ve iyi techiz edilmiş kuvvetler toplamaya muvaffak olduğu haber verilen Arnavut hükümetinin bu harekete günden güne ehemmiyet-i kesb ediyor. Muhabir-i mahsusamızın dünkü tarihle vuku bulan iş'ârına nazar Arnavutlar, Yugoslavya'ya bir nota ile işgali altında bulunan Arnavut arazisini tahliyeye davet eylemektedir. Bu nota, Romanya, Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan arasında son günlerde başlayan nota musâraası [güreşme] arasında yeni bir yumruktur. Balkanlarda düello iştihâsı arttı. Bakalım kim kimle ve ne zaman vuruşacak?

Zonguldak: 23 – (hususî muhabirimizden) Arnavutluk hükümeti, Yugoslavya hükümetine bir nota vererek, Sırların 1913'te gasp ettikleri Arnavut arazisinin tahliyesini talep etmiştir.

Yunan Hududunda Tahşidât

Ankara: 24- Arnavutlar, Yunan hududunda tahşidâtta bulunuyorlar.(Anadolu Ajansı)

Sırlarla Bulgarlar Arasında

Zonguldak: 23- (hususî muhabirimizden) Sırbistan hükümeti de Makedonya'daki çete faaliyetine nihayet vermesi için Bulgaristan'a bir nota vermiştir.

Harici Haberler İngiltere'de Grevler Devam Ediyor

Ankara: 24- İngiltere'de maden ameleleri grevi şiddetle devam etmektedir. (Anadolu Ajansı)

Avrupa'da Lehimizde Cereyânlar

Zonguldak: 23- (hususî muhabirimizden) İstanbul'dan haber veriliyor: İstanbul hükümetinin Avrupa'daki mümessilleri, Avrupa efkâr-ı umumiyesinde lehimizde cereyânlar vücuda geldiğini ve bunun günden güne kesb-i kuvvet eylemekte olduğunu İstanbul hükümetine bildirmişlerdir.

Terk-i Teslîhât Konferansı

Ankara: 24- Amerika'da Düvel-i İtilâfiyye'nin terk-i teslîhât [silahlandırılmanın bırakılması] müzakeresi için bir konferansa daveti mevzû-i bahs olmaktadır. (Anadolu Ajansı)

Bolşevik Âleminde Bakü Gazlarının Sevki İçin

Moskova: 14- (telsiz) Rus Federatif Şuralar Cumhuriyetine ait gazyağının Batum'a isâli [ulaştırma] için Kızıl Ordu ve Gürcistan emekçileri tarafından müştereken Batum - Bakü yol ve borularının tamir ve inşasına başlanmıştır. Bu sayede gazyağı Batum'dan Karedeniz limanlarına vasıtasıyla dâhili Rusya'ya sevk edilerek gazyağına olan ihtiyaç tesviye edilmiş olacaktır. Evvelce dâhili Rusya'ya gazyağı Bahr-i Hazar'ın incimâdından [buz haline girme] ve şimendiferlerin vesâiti tamâmıyla temin edemediğinden dolayı pek ziyade müşkülât ile sevk edilmekte idi. (Rus İstihbaratı)

Rus Komünistlerinin Beyân-nâmesi

Moskova: 16 – (telsiz) Bugün belediye heyeti vazifesini ika eden Kızıl Ordu ve amele renc-berlerinin ictimâ'inde heyet-i idare intihâbâtı başladığından Moskova Komünist Fırkası Komitesi, ahaliye hitaben ettiği beyannamede bulunmuştur: "Amele ve renc-berler emperyalistler ve burjuvaların esaretinden kurtulmak için pek çok kanlar dökmüştür. Emekçiler bilmelidir ki şimdi, dâhili harâbiyeti umrâna tahvîl

için kaviyy-üş-şekime [çok mukavemeti olan] bir idare lazımdır. Bu idareye tayin ve intihab edilecek eşhâsın vazifesi, emekçiler iâşesinin kontrol ve teftişi, fabrikaların terakkisine çalışmak, ameleyi sıhhatine münâfi [aykırı] mesâkinden [meskenler] tahlîs [kurtarma] ile burjuvalardan mahlûl hanelere yerleştirmek gibi bil-cümle muâmelâtın icrasına nezaret etmektir. Emekçilerin bu suretle fiilen isbat-ı ehliyyet eylemesi firkanın emel-i yegânesidir. (Rus İstihbaratı)

Hindistan Hareket-i Milliye Cemiyeti İngilizlere Diyor ki:“Hindistan’da Muhtariyet İlan Ediniz ve (Sevr) Muâhedesini, Hintlilerin Hissiyâtını Tatmin Edecek Surette Tadil Eyleyiniz”

Ankara: 25 - Hindistan Hareket-i Milliye Cemiyeti, İngiliz vali-i umûmiyyesini ziyaret ederek bazı müzakerâta bulunmuş ve Hindistan için muhtariyet ilanına ve Sevr Muâhedesinde Hindlilerin hissiyâtını tatmin edecek surette tadilât icrâsına tavassut [aracılık etme] etmesini talep etmiştir. (Anadolu Ajansı) (25 Nisan 1921- 2. nüsha)

Fransa’nın Hazırlığı

Fransa hükümeti iki sınıf askeri silâh altına çağırıyor.

Alman – Fransız ihtilâfı, günden güne hâdd [keskin] ve önüne geçilmesi mahâll bir mahiyet iktisâb etmektedir. Fransızların taleplerinde ısrarı, Almanların asabiyetini tahrik eylemekte devam ediyor. Muhabir-i mahsusamızdan dün aldığımız bir telgrafnamede, Fransızların iki sınıf askeri silâh altına davet ettiği bildirilmektedir. Diğer taraftan alınan haberlere göre, Fransa, arzusunu Almanya’ya is’âf [birinin isteğini kabul edip yerine getirme] ettirebilmek için müsellâh [silahlı] bir harekete kıyam ettiği takdirde İngiltere’nin muavenet etmesini temin için, Londra kabinesi nezdinde, Fransız – İngiliz itilafının askeri noktadan fi’liyyâtını talep mahiyetinde teşebbüsatta bulunuyor. Bu teşebbüsâtın semeresi olmak üzere İngilizlerin böyle bir vaziyet hudûsunda [meydana gelme] Fransa’ya muavenet ve müzâherette bulunacağı ayrıca haber verilmektedir. Maa-mâ-fih Fransa, böyle bir hadise esnasında yalnız kendi kuvâ-yi askeriyesine istinad etmekteki zarurete mecburiyete kani’dir.

Akçâşehir: 24 – Fransa hükümeti iki sınıf askeri silâh altına davet etmiştir. Paris’ten bildirildiğine göre, Fransa, icabında (Ruhr) havzasını işgal eyleyecektir.

Harici Haberler İrlandalıların Israrı

İngiltere hükümetinin İrlanda'ya muhtariyet idare bahşeden (Hum Rol) kanununu tatbik edeceğini ilan etmesi üzerine sükunet avdetleri beklenen İrlandalılar, bir beyân-nâme neşr ederek istiklâllerini istirdâd edinceye kadar mücadeleye devam edeceklerini bi-l-mukabele ilan etmişlerdir. İrlanda'nın merkez idaresi olan (Dublin) şehrinde her akşam muayyen saatte ihtilâlciler bombalar patlatmaktadırlar.

Buhara – Rus Muâhedesi

Moskova: 16 – (telsiz) Buhara'dan alınan malumata göre, Buhara Cumhuriyeti Nazırlar Şurası, Rusya ile akd edilen muâhedeyi tasdik ve imza etmiştir. (Rus İstihbaratı)

Kızıl Amele ve Renc-berlerin Kararları

Moskova: 14 – (telsiz) Kızıl Ordu Amele ve Renc-berleri murahhaslarından mürekkep heyet, Moskova'da vuku bulan ictimâ'inde şu kararları ittihaz etmiştir.

- 1- Komünist Fırkasına dahil olmayan amele ve renc-berler, vezâif-i hükümette ve menâfi'-i umûmiyye ait umûr ve muâmelâtın tedvirinde teşrik-i mesaiyye davet olunur.

Bu karardan maksat, şura hükümetinin haber-i hevâhâne harekâtını bütün beşeriyete göstermek ve memleketin muâmelât ve idare-i umûmiyyesinde evlad-ı vatanın yekvücut ve müsavat üzere hak re'y [görüş] iştirakları olduğunu anlatmak ve bu suretle Bolşevik düşmanlarının mesaiyesi akamete duçar etmektir.

- 2- Heyetin vilayetlerde tesis ve teşkil edilmiş şubelerinde mahalli fabrika ve sanâyi' müesseseleri ameleleri murahhaslarının bulunması
- 3- Münasib ebniyenin [binalar] fıkdanından [kıtlık] naşi [dolayı] tahsis edilen mebânî [binâlar] de rüfekanın [arkadaşlar] müştereken ikâmet ve istimrarı ve tamir ve inşasına lüzum görülen ebniyelerin sür'atle tamiri. (Rus İstihbaratı)

Arnavutlarla Sırplar Arasında

Arnavut ahali ile Sırp askerleri arasında (Draç) da müsâdemeler olmuş, iki taraftan 30 kadar telefât vuku bulmuştur. (26 Nisan 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Yunanistan Deliriyor

İdare-i örfiye, Yunanlıları küplere bindirdi.

Ankara: 26 – Atina’da çıkan (Rizospastik) Gazetesi, 13 nisan tarihli nüshasında, Yunan hükümetinin idare-i örfiye ilanı hakkındaki tasvirlerinden bahisle diyor ki: “Hükümet gümrükten mal kaçırıyor gibi, meclisin dünkü ictimâ’ının hitamı sıralarında, meclisten salâhiyet talep eyledi. Millet kanını akıtırken ve hükümet siyasetinin esbab-ı mucibesini izah etmek cesaretinden mahrum iken, vukuâtın icrâatı hükümeti murâkabesi, alelade bir muhalefet değil, bir ıztırâb feryadıdır. Hükümet bu feryadı idare-i örfiye ile boğmaya çalışmakla yalnız bir istibdad tesis etmiş olmayıp belki bir vahşette yapıyor. Bu, hükümetin halkı isyana daveti demek olur. Hükümet bu ciheti ciddiyetle düşünmelidir. (Anadolu Ajansı)

Ümitleri İngiltere’de

Ankara: 26 – (Armunya) Gazetesi, İzmir Rumlarının Yunan eytâmına [yetimler] iâne vermekten imtina eylediğinden şikayetle bütün ümitlerinin İngiltere’de kaldığını ve İngiltere’nin Yunanistan’ı terk etmeyeceğini beyan etmektedir. (Anadolu Ajansı)

Yunan Meclisinde Türk Grubu

Ankara: 26 – Yunan parlamentosundaki Trakya Türk mebuslarıyla Makedonya Türk mebuslarından bazıları bir milli Türk grubu teşkil etmişlerdir. (Anadolu Ajansı)

Harici Haberler Japon Mümessilinin Beyânâtı

Japonya’nın İstanbul fevkalade komiserliğine tayin olunan (Oşıda), sadrazam paşa ile diğer itilâf fevkalade komiserlerini ziyaret etmiştir. Mümessil, İstanbul’da Fransızca neşredilmekte olan (Jurnal Deviryan) Gazetesi muharririne şu beyanatta bulunmuştur: “Buraya fevkalade komiser sıfatıyla geliyorum. Türkiye ile Japonya arasında siyasi münasebat iade edilince, İstanbul sefirliğine asaletim icra olunacaktır. Vazifeler şimdilik bir temâşâ-ger [seyirci] mahiyetinde kalmaktır. Boğaz Komisyonu ictimâî başladığı zaman mezkur komisyonda Japonya’yı temsil edeceğim.”

Mümessil, İstanbul’un en birinci bir merkez-i ticari teşkil eylemekte olduğunu beyan ile Japon emtiasının [mallar] Türk piyasalarına fevkalade miktarda geleceği ümidini izhâr eylemiştir. Maa-mâ-fih mümessil, Japonya’nın el-yevm, harb-i umûminin gayr-i kabil içtinâb neticesi olarak bir buhran-ı ticari ve mali geçirmekte olduğunu ilave etmiştir.

Bolşevikler Tekzib Ediyorlar

Trabzon: 25 Nisan – Avrupa matbûâtı tarafından tasnî’ [uydurma] edilen ve Amerika matbûâtı tarafından ehemmiyetle telâkki edilmeyen havadisler meyanında Çiçerin’in Alman hükümetiyle temasda bulunduğu hakkındaki haberlerle Rusya’da bazı vilayetlerin isyan eylediği ve (Petersburg) un işgal edildiği hakkındaki havadisleri ve yoldaş (Kara Han) a atfen neşr olunan mektubları Rus Hariciye Komiserliği tekzib eder. (Rus İstihbaratı)

Amerika – Rus Münâsebât-ı Ticâriyyesi

Trabzon: 25- Amerika ticarileri Sibiryâ’nın (Amur) eyaletindeki altın madenlerinin muayyen bir müddet için işletme ve ticari imtiyazlarını Rusya hükümetinden talep etmektedirler. Amerikalılar hâsılatın yüzde on beşini alacaklardır. (27 Nisan 1921- 2. nüsha)

Afgan Sefiri Hazretleri’nin Beyânâtı

“Türklerin gösterdikleri kabul-i ifâdeden acizim” – Afganlılarla Türklerin ittifakı kalbidir” – “Türkiye’ye gelmek bize müyesser oldu” – “Büyük Millet Meclisi hükümeti (Hükümet-i Nâcîye-i İslamiye) dir”

Afgan sefiri (Sultan Ahmed Han) hazretlerini Cebeci’de ikametlerine tahsis olunan köşklerinde ziyaret eden (Hakimiyet-i Milliye) muharrirlerinden birine mir-i müşârün-ileyh beyanat-ı atide bulunmuşlardır:

Sefir hazretleri, muharririn kendilerini rahatsız ettiğinden bahisle vâki’ olan itizarına karşı,

Hayır, bilakis biz rahatı Ankara’ya vasıl olmakta arıyorduk, vasıl olduk ve şimdi gönüllerimiz çok rahattır. Demişler; seyahatlerinin nasıl geçtiği hakkındaki sualede, seyahatlerinden pek memnun olduklarını, Taşkent’ten itibaren, Rusya’da, Azerbaycan’dan, Gürcistan’da tamamıyla hüsn-ü kabule mazhar olduklarını söylemişlerdir.

Anadolu’ya ayak bastığım gün hayatımın en mesud dakikası olmuştur. Yollarda Türkler, dindaşlarımız o kadar samimi bir kabul gösterdiler ki, beyandan acizim. Bütün Müslüman memurlar, bütün Müslüman ahali âsâr-ı hürmet gösterdiler. Anadolu yollarında her Türk şehrinde hiss-i islamiyet ve birâderînin [kardeşlik] tecelliyatını gördük. Bizi her yerde cûş ü hurûş [çoşma ve gürültü] ile karşıladılar.

Memleketimin muntazam yolları olsaydı biz de çoktan buraya gelmiş olacaktık. Hem bizim heyetimiz Afganistan'dan Türkiye'ye gelmek isteyen ilk heyet değildir. Bundan evvel iki heyet hareket etti; fakat Rusya ahvali dâhiliyesinin tezebzübünden [karışıklık] şimdiye kadar heyetlerimiz buraya gelemedi. Bu saadet bize müyesser oldu. Bundan dolayı çok bahtiyarız.

Türklerle Afganlıların ittifakı kalbidir. Afganlılar Türkiye devletini bir devlet-i muazzama-i islamiyye olarak tanıyor ve ona karşı büyük bir hiss-i hürmet besliyorlar. Bu Büyük Millet Meclisi hükümeti dünyanın tarihine altın kalemle yazılacaktır. Bizim nazarımızda bu hükümet bir Hükümet-i Nâcîye-i İslamiye'dir.

Ba'de muharrir, Türklerin, Afganlılara karşı derin hürmetleri ve muhabbetleri vardır. Eminiz ki muhterem heyetiniz bu muhabbet ve hürmeti teşdid ve takviye edecektir, demiş; sefir hazretleri de, şu yolda mukabelede bulunmuşlardır:

Hiç şüphesiz, biz Türkler ile Afganlılar arasındaki revâbıtı [bağlılıklar] kuvvetlendirmek siyasi ve biraderî münasebatı tesis ve takviyeye geldik. Muhabbetimiz ve hürmetimiz lâ-yüzâldır.

Harici Haberler İngilizler ve Irak

Antalya'dan 21 nisan tarihiyle bildiriliyor: İngilizler Irak'ta beyân-nâmeler neşr edilerek Irak'ın tahliyesine karar verildiğini ilan etmektedir. Bunun üzerine memleketin emr-i müdafaasında istihdam edilmek ve asayişî muhafaza eylemek üzere yerlilerden yirmi beş bin kişilik bir ordu teşkiline mübâşeret olunmuştur.

Maa-mâ-fih halk; İngiltere'nin bu beyân-nâmelerinin bir hud'adan [aldatma] ibaret olduğuna kâni'dirler. Çünkü İngilizler, bir taraftan böyle Irak'ı tahliye edeceklerini bildirirlerken, diğer taraftan manda meselesini mütemâdiyen mevzû-i bahs etmektedirler.

Romanya'nın Endişesi

Atina'dan bildiriliyor: Londra'da çıkan (Daily Telegraph) gazetesi, Balkanlardaki vaziyetten endişeli bir lisanla bahs ediyor; diyor ki: "Romanya, müttefik devletlere verdiği beyannamede, boğazların hal-i hazırdaki vaziyetine dair kuyûd-u ihtiyâtiyye-i der-miyân ve Türk ordusunun tezyid edilmiş olmasından dolayı endişe izhâr etmektedir. Romanya, aynı zamanda Bulgaristan'daki ahvalden de telaşa düşmüş bulunmaktadır.

Japon Donanması

1927 senesinde ikmal edilecek olan program mucibince Japon kuvve-i bahriyesi hemen Amerika donanmasına muâdil olacak ve bu suretle İngiliz donanmasını dünyanın üçüncü donanması sırasına ircâ' [geri döndürme] edecektir. Tasdik edilen Japon bahriye programı 8 (dreadnought) 8 hatt-ı harbi kruvazörünü ihtiva edecektir.

Japonya ile Çin Arasında Gerginlik

Tokyo'dan (Poyoler) gazetesine çekilen bir telgrafa nazaran Japonya Hâriciye Nâzırı Kont (Oşida) Kamçatka'nın bir kısmının Japonya'ya terk edilmesine dair Çin hükümetine vermiş olduğu beş notaya cevap verilmediğinden Tokyo hükümetinin menâfi'ni ve bilhassa balık saydi [avlama] hususundaki hukukunu muhafaza için tedâbir-i lâzımeği ittihaz etmek fikrinde olduğunu söylemiştir. (28 Nisan 1921 – 1. ve 2. nüsha)

II.5. 1337 (1921) Yılı Mayıs Ayı Haberleri

Yeni Konferans İn'ikad Etmiş

Şark meselelerinin müzâkerât-ı müstakbelesi için sür'atle teâtî-i efkâr [birbirlerine fikir verme] edilmiş – Azami sür'atle iade-i sulh esasında uyuşulmuş – Siforza'nın Londra'ya muvasalâtına intizâr [bekleme] ediliyor. Bu konferansa Cemâhir-i Müttehide Amerika'da iştirak edecek. Gonaris'te gidiyor – Türk Yunan murahhaslarını davetle telif beyyine çalışacaklarmış.

Ankara: 30 – Havas Ajansı'na Londra'dan bildiriliyor. Briand Lloyd George ile mülakat etmiştir. Düvel-i İtilâfiyye Konferans'ın cumartesi 30 Nisan günü Paris'te in'ikadı takarrür etmiştir. Lloyd George [okunamadı] mesailiyle meşgul olduğu takdirde konferansın Londra'da toplanması melhûzdur.

Ankara: 30 - Stefani Ajansı: Mahafil-i siyasiyyede düvel-i itilafiyeye konferansın 30 nisanda bugün Londra'da in'ikad edeceği söylenmektedir.

Ankara: 30 - Stefani Londra'dan varid olan haberlere göre Briand ile Lloyd George iki defa mülakat etmişlerdir. Briand Lloyd George'la vâki' olan mülakatlardan memnun olduğunu rüfeka-i mesâiyesine bildirmiştir.

Ankara: 30 – İzmir’de münteşir Lulovan gazetesinin yazdığına göre Londra, Paris, Roma kabineleri arasında şark mesailerinin müzâkerât-ı müstakbelesi için sür’atle teâtî-i efkâr edilmiş ve azami sür’atle iade-i sulh esasında uyuşulmuştur. İngiliz Hâriciye Nâzırı Curzon büyük tadilatlı yeni bir proje hazırlamaktadır.

Ankara: 30 – İzmir gazetelerinin haber aldığına göre İtalya Hâriciye Nâzırı Siforza’nın Londra’ya muvasalâtına intizâr edilmektedir.

Ankara: 30 nisan – Emalanya gazetesinin yazdığına göre yeniden Londra’da in’ikad edecek olan konferansa Mücahir-i Müttehide-i Amerika hükümeti de iştirak edecektir.

Ankara: 30 nisan- İzmir matbûâtına nazaran Yunan Harbiye Nazırı Gonaris erkân-ı harbiye rüesâsıyla icra etmekte olduğu müzâkerâtı müteakib Londra’ya azîmet edecektir.

Ankara: 30 – Konferansın Türk ve Yunan murahhaslarını davetle telif beyyinlerine çalışacağını İzmir’de çıkan Armunyak gazetesi yazıyor. (A.A)

Kafkasya Ahvâli

Abaza Sovyet Cumhuriyeti – Gürcistan ve Rusya mümesillikleri-Ermenistan’da açıklık

Ankara: 29- Kafkasya’da Abaza Sovyet Cumhuriyeti ilan edilmiştir. Soma’dan bildirildiğine göre Abaza çete ve askeri komiseri Lagevyank Kırmızı Abaza Ordusu’nu teşkile başlamıştır.

Ankara: 29 – Moskova telsizinden: Rusya hükümeti Gürcistan mümessilliğine yoldaş Loğrat’ı Gürcistan hükümeti Rusya mümessilliğine yoldaş Mhasakyat’ı göndermiştir.

Ankara: 29 - Moskova telsizinden: Ermenistan’da varid olan haberlerde dâhili vaziyetin pek fena olduğu ve ahalinin açlığa mahkûm bulunduğu bildirilmektedir. Amerika Muâvenet Komiseri Ermenistan’a iki vagon erzak göndermiştir. (A.A)

Almanya Tamirat Meselesinde Amerika’nın Tavassutunu Taleb Ediyor

Mister (Harding), tamirat meselesinde Amerika’nın hükm vazifesini ifâ edemeyeceğini bildirmiştir.

Almanya’nın Amerika’ya Müracaatı

Londra: 22 – Almanya’nın Amerika’ya gönderdiği notada deniliyor ki: Her ne kadar nazarî bir surette hall-i harb mevcut ise de Almanya tamirat meselesinde reis-i

cumhurun vesâdetini ve Almanya tarafından müttefiklere verilecek tazminat yekûnunun tayinini ve bu tavassut müttefiklerin muvaffakatını istihsal etmesini rica eder, Almanya hükümeti, istitâat-ı maliyesi derecesinde tamirat icrası için reis-i cumhurun ba'de-l-hakik ve tedkik-i muvaffak adalet ve hakkaniyet göreceği bir meblağı bilâ-kayd ü şart tediye amade bulunmaktadır. Almanya müşârün-ileyhin ittihâz [kabul etme] edeceği bil-cümle mukarrerat-ı ahkâmını harfiyen icra etmeği suret-i kat'iyede der-uhde eder.

Amerika'nın Cevabı

Paris: 22- Mösyö (Harding)in cevabında deniliyor ki: Cemahir-i müttehide, [birleşik devletler] tamirat meselesinin hükm vazifesini ifâ etmek üzere mutavassıt [ara bulucu] sıfatıyla hareket etmeye muvaffakat edemez. Mevzû-i bahs olan ve bütün cihanı alakadar eden meselenin ehemmiyetini takdir ettiği cihetle bunlar serî' ve adil bir suret-i tesviyeye iktirânı [yaklaşma] hususunda kendisini son derece alakadar addetmektedir. Amerika hükümeti müzâkerâta tekrar derhal başlanabilmesini şiddetle arzu ve Almanya hükümetinin müzâkerâta müsait bir zemin teşkil edecek tarzda bilâ-imhâl [hiç vakit geçirmeden] bir takım teklifler dermiyân edeceğini suret-i sâimînâde ümit eder. Almanya hükümeti bu tarîke tevessül ettiği takdirde cemahir-i müttehide hükümeti meseleyi tedkik edecek ve müzâkerâta bir an evvel tekrar başlanılmasını temin için keyfiyeti şayan kabul bir surette müttefiklerin nazar-ı dikkatine arz edecektir. (1 Mayıs 1921 - 1. ve 2. nüsha)

İngilizler Venizelos Diyor!

Venizelos olsa imiş böyle olmayacakmış ama! İngilizler (Venizelos'u) yine mevki'e getirmek için pek vasi' propagandaya başladılar.

Ankara: Emaris – Yunan ordusunun Anadolu'da hezimetten hezimete uğraması üzerine İngiliz matbuatı ve mahfilî Venizelos'un mevki'-i iktidara gelmesini istihdaf eden vasi' bir propagandaya germi [sıcaklık] vermişlerdir. Venizelos'un şahsından ve iktidar ve mezâyâsından [meziyetler] bahs eden İngiliz gazeteleri Yunanlılara ve Venizelos'a gösterdikleri nankörlüğü hatırlatmakta Venizelos zamanındaki Yunan ordularının şerefli hatıralarını yad etmektedir. (Anadolu Ajansı)

Hindistan'da İhtilâl

Ankara: 1 Mayıs- Gazetesi Hindistan şimal-i garbi hudutlarında ihtilal vuku bulduklarını bir zâbitle on yedi nefer maktûl ve yirmi iki kişi mecruh olduklarını haber veriyor.

Simyonef Hükümdar Olmak İstiyor

Moskova: 21 – (telsiz) Bu günlerde General Simyonef tarafından Sibirya'da yaşayan Kohudud milletine murahhas i'zâm ederek mezkûr ahali kendileri tarafından bir hükümdar tayin etmeye teşebbüs edecek olurlarsa bunlara 7000 askerle berây-i muavenet iştirak etmeye hazırlandığını bildirmiştir. (2 Mayıs 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Konferans'ta Neler Müzâkere Edilecek?

Şark Meselesinde Müttehid Bir Program

Ankara: 2- Atina'dan bildirildiğine nazaran Pöti Parizyen gazetesi İngiliz Fransız başvekilleri arasında vuku gelen mülakatta şark meselesinin tedkik edilmiş olması muhtemel bulunduğu ve şark meselesinde müttefikler arasında müttehid bir program tesis arzu edilmekte olduğunu ve gerek bu hususta ve gerek Rus meselesi hakkında İngiltere ile Fransa arasında cereyân eden müzâkerâtın yeni bir muâhedeye esas olacağını yazıyor.

Başvekiller Mülâkâtında Anadolu Meselesi de Görüşülecekmiş!

Ankara: 25 – Paris'ten- 26 nisan tarihiyle işar olunuyor. Başvekil Briyan Cuma günü 29 nisan Londra'ya müteveccihen Paris'ten müfârekat etmek tasavvurundadır. İngiliz pâ-yı tahtında cumartesi 30 nisan sabahından itibaren müzâkerât cereyân edecektir. Konferansın müddet-i devamı Almanya'nın Waşington'a vuku bulan tekliflerine karşı verilecek cevabın şekline tâbi'dir. Teklifât-ı mezkûre şayan-ı kabul görülürse ictimâ' birkaç gün devam edecek aksi takdirde yeniden müzâkerâta girişmek imkanı tedkiki edilmek üzere bir hafta sonraya tehir edilecektir. İngiliz matbuatı başvekiller mülâkâtında Anadolu meselesinin mevzû-i bahs olacağını yazmaktadır.

(Gonaris) Gittikçe Sesini Alçaltıyor

Müttefikler müdahale ederlerse Yunanistan'ın tekrar müzâkerâta başlanılmasına asla muhalefet etmeyeceğini söylüyor.

Londra 23- (Atina)dan işâr olunuyor, Mösyö (Gonaris) gazetecilere vâki' [geçen] olan beyanatında, Mustafa Kemal Paşa hükümeti, (Londra) Konferansında izah olunan Yunan metâlibini [antlaşma] kabul edinceye kadar Yunan milletinin Anadolu harbine devam edeceğini söylemiştir. Mûmâ-ileyh, [yukarıda anılan] muhâsamatı [düşmanlık] kısa kesmek üzere müttelikler şark meselesine müdahaleyi arzu ettikleri takdirde Yunanistan'ın yeniden mükâlemata [antlaşma] başlamaya asla muhalefet göstermeyeceğini ilave eylemiştir. (İkdam)

Yunanistan'ın Vaziyet-i Maliyyesi Pek Fena

(Atina) gazeteleri Yunanistan'ın pek vahim bir safhaya dâhil olan ahval-i maliyesi hakkında ciddi bir surette meşgul oluyor. Ve bu hususta büyük endişeler izhâr ediyorlar.

Ez-cümle (Atina)da münteşir (Emeritus) Gazetesi tarafından neşr edilen istatistiğe göre, 1920 senesinde Yunanistan hariçten (2) milyar (500) milyon Drahmiye yakın emtia ithal ettiği halde (800) milyon Drahmiden fazla emtia ihraç edemediği bu suretle ithalatın, ihracattan (1) milyar (400) milyon Drahmi ittihaz etmek üzere maliyyun ve iktisadiyyun memleketin bir ictimâ-i fevkaladeye davet oluduklarını söylüyor.

Sosyalist (Rizospastis) Gazetesi memleketin pek muzlim [karanlık] görünen vaziyet-i maliyesinden ve Drahmi fiâtının mütemâdî [arasız] sukut-ı müthişinden bahs ederek diyor ki: Bu tarz hareket ile nereye gideceğiz? Bütün havâyic ibtidaiyyesi [en önemli ihtiyaçlar] memalik-i ecnebiyeden tedarik eden halk ne yapacak? Cüz'î miktardaki yevmiyeleri ile geçinmek mecburiyetinde bulunan amele ne yapacak? Memurlar, fabrikalılar ne olacak? Halk kendisini bekleyen bu yeni sefaletle karşı ne yapacak? Fakat bunlara ehemmiyet veren acaba kim vardır? diyerek izhar-ı teessüf ve telhîf ediyor. Ve (Venizelos) gibi hareket etmek isteyen (Gonaris)i şiddetle tenkid ve muâheze ediyor. (3 Mayıs 1921 – 1. ve 2. nüsha)

(Lloyd George)un Yeni Beyânâtı

Lloyd George, Avam Kamarası'nda Yunan taarruzu dolayısıyla mebusların suallerine maruz kalmıştır. İstanbul harb mıntikasından hariç – Boğazlar meselesinin bugünkü şekli

Paris'ten münteşir (Jurnal de Deba) 25 nisan tarihli nüshasında yazıyor: Avam Kamarası'nda Lloyd George mebuslar tarafından vaki' olan suallere cevaben İstanbul ve boğazlar hakkında ber-vech-i âfî beyanatta bulunmuştur.

“Hükümât-ı müttefike Türk – Yunan muhâsamâtının devamı esnasında bi- taraflılığını muhafaza için itilaf etmişlerdir. İstanbul mütteliklerin işgali altında bulunduğu için şehir mezkûr harb mıntikasının haricinde bulunmaktadır. Binâen aleyh Yunan donanmasının şehir-mezkûri tehdit veya zabt etmeye teşebbüs etmesi mevzû-i bahs olamaz.

Boğazlara gelince 1914 senesinde Türklerin (Goeben – Yavuz) zırhlısının boğazlardan geçmesine müsâade etmek suretiyle beyn-el-milel kararları ihlal ettiği zamandan beri mukarrerât-ı mezkûre ke-en-lem-yekün [hiç yokmuş] hükmünde bulunmaktadır. Türkiye ile akd edilen sulh muâhededinde münderiç bulunan yeni mukarrerât ise, mezkûr muâhede mevki-i tatbiki konmadıkça, imza eden devletler için riâyet mecburiyeti yoktur.”

Lloyd George, diğer bir mebusun, Büyük Britanya'nın Hindistan'daki mevkiî nazar-ı itibara alarak, Yunanlıların son taarruzunu tekabbuh [çirkin görme] etmesi şayan-ı temenni olup olmadığı sualine hiç cevap vermemiş sözüne başka mecrada devam eylemiştir.

Başvekiller Konferansında Şark Meselesi Yokmuş

Zonguldak: 2 – (muhabir-i mahsusamızın telgrafıdır) Londra'da ictimâ' edecek olan Başvekiller konferansında şark meselesinin mevzû-i bahs olmayacağı bildirilmektedir.

Sırbistan Müsâade Etmeyecekmiş!

Zonguldak: 2 – (hususî muhabirimizden) Sırbistan hükümeti Bulgaristan'a bir nota vererek Yunanistan'a taarruza müsâade etmeyeceğini bildirmiştir.

Arnavutluk'ta Karışıklık

Zonguldak: 2 - (hususî muhabirimizden) Arnavutluk'ta muhtariyet talep etmiş ve bunun üzerine karışıklık zuhur etmiştir. Kabine istifa etmiş ve Devneli Süleyman Bey kabineyi teşkile memur olmuştur.

Amerika Konstantin’i Tanımıyor

Zonguldak: 2 - (hususî muhabirimizden) Amerika’nın Konstantin’i kral tanımadığı Cenevre’den bildirilmektedir.

Konstantin’i Def’ Etmek İçin...

Zonguldak: 2 - (hususî muhabirimizden) Privados gazetesinin yazdığına göre (Gonaris) Konstantin’in Yunanistan’dan müfârekatını [ayrılma] müzâkere etmek üzere Londra’ya gidecektir. (4 Mayıs 1921- 1. ve 2. nüsha)

İngiltere, Konferans Hazırlığıyla Meşgul

Fransa ile İtalya’ya Karşı İngiltere’nin Siyaseti

Ankara: 4 mayıs – (Daily Maily) isimli İngiliz gazetesi muharrer [yazılı] siyasetinin yazdığına göre, devletlerden ikisini Anadolu’daki harekât-ı harbiyeye karşı aleyhtar bulunmakta ve devletlerden birisi bi-terafîlikta ısrar ile (Sevr) muâhedeinde yapılacak her türlü tadilatı ve Yunanlıların işgal etmekte oldukları araziden uzaklaştırılmaları fikrini ret etmektedir. (Anadolu Ajansı)

Lloyd George’nin Yeni Beyânâtı: İngiliz Bi-terafîliğindeki Mânâ

Ankara: 4 mayıs – Londra’dan bildiriliyor: İngiliz başvekili Lloyd George Avam Kamarası’ndaki istizâhâne cevaben, Türk Yunan harbi hakkında pek mühim beyanda bulunmuştur. Lloyd George müttefikler bi-terafîliğinin yalnız boğazlara ma’tûf [yöneltmiş] olduğunu beyân ile İstanbul’un Yunan donanması tarafından işgaline müsâade edilip edilmeyeceği sualine cevab-ı ret vermiştir. Lloyd George, Çanakkale ve Marmara’dan Yunanistan’ın istifadesine müsâade edilip edilmeyeceği sualine cevap vermediği gibi Anadolu’daki Yunan taarruzuna karşı İngiltere’nin adem-i tasvip izhâr etmesinin bir tedbir olup olmadığı sualini de cevapsız bırakmıştır. (Anadolu Ajansı)

Ankara: 4 – Mayıs Proyya Gazetesi’ne nazaran Lloyd George Avam Kamarası’nda Sevr Muâhedei henüz tasdik edilmediği cihetle Yunanistan’ı icra etmekte olduğu harekât-ı askeriyeden men’ edemeyeceğini beyan etmiştir. (A. A)

Esir Meselesi

İtalya ile Arnavutluk Yunanistan aleyhinde uyuşmuşlar.

Ankara: 4 Mayıs – Arnavutlukla İtalya arasında şimali (Epir) meselesi hakkında hafî bir itilaf akd edildiğini (Polonya) gazetesi yazıyor. (Anadolu Ajansı)

İtalya'nın Atina Sefiri

Ankara: 4 Mayıs – İtalya'nın Atina sefiri Roma'ya gitmiştir. (A.A)

Alman – Fransız İhtilâfi

Müttefikler Londra'da niçin konferans akd ediyorlar – Fransa'nın ısrarı Briand diyor ki: “Almanlardan tazminatın ilk taksitini mayısta almak için her türlü tedâbiri hazırladık”

Almanya ile Fransa arasındaki ihtilâf kesb-i şiddet etti. O derecede ki, İstanbul'dan alınan haberlere göre, Fransa'nın, ilk taksiti vakt-i muayyen vermesi için Almanya'yı tehdide başladığı bildiriliyor.

Bu maksatla müttefikler Londra'da bir konferans akd edecekler ve konferansta Almanya'yı yola getirmenin çaresini düşüneceklerdir. Bu günlerde ictimâlarına başlamış olması lazım gelen bu konferansın ne netice vereceği malum değildir. İngiltere'nin, şark meselesindeki nokta-i nazarına Fransa'yı imâle [meylettirme] için, konferansta meseleyi yine yarım yamalak bir netice ile bıraktırması pek muhtemeldir. Konferansta şark meselesinin de mevzû-i müzâkere olacağı hakkında bazı haberlerde verilmektedir ki, bu doğru ise, yukarıdaki tahminimize hak verilmek lazımdır.

Eğer konferans, Fransa'nın şiddet siyasetini tasvip ederse, Almanya'da müdafaa taraftarlarının harekete gelmesine intizâr edilebilir.

Londra'da Konferans

26 Nisan tarihiyle yazılıyor: Mösyö (Briand) Cuma günü Londra'ya müteveccihen müfârekat etmek tasavvurundadır. İngiltere pâ-y-i tahtında cumartesi sabahından itibaren kat'î mülâkât cereyân edecektir. Fransız murahhasları, Fransa'nın projesini ve (Ruhr)un işgalini müzâkere etmek üzere İngiliz mütehasısları ile mülakâta bulunacaktır. Belçika başvekili (Jaspar), matbûâtı mümessilleri ile vuku bulan mülâkâtında, Belçika'nın Almanya'yı te'diyâtta [ödemeler] bulunmaya icbâre [zorlama] azm [niyet] etmiş olduğunu beyan etmiştir. İngiltere hükümeti Almanya'nın yeni teklifâtı hakkında Washington'dan hiçbir haber almamıştır.

Fransa'nın Israrı

Paris'ten bildiriliyor: Mösyö Briand vaad eylediği vechile meclis-i mebusanda Alman meselesine dair izahatta bulunarak iki seneden beri Almanya'nın vakit kazanmak için meseleyi söze boğduğunu ve ba'de-mâ [bundan sonra] vaadlerine itimad etmemekte Fransa ve müttetiklerinin haklı bulunduğunu söylemiş ve demiştir ki: “ Eğer bugün Almanya doğrudan doğruya bize müracaat edecek olursa kendisine: (söz değil, icraat istiyoruz) diyeceğiz. Bizi memnun edeceğine kâni' olmadıkça cemâhîr-i müttahidenin ber-gûnâ teşebbüste bulunmayacağına kanâat-i kamilemiz vardır. Bir mayıs taksiti için her türlü tedâbir-i ittihâz edilmiştir ve hukukumuzu temin için icabına tevessül etmeye hazırız. Müttetikleri haberdar etmedikçe ber-gûnâ teşebbüste bulunmak arzusunda değiliz. Otuz nisanda müttetiklerimiz mukarreratımız karşısında bulunacaklardır.”

Meclis-i Mebusân, reis-i nezârın beyanatı 29 rey-i muhâlefete karşı (406) rey ile kabul ve tasdik etmiştir. Ba'de Mösyö Briand meclis-i ayanda buna mümâsil-i beyânâtta bulunmuştur.

Birmilyar Altın Mark

Paris'ten bildiriliyor: Tamirat komisyonu Almanya'dan (30) nisandan evvel birmilyar altın talep etmektedir. Teklifât harbiye komisyonu 22 nisan tarihli notası ile Rayştag Bankası mevduatının arazi-i meşguleye naklini kabul etmemiştir. Dün tamirat komisyonu mezkûr notaya cevap vererek muâhedeye tevfiikan [uyarak] azami otuz nisanda Fransa kabinesine altın birmilyar markın tevdi'ni talep etmiştir.

Bulgar Çeteleri

Zonguldak: 2 – (hususî muhabirimizden) Bulgar çeteleri bila-inkıtâ' [sürekli] faaliyetlerine devam etmektedir. Yunan arazisine girmeye teşebbüs eden müteaddid çetelerle Yunanlılar arasındaki müsâdeme her gün şiddet-i peyda etmektedir.

Atina'dan (Proyya) gazetesine yazıyor: Gümülcine civarında görülen bir Bulgar çetesi, Yunan müfrezeleri ile müsademelerde bulunmaktadır.

Almanya'nın Yeni Teklifleri

Amerika, yeni Alman tekliflerine karşı bârid [soğuk] davrandı. Fransız matbuâtı bu teklifâtın müzâkerâta başlamak imkanını bahşetmediğini ve

Almanya'nın Paris İtilâfnamesinden 100 milyar markı noksan tediye etmek istediğini söylüyorlar.

Paris, 27 – İstihbâr edildiğine nazaran Alman teklifâtı metni 25 nisanda saat on altıda Washington'a vâsıl olmuştur. Telgrafın şifresi halledildiği esnada Mösyö (Hoyz) Fransa ve İngiltere sefirlerini kabul etmiş ve müşârün-ileyh teklifâtın birinci kısmı hakkında malumat verdikten sonra hükümetinin Teklifât-ı mezkûreyi tebliğden evvel Fransa ve İngiltere'nin bu tarz hareketi fâideli görüp görmediklerini bilmek istediğini suret-i hususiyede beyan etmiştir. Mösyö (Hoyz) vesikanın tamamına dest-res [muvaffak] olduktan ve bunu tedkik eyledikten sonra bi-z-zât Reis-i cumhur Mösyö (Harding)e göstermiştir. Müzâkere teklifleri tedkik etmek üzere derhal meclisi nezâr in'ikad etmiştir.

Londra, 27 – Almanya'nın yeni teklifleri Washington'dan hariciye nezaretine resmen bildirilmemiş ise de bugün ifşa edilmiştir. Esbâb-ı mesrûdeye [bildirilmiş sebepler] binaen salâhiyet-dar mahâfil bu babda birçok izahat ve tafsilatı istilzâm eden neşriyat hakkında teşrihâtta [açıklamalar] bulunmaktan ihtirâz ediyor. Ez-cümle Almanya'nın altın ikiyüz milyar marka bâliğ olan taksitler için ne kadar müddet teklif ettiği ve faiz miktarı henüz malum değildir.

Paris, 27 – Fransız matbuatı, Almanya'nın yeni tekliflerinin müzâkerâta tekrar başlamak imkanını bahşeden bir esası ihtiva etmemesi hasebiyle şayan-ı kabul olmadığını müttefikân beyan ediyor. Fi-l-hakika Almanya nazarı olarak elli milyar mark ile takriben müttefiklerin asgari tahmînâtın [tahminler] tasaffini teşkil eden re's-ül mal [ana para] i'tâsını der-uhde [yüklenme] etmektedir. Alman hükümeti altın (200) milyar markı tecâvüz etmemek üzere mukassatan [taksitle] te'diyâtta [ödemeler] bulunmasını ve mezkûr taksitlerin kuvve-i itihâliyyesine [üretim gücü] tâbi' olmasını teemmül [etraflica düşünme] ediyor. Almanya'nın teklif eylediği bu erkam Paris İtilâfnamesindeki miktardan altıyüz milyar mark dûn [aşağı] bulunmaktadır. (5 Mayıs 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Yunan Ahvali Çok Fena

Ankara: 5- Son zamanlarda vaziyetin fenalaşması Atina gazeteleri tarafından büyük bir asabiyetle mevzû-i makale ittihâz edilmektedir. Yunanistan'da sansür şiddetlenmiştir. Resmi tebliğlerden başka harb haberlerinin ve harekât-ı harbiyeye

dair mütâlaâtın neşrine müsaade edilmemektedir. Atina'dan İstanbul'a gelen bir Rum'un Akşam Gazetesi'ne verdiği malumata nazaran Anadolu'da vuku bulan son mûharebâta mecrûh düşen ve el-yevm Atina hastanelerinde taht-ı tedavide bulunan zâyîât ve efrad miktarı yirmiyedi bini tecavüz etmiştir. (Anadolu Ajansı)

İtalyan Heyet-i Murahhasası Londra'ya Vâsıl Olmuş

Briand heyete izahat veriyor.

Ankara: 5 – Siforza'nın riyâset ettiği İtalya'n heyet-i murahhasası 30 Nisan'da Londra'ya muvasalat etmiştir. Briand heyete mülakat neticesine dair İtalyan sefirine uzun uzadıya izahat vermiştir. (Anadolu Ajansı)

Yeni Konferansta Neler Görüşülecek?

Lloyd George yeni tarz-ı hall arıyormuş – Fransa İtalya muvafakat ederse Anadolu meselesi de görüşülecekmiş – Haziran evâsıtında Anadolu meselesi için yeni bir konferans daha teklif olunacak – Almanya ile Amerika münferid sulh yapacak!

Yeni konferansta Anadolu meselesi hakkındaki şâiyalara rağmen gazeteler Lloyd George'nin Türkiye ile Yunanistan arasında menâzi-fih arazi için yeni bir tarz-ı hall aramakta olduğunu haber veriyorlar. İzmir'den bildirildiğine nazaran İtalyan Hariciye Nazırı Siforza ve diğer İtalya murahhasları Fransız heyet-i murahhasasına mülâki [buluşan] olmuşlardır. Konferansın bir hafta devam edeceği tahmin edilmekte ve Anadolu meselesinin yeniden mevzû-i bahs edilmesi Fransız ve İtalyanların muvaffakiyetine vâ-beste bulunmaktadır. Nullus gazetesinin hükümet mahâfilinden mülhem olarak temin ettiğine göre müttefikin konferansında ark meselesi dahi müzakere edilecektir. Bu meseleye dair Londra Paris ve Rum muharrerlerinin telgrafları gelmiştir. Kosmos gazetesinin istihbaratına nazaran Londra Konferansı'nın ilk ictimâinde Japonya ve Amerika mümessilleri de hazır bulunmuşlardır. Fransız mahafili konferansında Anadolu meselesinin müzakere edilmeyeceğini temin etmekte Siforza kat'i mukarrerat ittihazına çalışmaktadır. Israr vuku bulduğu takdirde Lloyd George Anadolu meselesinin müzakeresi için haziran evâsıtında [ortaları] diğer bir konferansın ictimaini teklif edecekmiş. İzmir gazetelerine nazaran İngiliz Başvekil Lloyd George Briand'la yaptığı mülakat-ı netâyici [görüşme sonuçları] hakkında parlamento da izahat vererek itimad-ı talep etmiştir. Amerika heyetinin konferansta Almanya'ya müzaherate karar verdiği

Stefani yazıyor. İzmir gazetelerinin yazdığına göre Amerika konferansta Almanya ile sulh-i münferid akdi hakkında azasından birisi tarafından verilen takrir [önerge] heyet-i umûmiyyece kabul edilmiştir. (Anadolu Ajansı)

Romanya'nın Vaziyeti **Rumen Ordusu Hazırmış!**

Selanik'ten 27 nisan tarihiyle (Patris) Gazetesi'ne bildiriliyor: Belgrat'ta çıkan (Tribuna) Gazetesi, Romanya mahfil-i siyasiyyesinn vakayi'-i kemal dikkatle takip etmekte olduğunu ve Bulgaristan'ın Anadolu'daki müşkülattan istifade ederek Garb-i Trakya'yı işgal etmesine Romanya'nın müsaade etmeyeceğini Bükreş'ten istihbâr ediyor. Hükümet gazeteleri Bulgaristan tarafından Yunanistan'a taarruz edildiği takdirde Bulgar arazisine girmek üzere Romanya ordusunun hazır bulunduğu dair Romanya hükümetinin beyanatını takdir ediyorlar.

Romanya Hududunda Müsâdemât

Romanya askerleri ile Dobruca Komitecileri arasında yeni müsâdemât vaki' olmuştur. Romanya hükümeti Dobrucalı birçok Bulgar ailelerinin huduttan teb'îdine [uzaklaştırma] karar vermiştir.

Arnavutların Tahşidâtı

Atina'dan bildirildiğine göre Şimal-i ve Cenub-i Epir hudutlarında Arnavut tahşidâtı devam etmektedir. Şimdiye kadar 5 – 6 bin kişilik bir kuvvet tahşid edilmiştir.

İşkodra'dan alınmış bir haber olmak üzere Atina'dan İzmir gazetelerine yazıldığına nazaran Esad Paşa takımından Bibdo'da tarafdârâtı bir muhtariyet-i idare-i tesis maksadıyla kıyam etmişlerdir. Mirditalılar bu harekete iştirâk etmişlerdir.

Asiler 1400 kişiden ibarettir. Tiran hükümeti ordusuyla asiler arasında müsâdemât vuku bulmuştur. İki tarafında zayıyatı vardır.

Yine Atina'dan Teologos Gazetesi'ne bildirildiğine göre bir takım Türk ve Bulgar zâbitleri Arnavutluğa geçerek bir aydan beri Arnavut askerlerini teşkil ve tensik [düzeltme] ile meşgul olmaktadır.

Arnavutlar Hudutlarda Tahkimât Yapmaktadırlar

Atina'dan 24 Nisan tarihiyle (Yeni Asır) Gazetesi'ne bildiriliyor: Gazetelerin istihbârâtına nazaran Arnavutlar Şimal-i Epir hudutlarında (Kakovya) silsile-i cibali ile Dloyna - Dramanta arasında ve Puğon Tepelerinde istihkâmât inşa eylemektedirler. Bu istihzârâtın ecnebi teşvîkatına müstenid olduğu ve Arnavut zâbitanı meyanında Kemalist zâbitlerin de mevcut bulunduğu zannedilmektedir. Şimal-i Epir'de Arnavut kuvayy-i muhafaza kumandanı Yanya Müdafii Esad Paşa'nın biraderi Vehib Paşa'dır. (6 Mayıs 1921- 1. ve 2. nüsha)

Arnavutlar Yunanistan'a Taarruza Başladılar

Ültimatom – Yunan hududuna taarruz – Korice'de Rumlara hücum – Yanya'da kıyam – Yunanlılar tevkif olundu – Atina'da telaş ve heyecan – Devletlere nota için müracaat

Zonguldak; muhabir-i mahsusamızdan aldığımız telgraflar bize Arnavutların da aç gözlü düşmanımıza hücumu başladığını bildiriyor. Yunan ahvâl-i dâhiliyesinin müşevveşini [karışıklık] Anadolu'da Yunan sürülerinin peyderpey münhezim olmaları hasebiyle zaten şeş-cihetten [altı yönden] sıkışmış olan Yunanlıların ne yapacağını şaşırttığı bir sırada Arnavut kuvayy-i milliyesinin de Yunan'a taarruza başlaması bizim için fevkalade şayan-ı memnuniyet bir haberdir. İlk müsâdeme başlar başlamaz (Korice)nin karışması, “Yanya”nın Yunanlılardan tathîri [temizleme] Yunanlıların izhâr-ı acz ile devletlere müracaatını bu harekâtın öyle ufak tefek şeylerden olmadığını pekala isbat ediyor. Akşama, sabaha pek mühim ve pek beşâret-âver [müjdecî] haberlere intizar edebiliriz. Arnavutluk ahvaline dair aldığımız telgraflar şunlardır:

Yunanistan'a Ültimatom

Zonguldak: 7 – Arnavutluk'ta son zamanlarda pek muntazam ve vasi' bir şekil alan kuvayy-i milliyet Yunanistan'ı son harekâtından dolayı şediden protesto etmiş metâlib-i hâvi bir ültimatomu Yunan hükümetine tevdi' eylemiştir.

Yunan Hududuna Taarruz

Zonguldak: 7 – Türk Arnavutlardan müteşekkil muntazam çeteler Yunan hududuna taarruza başladıkları gibi (Korice)de Rumlara bir çok telefâtı bâdi olan hücumlarda bulunmuşlardır. Taarruz esnasında (Korice)nin kilîsası tahrip edilmiştir.

Yunan hükümeti Korice'ye seyahati men' etmiştir. Arnavutlar Epir havalisinde büyük mikyâsta tahşidâta bulunuyorlar.

Müttefikler Nezdinde Teşebbüste Bulunacaklar

Zonguldak: 7 – Atina'dan bildirildiğine göre Arnavut harekâtı Yunanistan'da pek ziyade heyecanı bâdi olmuştur. Heyet-i nuzzâr mütemadiyen Arnavut harekâtıyla meşgul olmaktadır. Bir taraftan da Yanya'da, Epir'de, Makedonya'da tevkifât ve tazyîkata fevkalade vüs'at [fırsat] verilmiştir. Yunan kabinesinin Arnavut harekâtının durdurulması için devletler nezdinde teşebbüsatta bulunacağı temin olunuyor.

Müsâdemât Fevkalade Şiddetlendi

Yanya'da Yunanlılar tevkif ve teb'îd olunuyor. Yunan hükümeti devletlerin tavassutunu istirham ettiğini sefârethânelere tebliğ etti.

Zonguldak: 7 – Arnavut Yunan müsâdemâtı fevkalade şiddetlenmiştir. Yanya'da büyük bir kıyam vuku bulmuş şehirde bulunan Yunanlıların bir kısmı tevkif bir kısmı da teb'îd [kovma] olunmuştur. Atina'da telaş ve heyecan fevk-al-tasavvur bir dereceyi bulmuştur. Kabine mütemâdi [arasız] celseler akd ediyor. Yunan hükümeti devletlerden tavassut ricasını mutazammın notasını sefâret-hânelere tevdi' eylemiştir.

Almanya'ya Son Nota Tevdi' Edildi

Almanya 36 taksitte 131 milyar altın verecek – Dört gün mühlet – İnkizâsında [sona erme] harekâta başlanacak

Zonguldak: 7 – (hususî muhabirimizden) İtilaf meclisi Almanya'ya son notayı tevdi' etmiştir. Notada Almanya'nın 131 milyar altın mark borcunu 36 taksitte te'diyeye mecbur olduğu ve dört gün zarfında Almanya, nota muhteviyâtını kabul etmediği takdirde harekâta başlanacağı bildirilmektedir.

Amerika Tavassut Edecek

(Harding) Almanlar Amerika'nın teklifini kabul ederlerse Amerika'nın tavassut edeceğini bildiriyor.

Zonguldak: 7 – (muhabir-i mahsusamızdan) Washington gazetelerinin yazdığına göre Amerika reis-i cumhuru (Harding) Almanlar Amerika'nın tekliflerini kabul edecek olursa tavassut edeceğini bildirmiştir.

Fransızlar Seferberliğe Hazırlanıyorlar

Zonguldak: 7 – (hususî muhabirimizden) Fransızlar seferberliğe ve verilen nota mucibince icra edilecek işgal hareketine hazırlanmaya başlamışlardır.

Alman Müsâlih-nâmesi Tasdik Edilecek

(Leviç) son teklifâtın kabulünden sonra Alman müsâlihinin tasdik edileceğini söylüyor.

Ankara: 7 – Stefani: Amerika erkân-ı hükümetinden Leviç son teklifâtın kabulünden sonra Alman müsâlihnâmesi tasdik edileceğini söylemiştir. (Anadolu Ajansı)

Almanya Brüksel’de Konferans İstiyor

Almanya’nın tavassutunu rica ediyor.

Zonguldak: 7 Mayıs – (muhabir-i mahsusamızdan) Almanya Brüksel’de yeni bir konferansın in’ikadı ve bu konferansa kendisinin de iştirak etmesi için tavassut etmesini Amerika’dan rica etmektedir.

Almanya’ya Verilecek Nota

Ankara: 7 – İngiliz Hâriciye Nâzırı (Curzon) Londra’da ictima’ eden tamirât komisyonuna Almanya’ya verilecek notanın metnini bildirmiştir. (Anadolu Ajansı) (8 Mayıs 1921- 1. nüsha)

İngiltere’nin İkiyüzlülüğü

İngilizler güya katliama mani olmak için Mudanya’ya asker gönderiyor. Top; cephane ve sair mühimmatını da bir taraftan Yunanlılara devrediyor.

Ankara: 8 – Müstahberât-ı mahsusa ve mevsukamıza nazaran İngilizler Yunanlıların hezimetini üzerine güya Bursa’da katliam yapılmasına mani olmak ve bitaraf mıntikalarda bulunmak bahanesiyle Mudanya’ya çıkınca bütün mühimmat ve cephanelerini Yunanlılara teslim ve askerlerinin bir kısmını geri çekmişlerdir. İzmit cephesindeki Yunan hezimetinin izalesi için İngilizler İzmit’e de asker göndermişlerdir. Boğazlar mıntikası dâhilinde bulunmasını vesile ittihaz ederek Yunanlılara top, mühimmat ve sair vesait-i harbiye vermişlerdir. (Anadolu Ajansı)

Konferansta Hararetli Münakaşalar

(Lloyd George), Türk – Yunan ihtilafına müdahale etmeyeceğini söylemiş.

Ankara: 8 – İzmir’den bildirildiğine göre Londra Konferansı’nda hararetli münâkaşât cereyân etmiştir. Bazı Yunan gazetelerinin neşriyatına göre İngiliz Başvekili Lloyd George Türk – Yunan ihtilafına müdahale etmeyeceğini, neticenin harble tayin edeceğini gazete muhabirlerine beyan etmiştir. (Anadolu Ajansı)

Musul’da İngiliz Aleyhtarlığı

Aşâir [kabileler] İngilizlere hasm-âne bir vaziyette bulunmaktadırlar. Havali-i mezkurede büyük bir nüfuza malik olan Şemr aşâiri Şeyh-ül-meşâyihî Acem’nin hafidi ve haminde İngiliz aleyhtarı meyanında bulunduğu haber alınmıştır. (Anadolu Ajansı)

Kudüs’te İngilizlere Karşı Mücadele

Ankara: 8 – Kudüs’teki İslam Hıristiyanlar Yahudi muhâcirînine ve İngiliz arzusuna karşı mücadele için el ele vermişlerdir. Türk – Yunan ihtilâfına müdahale etmeyeceğini Churchill’in beyânâtını da protesto etmek üzere ictimalar tertib edilmektedir. Avrupa’da sarf-ı mesâî için gönderilecek olan heyete Arab Kongresi tarafından oniki bin lira tahsis edilmiştir. (Anadolu Ajansı)

Arnavut Çeteleri Yunan Arazisinde

Müsâdemât devam ediyor.

İnebolu: 8 – (muhabir-i mahsusamızın telgrafıdır) Arnavut çeteleri Yunan arazisinde icra-i faaliyet etmektedir. Şedid müsâdemâtlar olmaktadır. (9 Mayıs 1921–1. nüsha)

Lloyd George’nin Beyânâtı

Lloyd George, Yunanlıların harekât-ı harbiyeden vazgeçeceklerine dair bir haber almadığını, şimdiki halde bir müdahalenin faidesiz olduğu mütteliklerin İstanbul’un bî-terafliğinde müttehid olduklarını ve gerek bizimle ve gerek Yunanla İngiltere’nin bir itilaf veya bir taahhüdü olmadığını söylüyor.

Ankara: 9 – İngiliz Başvekili Lloyd George Avam Kamarası’nda beyanat-ı atiyede bulunmuştur: Yunanlıların Bursa ve Afyonkarahisar cephelerindeki ricatlarından beri yeni bir şey olmamıştır. Britanya hükümeti Yunanlıların harekât-ı askeriye devamdan sarf-ı nazar [vazgeçme] etmek niyetinde olduklarına dair hiçbir

malumat olmamıştır. Meclis-i Âli Türklerle Yunanlıları yekdiğerine takrîb [yaklaştırma] için sarf-ı mesâî etmiştir. Binâen aleyh şimdiki halde yeni bir müdahale faidesiz olacaktır. Müttefikler işgal-i askeriyeleri altında bulunan İstanbul'un bî- taraflığına şiddetle muhafazada müttehiddirler. İngiltere'nin gerek Türkiye ve gerek Yunanistan ile mali ve sâir hiçbir itilaf ve taahhüdü yoktur.

Medine-i Münevvere'nin İşgali

İttihad-ı İslamın en büyük müdâfi' ve mürevvici olan İbn-ül-reşid Hazretleriyle Yemen Şeyhi İmam Yahya Hazretleri'nin Hicaz imareti aleyhinde icra eylemekte oldukları harekâtı harbiye neticesi olarak ahiren (Medine-i Münevvere)nin İbn-ül-reşid Hazretleri'nin askeri tarafından işgal edildiğini "Yeni Gün refikimiz" yazıyor.

Almanya'ya Son Tebliğ

Müttefikler arasında itilaf – Kararı tatbik için Fransa, İtalya, Belçika murahhasları tamirat komisyonunda bulunacak

Ankara: 9 mayıs – (Stefani) Meclis-i Âli Londra'da ictima' eylemiş ve Almanya'ya verilecek son tebliğ hakkında müttefikler arasında itilâf tam hasıl olmamıştır. Tebliğ katipler tarafından hazırlanmaktadır. Meclis-i Âli kararının tatbik için Fransa, İtalya, Belçika murahhaslarının tamirat komisyonunda bulunmaları takarrür etmiştir.

Tamirat Komisyonunda İctima'

Ankara: (Stefani) Meclis-i Âli İngiliz, İtalyan, Belçika delegeleri tamirat komisyonunda resmi bir ictima' akd etmişlerdir.

Gece Yarılarına Kadar İctima'

Ankara: (Stefani) Meclis-i Âli gece yarısına kadar ictima' ile mukarrerât kat'iyeye ittihaz eylemiştir. A'zâ yarın sabah (5 mayıs) hareket edeceklerdir.

Alman Kabinesi İstifa Etti

Ankara: 9 mayıs – (Stefani) Amerika hükümetinin cevabı ile tahaddüs eden vaziyet-i müşekkeleden dolayı Alman kabinesi istifa eylemiştir. (Anadolu Ajansı)

Dostane Geçinecekler!

Japonlar Amerikalılarla dostane geçinmek arzusunda imişler.

Ankara: 9 mayıs – (Stefani) Japon gazeteleri Japonya'nın Amerika ile dostane geçinmek arzusunda olduğunu yazıyorlar. (Anadolu Ajansı) (10 Mayıs 1921 – 1. nüsha)

Konferans Şark Meselesiyle Meşgul Olmayacakmış

Fransa, İtalya şark meselesini müzakere etmek istemişler de İngiltere mani olmuş

Ankara: 10 Mayıs – İzmir'den yazıldığına nazaran Londra Konferansı'nın (5 mayıs) tarihli ictimainde şark meselesine temas olunmamış ise de hiçbir karar ittihaz [kabul etme] olunmamıştır. Yunan menâbi' [kaynaklar] ve matbuatı konferansın Anadolu meselesiyle meşgul olmayacağını müttehiden beyan ve iddia etmektedirler. İzmir gazetelerinin istihbârâtına göre Londra Konferansı'nda Fransa ve İtalya hükümetleri şark meselesinin mevki' müzâkereye vaz' [konulma] edilmesini arzu etmişlerse de İngiltere bu fikre muhalefet etmiştir. Anadolu'ya ait müzâkerâtın devam ve intacı [neticelendirme] Alman meselesinin hall-i kat'îyyesine ta'lîk [belli bir zamana bırakma] edilmiştir. (Anadolu Ajansı)

Bir Taraftan Harb Davulu Bir Taraftan (Tavassut) Sözü

(Gonaris) Türklerle itilâf mümkün olmadığını söylüyor

Ankara: 10 – Orient News Gazetesi taarruzdan sonra Yunan efkârı hakkında neşr ettiği bir bentte mütâlaât-ı atiyeyi serd etmektedir:

Atina'da bir taraftan harp davulları çalınmakta diğer taraftan tavassut kelimesi dilden dile dolaşmaktadır. Bi-z-zât Başvekil Gonaris Türklerle bir itilâfın mümkün olmadığını Atina matbuât mümessillerine beyan etmiştir. (Anadolu Ajansı)

Bir Bulgar Çetesi Yunan Toprağında

Kuvvetli bir Bulgar çetesi Yunanistan'a dâhil olarak Yunanlılara on sekiz kişi zâyîât verdirdiler.

Ankara: 10 – Selanik'ten bildirildiğine nazaran (Zemanef)in idaresinde kuvvetli bir Bulgar çetesi Yunan toprağına girmiş ve Yunan müfrezeleriyle vuku bulan müsâdemede Yunanlılardan sekiz kişi maktul ve on kişi mecruh düşmüştür. (Anadolu Ajansı)

Almanya'nın (Müsâade) Talebi Kabul Olunmuyor

Almanya'nın yeni bir kabinenin teşkiline kadar müddetin temdidini talep etmişse de cevap ret verilmiştir.

İnebolu: 10 – (muhabir-i mahsusamızdan) İtilâfın Almanya'ya 12 Mayıs 1921'e kadar verdiği mühlet hitam bulmak üzere olduğundan Almanya yeni bir kabinenin teşkiline kadar müsâade olunmasını talep etmişse de İtilâf hükûmâtı cevap vermiştir. (11 Mayıs 1921 – 1. nüsha)

Amerika Politika Değiştiriyor

Amerika Meclis-i Âliye mümessil göndermeye karar verdi

Zonguldak: 13 – (muhabir-i mahsusamızdan) Son günlerde Amerika ittihâz ettiği Avrupa işlerine karışmamak politikasını tebdil eylemiş ve meclis-i âliyeye mümessiller göndermeye karar vermiştir.

Yunan Ordusunda Zabt ü rabt Yok

Zonguldak: 13 (muhabir-i mahsusamızdan) Yunan ordusunda zabt ü rabt günden güne gevşediği gazetelerde mevzû-i makal [söz konusu] olmaktadır. Bazı muhalif gazeteler ordunun bu inzibâtsizliğini şiddetle tenkid ediyorlar.

Yunan Ahvâli Gün Geçtikçe Berbatlaşıyor

Drahmi pek ziyade sukût etti.

Zonguldak: 13 (muhabir-i mahsusamızdan) Drahmi'nin fevkalade tenzili Yunanistan'da pek derin bir asabiyet husule getirmiştir.

Hırslarını Müslümanlardan Alıyorlar

Zonguldak: 13 (muhabir-i mahsusamızdan) Selanik'te Yunanlılar bütün şüphelendikleri Müslümanları tevkif etmektedirler. Yunan mebusânında Makedonya mebusları Müslümanları ihtilâlcilikle itham etmişlerse de Müslüman mebusların şiddetle mukabele ve müdafaa eylemişlerdir.

Atina'da Bir Esir Yüzbaşımızın Şehâdeti

Zonguldak:13 (muhabir-i mahsusamızdan) Atina'da bulunan üserâmızdan Yüzbaşı Şükrü Mustafa Bey'in irtihâl-i hazini [kederli ölüm] üzerine Atina hükümetinin müdahalesine rağmen bütün Müslümanlar bir cenaze alayı tertib etmişlerdir. Cenazede bütün Müslümanlar ve Müslüman mebuslarla esir zâbitânımız hazır bulunmuştur.

Sibirya’da İsyân

Zonguldak: 13 (muhabir-i mahsusamızdan) Sibirya’da tahaddüs [meydana çıkma] eden vakayi’ bir isyan şeklini almıştır. Yapılan tedâbir-i akim kalmakta ve isyan günden güne artmaktadır.

Almanya’da Buhrân Devam Ediyor

Zonguldak: 13 (muhabir-i mahsusamızdan) Bazı kimseler kabineyi teşkil edeceğine dair şâyi’ [duyulmuş] olan havadise rağmen Almanya’da kabine buhranı el’ân [hâlâ] devam etmektedir.

Rus Ahvâli

Rusya’da küçük ticarete müsâade ediliyor.

Ankara: 14 – Rusya’da küçük ticarete müsâade edilmiştir. Her tarafta pazarlar dükkânlar açılmaktadır.

Danimarka ve İsveç’le Ticaret Muâhedesi

Ankara: 14 – Danimarka ve İsveç hükümetleriyle Rusya arasında yakında ticaret mukavenâmeleri akd olunacaktır. (Anadolu Ajansı)

Fransa – Rusya Arasında Mukavelesi

Ankara: 14 – Fransa’yla Rusya arasında üserâ [esirler] mübadelesi için bir mukavele akd edilmiştir.

Ermeni Zâbitlerinin Afvı

Ankara: 14 – Tiflis’teki Sovyet Ermenistan mümessili Şavirof Moskova’dan aldığı emre binaen Taşnak hükümetine mensub ve mevkûf Ermeni zâbitânın afv edildikleri ilan etmiştir. (Anadolu Ajansı)

Arnavutluk’ta Bayraklarımız Dalgalanıyor

Arnavutluk’ta seferberlik ilan olundu – Türk Arnavut bayrakları yan yana – Camilerde şehidlerimize dualar – Arnavutlar yüzbin asker çıkarıyor – Yanya’nın cenubunda tahşidât [asker toplamlar]

Zonguldak: 14 – (muhabir-i mahsusamızdan) Arnavutluk’ta umûmi seferberlik icra edilmiştir. Bütün şehirlerde yapılan milli tezâhürâta bayrağımız Arnavut bayrağıyla beraber dalgalanıyor. Mütemâdiyen camilerde toplanan halk şehidlerimize mevlitler okuyor kahraman ordumuzun muzafferiyetine dua ediyorlar.

Reis-i hükümet Süleyman Fehmi Bey Arnavutluk'un yüzbin asker çıkarabileceğini söylemiştir.

Bütün hududlarda ez-cümle Yanya'nın cenubunda (Hemare) havalisinde tahşidât yapılmaktadır. Arnavut Başkumandanı Hamdi, Harbiye Nazırı Mustafa Sırrı Beylerdir.

Arnavutluk'a bir tavr-ı mütehakkim-âne [yapmacık zorbalıkla] ültimatom veren Yunanlılar yelkenleri suya indirerek uzlaşma çarelerine baş vurmaya başlamıştır.

Bulgar – Yunan Münâsebeti Gerginleşti

Zonguldak: 14 – (muhabir-i mahsusamızdan) Bulgarlar kemal-i faaliyetle Trakya'da çete teşkilatını tevsi' [genişletme] etmektedirler. Bulgaristan'da Anadolu muhaberâtı pek ziyade dikkatle takip olunuyor. Yunan hududunda Bulgar çeteleri daima Yunanlılarla hall-i müsademede bulunuyor.

Bulgaristan'a Ültimatom Vereceklermiş

Zonguldak: 14 – (muhabir-i mahsusamızdan) Yunanistan Bulgaristan'a bir tazyîk-i düvelî icra ettirebilmek için tahrîkâta devam etmektedir. Yunanlılar, şayet devletler bir şey yapmazsa bütün tedâbire tevessül edeceğine dair Bulgaristan'a bir ültimatom vermeye karar vermişlerdir.

Amele Konferansı Sermâye-dârlara İmtiyaz Veriyor

Zonguldak: 14 – (Pravda) Gazetesi'nin haber verdiği göre Bakü'deki Amele Konferansı bütün mesaili ciddi bir surette tedkik ve tahkik etmiştir. Amele köylüye muâvenet etmek iktidârında olmadıklarını, fabrika ve madenlerde iki yüz makine yerine yirmi beş makinenin işlemekte olduğunu söylemişlerdir. Uzun bir müzâkereden sonra sermâye-dârlara imtiyâzât verilmesi takarrür [karar kılma] etmiştir. (Anadolu Ajansı) (15 Mayıs 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Kıbrıs'ta İngiliz Aleyhtarlığı

Bir miting esnasında Rumlar üç İngiliz'i öldürdüler.

Ankara: 16 – Kıbrıs Adası'nın Yunanistan'a ilhakı talep etmek üzere ada Rumları Lefkoşa'da bir miting akdederek Cezire'nin İngiliz idaresi altında kalmasını protesto etmişlerdir. Miting esnasında îrâd-ı nutk eden Doktor Kalivenis İngiliz hükümeti aleyhinde söz söylediği cihetle derhal tevkif ve neyf [sürgün etme]

edilmiştir. Heyecâna gelen halk bir İngiliz zâbiti ile iki jandarmayı katletmişlerdir. Bu hadiseden sonra İngilizler Kıbrıs'a bir miktar asker getirmişlerdir.

Sırlardan Şüphe

Sırbistan ordusunun propagandacılarından vaziyetinden Yunanlılar şüphelenmeye başladılar.

Ankara: 16 – Atina'dan Prusya Gazetesi'ne yazılıyor: Sırp hükümeti asayişin temini ve Bulgarların Nöyyi muâhedesini ihlal etmek için fırsata muntazır bulduklarını nazar-ı dikkate alarak tahte silaha [silah altına] üç bin zâbita ile yetmiş bin kişilik bir ordu bulundurmaktadır. Diğer taraftan Makedonya'ya birçok Sırp propagandacıları gönderilmiştir. Sırbistan'ın vaziyeti Atina'nın durediş mahâfilinde şübhe ve endişe ile takip edilmektedir. (Anadolu Ajansı)

Atina'da İğtişâş

Gonaris istifa, kral ilticâ etti.

Zonguldak: 16 – (muhabir-i mahsusamızdan) Proïdos Gazetesi'nin henüz teyid edilmeyen bir haberine göre Atina'da vahim iğtişâşlar zuhur etmiş ve Gonaris istifa ettiği gibi Kral Konstantin de şatosuna iltica etmiştir. (17 Mayıs 1921 – 1. nüsha)

Yunan Meclis-i Vükelâsı Gece Gündüz Hall-i İctimâide

Cepheye, vapurlarda teftişâta, Arnavutluk mesâiline dair uzun müzâkereler

Ankara: 18 – Atina'dan bildirildiğine göre Yunan meclis-i vükelâsı geceleri de ictimâiler akdetmekte ve uzun müddet müzâkerâta meşgul olmaktadır. Başvekil Gonaris cepheye dair ihtisâsâtını meclis-i vükelâda izah etmiş ve bir çok müzâkerât cereyân etmiştir. Müteâkıben vapurlarda teftişât ve taharriyât icrası, Şimal-i Epir ve Kambiyo mesaili müzakere edilmiştir. Neticede taharriyât mesalesinin tarik-i siyasiye ile halline Epir hakkında evvela Arnavutluk hükümetinin cevabı alındıktan sonra ittihaz-ı mukarrerat edilmesine karar verilmiştir. (Anadolu Ajansı)

Arnavutlarla Müzâkerâta Başladılar

Ankara: 18 – Atina'dan bildirildiğine göre Korice ve Kozan mutasarrıflıkları arasında Korice hadisesinin dostane bir surette tesviyesi için müzâkerât devam etmektedir. Yunan hükümeti her şeyden evvel Korice'deki Yunan kilisâsının iadesini, Şimal-i Epir ahalisinin cebren askere davet edilmesine nihayet verilmesini teklif etmek üzere Kozan mutasarrıfına talimat vermiştir. (Anadolu Ajansı)

Arnavutlar Yunan Teklifâtını Kabul Etiler

Ankara: 18 – Arnavutluk hükümeti esas itibariyle Yunan teklifâtını kabul etmiştir. Mesâilenin yakında tesviye edileceği ümit edilmektedir. (Anadolu Ajansı)

Amerika Mümessil Gönderecek

Reis-i cumhurda muvâfakat ediyor.

Ankara: 18 – Amerika'nın müttefikin meclisi ve tamirat komisyonunda bir mümessil bulundurması hakkındaki teklife reis-i cumhur muvâfakat etmiştir. (Anadolu Ajansı)

Almanya Müttefikin Ültimatomunu Kabul Etti

Yeni Alman Başvekili müttefikin ultiomatomunu tatbik edeceğini Rayştak'a bildirmiştir. (Anadolu Ajansı)

Amerika Filosu Takviye Ediliyor

Ankara: 18 – Amerika hükümeti Asya sularındaki filosunu dört dreadnought ve yirmi sekiz torpido muhribi ile takviyeye karar vermiştir. (Anadolu Ajansı) (19 Mayıs 1921 – 1. nüsha)

Bulgar – Yunan Müsâdemâtı

Ankara: 19 – On mayısta Bulgar Yunan hududunda Bulgarlarla Yunanlılar arasında şiddetli bir müsâdeme vuku bulmuştur. (Anadolu Ajansı)

Bir Yunan Müfrezesi Bulgaristan'a Kaçıyor

Ankara: 19 – Bütün silahlarıyla Bulgaristan'a firar eden bir Yunan müfrezesi Sofya'ya götürülmüştür. Bunlar Anadolu cephesine sevk edilmek korkusuyla Bulgaristan'a iltica etmişlerdir. (Anadolu Ajansı)

Arabistan'da Buhrân-ı Mali Şedid

Zonguldak: 19 – (muhabir-i mahsusamızdan) 11 Mayıs tarihli Tan Gazetesi'nin yazdığına göre Emir Faysal'ın muvâsâtı [yardım] sû-i tesir hâsıl etmiştir. Arabistan'da büyük bir buhran-i mali vardır. İki senedir yağmur yağmıyor. Halk fevkalade müzâyakadadır. Hicaz hudutlarındaki tahrikât fazlalaşmaktadır.

İngiltere Fransa'ya Nota Veriyor

Yukarı Silezya Meselesi İçin İngiltere Fransa'ya Nota Veriyor, Fransa'nın Cevabı

Zonguldak: 19 – (muhabir-i mahsusamızdan) Yukarı Silezya meselesi için İngiltere Fransa'ya bir nota vererek iki hükümet başvekillerinin Polonya'da mülakatta bulunmalarını teklif etmiştir. Fransa cevabı notasında, Lehistan'ın dürüş [sert] hareket takip ettiğini bu meseleden Almanya'nın mesul olduğunu ve Fransız mümessilinin asilerle mütareke yapmadığını bildirmektedir.

Avusturya'nın Almanya'ya İltihâkına Mani' Olmak İçin

Ankara: 19 – Stefani: Avusturya'nın Almanya'ya iltihakına mani' olmak için Londra, Paris ve Roma kabineleri arasında İtilaf hâsıl olduğu Viyana'dan Pöti Parizyen gazetesine bildiriliyor. (Anadolu Ajansı)

İngiltere – Fransa Arasında Notalar

Ankara: 19 - Paris'ten 15 Mayıs tarihiyle işâr edildiğine göre İngiltere ve Fransa hükümetleri arasında notalar teâti [birbirine verme] edilmektedir. İngiliz ve Fransız başvekilleri karîben [yakında] Polonya'da mülâkât edeceklerdir. (20 Mayıs 1921 – 1. nüsha)

Lloyd George'nin Nutku

Lloyd George Silezya meselesinde kabahat Almanya'nın değil Lehistan'ın diyor. Bu nutuk Fransa'da sû-i tesir hâsıl etti.

Moskova: 17 – telsizden: Lloyd George Avam Kamara'da irad ettiği nutukta Yukarı Silezya'daki Leh isyanının herkesten ziyade Lehistan tarafından muhafazasına dikkat edilmesi gelen Versay muâhedesini zıll ü zil [alçaklık] ettiğini isyan mesuliyetinin Lehistan'a râci' bulunduğunu ve Almanya'nın bu eyaleti müdafaa ve muhafazaya sâi [çalışan] bulunması gayr-i meşru addetmenin doğru olmayacağını beyan etmiştir. İngiliz matbûâtı Lehistan aleyhinde neşriyatta bulunmaktadırlar. Lloyd George'nin nutku Fransa'da sû-i tesir hâsıl etmiştir. (Anadolu Ajansı)

Silezya İsyanı Kesb-i Ehemmiyet Etti

Almanya bir nota vererek müttefiklerin müdahalesini talep edecek

Zonguldak: 20 – (muhabir-i mahsusamızdan) Silezya İsyanı fevkalade ehemmiyet-i kesb [önem kazanma] etmiştir. Amerika ve İtalya İngilizler gibi Leh isyanlarına şiddetle hareket edilmek taraftarıdır. İtalyan Hariciye Nazırı Siforza bu meselenin serîan halli için müdahale-i askeriyede bulunmak lazım olduğunu söylemiştir. Almanya müttefiklere isyanlar aleyhinde bir nota vererek Alman menâfi'nin himayesi için müdahalede bulunmalarını rica edecektir.

Malta Mevkûfları Geliyor

İstanbul'a yirmi zat geldi, Ziya Gökalp Bey de gelenlerin içinde

Zonguldak: 21 – (muhabir-i mahsusamızdan) Malta mevkûflarından tahliyeleri mukarrer altmış dört kişiden yirmi zat iki gün evvel Toronto'dan (Frenç Ferdinand) vapuruyla İstanbul'a gelmişlerdir. Bunlardan dokuzu Cenubi Kafkas Hükümeti Şura azaları olup aynı vapurla Batum'a sekizi de Samsun'a gidecektir. Hüseyin Tosun, Ahmed Ağayef ve Rıza Beyler İstanbul'da kalacaklardır, Ziya Gökalp Bey gelenlerin içerisinde. Sait Halim ve Abbas Halim Paşalarla İbrahim Bey İtalya'nın Palermo şehrinde kalmışlardır.

Hicaz Ahvâli

Hicaz Kralı Hüseyin'in istifası şâyiaları – Mekke-i Mükerrime civarında yeni imâret – Hacılar Mekke-i Mükerrime'ye gidiyor.

Zonguldak: 20 – (hususî muhabirimizden) Hicaz'da buhran-i mali fevkaladedir. Hicaz Kralı Hüseyin'in istifa ettiği söylenmektedir. Asayiş fevkalade muhtel olduğundan hacılar Mekke-i Mükerrimeye gidememektedirler. Necid Emiri'nin askeri kumandanı Halid Bey Mekke civarında müstakil bir imâret teşkil eyleyeceğini bildirmiştir.

Yeni Bir Konferans İçin Karar Yok

Ankara: 21 – Londra'dan İzmir'e yazılıyor: İngiltere hâriciye müsteşarı şark meselesi için yeni bir konferans akdi hakkında henüz kat'î bir karar mevcut olmadığını Avam Kamarası'nda beyân etmiştir. (Anadolu Ajansı)

İngiliz Fransızları Kuşkulandırıyorlar

Emir Faysal'ın Irak tahtına geçirilmesi için propaganda

Ankara: 21- Emir Faysal'ın Irak tahtına geçirilmesi için her tarafta propaganda yapılmaktadır. Adana muhabirimiz propagandanın İngilizler tarafından tertib edildiğini ve bundan Fransızların fevkalade kuşkulandırmakta olduğunu bildiriliyor. (Anadolu Ajansı)

İngiltere'de Grev

Zonguldak: 20 – (muhabir-i mahsusamızdan) İngiltere'de grevler ez-cümle madencilerin ilan etmiş olduğu grevler kemal-i şiddetle devam etmektedir.

İtalya İntihâbâtı

Sosyalistler ekseriyet kazanıyor

Zonguldak: 20 – (muhabir-i mahsusamızdan) Şimdiye kadar icra edilen İtalya intihâbâtında sosyalistlerden 90 komünistlerden 80 milliyetperverândan 35 mebus intihâb edilmiştir. Henüz intihâbât [seçimler] neticelenmemiştir. 280 kişinin mebusluğu tayin etmiştir. İntihâbâtın şekli-i hâzırı sosyalistlerin ekseriyet-i tamme kazanacakları merkezindedir.

Sırp Matbûâtı Fırsatı Ganimet Bilelim Diyorlar

Ankara: 21 – Belgrat matbuatı ahval-i hâzıra dolayısıyla Selanik meselesi hakkında Yunanistan nezdinde teşebbüsât-ı musirre ve müessire icrası için Bulgar ve Sırp hükümetlerinin mevcut fırsattan istifade eylemeleri lüzumundan bahis-i neşriyâta bulunmaktadır. (Anadolu Ajansı) (22 Mayıs 1921 – 1. nüsha)

Arnavutlar Yunanlılarla Müzâkereden İstinkâf Ediyor

Arnavutlar verilen mühletin cevapsız geçirilmesine karar vererek taarruza başladılar.

Zonguldak: 22 (muhabir-i mahsusamızdan) Arnavutlar Yunanlılarla icra edilmekte olan müzâkerâtın kat'iyile verilen mühletin cevapsız geçirilmesine karar vermişler ve hudutlarda şedid taarruzlara başlamışlardır. Kuvvetli çeteler şimdiden (Loshore) (Veni) mevkilerine girmeye teşebbüs eylemişlerdir.

Sırbistan Tahşidât Yapıyor

Zonguldak: 22 (muhabir-i mahsusamızdan) 16 Mayıs tarihiyle (Bükreş) gazetelerinin yazdığına göre Sırbistan Kókili de, Manastır'da, Debre'de tahşidât-ı askeriyede bulunmaktadır.

Hint Heyeti Yunan Mezâlimine Nihayet Verilmesi İçin Müracaat Ediyor

Ankara: 22 – Londra'daki Hint heyeti Yunan mezâlimine nihayet verilmesi hakkında Hindistan nezâretine bir muhtıra vermiştir. (Anadolu Ajansı)

Lehistan Kabinesi Mütezelzil

Zonguldak: 22 (muhabir-i mahsusamızdan) Lloyd George ve Briyan'ın Yukarı Silizya meselesinde Lehistan'ı ithâm eden beyanlarından dolayı Lehistan kabinesinin mevki'-i tezelzülle uğraşmıştır.

Fransız Meclisi

Zonguldak: 22 (muhabir-i mahsusamızdan) Fransız meclis-i mebusânı küşâd edilmek üzeredir. İlk celsede Briand'a itimâd meselesi mevzû-i müzâkere olacağı temin olunmaktadır.

Silezya Meselesi İçin İngiltere Siforza'yı Yeni Bir Konferansa Davet Ediyor

Ankara: 22 – Stefani: Roma'daki İngiliz sefiri İtalya Hâriciye Nâzırı Siforza'yı konferansa davet etmiş ve Yukarı Silezya meselesinin bu konferansta müzâkere edileceğini bildirmiştir. Siforza bu daveti kabul etmiştir. (Anadolu Ajansı)

Amerika'da Grev

Moskova: 5 telsiz – (Riga 2 – telsiz) Amerikan sefain-i bahriyesinin makinistleri mayıs onunda tatil-i işgâle karar vermişlerdir.

Grevciler 10 bin neferden ibaret olup kömür döken amele ve yağcılarda mezkûr greve iştirak edeceklermiş. Sendikanın ve grev heyet-i idare azalarının işââtına nazaran iş bu grev beyn-el-milel bir mahiyet kesb edecektir. Çünkü şimdiden İngiliz makinistleri Amerika'da tahaddüs eden şu vaziyeti öğrenmek maksadıyla fabrikatörlerle cereyan eden müzakerelerini 29 mayısa ta'lik etmişlerdir.

Berlin'deki Eski İdare Taraftarları

Moskova: 6 telsiz – Almanya'da bulunan sabık Rus idare taraftarlarının faaliyetleri son günlerde artmasından dolayı Grandük Dimitri Pavloviç Berlin'den çıkarılmıştır. (23 Mayıs 1921 – 1. nüsha)

Fransa ile İngiltere Arasında İhtilâf!

Yukarı Silezya meselesi münasebetiyle İngilizler Avrupa'daki Fransız nüfuzunun tezayidine mani' olmak istiyor.

Ankara: 24 – Fransa Merkez Komünist Fırkası nâşir-i efkârı olan Omanite gazetesi Yukarı Silezya ihtilali münasebetiyle Fransa ve İngiltere arasında mühim bir ihtilaf zuhur ettiğini kayd ile İngiltere'nin Avrupa'da Fransız nüfuzunun tezâyidine mani' olmak istediğini beyan ediyor. Yukarı Silezya milli hareketle beraber ihtilalde inkişâf ediyor. Berlin demir fabrikalarındaki amele ile birlikte Yukarı Silezya komitelerini intihâb etmişlerdir. Mevki-i icra komitesi teşkil etmiştir. Bu komite (Rapuren) şehrinde toplanmakta, kömür madenleri amelenin elindedir. (Anadolu Ajansı) (25 Mayıs 1921 – 1. nüsha)

Gürcistan Ahvâli

Gürcistan hükümetinin istiklal günü

Ankara: 25 – Yarın (26 Mayıs) Gürcistan hükümetinin istiklâl gününe müsâdif olduğundan Gürcistan'ın her tarafında fevkalade merasim icrası için istihzârat yapılmaktadır. (Anadolu Ajansı)

Gürcü Reis-i cumhuru

Ankara: 25 Mayıs - Gürcü Reis-i cumhuru Moskova'dan Tiflis'e avdet etmiştir. (Anadolu Ajansı)

“Harding” Ermeni İşine Karışmıyor

Zonguldak: 25 – (muhabir-i mahsusamızdan) Paris'ten bildirildiğine göre Amerika Reis-i cumhuru Harding Ermeni işlerine karışmayacağını Amerika matbûâtına beyân etmiştir.

Alman – Rus Ticaret Mukavelesi

Ankara: 25 Mayıs – Alman gazetelerinden (Vinhan) Rus – Alman mukavele-nâmesini tedkik ile mezkûr mukaveleyi iki memleket arasında kat'î anlaşmanın mebdei olarak selamlamaktadır. (Anadolu Ajansı)

Roma'daki Kongre ile Hükümetimiz Alakadar Değil

Ankara: 25 – Roma'da bazı zevat tarafından bir kongre akd ile memleketimizin mukadderâtı hakkında mukarrerât ittihâz edilmekte olduğuna dair haber alınmaktadır. Bu kongreye iştirak eden zevat ve ittihâz olunan mukarrerât ile Türkiye

Büyük Millet Meclisi hükümetinin yakından ve uzaktan resmi ve nîm-resmi bir gûnâ alakası olmadığını Anadolu Ajansı beyana me'zûndur. (Anadolu Ajansı)

Arnavut Yunan İhtilâfâtı

Himareliler Arnavutlarla İtilâf ettiler – Bunu Yunan tanımıyor – Korice’de Arnavutlarla tahşidâta devam ediyorlar – Sırbistan Arnavutluğa bir kolordu gönderecekmiş!

Zonguldak: 25 – (muhabir-i mahsusamızdan) Yunanlılar Himare havalisinde tazyîk olunmaktadır. Himareliler Arnavut’la beyhude kan dökülmemek için akd-i itilâf etmişlerse de Yunanistan bu itilâfi tanımayacağını bildirmiştir. Korice’de Arnavutlar mütemadiyen tahşidâta devam ediyorlar. Atina matbuattan gelen bir telgrafnameye nazaran Sırbistan, Yunanistan’ı serbest bırakmak için Arnavutluk’a bir kolordu gönderecekmiş. (26 Mayıs 1921 – 1. nüsha)

Malta Mevkûfları

Yirmi zat daha İstanbul’a geldi.

Ankara: 26 – İstanbul gazetelerine nazaran Malta mevkûflarından yirmi zat daha İstanbul’a muvâsalat etmiştir. Bunlarla beraber Malta’da tahliye edilenlerin miktarı kırka bâliğ olmuştur. (Anadolu Ajansı)

Kuvvetli Bir Arnavut Çetesi Yunan Müfrezeleriyle Müsâdemede

Ankara: 26 – Yunan arazisine dahil olmak teşebbüste bulunan kuvvetli bir Arnavut çetesinin Yunan müfrezeleriyle şiddetli müsademeye tutuştuğu Atina’dan 18 Mayıs tarihiyle Teologos gazetesine bildirilmektedir. (Anadolu Ajansı)

Amerika Silezya Meselesine de Müdahale Etmeyecek

Ankara: 26 – Stefani: Cemâhîr-i Müttehide-i Amerika’nın Lehistan’ın Almanya ile anlaşması suretiyle Yukarı Silezya’da meselenin halline taraftar olduğu Amerika’nın hukuku zayi olmadıkça meseleye müdahale etmeyeceği Washington’dan yazılıyor. (Anadolu Ajansı)

Almanya Yüzelli Milyon Altın Mark Veriyor

Mayıs nihayetinde bir milyar altın mark nakiden te’diye edilecek

Ankara: 26 Mayıs – Alman gazeteleri Almanya’nın düvel-i müttefike ültimatomunu kabul ederek tamirat komisyonunca zaman ve mahall tesviye tayin edilir edilmez birinci taksit olmak üzere yüzelli milyon altın mark teslim edeceğini

yazıyorlar. Mayıs nihayetinde vadesi bitecek bir milyar altın markın bu ay nihayetinden evvel tamirat komisyonuna nakiden te'diye edileceği Paris'ten bildirilmektedir. (Anadolu Ajansı)

Gece Gündüz Arnavutluk Meselesi

Ankara: 26 – İstanbul Rum matbûâtının Atina'dan aldıkları malumata göre Yunan kabinesi geceli gündüzlü ictimâlar akdederek Arnavutluk meselesi ile sûret-i ciddiyede meşgul olmaktadır. (Anadolu Ajansı)

Yunanlılar Ne Yapacaklarını Şaşırdılar

Ankara: 26 - Havas 18 mayıs tarihiyle Paris'ten yazılıyor. Yunan kumandanları pek müşkil bir vaziyette bulunuyorlar. Gonaris kabinesinin ne cihetle işlerin içinden sıyrılıp çıkacağı bilinemiyor. Bu hususta hiçbir şey söylememekte olduğu salâhiyet-dar mahâfilden iş'âr edilmektedir. (Anadolu Ajansı) (27 Mayıs 1921 – 1. nüsha)

Arap Kuvay-yi Milliyesi

Arap kuvayy-i milliyesi Fransızlarla doğrudan doğruya müsâdemâta başladılar.

Ankara: 28 - Keses mevkiinde Arap kuvayy-i milliyesiyle Fransız müfrezeleri arasında mühim müsademeler olmuştur. Şeyh Salih kumandasındaki icra-i harekâtta devam etmektedirler.

Hama Şimalinde Harekât

Ankara: 28 – Hama şimalindeki harekât-ı ihtilâliye kesb-i şiddet etmiştir. Hama'ya dört saat mesafede şimendifer hattı asiler tarafından kat' edilmiştir. (Anadolu Ajansı)

Almanlar Taarruza Başladılar

Yukarı Silezya meselesinden dolayı Almanlar Lehlilere taarruza başladılar. Fransa, İngiltere'de işe karışacak.

Zonguldak: 27 – (muhabir-i mahsusamızdan) Silezya'nın Almanya'da kalmasını isteyen Almanlar Lehlilere taarruza başlamışlardır. Almanların taarruzu Fransa'da fevkalade asabiyet tevlid etmiştir. Bütün matbûât Fransa'nın hemen müdahale etmesini talep etmektedir. İngiltere'nin asker i'zâm [gönderme] karar verdiği Londra'dan bildirilmektedir.

40 bin Alman Yukarı Silezya'ya Girdi

Zonguldak: 27 (muhabir-i mahsusamızdan) Almanya'nın her tarafında toplanan (40) bin kişilik mücehhez [donanımlı] bir kuvvet münâzaalı araziye dâhil olmuştur.

Başvekilleri Konferansı

Zonguldak: 27 – (muhabir-i mahsusamızdan) Müttefikin başvekilleri Silezya meselesi için Polonya'da bir konferans akdini kararlaştırmışlarsa da henüz zaman akdi hakkında işârât yoktur.

Fransa'nın İngiltere'ye Notası

Zonguldak: 27 – (muhabir-i mahsusamızdan) Fransa, İngiltere hâriciye nâzırına bir nota göndererek Almanya'nın Silezya'ya karşı yapmakta olduğu tahşidata İngiltere'nin nazar-ı dikkati celb etmiş ve Silezya Almanlar tarafından işgal edilecek olursa tahaddüs edecek mahâzirden [sakıncalar] bahsedilmektedir.

Müdahale Etmeyecekler

Zonguldak: 27 – (muhabir-i mahsusamızdan) Lord Curzon gazete muhabirlerine vuku bulan beyanatında Türk veyahut Rum silahlarının kati' bir neticeyi istihsâline değin Türk, Yunan politikasına müdahale etmeyeceğiz demiştir. (29 Mayıs 1921 – 1. nüsha)

Alman – İngiliz İhtilâfı

Suret-i resmiyede tebliğ olunuyor.

Zonguldak: 29 – (hususî telgrafımız) Alman – İngiliz ihtilâfının sûret-i resmiyede tebliğ olunduğu Londra'dan bildirilmektedir.

Silezya meselesi – İngiliz, Fransız İhtilâfı - Britanya Siyaseti Almanya'ya Mütemâyil

Ankara: 29 – İzmir'den bildiriliyor: Hadisât-ı ahire dolayısıyla düvel-i itilafiyeye arasındaki ittifak ve teşrik-i mesâi [işbirliği] buhrana uğramıştır. İngiliz matbuatı Fransız başvekilinin beyanatını İtilaf zümresi için vahim görmekte ve Britanya siyasetinin Almanya'ya mütemâyil olduğunu kayd eylemektedirler.

İngiliz, Fransız İhtilâfı hâdd Bir Şekil Aldı

Ankara: 29 – Yukarı Silezya meselesi dolayısıyla İngiliz Fransız ihtilâfı hâdd bir devreye dâhil olmuştur. Lloyd George ihtilâfın halli için konferansın ictimaini

ta'cîl [çabuklaştırma] tasavvurunda ise de Fransız parlamentosunun siyaset-i hariciye hakkındaki müzâkerâtı nihayet bulmadığı için Briyan'ın daveti kabul edilmeyeceği zannolunuyor.

İngiltere'nin Almanya'ya Notası

Ankara: 29 – Matin gazetesinin haber aldığına göre İngiltere hükümeti Almanya'ya bir nota vererek Silezya'nın müdâfaasına müsâade etmeyeceğini bildirmiştir. (Anadolu Ajansı)

Çekoslovakya Bî-taraf

Ankara: 29 – Çek – Slovakya hükümeti Silezya meselesinde bî-taraf kalmaya karar vermiştir. (Anadolu Ajansı)

Silezya'dan İtalyan Kıtaâtı Çekilecek

Ankara: 29 – İzmir matbûâtı Silezya'da müsâdemâtın devam etmekte olduğunu ve İtalyan işgal kıtaâtının çekileceğini yazıyorlar. (Anadolu Ajansı)

Siforza Konferansa Muvâfakat Ediyor

Ankara: 29 – İzmir gazetelerinin istihbârâtına nazaran Roma'daki İngiliz sefiri İtalyan Hariciye Nazırı Siforza'dan konferansa iştirak edip etmeyeceğini sormuş ve cevab-ı muvâfakat almıştır. (Anadolu Ajansı)

Museviler Filistin'e Gitmeyecek

Ankara: 29 – İngiltere Filistin'de vaziyetin inkişâfına ve asayişin tekrarına kadar Musevilerin Filistin'e azîmetlerini men' etmiştir. (Anadolu Ajansı)

Sofya'da Bir İnfîlâk

Zonguldak: 29 – (hususî telgrafımız) Milli Yortu günü Sofya'da büyük bir bomba infilak etmiş ve oldukça mühim telefâtı bâdi olmuştur. Bu sû-i kâd Bolşeviklere atf olduğundan bir çok komünistler tevkif olunmuştur.

Japonya Sibiryayı Tahliye Ediyor

Zonguldak: 29 – (hususî telgrafımız) Japonya hükümeti Sibiryadaki kıtaâtına geri çekilmek için emir verdiğini ve ilk kafilenin vapurlara irkâb [bindirme] olduğunu gazeteler yazmaktadır.

Bir İngiliz Heyet-i Ticariyyesi Moskova'ya Gidiyor

Zonguldak: 29 – (hususî telgrafımız) Londra'dan bildirildiğine göre bir İngiliz heyet-i ticariyyesi yakında resmen Moskova'ya gidecekmiş. (30 Mayıs 1921 – 1. nüsha)

Fransız – İngiliz İhtilâfı

Lloyd George'nin nutku münasebatın mukaddime-i inkitâi sayılıyor. Lloyd George, Fransız matbuatının kullandığı mantıksız ve gayr-i makul lisana teessüf ediyor.

Ankara: 30 – İzmir gazetelerinin istihbaratına nazaran Lloyd George İngiliz gazete muhabirlerine beyanat-ı atiyede bulunmuştur:

Kamaradaki beyanatımdan dolayı edecek her türlü mesuliyeti kabul ederim. Fakat Fransız gazetelerinin tahrîkâtından mesuliyet alamam. Ordumuz İtalya Amerika'nın istediği vechile Versay Muâhedesi'nin namuskârâne tatbikini istiyor. Fransız matbuatının kullandığı mantıksız ve gayr-i makul lisana teessüf ederim. Bu neşriyat müttelikler arasında bazı hadisât doğurabilir. Fransız gazeteleri Lloyd George'nin bu beyanatını iki hükümet arasındaki münasebetin mukaddeme-i inkitâi sayılacak derecede şedid buluyorlar. Maa-mâ-fih Fransız mahâfil-i siyasiyesi ihtilâfın hüsn-ü suretle halledileceği kanaatindedir.

Ne Konferans Ne de Mülâkât

Ankara: 30 – Havas Ajansı'nın tüm resmi tebligatına göre müttelikler beyninde mütehaddis ihtilâf-ı efkârın halli için bir zemin-i müsait hazırlanmadıkça bu hafta zarfında ne yeni bir konferans akdine ne de Lloyd George ile Briand arasında mülakat vukuuna imkân yoktur. Silezya hakkında İtalya'nın teklif edeceği tarz-ı hali Fransa ve Polonya tarafından kabul edilecektir. (Anadolu Ajansı)

Arnavutluk'ta Umûmi Seferberlik

Arnavutlar memleketin bütün kuvvetini seferber haline vaz' ettiler. Zonguldak: 30 – (hususî telgrafımız) Arnavutluk'ta umumi seferberlik ilan olmuştur. Halk mütehâlik-âne [çabuklukla] vazife başına koşmaktadır. Yunanlıların muhtemel olan harekâtına karşı tedâbir-i serîa ittihâz olunmuştur.

Krala Sû-i kasd

Atina'da Yunan kralına karşı bir sû-i kasd keşfolunmuştur

Zonguldak: 30 – (hususî telgrafımız) Atina'dan bildirildiğine göre Atina polisi krala Sû-i kasd için tertib olunmuş vâsî [geniş] bir teşkilatı meydana çıkarmıştır. Birçok kişiler tevkif olunmaktadır.

İrlanda Hâdisatı

Zonguldak: 30 – (hususî telgrafımız) 27 Mayıs tarihiyle Londra'dan bildirildiğine göre İrlanda'da yine kargaşalıklar vuku bulmuş ve Lloyd George'la Curzon uzun müddet müzâkerâtdan sonra (Sinn Fein) ler hakkında tedâbir-i şedide [şiddetli tedbir] ittihâzını kararlaştırmışlardır. (31 Mayıs 1921 – 1. nüsha)

II.6. 1337 (1921) Yılı Haziran Ayı Haberleri

İngilizlerin Yeni Bir Denâeti Daha

İngilizler şimdi de memleketimize komünistlik maskesi altında propagandaya başlayacaklar.

Ankara: 31 – Bizi silahlarımızdan tecrid ettikten sonra Yunanlıları üzerimize saldırmakla maksatlarına vasıl olmayacaklarını anlayan İngilizlerin bu defa da memleketimizde güya komünistliği ta'mîm etmek şeklinde hâsseten vilayat-ı şarkiyemizde mevziî [yayılmamış] veya umumi isyanlar çıkarmaya çalışacakları ve bunun için Anadolu'ya bazı adamlar göndermek üzere buldukları ve suret-i hakktan görünerek Enver Paşa ve bazı tanınmış eşhâs namına hareket edecek olan böyle adamlarla propaganda yapmak suretiyle halkı iğfâl [aldatma] etmek isteyecekleri haber alınmıştır. İngilizler bu tarikle dahi maksatlarını istihsâl edemeyeceklerini ve halkımızın bu kabîl [gibi] propagandalara aldanmayacaklarını er geç anlayacaklardır. (Anadolu Ajansı)

Yunan Sefirleri Değişiyor

Ankara: 31 – Atina'dan bildirildiğine bi- taraf devletler nezdindeki Yunan sefirleri arasında bazı tebdilât olmuştur. El-yevm Yunan kabinesinde Maliye Nâzırı bulunan Berato Papanakis'in kabineden çıkarılarak Berlin sefâretine tayin olunacağı söyleniyor. (Anadolu Ajansı)

Lehistan'a Karadeniz'de Mahrec

Ankara: 31 – Romanya Hâriciye Nâzırı Bake Bolesku ihrâcât-ı ticariyye için Lehistan'a Karadeniz'de bir mahrec [çıkılacak kapı] beyan etmiştir. (Anadolu Ajansı)

Yunan Tanımayacak

Fenar meclisinin intihâb edeceği meclisi Yunanistan tanımayacak.

Zonguldak: 31 – (hususî telgrafımız) İstanbul'da Fenar meclisi yeni patriğin intihâbına kalkışmışsa da Yunanistan hükümeti gazetelere Fenar meclisinin intihâb edeceği patriği Yunanistan'ın tanımayacağını tebliğ etmiştir.

İskenderiye'de Yerliler Avrupalılara Hücüm Ediyor

Moskova: 29 – telsiz – İskenderiye'de bir yerlinin bir Yunanlı tarafından katledilmesi ahalinin Yunanlılara vesâir Avrupalılara hücumunu intac [doğurma] etmiştir. Ahali Avrupalılara ait mağazaların camlarını kırmışlardır. Birçokları maktûl düşmüştür. (Anadolu Ajansı)

Silezyalılar Müttefiklerin Bütün Kararlarına Mutâvaat Ediyor

Ankara: 31 – Londra'dan bildirildiğine göre Silezya asileri müttefikin komisyonu riyâsetine müracaatla düvel-i itilâfiyyenin bütün kararlarına mutâvaat [itâat etme] edeceklerini bildirmişlerdir. (Anadolu Ajansı)

Romanya'da Komünistlerin Tevkifi

Moskova: 29 Mayıs telsiz- Romanya me'mûrîn-i zabıtâsı 725'i Romanyalı ve 32'i Macar olmak üzere bir takım komünist tevkif etmiştir. (Anadolu Ajansı) (1 Haziran 1921 – 1. nüsha)

Yunan Ahvâl-i Dâhiliyesi Berbâd

Yunan meclisinde kral meselesi

Ankara: 1 Haziran – (Anadolu Ajansı) Stefani Ajansı'nın istihbârâtına göre Atina meclisinde cereyân eden münâkaşât-ı hanedan kralı meselesi ve Kral Konstantin'in avdetinden sonra vaziyette hâsıl olan tebdilât ile alakadardır.

Muhâcirleri de Askere Alıyorlar

Ankara: 1 Haziran – (Anadolu Ajansı) Yunan hükümeti intihâb [seçim] defterlerin de mukayyed [kayıtlı] bulunan Rum muhâcirlerinin askere alınmasına karar vermiştir. Bunların seneleri tedkik edilmektedir.

Arnavutların Ültimatomu

Ankara: 1 Haziran – (Anadolu Ajansı) Atina'dan Paris'e yazılıyor: Arnavut hükümeti Himarelilere bir heyet göndererek pazartesi (30 Mayıs) gününe kadar Arnavut talebi kabul edilmediği takdirde Himare kömür ve gelirinin Arnavut jandarmaları tarafından işgal edileceğini bildirmiştir. Himareliler mukâvemetle hazırlanmaktadır.

İskenderiye'de İğtişâş

İskenderiye'de ecnebler aleyhine kalkan Arapları İngiliz askeri teskin edemiyor.

Zonguldak: 1 Haziran – (hususî telgrafımız) İskenderiye'de Rumlar ve ecnebler aleyhine başlayan bir iğtişâş pek kanlı bir surette devam etmektedir. İhtilâl bütün şehre sirayet etmiş müteaddid yerlerinden yangınlar zuhur etmiştir. Mecnûh ve telefât külliyetlidir. İhtilâli teskin için gönderilen İngiliz askeri bir netice elde edememiştir.

Telefât İkiyüzelli Dokuz Kişi

Ankara: 1 – Haziran: (A.A.) İzmir'den bildirildiğine nazaran İskenderiye'de ecnebler aleyhinde vuku bulan tarafeynden ikiyüzelli dokuz kişi telef olmuştur.

Polonya Konferansı Haziran İbtidâsında Toplanacak

Zonguldak: 1- (hususî telgrafımız) Silezya meselesini müzâkere etmek için müttefikin murahhaslarından mürekkeb olarak toplanacak olan bu konferans haziran ibtidâlarında Polonya'da toplanacaktır.

Venizelos'tan Talimat Bekliyorlar

Zonguldak: 1- (hususî telgrafımız) Son günlerde tazyik olunan Venizeloscu mebuslar meclis-i mebusan müzakeratına iştirak etmemek için Venizelos'dan talimat beklemekte olduklarını Atina gazeteleri yazıyor.

Bulgar Çeteleri Yunan Arazisinde

Ankara: 1 Haziran – (Anadolu Ajansı) Bulgar çeteleri Makedonya'da faaliyetlerine devam ediyorlar. Bir Bulgar komitesi Üsküp Selanik hattını bomba ile tahrip etmiştir. Diğer bir çete Demir Köyü civarında Yunan arazisine girmiştir.

İngiltere’de Yeni Grevler Başlıyor

Kömür amelelerinden mâ-adâ 500 bin mensûcât amelesi de grev ilan etmek üzere

Zonguldak: 1- (hususî telgrafımız) İngiltere mensûcât [dokuma] fabrikalarında müstahdem 500 amele yevmiyelerinin tenzilini kabul etmeyerek grev-i ilan edeceklerini bildirmişlerdir. Hükümet tatil-i işgal etmiş olan kömür ameleleriyle maden sahiplerinin arasını bulmak istiyorsa da şimdiye kadar vâki’ olan müzakerattan bir netice çıkmamıştır.

Sırbistan Yunanla İttifâkı Tekzib Ediyor

Zonguldak: 1- (hususî telgrafımız) Sırbistan’ın Arnavutlar aleyhine Yunanistan’la ittifâk akdettiği hakkındaki şâyiaları Sırbistan hükümeti resmen tekzip etmektedir.

Bulgar Komitecileri Arnavutluk Ahvâli Yunanı Düşündürüyor

Zonguldak: 1- (hususî telgrafımız) Bulgar komitecileri her gün faaliyetlerini artırmakta ve Yunan hududunda yer yer baskınlar yapmaktadırlar. Yunan Erkân-ı Harbiye Umumiye Reisi Dosmanis bunların tecribesi için itilâf devletlerine şikâyetle bulunmaktadır. Arnavutluk meselesinin son aldığı şekil Atina’da pek ziyade me’yûsiyyet [ümitsizlik] telâkki edilmektedir. (2 Haziran 1921 – 1. nüsha)

Irak’ta İngilizlere Darbe

İngilizlere mühim bir darbe

Ankara: 2- (Anadolu Ajansı) Irak’ta Ane civarında Leym aşireti reisi El-Kefur İngilizlere mühim bir darbe indirmiş ve birkaç topla bir hayli mühimmat iğtinâm [ganimet suretiyle alma] etmiştir.

Seyyid Talip Paşa Aşâirin Başında

Ankara: 2 – (Anadolu Ajansı) İngilizlerin Irak Dâhiliye Nezareti’nden azliyle Hindistan’a teb’îd [uzaklaştırma] etmiş oldukları Seyyid Talip Paşa ahiren firar ederek Irak aşâiri [aşiret] nezdine gelmiş aşâiri İngilizler aleyhine sevk ve tahrîke ve kıyam harekâtını idareye başlamıştır.

Suriye’de Fransızlara İsyân

Azîm bir kuvvet Şam hududunda tahaşşüd [toplanma] ediyor

Ankara: 2- (Anadolu Ajansı) Suriye hukukunu Fransızlara karşı müdafaa etmek ve icabında tedâbir-i müsellâhaya tevessül ile Suriye’yi tahallüse [kurtulma]

çalışmak üzere Amerika Avrupa Mısır'dan avdet eden bazı Suriyelilerin Cidde ictimai ile müzâkerât icrâ etmekte oldukları Fransızlarla harp etmek üzere Şerif Abdullah kumandasında toplarla mücehhez [donatılmış] Nizamiye Kıtaâtıyla aşâirden mürekkeb bir kuvvetin Şam hudutlarında tahaşşüd [toplanma] etmekte olduğu Bağdat'tan bildirilmektedir. (3 Haziran 1921- 1. nüsha)

İskenderiye Kıyâmı Şiddetleniyor

Bütün Rumlar fırara mecbur oldular. Şimdiye kadar 400 telefât var.

Zonguldak: 4 – (hususî telgrafımız) İskenderiye'de kıyam ve iğtişâş kesb-i şiddet etmiştir. Yerliler Rumlara gazyağı, sopa, demir ve taşlarla hücum etmektedirler. Şehirden bütün Yunanlılar firar etmişlerdir. Şimdiye kadar 400 telefât olduğu bildirilmektedir.

Kahire'de İğtişâşlar

Zonguldak: 4 – (hususî telgrafımız) Son gelen haberlere göre Kahire'de de müthiş bir iğtişâş vukua gelmiştir. İngilizler bu iğtişâş vahşiyane bir surette bastırmaya uğraşıyorlarsa da henüz bastırılıp bastırılmadığı hakkında malumat gelmemiştir.

Arnavutlar Himare'yi İşgale Başladılar

Zonguldak: 4 – (hususî telgrafımız) Arnavutlarla şiddetli harekete geçerek Himare'yi işgale başlamışlardır. Atina'ya fevkalade münfail [gücenmiş] olan Himareliler Arnavutların şerâitini kabul ile teslime mecbur olmuşlar ve teslim olmayanlar şimdiden Kefalonya'ya iltica etmeye başlamışlardır.

Yunan Mebusanında Bir İstîzâh

Zonguldak: 4 – (hususî telgrafımız) Yunan mebusanından mebuslardan (Mihopolos) Hariciye Nezaretinden istihzâhda bulunmuş ve ahval-i siyasiyenin bu kadar müşevveşiyet [karışıklık] sebep olan hâriciye nâzırına şiddetle hücum etmiştir. (5 Haziran 1921- 1. nüsha)

İtilâf Mümessilleri Yunan Mümessiline Bir Nota Vermişler

Ankara: 11 – (Anadolu Ajansı) İstanbul'daki düvel-i müttefike mümessilleri tarafından akdedilen ictimaide Fransız mümessili General Pelle Yunanlılar tarafından ittihâz olunan son vaziyetin müttefikler için bir izzet-i nefis [haysiyet] meselesi teşkil etmekte olduğundan ve Yunanlıların bi-taraf mıntıkalar hakkındaki düvel-i müttefika

tebligatına cevap vermek hususunda gösterdikleri tehhürün [gecikme] müttefiklere karşı bir hakaret olduğunu şedid [şiddetli] bir lisanla beyân etmiştir. Yunanlılardan beklenen cevabın adem-i vürûdi [yetişmeme] üzerine Yunan mümessili Foceyis'e bir nota verilmesi takarrür [karar kılma] etmiş ve tebligat icrâ edilmiştir.

Fransa Türk Hukukuna Müzâheret Edecek

Ankara: 11 – (Anadolu Ajansı) Ajans Havas bir tebligatta diyor ki: Fransa'nın Türk hukukuna müttefikler nezdinde müzâheret [yardım etme] etmesi hakkında Ankara hükümeti tarafından der-miyân edilen [öne sürmek] metâlib [istenen şeyler] katiyen mübâlâga-kârâne değildir. Fransız siyasetinin an'anesi hakkı müdafaa etmektir. Binâen aleyh Fransa'nın Türk hukukunda aynı suretle müzâheret etmesine hiçbir mâni' yoktur. Yalnız bu müzâheret adalet ve şark sulhuna yardım edecek bir mahiyette olmalıdır. (12 Haziran 1921- 1. nüsha)

Krallık Meselesi

Yunan krallığının terk-i taht etmesi için Yunanistan'da birçok teşebbüsler vuku buluyor.

Ankara: 13 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan yazılıyor: Krallık meselesi yeniden hâdd [sert] bir safhaya girmiştir. Hâriciye nezâretine kral aleyhine gelen birçok telgraflar Baltacis tarafından krala iblağ edilmiştir. Yunan gazetelerinin neşriyatına göre bu telgraflarda Yunanistan'ın 11 teşrin-i sânde icrâ kılınan mebusân intihâbâtından evvelki beyn-el-milel mevzi'ni tekrar kazanabilmesi için krallık hemen Yunanistan'dan uzaklaştırılması teklif edilmektedir.

Bolşevikler Romanya'da Beyân-nâme Dağıtıyorlar

Ankara: 13 – (Anadolu Ajansı) Bir Bolşevik müfrezesi Romanya hududunda Dinyester Nehri'ni geçerek Dokçalı'ya gelmiş ve şehirde bir takım beyân-nâmeler dağıtmışlardır.

Siyonist Bayrağı

Ankara: 13 – (Anadolu Ajansı) Yafa'da bir Musevi müessesesine asılmış olan Siyonist bayrağı ahali-i mahalliyyenin protestosu üzerine indirilmiştir.

Şark Meselesi İçin İngiltere Mukarrerât-ı Kati'ye İttihâzı Emelinde İmiş

Ankara: 13 – (Anadolu Ajansı) İngiliz matbuatının neşriyatına göre İngiltere Polonya'da in'ikâd [toplanma] edecek konferansta şark meselesinin vaziyet-i beyn-el-millelliyesini tesbit ile mukarrerât ittihâzı için müzâkerât icrası emelindedir.

Almanya Ahvâli

Almanya Cemiyet-i Akvâm'a kabul olunuyor

Ankara: 13- (A.A) İtalyan menâbi'inden aldığımız haberlere göre Cemiyet-i Akvam şerâit-i kabulde bazı tadilâtla Almanya'nın cemiyete duhûlünü kabul etmiştir.

Almanya Taahhüdâtını İfâ Ediyor

Ankara: 13- (Anadolu Ajansı) Newyork'tan varid olan malumatta Almanya'nın Federal Bank'a on milyon altın mark teslim ettiği bildiriliyor. Bu suretle şimdiye kadar vuku bulan teslimat miktarı kırk beş milyon marka bâliğ olmuştur. (14 Haziran 1921- 1. nüsha)

İtalya Meclisinin Küşâdı

Ankara: 15 – (Anadolu Ajansı) Yeni İtalya meclis-i mebusânı merâsim-i mahsusa ile ve kralın nutk-u iftâhıyla küşâd edilmiştir.

Ermeniler Amerika'dan Himâye İstiyorlar

Ankara: 15 – (Anadolu Ajansı) Mersin Ermenileri Kilikya'da himâye edilmelerini Cemâhîr-i Müttehide-i Amerika'dan rica etmişlerdir.

Briand'ın Nutku ve Almanya

Ankara: 15 – (Anadolu Ajansı) Alman matbûâtının Forverans Gazetesi Fransız Başvekili Briand tarafından irâd edilen nutkun Yukarı Silezya'ya ait kısmını şiddetle tenkid ile bu nutkun Almanya'da fena bir tesir yaptığını beyan etmektedir.

Varenkil Bakayasını Balkan Hükümetleri Taksim Ediyor

Ankara: 15 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildirildiğine göre bütün Balkan hükümâtı Varenkil ordusundan bir miktarını kendi arazisine kabul edeceklerdir. Bulgar ve Romanya hükümetleri onar bin kişi kabul edebileceklerini bildirmişlerdir.

İrlanda'da İngiliz Zâyiâtı

İrlanda'da İngilizler dört ayda 157 maktûl, 338 mecrûh verdiler.

Ankara: 15 – (Anadolu Ajansı) İngiliz parlamentosunda irâd olunan bir suale cevaben İrlanda müsteşarı kânun-i sâni, şubat, mart ve nisan ayları zarfında

İrlanda'daki İngiliz zâyiâtının (157) maktûl ve (338) mecrûhtan ibaret olduğunu beyan etmiştir. Bu miktardan 159 maktûl ile 224 mecrûh polis mütebâkisi orduya mensub kıtaât-ı askeriyeye aittir.

Mısır'da İsyân

Kahire'de Mısır'ın diğer yerlerinde dehşetli asabiyet hüküm-fermâ [hüküm süren] – Halkla asker arasında müsâdemât kesb-i şiddet etti – Gece sabahlara kadar devam eden müsâdemât

Ankara: 15 Haziran – (Anadolu Ajansı) Kahire halkını büyük bir heyecân istilâ etmiştir. Şimendifer amelesinin grevi devam eylediğinden İngilizler idare-i örfiyye [sıkıyönetim] ilan etmişlerdir. Milliyet-perverler hâl-i galeyandadırlar. El-seyyud halisinden on beş bin kişi Said Zoğlul Paşa'ya itimadı mübîn [açık] bir mazbata tanzim ve kendisine tevdi' etmişlerdir. Halkla asker arasında yer yer müsâdemât vuku bulmakta ve tarafının maktûl ve mecrûh olarak zâyiâtı mühim bir miktara bâliğ olmaktadır. Felâhlar ihtilâlin istiklâlini müdafaaya memuren Londra'ya giden heyete Zoğlul Paşa'nın iddihâl [girme] edilmesinden mütevellid olduğunu söylüyorlar. Ahali pencereden kendisini gösteren Maliye Nazırı Sadıki Paşa'ya hücum etmiştir. Kahire hâdisâtı esnasında ölen bir mekteblinin cenaze alayında iğtişâş çıkmış halkla zâbıta arasında bütün gece müsâdeme olmuştur.

Almanların Taarruzu

Almanlar Silezya ihtilâlcilerine karşı taarruzlarına devam ediyorlar.

Ankara: 15 - (A.A) Almanların Silezya ihtilâlcilerine karşı taarruzlarına devam etmekte oldukları bildiriliyor. Almanlar Our Nehri'ni mürûr [geçiş] etmeye teşebbüs etmişlerse de tard edilmişlerdir. (16 Haziran 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Şark Meselesinin Müzâkeresi İçin

Ankara: 16 - (Anadolu Ajansı) İzmir gazetelerinin Londra'dan aldıkları bir habere göre Şark meselesinin yeniden mevki-i müzâkereye vaz' edilmesi İtalyan işgali altında bulunan Bahr-i Sefid adalarına dair Yunanistan ve İtalya arasında mün'akid mukavele-nâmenin yeniden tezekkür edilmesini intâc edecektir.

İtalyan Meclis-i Nâzırı Müzâkerâta

Ankara: 16 – (A.A) İtalyan meclis-i nâzırı son intihâbât ile Alman ve Anadolu mesâili hakkında müzâkerâta bulunmuştur. (17 Haziran 1921 – 1. nüsha)

İngiltere El'ân Siyasetini Tesbit Etmemiş

Yunan propagandacılarının işâatına [duyurmalar] rağmen İngiltere'nin Yunan'la birlik hareket etmesi hakkında bir tasavvur olmadığı Londra'dan bildiriliyor – Anadolu sevâhil-i şimâliyesinde icrası tasavvur edilen nümayiştan şimdilik sarf-ı nazar [vazgeçme] ediliyor.

Ankara: 18 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan münteşir Morning Post Gazetesi şark meselesini tedkik ederek Ankara ile uyuşulmasını Britanya hükümetine tavsiye etmekte ve İngiliz donanmasının Yunanistan'la tevâhid mesâilesi için Londra'dan emir verildiği ve İngiltere'nin Anadolu hakkında mukarrerât kati'ye ittihâz etmemiş olduğunu beyan etmişlerdir. Londra'dan İzmir gazetelerine bildirildiğine göre İngiltere şark meselesinde takip edeceği hatt-ı hareketi tasavvur ve tesbit etmemiştir. Britanya şark vaziyet-i umûmiyesi arz ve amîk [genişliğine ve derinliğine] tedkik etmeden hiçbir harekette bulunmayacağını Londra matbuatı yazıyor. İzmir gazeteleri Matin gazetesinden naklen İngiltere'nin bi- taraflılığının devam edeceğini ve Anadolu sevâhil-i şimâliyesinde icrası tasavvur mutasavvir [tasarlayan] nümayiştan şimdilik sarf-ı nazar [vazgeçme] edeceğini yazıyorlar.

Batum'da Acara Cumhuriyeti'nin İlanı

Merasime Başşehbenderimizle hükûmat-ı ecnebiye konsolosları iştirak ettiler – Türkçe beyanname tevzi' olunuyor – Acaristan bayrağının şekli – Rusya'nın sâbık Ankara mümessili Medivani Gürcistan ticaret komiseri

Ankara: 18 – (Anadolu Ajansı) Batum'da icra-i muhtariyet ilanı üzerine icra edilen merasime Türkiye Başşehbenderiyle hükûmât-ı ecnebiye konsolosları, Rus ve Gürcü kıtaâtı askeriyyesi iştirak etmişlerdir. Merasim esnasında birçok hatibler tarafından nutuklar irad olunmuş ve meclis binasına yeni Acaristan bayrağı keşîde [çekilmiş] edilmiştir.

Bu merasimde Acaralılara hitaben artık kurtulduklarını mübeşşir [müjdeci] Türkçe beyannameler dağıtılmıştır. Acaristan için kırmızı zemin üzerine ay ve şîâ' [ışınlar] veren yıldız ile altında çekiç ve orak resmi olan bayrağı kabul edilmiştir. Rusya'nın sâbık Ankara mümessili Medivani Gürcistan ticaret komiserliğine intihâb olunmuştur.

Gürcistan'da ruble fiyatı düşmektedir. Bir Türk lirası yetmişsekiz bin rubleye çıkmıştır.

Fransızların Şark Siyaseti

İngiliz gazetelerinin neşriyatına rağmen Fransızlar katiyen bi- taraf kalacaklar.

Ankara: 17 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten İzmir gazetelerine bildiriliyor. Fransa'nın şark siyasetinin tebdil [değiştirme] ettiğine dair İngiliz gazetelerinde görülen neşriyat doğru değildir. Türk Yunan muharebesine karşı Fransız kıtaâtı bi- taraf kalacaktır. Esbak [daha önceki] Reis-i cumhur Povangara'nın riyâset [başkanlık] ettiği Fransız milliyetperverleri Ankara'ya teveccüh-kâr bulunmakta ber- devâmdırlar.

Arap Kuvâ-yi Milliyesi

Arap kuvayy-i milliyesinden kırk iki kişi Fransızlar tarafından kurşuna diziliyor.

Ankara: (Anadolu Ajansı) Suriye gazetelerinin neşriyatına nazaran Arap kuvayy-i milliyesi tarafından Fransızlar aleyhine yapılan harekâta iştirak ceremiyle [cinayet] maznûn [zannolunmuş] Arap milliyetperverlerinden kırk iki zat Halep civarında Vezaci İstasyonu'nda Fransızlar tarafından kurşuna dizilmiştir.

İngiliz Yunan Arasında Fevkalade Mektûm Müzâkerât

Ankara: 18 – (Anadolu Ajansı) İngiltere'nin Atina sefiriyle Yunan hâriciye nezâreti arasında devam eden müzâkerâtın fevkalade mektûm [gizli] tutulmakta olduğu Atina'dan bildiriliyor.

Silezya Muhârebâtı

İngiliz kıtaâtı da harbe dâhil oldular.

Ankara: 17 – (Anadolu Ajansı) Silezya'da muhârebât devam ediyor. Ovyimal'dan bildirildiğine göre İngiliz kıtaâtı Avcet mevki'ni işgal etmiştir. Lehlilerin Rurberg mıntıkasına kuvâ-yi külliye celb etmelerine rağmen süvari kıtaâtı bu mıntıkada zâyîât-ı azîme ile tard edilmiştir.

Avusturya'nın Lehinde Halledecekler

Ankara: 17 – (A.A) Cemiyet-i Akvâm maliye komisyonu Avusturya maliyyesine ait husûsâtın Avusturya'nın lehinde halledildiğini tebliğ etmiştir.

Ruslarla İrlandalılar Arasında İttifâk Yok

Ankara: 17 – (A.A) Londra’da bulunan Rus Ticaret Heyeti murahhasası Reisi Sovyet Cumhuriyeti’yle İrlanda milliyetperverleri arasında bir ittifâk muâhedesi imza edildiği hakkındaki şâyiaları tekzib etmiştir. (19 Haziran 1921 – 1. nüsha)

Yunan Gazeteleri Bed-bîn

Lloyd George’nin Avam Kamarası’nda Yunanlılar lehinde söylememesi Yunan gazetelerini pek ziyade bed-bînliğe [kötümser] sevk eylemiştir.

Ankara: 19 – (Anadolu Ajansı) Atina gazeteleri Lloyd George’nin Avam Kamarası’ndaki beyânâtı üzerine İngiliz siyasetinin tebdilinden bahisle büyük bir bed-bînlik irâz [meydana çıkarma] etmektedir. Bu gazeteler efkâr-ı umûmiyyeyi teselli için Atina’daki İngiliz sefâretine siyasetin tahavvül [değişme] ettiğine dair bir malumat vârid olmadığını kayd ve Lloyd George’nin aynı zamanda atideki sözleri söylediğini beyân ediyorlar, vukuâtın tarz-ı takallüb [değişme] ve inkişâfını Sevr Muâhedesi’nin ve hâl-i harbin [savaş durumu] hitam bulduğunu ilan etmeyi gayr-i mümkün bir hale sokmuştur. Türk Yunan mücadelesinin hitamı te’hîr ettiği takdirde İngiltere kendi menâfi-i iktisâdiyesinin te’min için tedâbir-i lâzime [gerekli tedbirler] ittihâz edecektir.

İngiliz Efkar-ı Umûmiyyesi Yunan Aleyhtarı

Ankara: 19 – (Anadolu Ajansı) Stefani: Londra gazeteleri İngiliz efkar-ı umûmiyesinin İngiliz Yunan mukarenetine [yaklaşma] aleyhtar olduğunu yazmaktadırlar.

Romanya – Çekoslovakya Mukavelesi

Ankara: 19 – (Anadolu Ajansı) Moskova telsizinden: Yugoslavya arasında bir mukavele-nâme akd olunmuştur. Take Yunsogo’nun Basiç ile yaptığı mülakatların neticesi olan bu mukavele-nâme Lehistan – Çekoslovakya mukavelesine benzemektedir.

Bulgarlara Arnavutlara Karşı Yapılan Bu İttifâka Yunan da Karışacakmış

Ankara: 19 – (Anadolu Ajansı) Ankara’dan yazıldığına göre Yunan Hâriciye Nâzırı Baltacis Atina’daki Yugoslavya ve Romanya sefirlerini kabul ile uzun bir mülâkât yapmıştır. Nîm-resmi [yarı resmi] gazeteler bu mülâkâta büyük bir ehemmiyet âtif [meyleden] etmektedirler. Üç hükümet tarafından Bulgaristan’a ve

Arnavutluk'a karşı ittihâz edilecek tarz-ı hareket hakkında teâtî-i efkâr [birbirlerine fikir verme] edildiği zannolunuyor.

Fransız Mebûsânı Macar Muâhedesini Tasdik Etti

Ankara: 19 – (A.A) Paris'ten yazılıyor: Fransız meclis-i mebûsânı Başvekili Briand tarafından verilen izâhât üzerine düvel-i müttefike ile Macaristan arasında mün'ikad [iki taraf arasında resmi kabul olunmuş] Triyanon Muâhedenâmesini büyük bir ekseriyetle tasdik ve kabul etmiştir. (20 Haziran 1921 – 1. nüsha)

İngiltere'ye Bir Nota

Rus Sovyet hükümeti İngiltere'ye bir nota vererek Rus mültecilerine muâvenetin Rus – İngiliz mukavelesinin ruhuyla taban tabana zıt olduğunu beyan ediyor.

Ankara: 21 – (Anadolu Ajansı) Moskova'dan bildirildiğine nazaran Rus Hâriciye Komiseri Çiçerin tarafından İngiltere hâriciye nâzırına atideki nota gönderilmiştir:

Cemiyet-i Akvâm Rus mültecilerine muâvenet-i maddiyede bulunmak üzere istihzârâtta bulunuyor. Sovyet hükümeti bunu doğrudan doğruya ihtilâl aleyhtarlığına bir muâvenet telâkki etmektedir. Bu ise İngiliz – Rus mukavele-nâmelerinin ruhuyla taban tabana zıttır. Binâen aleyh Rus Sovyet hükümeti kendisine karşı gayr-i dostane olan bu harekete Britanya hükümeti tarafından iştirak edilmeyeceğini tahmin eder.

Taşnaklar Firara Hazırlanıyor

Ankara: 21 – (A.A) Janke-zor'daki Taşnak rüesâsı [reisler] icra-i hükümette ber-devamdır. Bunların İran tarikiyle Avrupa'ya firara hazırlandıkları bildirilmiştir.

Almanya'da Gizli Silah Deposu

Fransız gazeteleri şark meselesi münasebetiyle sekiz günde kırk bin kişilik mükemmel bir ordu teşkil eden Almanya'nın icap ettiği takdirde her tarafta gizli bulunan silahlar sayesinde az zamanda bir ordu vücuda getireceğinden kuşkuluyorlar.

Ankara: 21 Haziran – (Anadolu Ajansı) Moskova telsizden: Silezya'da Alman Generali Yeher'in ordusu zabt ü rabtı [disiplin] mükemmel olmak üzere kırk bin kişiye bâliğ olmaktadır. Fransız matbûâtı mütelâşiyâne [acele ile] bir lisanla bu ordunun sekiz gün zarfında teşkil edildiğini muhârebenin Almanya'yı silaha doldurduğunu Alman şehir ve köylülerinin silahla mâl-â-mâl [çok dolu] gizli

depolara malik olduğunu ve ciddi tedâbir-i ittihâz edilmezse Almanya'nın süratle bir ordu teşkil etmeye muktedir bulunduğunu yazıyorlar.

Almanya Silezya Hakkındaki Müttefikin Teklifini Reddediyor

Ankara: 21 – (Anadolu Ajansı) Moskova telsizinden: Alman askerinin işgal ettikleri mıntıkayı tahliyeden imtinâ' etmesi üzerine Yukarı Silezya'daki müttefikin komisyonu îâreten [ödünç olarak] asayişe matûf faaliyet-i tatil etmiştir. Bir Londra telgraf-nâmesi teklifin Almanlar için fevkalade mülâyim [uygun] olduğu halde redde marûf kaldığını bildiriyor.

Trablus'da İsyân

İsyân eden ahali ile asker arasında yedi gün müsâdeme olmuştur.

Ankara: 21 – (A.A) Trablusgarp'ta bazı harekât-ı isyaniyye vuku bulmuş ve İtalyan askeriyle isyan eden ahâli arasında yedi gün müsâdemat devam etmiştir.

Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan Ticaret Muâhedesi

Ankara: 21 - (A.A) Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan Cumhuriyetleri arasında akdine çalışılan ticaret muâhedesi 4 Haziran'da Bakü'de imza edilmiştir.

Arnavutluk'ta Umûmi Seferberlik

Ankara: 21 – (A.A) Moskova telsizi: Sırbistan'la mücadele için Arnavutluk'ta umûmi seferberlik başladığını haber veriyor. Mükemmelen müsellâh Arnavut kıtaâtı eski Türk zâbitleri tarafından idare olunmaktadır. Sırbistan hükümeti hududa yeni kıtaât sevk etmiştir. (22 Haziran 1921 – 1. ve 2. nüsha)

İngiltere Tebdil-i Siyaset mi Ediyor?

Efkar-ı umûmiyyenin temâyülât [sevgiler] ve İngiliz mütehassıs-i askeriyyelerinin Yunan ordusunun kabiliyet-i harbiyyesini zayi' ettiğine dair verdikleri raporlar karşısında Lloyd George ve Lord Curzon tebdil-i siyaset [siyasi değişiklik] ettikleri bildiriliyor.

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan İzmir gazetelerine bildiriliyor: Ankara ve Atina hükümetleri nezdinde icra edilecek müşterek bir teşebbüsün hutût-u esasiyesini [asıl sınırlar] ihzâr [hazırlama] için İngiltere – Fransa ve İtalya hâriciye nâzırları arasında muhâberât cereyân etmektedir. Efkar-ı umûmiyyenin temâyülât-ı mütebâriyesi [meydana çıkan sevgiler] karşısında Lloyd George ile Lord Curzon tebdil-i siyâset ettikleri anlaşılıyor. İngiltere mütehassısın-i askeriyyesi tarafından

Yunan ordusunun kabiliyet-i harbiyyesini zayı' edildiğine dair verilen raporlar bu tebdile sâik olmuştur. (Aksiyon Fransız) gazetesi diyor ki: bir taraftan efkâr-ı umûmiyenin, diğerk taraftan Fransa ve İtalya hükümetlerinin muhâlefet-i şedidesine ma'rûf [bilinen] kalan İngiltere şark meselesinde nihayet müttefikleriyle anlaşmak kararını vermeye mecbur olmuştur.

İngiltere Tarihinin En Kat'î ve En Mühim Devresinde

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) İngiltere'nin şark meselesindeki vaziyetinden bahseden Daily Ekspres Gazetesi el-yevm Britanya hükümetinin tarihinin en kat'î ve en mühim devresini geçirmekte olduğunu yazıyor. Tan Gazetesi geçenlerde İngiltere kabinesi erkânının rahatsız bulunan Lloyd George nezdinde akdettikleri ictimâya dair malumat veriyor. Malumata göre İngiliz nâzırları Anadolu mesalesini müzâkere etmişler, bu hususta kati' mukarrerât ittihâz etmişler, ancak hadisâtın sevkiyle tebdil-i siyâsete lüzum görüldüğü taktirde ittihâz olunacak tedâbir-i tezekkür [tedbirlerin konuşulması] olunmuştur. Londra'dan İzmir gazetelerine bildirildiğine göre hükümetin vaziyeti i'tidâl-kârâne müttefikin mahâfil ve matbuatın da memnuniyet-i bahş intibâât [edinilen intibalar] tevlid etmektedir.

İngiliz Gazeteleri Ankara ve Atina Murahhaslarını Çağırılım Diyorlar – İngiliz Efkâr-ı Umûmiyyesi Yunanlıların Tekrar Taarruz Etseler Bile Bir Netice Elde Edemeyeceklerine Kâni Olmuştur

Ankara: 22 – (A.A) Londra'dan İzmir'e bildiriliyor: Başta Daily Mail olmak üzere birçok İngiliz gazeteleri şark mesalesinin halli için Ankara ve Atina murahhaslarının davetiyle serian yeni bir konferans akdi lüzumuna dair uzun uzadıya neşriyâta bulunmaktadırlar. Londra'dan İzmir'e yazılıyor: İngiliz matbûâtı ve efkâr-ı umûmiyyesinin kısm-i a'zamî Yunanlıların tekrar taarruz etseler bile hiçbir netice istihsâl [meydana getirme] edemeyeceklerine kâni bulunmaktadırlar.

Konstantin'e Sû-i kasd

Atina gazeteleri Konstantin hastadır derken şimdi sû-i kasd icra edildiğini ve mecrûh düştüğünü yazıyorlar. Bazı mahâfilde bu sû-i kasd neticesi Konstantin'in maktûl düştüğü söyleniyor.

Zonguldak: 22 – (hususî telgrafımız) Atina gazeteleri son günlerde Konstantin'e sû-i kasd icra edildiğini ve Konstantin'in mecrûh düştüğünü

yazmaktadırlar. Hâlbuki evvelce Konstantin'in hasta olduğunu, henüz rapor neşr edilmediğini yazıyorlardı. Henüz teyid etmeyen bir habere göre Konstantin icrâ edilen sû-i kasd neticesi almış olduğu yaradan müteessiren [etkilenerek] maktûl düşmüştür. (23 Haziran 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Yunanistan Umûmi İhtilâl Arefesinde

(Progre) gazetesi eski Yunanistan'da umûmi bir ihtilâl zuhûrundan endişe edilmekte olduğunu ve Yunanlıların jandarmayı takviye için sarf-ı mesâî etmekte olduklarını yazıyor.

Ankara: 23 – (Anadolu Ajansı) İzmir'de münteşir Progre Gazetesi eski Yunanistan aksamında dâhili vaziyetin meşuk [şüpheli] ve muzlim[karanlık] bir safhaya intikal ettiği ve umûmî bir ihtilâl zuhûrundan endişe edilmekte olduğunu haber alıyor. Yunan dâhiliye nezâreti mevcut on yedi bin jandarmanın adem-i kifâyeti [yetmezlik] tedabir-i serî' [çabuk tedbirler] ittihâzı ve kuvâ-yi kâffe [bütün kuvvetler] tedariki için sarf-ı mesâî etmektedir.

Muhârebe-i Umûmîyye

Omanite şark muhârebâtının bir muharebe-i umûmîyyeye müncerr [neticelenen] olacağını yazıyor.

Ankara: 23- (Anadolu Ajansı) Omanite Gazetesi mühim bir makalesinde şark muhâberâtının bir muhârebe-i umûmîyyeye tevliid [meydana getirme] edebileceğini yazıyor.

İrlandalılar İngiliz Askeriyle Daimâ Hâl-i Müsâdemede

Ankara: 23 – (Anadolu Ajansı) Moskova telsizinden: Cenubi İrlandalılar İngiliz askerinin muhtemel taarruzuna karşı şiddetle mukâvemet için istihzârâta bulunuyorlar. Şimâli İrlanda'da Sion Katırlarla İngiliz askeri arasında hemen her gün şiddetli müsâdemeler vuku bulmuştur.

Fransız Parlamentosu Yeni Harp Sefineleri İçin Tahsisât Kabul Ediyor

Ankara: 23 – (Anadolu Ajansı) Moskova telsizinden: Fransız parlamentosu bazı itirazâte rağmen yeni sefâin-i harbiye inşası için birmilyar dört yüzelli milyon frank tahsisâtı kabul etmiştir.

Fransız Telgraf Amelesi Enternâsyonâle İltihâk İstiyor

Ankara: 23 – (A.A) Moskova telsizinden: Fransız posta ve telgraf amelesi de şimendifercilere imtisâlen [uyarak] kabul ettikleri ve ihtilâl kararnamesiyle üçüncü enternâsyonâle iltihâkı talep etmektedirler. (24 Haziran 1921 – 1. nüsha)

Şark Meselesi Hakkında Müzâkerât

Paris'te Lord Curzon'la Briand arasında şark meselesi hakkındaki müzâkerâta İtalya sefiri de iştirâk ediyor.

Ankara: 25 – (A.A) Paris'ten İzmir'e yazıldığına göre İngiliz Hâriciye Nâzırı Lord Curzon'la Briand şark meselesine dair müzâkerât-ı evveliyeye ibtidâr [çabuk başlama] etmişlerdir. Bu ictimâiye İtalyan sefiri de med'uvv [davetli] bulunmaktadır.

Yeni Bir sûret-i Tesviye Düşünüyorlar

Ankara: 25 – (A.A) Pöti Parizyen Gazetesi Türkiye mesâilesinin son safhası hakkında malumât-ı atiyeyi veriyor: Yunanlılar menâfi-i iktisâdiyye temin etmek şartıyla İzmir'in Türkiye taht-ı hakimiyetine iâdesi esâsâtına müstenid ve Londra İtilâf-nâmesini yakın [sağlam bilgi] bir sûret-i tesviye-i taharrî [hal çaresi araştırma] edilmekte şarkta vaziyet bu son hafta zannedildiği kadar vahîm görünmüyor. İngiltere hükümeti artık bir beyânın nokta-i nazarından pek uzaklaşmaktadır.

İngiliz Gazetelerinin Mütâlaâtı

Ankara: 25 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan bildirildiğine göre İtalyan sefirinin de iştirâk edeceği Curzon bir beyân mülâkâtında müttetiklerin şark mesâili hakkındaki nokta-i nazarları tayin etmiş olacaktır. İngiliz gazeteleri bu mülâkâtın şark meselesinde müttetiklerin nokta-i nazarları hakkında an-kasdin [bile bile] işâa [herkese duyurma] edilen rivayetleri izâle [giderme] gibi bir netice vereceğini aynı zamanda meclisin niyet ve tasavvurlarıyla Türk Yunan ihtilâfında İtilâf hükümâtının mesleki [gidiş] hakkında hiçbir nazariyât ve mütâlaâya kapılmamalarını muhâriblere kat'î surette bildirileceğini yazıyorlar.

Tekmil-i Düvel-i Müttefikenin Muvaffakâtları Olmadan Hiçbir Karar İttihâz Edilmeyecek

Ankara: 24 – Stefani: (Anadolu Ajansı) Paris'te bulunan İngiltere Hâriciye Nâzırı Lord Curzon Fransız Reis-i Nâzırı Briand ile şark mesâilini görüşeceklerdir.

Bu mükâlemâtan [konuşmalar] İtalya hükümeti de haberdâr edilecek ve tekmil-i düvel-i müttefikenin muvaffakâtları olmadan hiçbir karar ittihâz edilmeyecektir.

Lord Curzon Briand'la Görüşüyor, İtalya Sefiri de İştirâk Etmiş

Ankara: 24 – (Anadolu Ajansı) Stefani: Paris'ten bildirildiğine göre Lord Curzon ile Briand şark mesâili hakkında görüşmüşlerdir. Mülâkâtta İtalya'nın Paris sefiri de hazır bulunmuştur.

Atina'ya Ankara ile Uyuşmayı Tavsiye Edecekler

Ankara: 25 – (Anadolu Ajansı) Stefani: Briand ile Curzon'un mülâkâtlarında Ankara ile uyuşmak ve anlaşmak lüzumunun Atina'ya tavsiye edilmesi takarrür [karar kılma] etmiş ve netice-i mukarrerât telgrafla Kont Siforza'ya bildirilmiştir. Siforza mülâkat-ı netâyicini memnuniyetle telakki etmiştir. Mûmâ-ileyh [yukarıda anılan] konferans mukarrerâtının tesrî' [çabuklaştırma] tatbiki arzusundadır.

Vâziyet

İngiliz milyarlarının şark sahralarına dökülmesine müsâid değil.

Ankara: 25 – (Anadolu Ajansı) Daily Mail Gazetesi Irak ve Filistin'de ihtiyâr [seçme] edilen fedakarlıkları ta'dâd [birer birer söyleme] ile diyor ki: Vâziyet İngiliz bütçesinden daha bir çok milyarların şark sahralarına atılmasına müsâid değildir.

İngiltere Kat'î Bi-terafılıkta Sebât Edecek

Ankara: 25 – İtalya'nın Londra sefiri tarafından 14 Haziran tarihiyle İtalya hâriciye nezâretine çekilen bir telgrafta deniliyor ki: “Dün Avâm Kamârasında vuku bulan istizâhlara [açıklama isteme] hükümet namına verilen cevapta Türk – Yunan harbinde İngiltere'nin vaziyeti kat'î bir bi-terafılıktan ibâret bulunduğu ve bu mesleki tahvîl [değiştirme] etmek için hiçbir karar ittihâz edilmediği beyan olunmuştur.”

İngiltere İtalyan Fransız Siyâsetine İltihâka Mecbur

Ankara: 15 – (A.A) Paris'ten İzmir gazetelerine bildiriliyor. Fransız matbuâtı Türkleri memnun etmeyi istihdâf [amaç edinme] eden İtalya ve Fransız siyasetine nihayet İngiltere'nin de iltihâk etmeye mecbur olacağını yazmaktadırlar.

(Churchill)i İngiliz Matbuâtı Takdir Ediyor

Ankara: 25 – (Anadolu Ajansı) Avâm Kamârası'nda Anadolu meselesinin lüzûm-i halinden ve İngiltere'nin bu meselede müttelikleriyle birleşmesinden bahseden Churchill umûm-i İngiliz matbuâtı tarafından takdir edilmektedir.

Almanya'nın Fransa'ya Notası

Ankara: 25 – (Anadolu Ajansı) Almanya'nın Paris sefiri Mayer Yukarı Silezya hakkında hükümet-i metbûasının [birinin tâbî olduğu hükümet] bir notasını Fransa hâriciye nezâretine tevdi' etmiştir.

Konstantin Soğuk Almış?

Ankara: 25 – (Anadolu Ajansı) İzmir'den telgrafla Atina'ya yazılıyor. Kral Konstantin esnâ-i seyâhatinde soğuk aldığından yataktadır. Mutavassıt [orta] bir ateşi vardır. Cefucis tarafından muâyene edilmektedir.

Sahi Değil Siyasi Hastalık

Ankara: 25 – (Anadolu Ajansı) Pöti Jurnal Gazetesi'ne nazaran Yunan kralının hastalığı sahi değil siyasidir. Konstantin hâriçten beklediği muâveneti bulamayınca hasta varılmak ıztırârında [mecburiyet] kalmıştır. Anlaşıyor ki kralın yegane ümidi İtilâf devletlerinin ve ez-cümle İngiltere'nin Türk Yunan itilâfına bir uzlaşma zemini bulmak suretiyle Yunanistan'ı düştüğü müşkil mevkiden tahlis [kurtarma] eylemelerine müsteniddir.

Konstantin Arapları Londra'ya Heyet Gönderiyor

Ankara: 25 – (A.A) Londra'dan İzmir'e bildirildiğine nazaran Konstantin Araplarının âmâl ve makasidini izah etmek üzere İslam ve Hıristiyan kongresi tarafından intihâb olunan ve Musa Kazım Paşa'nın riyâseti altında bulunan bir heyet Londra'ya müteveccihen hareket etmiştir. (26 Haziran 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Paris Mülâkâtı Neticelendi

Düvel-i müttefike Yunanistan'dan İzmir dâhil olduğu halde bütün Anadolu'nun tahliyesini ve Trakya meselesinin atıye ta'likini [belli bir zamana bırakma] ve Yunan mukadderatının düvel-i müttefikeye terkini talep edecekler. Yunanlılar kabul ederse bize müracaat edeceklerdir.

Zonguldak: 26 - (hususî telgrafımız) Fransa Başvekili Mösyö Briyan ve İngiliz Hâriciye Nâzırı Lord Curzon ve İtalya'nın Paris sefiri Bonen Lönkare arasında vuku bulmakta olan mülâkât neticelenmiş ve üç müttefik devletin mülâkâtında şark meselesi hakkında tamamen itilâf hâsil olarak müzâkerât nihayete ermiştir. Bu mülâkât neticesinde ittihâz edilen mukarrerata göre düvel-i müttefike Yunanistan'dan tavassutlarının kabulünü ve Yunan mukadderatının düvel-i

müttefikeye tevdini talep eyleyecekler ve evvel-i emirde Yunanistan'dan İzmir dahi dâhil olduğu halde bütün Anadolu'nun tahliyesini ve Şark-i Trakya meselesinin de atiye ta'likini isteyeceklerdir. Düvel-i müttefikinin bu talebine Atina'dan verilen cevaptan sonra Yunanistan eğer bu tavassutu reddedecek olursa devletler hareketlerinde serbest kalacaklar ve eğer Yunanistan tavassutu kabul ederse o zaman düvel-i müttefike Türklere müracaat eyleyeceklerdir. İş bu mukarrerât Yunanistan'da derin heyecânlara bâdi olmuştur.

Arnavutların Bir Notası

Zonguldak: 26 – (hususî telgrafımız) Arnavutlar Yunanistan'a bir nota tevdi' ederek (Korice) gibi Arnavutlarla meskûn yerlerin hemen iadesini talep etmişlerdir.

Yunanistan Müttefikeyn Tavassutunu Kabul Etti

Son saatte alınan telgraftır:

Zonguldak: 26 – (hususî telgrafımız) Fransız telsizinden: 23 Haziran tarihiyle Atina'dan bildiriliyor. Yunanistan müttefiklerin tavassutuna cevab-ı muvaffakât vermiştir. Bununla beraber Yunan matbûâtı tarafeynin [iki taraf] müsâvâten [eşit olarak] uyuşmalarını teklif etmiştir.

Paris Mülâkâtı

Amerika ve Havas Reuters Ajanslarına göre mesele henüz kolaylaşmamış.

Ankara: 26 – (Anadolu Ajansı) Amerikan Ajansı 20 Haziran tarihiyle Paris'ten atideki telgrafi neşr ediyor: Dün Lord Curzon ile Briand ve İtalyan sefiri arasında yarım saat kadar hararetli müzâkerât cereyân etmiştir. Henüz şark meselesinin emri tesviyesi kolaylaşmamıştır. Türkiye Havas Reuters Ajansı Pöti Parizyen gazetesine atfen çare-i halin çabuk bulunamayacağını bildiriyor.

Fransız – İngiliz İttifâkı

Ankara: 26 – (Anadolu Ajansı) “Epoka” Gazetesi'nin istihbârâtına göre İngiltere ile Fransa arasındaki revâbit-ı ittifâkiyyenin takviyesi için Fransa tarafından vuku bulan teklifâta karşı İngiliz mahâfil-i resmiyesinin aldığı vaziyet-i mülâyimâne İngiliz efkâr-ı umûmîyyesinde hüsn-ü tesir yapmamıştır. Lord Curzon ve Chamberlain gibi mahdûd [sınırlı] bazı İngiliz nâzırları bu fikrin müdafiidirler. İttifâka Amerika'nın da iştirak teklifi ancak Fransa'ya karşı bir Alman taarruzu vukuunda Amerika'nın da müdâfaaya iştirakına münhasırdır. Mukabeleten İngiltere

Fransa'dan Ruhr havzasının işgalini bilhassa şarkta İngiliz siyasetine muâvenet edilmesini talep ediyor. İngiltere hâriciye nâzırınca Rus – İngiliz muâhede-i ticariyyesi hakkında Fransa tarafından verilmiş olan notaya cevap yazılmaktadır. “Epoka” gazetesi İngiltere'nin Fransız teklifâtını tamamen kabul etmemekte olduğunu ilave ediyor.

Üç Devletin Müşterek Bir Teşebbüsü

Ankara: (Anadolu Ajansı) “Kiris” Paris'ten istihbâr ettiğine nazaran İngiltere hükümeti Londra Konferansı'nın teklifâtı dairesinde Türk – Yunan muhâsamâtının [düşmanlık] tarz-ı halle iktirânı [yaklaşma] için üç devletin müşterek bir teşebbüsüne lüzum görmüş ve bu hususta Fransa ve İtalya ile anlaşmak esbâbına tevessül etmiştir. (27 Haziran 1921 – 1. nüsha)

Yunanistan'a Nota Verildi

Gizli tutulmasına rağmen Yunan matbuâtı notadan haberdar – Nota muhteviyâtına nazaran tarafeynin menâfi' temin edilecek – Türk – Yunan mücadelesinin müsâlemet [barış içinde olma] perverâne halline çalışacaklar – Harbin devamında mesuliyet Yunanistan'a ait – Yunanistan'ın tavassutu kabul edip etmeyeceği – Yunanistan'ın kabulünde bizi iknaya uğraşacaklar.

Ankara: 28 – (A.A) Atina'dan bildiriliyor: Mahâfil-i resmiyenin bütün ihtiyâtlarına rağmen Yunan matbuâtı düvel-i müttefike süferâsı [elçiler] tarafından Yunan hâriciye nezâretine tevdi' olunan nota muhteviyâtına der-dest olabilmüşlerdir. Yunan matbuâtına nazaran beş maddede hulâsa edilen nota meâli ber-vech-i âtîdir:

- 1- Tarafeyn-i muharibeyn [savaşan iki taraf] menâfi' dâhilinde Anadolu sulh ve müsâlemetinin temin ve tesisi lazımdır.
- 2- Sulhun temini emrinde sarf-ı gayret eden müttefikler Türk Yunan mücadelesini müsâlemet perverâne bir surette hall ve tanzim için Yunan hükümetine vesâtet-i dostanede bulduklarını beyan ederler.
- 3- Harbin devamından neş'et [meydana gelme] edecek üzerinde fenalıklar üzerinde ısrar olunmakta ve Yunan ordusu bir muvaffakiyet ihrâz etse bile Anadolu'da kat'i bir sulh temin edemeyeceğinden bahsedilmektedir.

- 4- Müttefikler Yunan hükümetinden teklif edilen tavassutu kabul edip etmeyeceğinden bahsedilmektedir.
- 5- Müttefikler sulhu mümkün kılacak şerâiti Yunanistan kabul ettiği takdirde şerâiti mezkûrenin Türkiye tarafından kabulü için Türkleri iknaya teşebbüs edeceklerdir.

Yunanistan'ın Cevabı

Yunanistan'ın tavassutu kabul etmesi muhtemel- Vaziyet-i hâzirelerinin nazar-ı itibara alınmasını istiyorlarmış.

Ankara: 28 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildirildiğine göre Yunanistan'ın düvel-i müttefikeye vereceği cevap henüz matbûâta resmen tebliğ edilmemiş ise de hükümetin tavassutu kabul etmesi muhtemeldir. Ancak Yunan hükümeti tavassutu [arabuluculuk] kabul etmekle beraber sulh müzâkerâtında vaziyet-i hakikiyyey-i hazirenin nazar-ı itibâra alınmasını esas telakki edecektir.

Konstantin Bütün Müzâkerâttan Haberdar

Ankara: 28 Haziran 337 – (Anadolu Ajansı) Kaytorini Gazetesi cevabi notanın düvel-i itilâfiye süferâsına tevdi edildiğini ve kralın bütün müzâkerâttan muntazaman haberdar edilmiş olduğunu istihbâr etmektedir.

Şark Meselesi Haziran Nihâyetlerinde Halledilecek

Ankara: 28 – (A.A) Atina'dan Proüdos'a bildiriyor. Hükümet mahâfilindeki malumâta nazaran müttefikin konferansı şark meselesine dair mukarrerât-ı kat'îyye ittihâz etmek üzere haziran nihâyetlerinde akd-i ictimai edecektir.

Türk – Fransız Münâsebâtı

Bir Fransız gazetesi ne diyor?

Ankara: 28- (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildiriliyor: Pöti Parizyen Gazetesi şark meselesiyle Türkiye Fransa münâsebât-ı müstakbelesine dair neşr ettiği bir makalede diyor ki artık hiddet ve heyecân devirleri maziye gömüldü. Bu gün Türk milletine karşı bütün Fransızların kalbinde hürmet ve dostluktan başka bir şey kalmamıştır. (29 Haziran 1921- 1. ve 2. nüsha)

Yunanistan Tavassutu Reddetti

Yunanlıların menfî cevap vermesi üzerine Yunan İngiliz Fransız matbûâtı mesuliyetin Yunanistan'a ait olduğunu yazmaktadır.

Zonguldak: 29 – (hususî telgrafımız) Paris'ten yazıldığına nazaran Yunan hükümeti müttefiklere verdiği cevabı notaya müttefiklere teşekkürden sonra mülâhazât-ı askeriyyeden nâşî [ileri gelen] tavassuta muvâffakat edemeyeceğini bildirmiştir. İngiliz Hâriciye Nâzırı Lord Curzon Yunanistan tavassutu reddettiği takdirde Yunanistan'ın harekât-ı harbiyeden mesul tutulacağını söylemiştir. Bütün İngiliz Fransız matbuâtı tavassutun reddinden dolayı Yunanistan'a hücum etmekte ve bu harpten doğrudan doğruya Yunanlıların mesul olduğunu yazmaktadırlar.

Lloyd George'nin Nutku

Ankara: 29 – (Anadolu Ajansı) İngiliz Başvekili Lloyd George İngiltere İmparatorluğu mümessillerinden mürekkep olarak akdettiği bir mecliste vaziyet-i umûmiyyeye bir nutku irâd ederek el-yevm muallakta yalnız Lehistan hudud ve mesâili ve Türkiye ile akd-i sulh meselesi kaldığı ve bu meselelerinde fasl olunabileceğinden ümit-var bulunduğu beyan ile muâhedâta riâyet lüzumundan İngiltere'nin harb-i umûmiyyedeki hidmâtının kıymet ve ehemmiyetinden bahsetmiştir.

İngiltere'de Umûmi Grev Tehlikesi

Ankara: 29 – (A.A) Moskova telsizinden: İngiltere'de makinistler müessesât-ı ashâbının tekliflerini müttefikten reddetmişlerdir. Kömürcüler icra komitesi, 25 Haziran'da makinistleri ziraat, mensucât ve nakliyat amelesini müştereken hareket etmek üzere müzâkereye davet etmiştir. Umûmi grev teklifi üzerine amelemiz bilhassa makinistler halkı arasında heyecân ve tehlike ile karşılanmaktadır.

Lazkiye Havalisinde Arab Harekât-ı Milliyesi

Ankara: 29 – (Anadolu Ajansı) Müstahberâtımıza nazaran Lazkiye cihetlerindeki harekât-ı milliyesi kesb-i şiddet ettiğinden Fransızlar dört büyük top ile iki tayyare ve bir çok askerlerini Mersin'den vapura irkâb [bindirme] mezkûr havaliye sevk etmişlerdir. Askerden fazla miktarda firari vardır.

Şarkta Vaziyet Pek Ciddi Ölümle Tehdid Olunan Türk Milleti Hakkını

Müdafaa İçin Her Gün Dahâ Ziyade Kuvvetleniyor

Ankara: 29 – (Anadolu Ajansı) Omanite gazetesinden Marshall imzasıyla münteşir bir makalede şark vaziyeti tedkik edilerek deniliyor ki: Ölümle tehdit olunarak elinden Trakya İzmir Kilikya'sı alınan Türk milleti hakkını müdafaa için

her gün dahâ ziyade kuvvetleniyor. Hazırladıkları büyük ordu Kilikya'da Fransız kıtaâtına azim zâyiât verdirdi, Yunanlılara ciddi darbe vuran ordu şimdi de dahâ büyük harekâta girişecek kabiliyetinde bulunuyor. Şarkta vaziyet şiddetlenmektedir.

Almanya'da Nümâyişler, Müsâdemât

Ankara: 29 – (Anadolu Ajansı) İşsizler tarafından nümâyişler tertib olunduğu ve ihtilâlcî sosyalistlerin hükümete karşı yaptıkları nümâyişlerde zâbıta ile nümâyişçiler arasında müsâdemât vuku bulduğu Moskova'dan bildirilmektedir. (30 Haziran 1921 – 1. nüsha)

II.7. 1337 (1921) Yılı Temmuz Ayı Haberleri

Yunanistan Tavassutu Reddetti

Ankara: 30- (Anadolu Ajansı) Tan gazetesine göre Yunan hükümeti düvel-i mü'tefilesinin tavassut teklifi reddetmiştir.

Yunanistan'ın Cevabı

Yunanistan mülâhazât-ı askeriyyeden nâşi tavassutu kabul edemeyeceğini bil'âhire mütteliklerin teklifâtını dinlemeye amade olduğunu bildiriyor.

Bütün İngiliz Gazeteleri Yunanlılara Hücüm Ediyorlar

Ankara: 1- (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildirildiğine göre Yunanistan'ın düvel-i itilâfiye tarafından edilen tavassut teklifi hakkındaki cevabı, cumartesi "25 Haziran" günü süferâsına tevdi edilmiştir.

Mezkûr cevap menfidir. Yunanistan cevabında bir taraftan bazı mülâhazât-ı askeriyyenin, tavassut teklifine muvaffakat edilmesine mani olduğunu beyan etmekte, diğer taraftan Yunanistan'ın bil'âhire [sonunda] harekât-ı askeriyyenin bilâ-umûm safahâtında [safhalar] mütteliklerin teklifâtını dinlemeye amade bulunacağını temin eylemektedir. İngiliz gazeteleri Yunanistan'ın bu tarz-ı hareket ile der-uhde ettiği mesuliyetin pek ağır olduğunu söylemektedirler. Daily Mail gazetesi İtilâf devletleri tarafından der-miyân edilen tavassut teklifindeki ehemmiyet-i siyasiyyeyi anlamayan Yunanistan'ın itilâf girizliği [kaçma] yüzünden şark meselesinin halledilemediğine teessüf ediyor. Şarkta harbin devamından mütevellid [ileri gelmiş] mesuliyetin münhasıran [sadece] Yunanlılara terettüb [ait olma] eylediğini kayd ile diyor ki:

“Yunanlılar bil’âhire idâmeye muktedir olamayacakları ibtidai bir takım muvaffakiyetler ihrâz etseler bile müttefiklerin evvelki kararlarını kendi lehlerinde ta’dil [değişiklik] ettirmeye muvaffak olamayacaklardır. Düvel-i itilâfiyyeden hiçbir hal-i hazırda Kral Konstantin’in taarruza geçmesini tervîc [destekleme] etmemektedir. Kendisinden terk-i muhâsamâtı talep eden devletler Yunanlıların her zamankinden dahâ az müttefikleridirler.” (2 Temmuz 1921 – 2. nüsha)

Bekir Sami Bey Paris’te

Bekir Sami Bey, Türkiye’nin Yunanlılar tarafından işgal olunan bütün arazisinin tahliyesinden evvel müdahaleyi kabul etmeyeceğini söylüyor.

Ankara: 2- (Anadolu Ajansı) Sâbık Hariciye Vekili Bekir Sami Bey 27 Haziran’da Paris’e muvâsalat etmiştir.

Ankara: 2- (Anadolu Ajansı) Bekir Sami Bey Paris’te müttefiklerin son kararına dair mütâlaasını soran gazetecilere beyânât-ı atide bulunmuştur:

Müttefikler haksız olarak işgal edilen bütün arazinin tahliyesi hususunda Yunanistan nezdindeki teşebbüslerinden muvaffak olamadan evvel Türkiye şark meselesinin halli için müttefiklerin müdahalesini kabul etmeyecektir. Yunanistan bu teklifi reddettiği takdirde Türkiye şimdiye kadar olduğu gibi hadisenin sûret-i cereyân ve inkişâfına [meydana çıkma] intizâr [bekleme]edecektir.

Konstantin’in Tâc ve Tahtından Ferâgat Edeceği Zaman Geldi

Fransız gazeteleri Konstantin’in Sevr Muâhedesi’nin Yunana temin ettiği menâfi’dan bilâ-harb [savaşın sonra] sarf-ı nazar eylemeye mecbur olacağını yazıyorlar.

Ankara: 2 Haziran - (Anadolu Ajansı) Fransız matbûâtı Yunanistan’ın cevab-ı reddini müttefikten takbih [beğenmeme] etmekte ve bunun elim netâyic tevliid edeceğini yazmaktadırlar. Ez-cümle seferberliğin Yunanistan’ı bî-tâb bir hale getirmiş olduğunu Konstantin Sevr Muâhedesi’nin Yunanistan’a temin ettiği bil-cümle menâfi’dan bilâ-harb sarf-ı nazar eylediğini itiraf etmek üzere Atina’ya müşkülâtla avdet edeceğini kayd ile Konstantin’in günleri sayılı bulunduğu taç ve tahtından ferâgat etmesi zamanının geldiğini ilave ediyorlar.

Tan Yunanistan’ın İstikbâlde Muatab Tutulacağını Yazıyor

Ankara: 2- (Anadolu Ajansı) Tan Gazetesi diyor ki: Yunanistan zarar ve menfaati kendisine ait olmak üzere harbe devam ederse bilâ-sebeb akıtılan kanlardan

mesul olacak ve Balkanlarda tahaddüs [meydana çıkma] etmesi muhtemel olan tahvilâtan [aksiyon] dolayı istikbalde muatab tutulacaktır.

Paris Mukarrerâtı Suret-i Kat'iyede Tatbik Edilecek

Ankara: 2 – (A.A) – Prusya Gazetesi'nin Yunanistan'ın cevabi notasından evvel Paris'ten aldığı bir telgraf-nâmede şarka dair İngiliz Fransız müzâkerâtına esas ittihâz edilen kararların Yunanistan'ın hatt-ı hareketini nazar-ı itibara alınmaksızın suret-i kat'iyede tatbik [kesin olarak uygulama] edileceği bildirilmektedir.

(Chamberlain)in Nutku

(Chamberlain) “Yunanistan müdahaleyi kabul etmezse muhâsamâtın bütün mesuliyetini yüklenecektir.” diyor.

Ankara: 2 – (A.A) Roma'dan bildirildiğine göre İngiltere Maliye Nâzırı (Chamberlain) yirmi beş haziranda Avam Kamarası'nda irâd ettiği nutukta Yunanistan'a verilen notaya nakl-i kelimeler ederek demiştir ki: “Eğer Yunanistan müttefiklerin nasâyih [öğütler] ve müdahalesini kabul etmediği taktirde muhâsamâta ibtidâr [bir işe süratle başlama] etmenin bütün mesuliyetini yüklenmiş olacaktır. Kabul ettiği takdirde muhâsamâtın tadili için Türkiye hükümeti nezdinde yapılacak teşebbüsün şerâitini tatbik edeceğiz.” demiştir. (3 Temmuz 1922 – 1. nüsha)

Tavassutun Reddinden Sonra

İtalyan matbûâtı müttefiklerin münferid siyaset takip edeceğini yazıyor.

Ankara: 3 Temmuz – (Anadolu Ajansı) İtalya matbûâtı tavassut teklifinin Yunan hükümeti tarafından reddedilmesi üzerine müttefiklerin şark meselesinde ayrı ayrı ve münferid siyasetler takip edeceklerini yazmakta ve Türk Yunan muhâsamâtını [düşmanlık] nazar-ı itibara almaksızın Ankara ile münâsebâtın takviyesi lüzumunu hükümete tavsiye eylemektedirler.

Fransa, İtalya Teklifi Tekrar, İngiltere İntizâr Etmek Fikrinde

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Yunanistan'ın tavassut teklifini reddetmesi üzerine Fransa ve İtalya hükümetleri teklifi tekrar ederek yeniden nasâyih icrâsını der-pişt etmekte iseler de İngiltere hükümeti bir müddet daha istihsâlin inkişâfına intizâr [beklenilme] edilmesini tercih eylemektedir.

Şark Meselesi Hakkında İngiltere'nin Bir Notası

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten İzmir'e yazıldığına göre İngiltere'nin Paris sefiri Anadolu meselesi hakkında Başvekili Briand'a bir nota vermiştir. Mündericâtı [içindekiler] henüz malum değildir.

Müstemlekât Meclisi İzâhât İstiyor

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Londra müstemlekât meclisi hükümetten Rus mesâili hakkında siyasete dair izâhât istemiştir. İngiliz gazeteleri şark meselesi hakkında uzun makaleler neşretmektedir.

Yunan Kendi Hesabına Harp Edecekmiş

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) İzmir'den bildirildiğine nazaran Yunan matbûâtı Yunanistan'ın harekâtında serbest bulunduğu ve müttetikler namına değil kendi hesabına harp edeceğini yazmaktadırlar.

Suriye ve Filistin Hududunun Tahdidi

Ankara: 3 – (A.A) Suriye ve Filistin hududunun tayin ve tahdidi için İngiliz ve Fransız zâbitânından mürekkep bir heyet-i fenniye teşkil etmiştir. Heyet bu husustaki itilâf-nâmelere tevfikân [uygun olarak] vazifesiyle işigale başlamıştır.

Arnavut – Sırp Müsâdemâtı

Arnavut kuvvetleri Debre-i Bâlâ'da Sırlarla müsâdeme etmiştir.

Ankara: 3 - (Anadolu Ajansı) Roma'dan – İzmit'ten bildirildiğine nazaran Arnavut kuvvetleri Sırp hududunda tahşîd [yığma] etmekte ber-devamdır. Debre-i Bâlâ'da büyük bir Arnavut kuvveti ile bir harp müfrezesi arasında şiddetli müsâdemât vuku bulmuştur. Kosova ve Dobruca havâlisindeki Arnavutlara azîm-i miktarda esliha ve cephaneye gönderilmiş bütün Arnavut kuvvetleri teslim edilmiştir.

Sırp – Bulgar İttifâkı

Belgrat matbûâtı Sırlarla Bulgarlara Adalar Denizi için ittifâk akdetmelerini tavsiye ediyorlar.

Ankara: 3 - (Anadolu Ajansı) Belgrat matbûâtı artık Balkan devletlerinin Anadolu ahvâline karşı seyirci kalmayacağını ve bu vaziyette bir şey kazanamayacaklarını kayd ile Sırlarla Bulgarların Adalar Denizi için ittifâk ve ittihâd etmelerini tavsiye ediyorlar.

Hindistan’da İsyân

Hint mücahitlerinden Abdülrezzak istiklâlini ilan ve İngilizlerle harbe başlamıştır.

Ankara: 3 - (Anadolu Ajansı) Moskova’dan bildiriliyor: Daily Telegraph gazetesine nazaran Hindistan hududunda isyân zuhûr etmiştir. Hint mücahitlerinden Abdülrezzak istiklalini ilan ederek İngilizlerle harbe başlamıştır.

Hindistan’da Amele İhtilâl İğtişâları

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Moskova telsizinden: Morning Post Gazetesi’ne nazaran Hindistan’da amele ihtilâl ve iğtişâları artmaktadır. Bengal’e Körfezi’nin Seynagon Limanı’nda ve muhtelif mahallerdeki liman ve fabrika ameleleri terk-i işgal etmişlerdir.

Fransa Şark Siyasetinde Hiçbir Şey Tebdil Etmeyecek

Ankara: 3 - (Anadolu Ajansı) Fransız Başvekili Briand mebus Kaşe’nin istizâhına cevaben Fransa’nın şark siyasetinde hiçbir şey tebdil edilemeyeceğini ve hissiyât-ı muslih-âneyi rehber-i harekât-ı ittihâz eden kabineye serbesti hareket bahş olunarak hadisata intizâr edilmesini beyan ile istizâhın tehirini rica etmiştir.

Yugoslavya – Rumen İttifâkı

Ankara: 3 - (Anadolu Ajansı) Omanite Gazetesi Sırp Rumen mesâil-i muâllakasının halli ve bilhassa Yugoslavya ile Romanya arasında askeri bir ittifâk akdi için her iki hükümet ricâlinin bazı mükâlemât ve müzâkerât icrâ etmekte olduklarını istihbâr ediyor.

Tazminatın Taksimi

Almanya’dan alınacak tazminatı mü’tefler taksim ediyorlar.

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) “Tan” Gazetesi Almanya’dan alınacak tazminatın ber-vech-i ati taksim edileceğini yazıyor:

Fransa yüzde elli iki, İngiltere yüzde yirmi iki, İtalya yüzde on, Belçika yüzde sekiz; mütebâkisi [geri kalan] Japonya, Sırbistan, Portekiz, Romanya ve Yunanistan arasında taksim olunacaktır. (4 Temmuz 1921 – 1. nüsha)

Amerika’da Ermenistan Meselesi

Ankara: 4 – (Anadolu Ajansı) Washington’dan bildirildiğine göre Amerika Hâriciye Nâzırı Hugles ayandan bazıları tarafından Ermenistan meselesi için yapılan teşebbüs hakkında Reis-i cumhur Harding ile müzâkerede bulunmuştur.

Kanada'nın Protestosu

Ankara: 4 – (Anadolu Ajansı) Moskova'dan bildirildiğine nazaran Kanada hükümeti İngiliz – Japon ittifakını protesto etmiştir.

Sırp Prensine Su-î kasd

Ankara: 4- (A.A) Belgrat'tan Roma'ya işâr olunuyor: Sırp Naip hükümeti Prens Aleksandar Başvekil Pasiç'le birlikte Tuna boyunda bir resmi geçide giderken su-î kasde maruz kalmıştır. Atılan kurşunlardan hiç biri prene isabet etmemiştir.

Emir Abdullah Muhafaza-i Mevki Edemeyecek

Ankara: 4 – (Anadolu Ajansı) Erden havâlisinde zuhûr eden vukuât ve hadisâtтан dolayı Emir Abdullah oralarda muhâfaza-i mevki edemeyeceğini Suriye gazeteleri yazmaktadır.

Rus Muhâcirleri Bakü Gaz Kuyularında

Ankara: 4 – (Anadolu Ajansı) Reşid Paşa vapurunun İstanbul'dan Batum'a iki seferde naklettiği altı bin Rus muhâcir Varenkil efrâdı gaz kuyularında çalışmak üzere Bakü'ye gönderilmişlerdir.

(Briand)ın Beyânâtı

Fransız Başvekili, Türk unsuru yeniden kıymetli bir âmil-i sulh ve şarktaki Fransız nüfuz ve menâfii için faideli bir şerik-i mesâi olacaktır diyor.

Ankara: 4 – (Anadolu Ajansı) Fransız Başvekili Briand hâriciye encümenindeki beyânâtında şark meselesi hakkında İtalya hükümetinin arzusu vechile İngiliz, Fransız müddeayâtının [iddia olunan şeyler] telif edileceği ümidini izhâr etmiş ve ez-cümle demiştir ki: Türkiye ve Yunanistan'ın nazik bulunan vaziyet-i hâzireyi nazar-ı itibara alacaklarını ümit ederim. Bu suretle mutlak el-lüzum emniyet ve hürriyeti temin edilmiş olarak Türk unsuru yeniden kıymetli bir âmil-i sulh ve şarktaki Fransız nüfuz ve menâfii için faideli bir şerik-i mesâi olacaktır. Briyan bundan sonra Silezya ve şark mesâilinde İtalyan ve Fransız nokta-i nazarlarının yekdiğerine pek takarrüb [yaklaşma] etmekte olduğunu söylemiş encümen Briyan'ın hâriciye siyasetini tervic [destekleme] eylemiştir. (5 Temmuz 1921 – 1. nüsha)

Fransız Matbûâtının Mütâlaâsı

Ahvâl-i askeriyye nazar-ı dikkate alınırsa Yunanlıların Türklere galip gelemeyeceği meydandadır.

Ankara: 6 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildiriyor: Fransız matbûâtı ekseriyetle mutasavvir [tasarlayan] Yunan taarruzunun hiçbir netice vermeyeceğini beyân ile ahvâl-i askeriyye nazar-ı dikkate alınırca Yunanlıların Türklere galip gelemeyecekleri anlaşılıyor zemininde mütâlaalar der-miyân etmektedirler.

Şark Meselesi Cihan-ı Vaziyeti Tehdid Ediyor

Ankara: 6 Temmuz (Anadolu Ajansı) Londra'dan çekilen bir telgrâf-nâmede şark meselesinin cihan siyaset-i umûmiyyesini icrâ-i tesir etmekte ve vaziyet-i umûmiyyeyi tehdid eylemekte ber-devam olduğu bildiriliyor. Daily Crunkil isimli İngiliz gazetesi Yunan ordusunun neşrin-i evvel nihayetine kadar Anadolu ordusunu mağlup etmediği takdirde Yunan davasının gaib edilmiş addolunacağını yazmaktadır.

Sırbistan'ın Kanun-i Esasi'si

Ankara: 6 – (Anadolu Ajansı) Sırbistan ve Slovakya Krallığı Kânûn-i Esasi'si Belgrat'ta mün'akid Yugoslavya meclis-i müessasân'ın [kurucu meclis] 28 Haziran tarihli ictimainde 35 rey karşı 223 rey ile kabul ve tasdik edilmiştir.

Yunanistan'ın Ret Cevabından Sonra

Fransız matbûâtı ret cevabının elim neticeler vereceğini söylüyor. Gazeteler Yunanistan'ın bir hezimet halinde tavassut zemini hazırlamak istediğini yazmakta ve artık kendi lehinde bir harekete intizâr etmemesi lazım geldiğini söylemektedirler.

Paris: 28 – (t.h.r.) Fransız matbûâtı; Yunanistan'ın cevab-ı reddini hemen müttefiken takbih [beğenmeme] etmekte ve bunun elim netâyice müncerr olacağını tahmin eylemektedir. Matin gazetesine nazaran, Konstantin erkan-ı harbiyesi, ailesi ve nâzırları ile birlikte İzmir'e giderek taarruza geçileceğini alenen bir beyanname ile ilan ettikten ve seferberliğin bitâp bir hale girmiş olduğu bir memlekette yeniden (40,000) isnan erbabı topladıktan sonra Sevr Muâhedesi'nin temin eylediği bil-cümle menafiden bilâ-harb sarf-ı nazar eylediği itiraf etmek üzere Atina'ya [okunamadı] fi-l-hakika Konstantin'in günleri her vechile sayılıdır.(7 Temmuz 1921– 1. ve 2. nüsha)

Amerika Hall-i Sulhde

Hall-i sulhun mutazammın takriri kongre kabul ve Harding imza etti.

Ankara: 7 (Anadolu Ajansı) Amerika Ajansı Cemâhir-i Müttehede-i Amerika'nın hall-i sulhe geçtiğini ilan ediyor. İlan-ı sulhu mutazammın takriri kongrece kabul ve Reis-i cumhur Harding tarafından imza edilmiştir.

Japonya Sibiryâ'yı İşgal Ediyor

Ankara: 8 (Anadolu Ajansı) Chicago Tribune Gazetesi'nin aldığı bir telsize göre Japonya Sibiryâ sevâhiline külliyetli asker çıkararak Nikolayevsk'yi ve Şark-ı Sibiryâ'nın bir kısmını zapt ve işgal etmiştir.

Siforza'nın Beyânâtı

Ankara: 7 (Anadolu Ajansı) Sâbık İtalya Hâriciye Nâzırı Siforza bir gazetecinin irâd ettiği suale cevaben halefimin benim takip ettiğim siyasetten ayrılması mümkün değildir. Çünkü İtalya'nın siyaseti ancak budur demiştir.

Bulgaristan'da Lehimize Nümayişler

Ankara: 7 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan bildiriliyor: Times Gazetesi Bulgaristan'ın Anadolu milliyetperverleri lehinde büyük nümayişler [gösteriler] yapılmakta olduğunu istihbâr ediyor.

Yine Tavassut Düşünceleri

İngiltere'de Anadolu vakayı'-i askeriyesi dikkatle takip olunuyor, Paris ve Londra arasında müzâkerât – Fransa, tavassutun kabulü için tekrar Yunanistan nezdinde teşebbüste bulunmayı teklif ediyor – Devletler yeni bir tavassut teşebbüsünü müzâkere edecekler – İngiliz gazeteleri ya vaziyetin inkişâfına intizâr edilmesi veyahut müttefiklerin tedâbir-i serî'a ittihâz etmeleri zemininde mütâlâât der-miyân ediyorlar – Fransa maslahat-güzârıyla Yunan hâriciye nâzırının mülâkâtı.

Ankara: 7 Temmuz – (Anadolu Ajansı) Anadolu vakayı'-i askeriyesi İngiliz mahâfil-i siyasiyyesinde dikkat-i mahsusa ile takip edilmektedir.

Ankara: 7 - (Anadolu Ajansı) Roma'dan vârid olan haberlere nazaran Anadolu meselesi için Paris ve Londra arasında müzâkerâta devam edilmektedir.

Ankara: 7 Temmuz – (Anadolu Ajansı) İtalya gazetesinin Atina'dan aldığı malumata göre Fransa hükümeti düvel-i müttefikeye müracaatla tavassutun kabulü için Yunanistan nezdinde tekrar teşebbüsatta bulunulmasını teklif etmiştir.

Ankara: 7 Temmuz – (Anadolu Ajansı) İzmir'den bildiriliyor: Daily Crunkil Gazetesi İngiltere Fransa İtalya devletlerinin yeni bir tavassut şerâitini müzâkere edeceğini istihbâr etmektedir.

Ankara: 7 – (Anadolu Ajansı) İzmir'den bildiriliyor: İngiliz matbûâtı Yunanistan'ın cevab-ı reddinden sonra tahassul eden [netice olarak çıkma] vaziyeti

münakaşa ederek ya bütün mesuliyetin Yunanistan'a tahmiliyle vaziyetin inkişâfına intizâr edilmesi yahut Anadolu'da sulhun iadesi için müttefiklerin tedâbir-i serî'a ittihâz etmeleri zemininde mütâlaât der-miyân etmektedirler.

Ankara: 7 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildirildiğine göre Fransa'nın Atina maslahat-güzârı yeniden Yunan hâriciye nezâretini ziyaret ederek uzun bir mülâkât yapmıştır. Mülâkât vaziyet-i ahire etrafında cereyân etmiştir.

Fransa Hiçbir Suretle Yardım Etmeyecek

Ankara: 7 – (A.A) Paris'ten İzmir'e bildirildiğine nazaran Fransız parlamentosu hâriciye komisyonu Anadolu sulh ve sükûnunun bir an evvel tesisi maksadıyla vuku bulan tavassut teklifinin reddi hasebiyle Yunanistan'a mali ve askeri bi-l-vâsita [araçlı] veya bilâ-vâsita [araçsız] yardım edilmesini ve Emir Faysal ile Abdullah'ın Fransa'ya karşı aldıkları tavr-ı husumet-kârâne ve İran hükümetinin vaziyeti hakkında müteaddid siyaset projelerini tasdik etmiştir. (9 Temmuz 1921 – 1. nüsha)

Arnavutluk Hakkında Karar İttihâz Etmemişler

Ankara: 9 (Anadolu Ajansı) Paris'te çıkan La Jurnal Gazetesi Süfera Konferansı'nın Arnavutluk hakkında hiçbir karar ittihâz etmediğini yazıyor. Fransa hükümeti bu meselenin şark ihtilafının hallinden evvel kat'i bir surette tesviye edilemeyeceği kanâatindedir.

Mürtecilerle Sosyalistler Arasında Müsâdemât

Ankara: 9 – (Anadolu Ajansı) Moskova telsizinden: İtalya'da mürteciler ile amele ve sosyalistler arasında yeniden kanlı müsâdemât başlamıştır. Birçok erzak mağazaları lokantalar tahrip edilmiştir.

Şark Meselesini Ciddi Tedkik Etmeyecekler

Ankara: 9 Temmuz – (Anadolu Ajansı) Morning Post Gazetesi Anadolu vaziyet-i askeriyyesinin tavazzuhundan [açıklığa kavuşma] evvel müttefiklerin şark meselesini ciddi bir tarzda tedkik etmeyeceklerini ve yekdiğerinin karşısında ahiz mevki' eden iki ordunun boy ölçüşmek üzere bulunduğu bu sırada ciddi müzâkerâta başlamanın mevsimsiz olduğunu yazıyor.

Mürtecilerle Sosyalistler Arasında Müsâdemât

Ankara: 9 – (Anadolu Ajansı) Moskova telsizinden: İtalya’da mürteciler ile amele ve sosyalistler arasında yeniden kanlı müsâdemât başlamıştır. Birçok erzak mağazaları ve lokantalar tahrip edilmiştir.

Denizleri de Taksim Ediyorlar

Ankara: 9 – (Anadolu Ajansı) Moskova’dan bildirildiğine göre İngiltere Müstemlekât Mümessilleri Kongresi’nde İngiliz Japon ittifâkı hakkında hararetli müzâkerât cereyân ediyor. Konferans İngiltere, Amerika ve Japonya arasında bahr-i muhitin [okyanus] taksimi meselesini mevzû-i bahs etmektedir. Bu haberi veren Moskova telsizi ilaveten diyor ki: “Emperyalistler kararı taksim edemeyince denizlerin taksimine başladılar.”

İngiliz – Japon İttifâkı

Ankara: 9 – (Anadolu Ajansı) Reuters Ajansı’nın bir telgraf-nâmesine göre temmuzda hitâm bulan İngiltere – Japonya ittifâk-ı muâhedesinin tecdidine [yenilenme] ait münâkaşât [çekişmeler] nihayet bulmuştur.

Bulgar Kralı Bulgaristan’a Gelmek İstiyor

Ankara: 9 – (Anadolu Ajansı) Atina matbûâtının Sofya’dan aldığı malumâta göre sâbık Bulgar kralı Ferdinand oğlu Boris’e gönderdiği bir mektupta Bulgaristan’a avdetine müsâade edilmesini talep etmektedir.

Alman – Çin Muâhedesı

Ankara: 9 – (A.A) Çin ve Almanya hükümetleri arasında akd olunan muâhede-nâmenin tasdik edildiği Pekin’den bildiriliyor.(10 Temmuz 1921-1. nüsha)

Fransız Gazetelerinin Mütâlaatı

Yunanlılar muharebeyi bir müddet dahâ temdid [sürdürmek] etseler bile bekledikleri neticeyi katiyen elde edemezler.

Ankara: 12 – (Anadolu Ajansı) Paris’ten bildirildiğine göre Fransız matbûâtı Yunan ricâlinin beyânât-ı harb cuyânesine [taleb] rağmen Yunanlıların Anadolu’da kat’i bir zafer ihrâz edemeyecekleri hakkında mütehassın askeriyyesi tarafından der-miyân olunan efkâr-ı mütâlaatı teyid yollu makaleler neşr etmektedirler. Yunanlılar muharebeyi bir müddet dahâ devam ettirseler bile bekledikleri neticeyi katiyen istihsâl edemeyeceklerdir.

Briand'ın Nutku

Briyan Türkiye ile sulh akdından ümîd-vâr olduğunu söylüyor.

Ankara: 12 – (A.A) Fransız Başvekili Briand Meclis-i Ayân Hâriciye Encümeni'nde Türkiye ile sulh akdinden ümîd-vâr bulunduğunu beyân etmiştir.

Meclis-i Âli Temmuzun On Beşinde İctima' Edecek

Ankara: 12 – (A.A) Ajans Reuters'e nazaran meclis-i âli Polonya'da akd-i ictimâ' edecektir. İctimâin temmuzun on beşinde vuku bulacağı tahmin olunuyor.

Baltık İttifâkı

Moskova: 12 – telsiz: Riga'dan bildiriliyor: Litvanya Hâriciye Nâzırı Poriska'nın beyânâtına göre Lehistan, Finlandiya hâriç olmak üzere diğer Baltık hükümetleri ittifâk akd edeceklerdir.

İtalya'da Grevler

Berlin: 12 – telsiz: İtalya hükümeti tatil-i işgal eden me'mûrînin azlinde devam etmektedir. Posta ve sâir devâir-i hükümet [hükümet daireleri] askerler tarafından taht-ı muhafazaya alınmıştır. İctimain memnûiyyetine nazaran me'mûrîn hükümet-i mesâi-i idaresinde ictimaya devam etmektedirler. Grev İdare Komitesi tatil-i işgal edenlere karşı bütün vesaitleriyle mücadeleye devam etmesini teklif ediyor.

Lehlilerin Taarruzu

Moskova: 15 – Telsiz: Apelena'dan bildirildiğine nazaran Yukarı Silezya'da Lehliler yeniden taarruza başlamışlar ve Konloris şehrini işgal etmişlerdir. Alman vagonlarından istifade eden Lehliler Bukre maden depolarındaki kömürü Lehistan'a sevk etmektedirler. Yukarı Silezya'da bî- taraf mıntıka tevsi' ediyor. İngilizler Rozenberk şehrini işgal etmişlerdir. Lehistan orduları komutanı Deliva almış olduğu emr-i iktizâsınca umûr-i idareyi [idare işleri] memleketin heyet-i ihtiyâriyyesine terk etmiştir. Alman teşkilatları kumandanı Kaneru'ye kıtaât-ı askeriyenin harekâtını durdurmak için beyn-el-milel heyet-i tahkikiyyeden verilen ultiमतому protesto eden Alman matbûâtı bu muâmelenin sulh mukarrerâtını ihlâl ettiğini neşr ediyor.

İngilizler İran'ı Tahliye Ediyorlar

Moskova: 2 – telsiz: Tanzim ettikleri plan tahtında İngilizler askerlerini İran'dan tahliye ediyorlar. El-yevm İngiliz askeri Irak hududunda Kirmanşah şehrinin civarında bulunmaktadır.

Terk-i Teslihâta Bavyera Muhalefet Ediyor

Berlin: 2 – telsiz: Alman kabinesi terk-i teslihât meselesinin icrâ ve tatbik edilmesi hakkında Bavyera'nın muhalefetine ma'rûz kalmaktadır. Bavyera hükümeti hiçbir suretle teşkilât-ı milliyenin terk-i teslihâtına râzı değildir.

Japonya Amerika'yı Korkutuyor

Riga: telsiz – Chicago şehrindeki Tribune Gazetesi yazıyor: Cemâhir-i Müttehîde-i Amerika Japonya'nın son zamandaki istihzârât-ı harbiyesinden [savaş hazırlıkları] havf [korkma] ve telaş göstermektedir. Japon hava filosunun talim ve terkisi hususuna memuren İngiltere'den müteaddid-i muallim hareket etmiştir. Japon Harbiye Nezâreti programına nazaran donanması yedi sene zarfında yüzde 100 tezâyüd [çoğalma] edecektir. Şimdiden 24 tahte-l-bahr [denizaltı gemisi] suya ilgâ edilmiştir. İngiltere'de inşa edilmekte olan sefâin-i harbiyenin sür'at ikmâline gayret olunmaktadır. (13 Temmuz 1921 – 1. nüsha)

Bolşevik Ordusu

Romanya hududunda tahaşşüd eden Bolşevik ordusu yarım milyon

Ankara: 13 – (Anadolu Ajansı) Epoka Gazetesi Lehistan ve Romanya hududlarındaki Bolşevik ordusunun yarım milyona karîb [yakın] bir kuvvete bâliğ olduğunu yazıyor.

Konferans Temmuzun On Dokuzunda

Zonguldak: (hususî telgrafımız) Polonya'da ictima' edecek olan konferansın temmuzun on dokuzuna akd –i ictima' edeceği temin olunmaktadır.

İspanya'da Su-î kastlar

Zonguldak: (hususî telgrafımız) İspanya'da kabine buhranı husule gelmiştir. Anarşistler tarafından vücuda getirilen su-î kast planları keşfedilmiş olduğundan zâbıta birçok kimseleri tevkif etmektedir.

(Briand) Tashih-i Hudud Kâbildir Diyor

Zonguldak: 14- (hususî telgrafımız) Fransa ile Türkler arasında muâllakta bulunan mesâilin halledilmek üzere olduğu Paristen bildiriliyor. Başvekil (Briand) irâd olunan bir suale cevaben: “Türklerle tashih-i hudut yapmak kabildir” demiştir. (14 Temmuz 1921 – 1. nüsha)

Meclis-i Âli

İngilizler meclis-i âlinin 28 temmuzda ictimaini teklif ediyorlar.

Ankara: 25 (Anadolu Ajansı) İngiltere hükümeti Fransa'ya verdiği bir notada meclis-i âlinin 28 temmuzda Polonya'da ictimaini teklif etmiştir.

Sırbistan Ahvâli

Altı yüz kişinin tevkifi – Sırp dâhiliye nâzırının katli

Ankara: 15 – (Anadolu Ajansı) Sırbistan naib hükümeti Aleksander'e yapılan taarruzdan dolayı harb zâbitası tarafından altı yüz kişi taht-ı tevkife olunmuştur.

Ankara: 15 – (Anadolu Ajansı) Belgrat'tan bildirildiğine göre Sırbistan dâhiliye nâzırı Eskoviç Bosnalı bir komünist tarafından rulorla katledilmiştir. Katil der-dest [elde etme] olunmuştur.

Suriye'de Afv-ı Umûmi

Ankara: 25 – (Anadolu Ajansı) General Guru'nu Şam'ı ziyareti münasebetiyle mücrimîn-i siyasiyye [siyasi suçlular] için afv-ı umûmi ilan edilmiştir. Faysal'ın sâbık müsteşarlarından Adil Arslan Emin ve Reşid Beyler gibi bazı zevât afvdan istifade edemeyeceklerdir.

Suriye Firarileri Avdet Ediyorlar

Ankara: 25 – (Anadolu Ajansı) Suriye harekât-ı isyaniyyesine iştirak ederek bil'ahire Mısır, Filistin ve Sudan'a firar etmiş olan bir çok kimseler İngiltere hükümetinin kendilerine tevdi' eylediği vazâif-i mahsusayı terkle memleketlerine avdet etmişlerdir.

Polonya Konferansı'na Amerika'da İştirak Edecek

Ankara: 25 – (Anadolu Ajansı) Polonya Konferansı'na Amerika'nın Londra sefiri de iştirak edecektir.

Silezya meselesi

Ankara: 25 – (Anadolu Ajansı) Silezya'daki düvel-i müttefike murahhasları Süferâ Konferansı'na bir nota göndererek Yukarı Silezya'ya kuvvet-i i'zâmıyla ârây-i umûmiyye [genel oylar] müracaat edilen menâtıkta tedâbir-i lazıme ittihâzına lüzum-i acil göstermişlerdir. (26 Temmuz 1922 – 1. nüsha)

Fransız Başvekil (Briand)ın İzâhâtı

Briand hududlarımızın milliyet düsturuna tevfikân çizilmesini ve iki devlet arasındaki müzâkerâtın yeniden başladığını söylüyor.

Ankara: 26 – (A.A) Fransız Başvekil Briand meclis-i mebusanda Fransa'nın şark siyasetine dair izahat vermiş Türk vatanperveraneye akd-i ittifak için cereyân eden müzâkerâtın bahisle demiştir ki: Türklerin şarktaki hakimiyetlerine irâs-ı halel edilmesi hakkındaki endişelerini nazar-ı dikkate almaya mecburuz. Biz bu hududları milliyet düsturuna tevfikân çizmeliyiz. Bekir Sami Bey bizimle imzaladığı itilâf-nâmeyi müdafaa için Ankara'ya gidince ölmek istemeyen, geçirdiğimiz imtihanlardan sonra yeniden doğmak ümniyyesini [ümit] besleyen Türkiye'nin dini ve siyasi kanaatiyle karşı karşıya kaldı. Binaen aleyh itilafnamenin bu hissiyata menâfi' görünen cihetlerini kabul ettiremedi. Maa-mâ-fih itilaf hususunda tarafının samimi arzuları vardır. Bu arzular tekrar muhâsamâta başlanmamış olması ile sabittir. Müzâkerâta yeniden başlanmıştır. (28 Temmuz 1921 – 1. nüsha)

İngilizlerin Bir Mürâcaatı

İngilizler Romanya'dan bazı menâfi mukabilinde elli bin asker istemişlerse de Romanya muvaffakat etmemiştir.

Ankara 27 – (A.A) İngilizlerin takriben bir ay evvel Romanya'ya mürâcaatla elli bin asker verdikleri takdirde Sevr Muâhedesi'nin Boğazlar üzerinde Romanya'ya bahsettiği hukuktan başka menâfi daha temin edileceğini vaat etmişler ve cevap i'tası için bir mühlette tayin eylemişlerse de Romanya hükümeti bu müddet zarfında bir cevap vermemiştir. (29 Temmuz 1921 – 1. nüsha)

Meclis-i Âli 28 Temmuzda İctima' Ederse

Ankara: 29 (Anadolu Ajansı) İngiltere gazetelerine nazaran meclis-i âli İngiltere'nin teklifi vechile 28 temmuzda ictima' edebilirse Silezya, Şark, Versay Muâhedesi'nin tatbiki meselelerini müzâkere edecek ve temmuz nihayetine kadar müzâkerâti ikmâl [tamamlama] edebilecektir.

Avam Kamarası'nda Bir Münâkaşa

Churchill, Irak ve Filistin'deki iğtişâşâtın Türkleri memnun edecek bir sulhun müsta'celen [acele olarak] akdinden sonra nihayet bulabileceğini söylüyor.

Ankara: 29 (Anadolu Ajansı) – İngiliz Avam Kamarası'nda müstemlekât bütçesinin münâkaşası esnasında fırka-i muhâlîfe reisi Eskuyt Churchill'in beyânâtını tenkiden halen musaddık bulunmayan Sevr Muâhedesi'nin Avrupa mecmûa-i kavâninin bir cüz'ini teşkil etmediğini zâten muâhede-i mezkûrenin İngiltere hükümetine Irak'ta beyn-el-milel hukuka müstenid bir mevki' bahş etmemiş olduğunu söylemiş Churchill cevaben beyânât-ı atiyede bulunmuştur: Irak ve Filistin'de baş gösteren iğtişâât Türklerle Yunanlılar arasında harbin ma'nidâne bir surette devamından münbaistir. Ancak Türkleri memnun edecek ve şarkta İngiliz menâfiini taht-ı temine alacak bir sulhun müsta'celen akdı bu teşevvüşâta [karışıklıklar] nihayet verebilir.

Daily Curenkil Müsâid Fırsatta Tavassut Teklifinin Tekrar Edileceğini Yazıyor

Ankara: 29 – (Anadolu Ajansı) Daily Curenkil Gazetesi bir makalesinde diyor ki: İngiltere'nin şark siyaseti Anadolu'da cereyân eden harekât-ı askeriyyeden müteessir olmayacaktır. Netayic-i harb ne olursa olsun biz bi-taraflığımızı ilan ettik ve buna gayet itina edeceğiz. Büyük Britanya ve müttefikleri bir defa tavassut teklifinde bulunmuşlardı. Müsâit bir fırsat zuhurunda tekrar edileceği muhakkaktır.

Bolşevikler Birçok Mutâleble Beraber Rusya ile Anadolu Arasındaki Bahr-i

Münâkalâtın Kontrole Tabi Tutulmasını İstiyor

Ankara: 29 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildirildiğine göre Bolşevikler Yunanlılara dahi bazı mutâleb der-miyân edecekler ve ona riâyet edilmediği taktirde Yunanistan'a karşı muhâsım bir vaziyet takınacaklardır. Bu mutâlebât [istekler] meyanında Rusya ile Anadolu arasındaki münâkalât-ı ticariyyenin [nakliye ticareti] kontrole tabi tutulması keyfiyeti de vardır.

Rus – Yunan Münâsebâtı

Yunanlılar Bolşeviklere bir nota vererek Rus limanlarından müsadere olunan vapurlarının serbest bırakılmasını talep ediyor.

Ankara: 29 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan Selanik'e bildiriliyor: Yunan hükümeti Sovyet Rusya'sına bir nota vererek Rus limanlarındaki Yunan vapurlarının tevkif edilmesini protesto etmiş vapurların serbest bırakılmalarını talep eylemiştir. Notada müsadere [el koyma] keyfiyetinin Moskova'dan verilen teminata mugayir [aykırı] olduğu kaydedilmektedir. (30 Temmuz 1921 – 1. nüsha)

Müdahale Edecekler

Times'e göre müttefikler zaman-ı münasıbın hululünde şark meselesine müdahale edeceklerdir.

Ankara: 30 – (A.A) Times Gazetesi şark hadisâtını dikkat-ı mahsusa ile takip eden müttefiklerin muhârebât-ı hâzıreden tahaddüs [meydana çıkma] vaziyet-i kat'iyeyi tesbit için zaman-ı münasıbında müdahale edeceklerini yazıyor.

Amerika – Cemiyet-i Akvâm

Amerika Reis-i cumhuru Amerika'nın Cemiyet-i Akvam'a iştirak etmeyeceğini söylüyor.

Ankara: 30 – (Anadolu Ajansı) Amerika Reis-i cumhuru Harding İtalyan'ın Washington sefirine Amerika'nın hali hazırda Cemiyet-i Akvam'a iştirak etmeyeceğini beyân etmiştir.

İtalyan Kabinesine İtimâd

Ankara: 30 – (Anadolu Ajansı) İtalyan meclis-i mebusânı bazı istizâhlardan sonra kabineye beyân-ı itimâd eylemişlerdir.

İtalya'nın Berlin Sefiri

Ankara: 30 – (Anadolu Ajansı) Berlin'deki İtalyan sefiri acilen Roma'ya hareket etmiştir. Bu azimet [gidiş] Selizya meselesiyle alakadardır.

Mısır Heyet-i Murahhasası

Ankara: 29 – (Anadolu Ajansı) Britanya hükümetiyle müzâkerâta bulunmak üzere iki haftadan beri Londra'da bulunan Adli Yeken Paşa'nın riyasetindeki Mısır heyet-i murahhasası azası Lord Curzon tarafından krala takdim edilmişlerdir.

Gonaris Avrupa'ya Gidiyor

Ankara: 29 – (Anadolu Ajansı) Yunan başvekili Gonaris İzmir'e gitmiştir. Temin olunduğuna nazaran Gonaris kral ile görüştüktan sonra bir torpido ile Londra'ya ve diğer düvel-i müttefike pây-ı tahtlarına azimet edecektir.

Uruguay Sosyalistlerinin Enternasyonale İltihâkı

Moskova 15 – telsiz: Cenub-i Amerika'da Uruguay Cumhuriyeti'nde Sosyalist Fırkası'nın azami ekseriyetle üçüncü enternasyonale iltihâk etmeye karar vermişlerdir.

Almanya'nın Vaziyetinden Korkuluyor

Lyon: 13 – telsiz: Pöti Parizyen Gazetesi'nin neşriyatına göre Almanya'nın vaziyetinden havf [korku] ve telaş edilmektedir. Almanlar yalnız Lehlileri değil İtilaf askerlerini dahi tehdit etmektedir. (31 Temmuz 1921 – 1.nüsha)

II.8. 1337 (1921) Yılı Ağustos Ayı Haberleri

Bolşevik Limanlarına Gitmek İçin

Sovyet hükümetinin müsaadesi olmadan hiçbir kimse Bolşevik limanlarına girmeyecek Rum ve Ermeniler katiiyen Gürcü limanlarına kabul edilmeyecek.

Ankara: 1 – (A.A) Sovyet hükümetinden evvelce mezuniyet istihsâl etmeksizin Bolşevik limanlarına gidecek yolcuların ba'de-mâ kabul edilmeyeceği Batum'dan bildirilmektedir. 25 Temmuz'da Batum limanlarına vâsıl olan bir vapurdaki Türkler kabul edilmişler ve aynı vapurdaki Rum yolcuları geri çevrilmişlerdir. Rum ve Ermenilerin Gürcü limanlarına kabul edilmeyecekleri haber alınmıştır.

Hind Müslümanlarının Muhtırası

Hind Müslümanları Türkiye ile adil bir sulh akdi talebini hâvi bir muhtıra verdiler.

Ankara: 1 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan İzmir'e bildiriliyor: Hind Müslümanları kongre mukarrerat-ı ahiresini ve Türkiye ile adil bir sulh akdi talebini hâvi bir muhtıra tanzim ve Hâriciye Nâzırı Curzon'a tevdi eylemiştir.

Rusya'da İstihzârât-ı Askeriyye

Sovyet orduları Lenin ve Troçki'nin huzuruyla vâsi' mikyâsta manevralar icra edecekler.

Ankara: 1 – (Anadolu Ajansı) Rus Sovyetlerinin ağustos ibtidâsında Lenin ve Troçki'nin huzuruyla vasi' mikyâsta[geniş ölçüde] askeri manevralar icrası için istihzârâtta buldukları Reval'den bildiriliyor.

Batum'da İngiliz Casusi Teşkilâtı

Ankara: 1 – (Anadolu Ajansı) Temmuzun yirmi sekizinci günü Batum'da bir İngiliz Casusi Teşkilâtı keşfolunmuştur. Teşkilata riyâset eden muharrer Yehudi Madam Edvarde Say ile diğeri bir refikası tevkif edilmiştir.

Fas'ta İhtilâl

Fas'ta yüzlerce maktul ve mecruh verdirmeye sebep olan vâsi' miyâsta İhtilâl

Ankara: 1 – (Anadolu Ajansı) Madrid'den yazıldığına nazaran Fas'ta mühim ihtilâller başlamış yüzlerce maktûl ve mecrûh vardır. (2 Ağustos 1921 – 1. nüsha)

Şark Meselesi – İngiltere

Şimdiye kadar Sevr Muâhede'si'nden ne netice hâsıl oldu? Bir İngiliz gazetesi şark meselesinin halli için İtalya'nın İngiltere ile ittifakını teklif ediyor. Bu fikir etrafında İtalyan gazeteleri mütemadiyen makalât ve mütâlaât [düşünceler] neşretmekte. Bir İtalyan gazetesi Sevr Muâhede'si'nin neticelerini anlatıyor:

Türkiye, İzmir ve Trakya'ya Hakim Vaziyetine Getirilmeli

Ankara: 2- (Anadolu Ajansı) İtalyan gazeteleri Şark meselesinde İngiltere ile İtalya'nın ittifak etmeleri lüzumuna dair Londra'da münteşir Daily Telgraf tarafından der-miyân edilen mütâlaât etrafında uzun uzadıya makaleler neşrediyorlar. Corriere Della Sera gazetesi bu meseleye tahsis eylediği bir makalede atideki satırları yazmaktadır. Sevr Muâhede'si bir sene evvel Türkiye'yi ölüme mahkum ediyordu. Bugün bu muâhedenin hiçbir kıymeti kalmamıştır. Tadiline karar verildi. Fakat bir şey yapılmadı. Bakalım önümüzdeki Meclis-i Âli ne yapacak. Şimdiye kadar Sevr Muâhede'si'nin dört mühim neticesini gördük. Birincisi Anadolu'dan harbi kaldıramadıktan mâ-adâ muharebeyi müzmin bir hale soktu. İkincisi bütün âli islâmı İngiltere'nin ve Hıristiyanlık'ın aleyhine çevirdi. Üçüncüsü İngiltere ile Fransa arasında doldurulmaz bir uçurum açtı. Dördüncüsü Bolşevizm'in saha-i faaliyeti tevsî' [genişletme] etti. Sevr'in meyvelerinden Mısır ve Hindistan ihtilâlleri de doğdu. Süleyman Nazif Bey'in biz İstanbul'dan çıkarsak senelerce belki asırlarca devam edecek bir yangın başlayacak ve bütün alemleri sarıp kavuracaktır dediğini hatırlıyoruz. Yunanlılara fazla yüz vermekten mütehasıl [meydana gelen] fevâid [menfaatler] hiçtir. Türkiye İzmir ve Trakya'ya hâkim vaziyetine rücû' [dönme] etmelidir. Bu esâsât kabul edilirse İngiltere ile anlaşmak pek kolay olur.

Şark Meselesi – İtalyan Efkâr-ı Umûmiyyesi

İtalyan gazeteleri diyorlar ki: Harekât-ı harbiye ne şekilde inkişâf ederse etsin Şark-i Trakya'nın, İzmir ve havâlî-i meşgulesinin Türkiye'ye iadesi, Boğazların Türklere tevdi ve Türk istiklâlinin tanınması lazımdır.

Ankara: 2 - (Anadolu Ajansı) Roma'dan İzmir'e bildiriliyor: İtalyan efkâr-ı umûmiyyesi şark meselesinde teşrik-i mesai için İngiltere tarafından İtalya'ya vaki' olan teklifi adem-i memnuniyetle karşılamıştır. "Corriere Della Sera" vesâir İtalyan gazeteleri İtalya'nın şark meselesindeki nokta-i nazarı harekât-ı harbiyye ne şekilde inkişâf ederse etsin Şark-i Trakya'nın, İzmir ve havâlî-i meşgulesinin Türkiye'ye iadesi, Boğazların Türklere tevdi ve Türk istiklali hakimiyetinin tanınması merkezinde olduğundan İngiltere ile teşrik-i mesai için evvel-i emrde Büyük Britanya'nın bu esasları kabul etmesi lüzumunu ileri sürmektedir.

Felâketin Sebebi İngilizlerdir

Matin gazetesi İngiltere Yunanistan'ı terk etmedikçe bu mesele halledilmez diyor.

Ankara: 3 - (Anadolu Ajansı) Paris'ten İzmir'e bildiriliyor: Matin Gazetesi şark meselesinin halledilememesinden şikayet eden bir makalesinde diyor ki: Anadolu felaketinin sebebi İngiltere'nin şark siyasetidir. İngiltere Yunanistan'ı terk etmedikçe bu mesele halledilmez. (4 Ağustos 1921 - 2. nüsha)

Yunan Efkar-ı Umûmiyyesi Nasıl

Yunanistan'da gün geçtikçe sarsılan efkâr-ı umûmiyye ve yer yer tevsi' eden ihtilâl ateşleri artık ufak tefek yalanlarla söndürülemiyor.

Ankara: 8 - (Anadolu Ajansı) Yunan askerleri her gün firar ediyor. Yer yer her tarafta ihtilâller çıkıyor. Yunanlılar bütün bu kargaşalığın önüne geçmek için her gün bir havadis uyduruyorlar. Güya şu kadar top almışlar bu kadar esir almışlar. Bu havadislerden en garabetini naklediyoruz. Evvelki gün Büyük Millet Meclisi tarafından kendilerine salâhiyyet-i kâmile ile Anadolu orduları başkumandanlığı tevcîh [rütbe verme] Mustafa Kemal Paşa hazretlerini bundan on gün evvel Yunanlılar güya tayyare ile trene hücum ederek esir etmişlermiş. Bu haber bütün Yunanistan'ı dolaşmış herkes birbirini tebrik etmiş şehr-ayinler [şenlik] nümâyişler yapılmış ve çanlar çalınmış Yunan gazeteleri bu nümâyişlerin tafsilâtıyla dolu. İşte Yunanistan kuvve-i maneviyesi berbat olan ahalisini bu haberlerle oyalamaktadır. Pek yakın bir zamanda hezimetle darma dağın olacak Yunan askerleri Yunanistan'ın her tarafına bu defa asıl tahakkuk [gerçekliği anlaşılma] eden Türk galibiyeti haberlerini bizzat götürecekler.

Gonaris'in İşi Çoğalıyor

Teselya ve Girit ihtilâfları tehlikeli bir şekil alıyor ve Yunanistan Başvekili Gonaris hemen Atina'ya gidiyor.

Ankara: 8 – (Anadolu Ajansı) Gonaris Atina'ya gitmek üzere cepheden İzmir'e hareket etmiştir. Başvekil Atina'ya muvasalat eder etmez meclisi ictimaiye davet ile vaziyet hakkında izahat verecektir. Atina'dan bildirildiğine nazaran Gonaris'in avdeti günden güne vasi' ve tehlikeli bir şekil almakta olan Teselya ve Girit iğtişâşlarıyla [karışıklıklar] alakadardır.

Bir Yunan Gazetesi Sulh Olacak mı Yoksa Memleketin İflasına Kadar Harbe Devam Edilecek mi Diyor

Ankara: 8 – Yunanlılar ordularının bir zafer kazandığı hakkındaki yalanlarına kendi efkâr-ı umûmiyyelerini bile inandıramamışlardır. Atina'da çıkan (Rizos Pastis) gazetesi Türklerin kemal-i maharetle çekilerek Yunan ordusunun harekâtını semeresiz [neticesiz] bıraktıklarını ecnebilerin Yunanlıların zafer neşelerini istihfâf [ehemmiyet vermeme] ve istihkarla [hor görme] telakki etmekte bulduklarını yazdıktan sonra diyor ki: Ahali iki şeyi bilmek istiyor. Sulh olacak mı yoksa memleketin iflasına kadar harp devam edecek mi? Hükümet bu suallere cevap vermeye mecburdur. Hükümet tazyik altında bulunan efkâr-ı umûmiyyenin sukutuna istihfâf ile bakıyorsa aldanıyor. Teselya Ovası'nda halkın nefretinden kopan birinci fırtına hükümete bir ders-i ibret olmalıdır.

Daily Telegraph Gazetesi Yunanlıları, Şarkı Harekete Getiren Vasi'

Kuruntularından Vazgeçirmeli Diyor

Ankara: 8 - (A.A) Daily Telegraph Gazetesi bir başmakalesinde diyor ki: Yunan milliyetperver ve emperyalistleri vasi' [geniş] bir Anadolu müstemlekesi temini için sızlanmaktadırlar. Bu müstemlekeler Karadeniz'den Akdeniz'e kadar devam edecek boğazların şark sahilinde tevkif etmeyecektir. Şarkın karışıklığına meydan verilmemek arzu ediliyorsa Yunanlıları bu serablardan vaz geçirmelidir.

Yunanistan'da İhtilâl Dalgaları

Firariler ve seferberliğe icabet etmeyen asiler 90.000 kişi

Ankara: 7 – (Anadolu Ajansı) Hükümet taraftarı Yunan matbûâtından Kaneçeni gazetesi 29 temmuz tarihli nüshasında Yunanistan'daki asker firarlarının ve

seferberlik davetine icabet etmeyenlerin çeteler teşkil ederek asayiş ihlâl ettiklerini ve bunların doksan bin kişiye bâliğ olduğunu yazmaktadır.

Yunan Şarlatanlıkları Tesirsiz Kalıyor

İngiliz gazeteleri Anadolu'da kati muharebatın henüz başlamadığını yazıyorlar.

Ankara: 7 – (A.A) Yunanlıların propaganda vadisinde yaptıkları şarlatanlıklar Avrupa efkâr-ı umûmiyyesinde aleyhimize en ufak bir tahavvül [değişme] vücuda getirmemiştir. Yunan davasının fuzuli müdafaaları olan bir kısım İngiliz gazeteleri bile Anadolu'da kati muharebelerin henüz başlamadığını yazmaktadır.

Girit ve Teselya İsyancıları Ehemmiyet-i Kesb Ediyor

Hükümet tedâbir-i tazyike ittihâzına çalışıyor.

Ankara: 7 – (A.A) Yunanistan'ın muhtelif mahallerinde iğtişâşlar başlamıştır. Atina'dan 3 Ağustos tarihiyle çekilen bir telgrafname aynen ber-vech-i âfîdir: Girit'te iğtişâş devam etmektedir. Hükümet tedâbir-i tazyike ittihâzına çalışıyor. Teselya'da vuku bulan kıyamın sebebi zirai meselesinin halledileceği hakkında vaki' olan taahhüdata Teselya zirainin kıyam ve heyecanı devam ve tevsî' etmektedir.

Lloyd George'nin Mevkii

Silezya meselesi İngiliz ve Fransız matbûâtını ehemmiyetle işgal ediyor – Lloyd George'nin mevkii sarsıntıda - Lloyd George ve Curzon aleyhinde cereyânlar pek şiddetli

Ankara: 8 – (Anadolu Ajansı) Silezya meselesi münasebetiyle İngiliz ve Fransız matbuatı arasında münakaşât devam etmektedir. Londra'dan İzmir'e bildirildiğine göre Lloyd George'nin mevkii oldukça mütezelzildir. bazı matbûât ve mahâfilde husûs-u zî-nüfûz bazı diplomatlar arasında Lloyd George ve Curzon aleyhinde cereyânlar vardır. (10 Ağustos 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Yalnız Yukarı Silezya Meselesi İmiş

Amerika'nın iştirak edeceği takarrür eden Meclis-i Âli'de Yukarı Silezya müzâkere edilecek.

Ankara: 10 – (Anadolu Ajansı) Fransız Başvekili Briand Sulh-u Meclis-i Âli'nin ictimai edeceği ilan ettiği tebliğde meclisin Yukarı Silezya meselesini münakaşa etmek üzere toplanacağını kaydetmektedir. Londra gazeteleri evvelki gün

ictimai mukarrer olan Meclis-i Âli'de Amerika hükümetinin Londra sefiri Miralay Harevy'e'n tarafından temsil edileceğini teyid ediyorlar.

Konstantin Felaketin Yaklaştığını Hissetmeye Başladı

Bütün varlığıyla cepheye gelen ve ümitlerinin suya düştüğünü gören kral iki tarafa bocalamaya başladı – Yunan matbûâtının suallerine cevap verilemiyor – Konstantin bu büyük felaketi siyasetle savuşturmak istiyor – Baltacis Londra kapılarına gönderiliyor.

Ankara: 10 – (A.A) Yunanlılar şu son harekette bütün kuvvetlerini toplayarak yaptıkları hücum ile de bir şeyi kazanamadılar. Türk ordusunu mahvedeceğini ilan ederek cepheye giden Kral Konstantin her gün gittikçe şiddetlenen Yunan matbûâtıyla Yunan efkâr-ı umûmiyyesinin suallerine artık cevap veremiyor. Askerlikte kazanamadığı muvaffakiyeti siyasi sahada aramaya başlamıştır. İngiliz gazeteleri Yunan Hâriciye Nâzırı Baltacis'in yakında Londra'ya geleceğini yazıyorlar. Baltacis bu gazetelere göre İngiliz Başvekili Lloyd George ve Hâriciye Nâzırı Curzon'a müracaat ederek bu işten sulhen çıkmannın yolunu arayacakmış.

İsyan Ateşleri Çoğalıyor

Ankara: 10 – (Anadolu Ajansı) Girit'te Teselya'da isyanlar iğtişâşlar [karışıklıklar] çoğalıyor. (12 Ağustos 1921 – 1. ve 2.nüsha)

Türkler Birinci Derecede Bir Müttefik

(Jurnal) gazetesi Türklerin Fransızlar için birinci derecede bir müttefik olabileceğini yazıyor.

Ankara: 12 - (A.A) Paris'ten bildirildiğine göre Jurnal Gazetesi şarka dair neşre eylediği bir makalede Türklerin Fransızlar için birinci derecede bir müttefik olabileceklerini ve binaen aleyh şarka dair Fransız siyasetinin bu vücûb [bırakılması mümkün olmayan] ve hakikate göre idaresi lazım geldiğini beyân etmektedir.

İngiliz Heyet-i Murahhasası

Paris Konferansı'na gelen İngiliz heyet-i murahhasası Lloyd George, Curzon dâhil olmak üzere otuz sekiz kişi

Ankara: 12 - (Anadolu Ajansı) Paris Konferansı'na gelen İngiliz heyet-i murahhasası Lloyd George, Curzon ve Silezya İngiliz Fevkalade Komiseri Harven dâhil olduğu halde otuz sekiz kişiden mürekkebirdir.

Times'in Mütâlaâtı

Times gazetesi Sevr Muâhedesi'nin yeniden tedkik edilmesini tavsiye ediyor.

Ankara: 12 – Londra'dan iş'âr olunuyor: Times Gazetesi Sevr Muâhedesi'nin yeniden tedkikiyle Anadolu'da devamlı bir sulh devresi küşâd edilebilecek bir hale ifrâğ [bir şeikle sokma] edilmesini tavsiye eylemektedir.

İtilâf Zümresi İflas Etmek Üzere

(Gruve) Düvel-i İtilâfiyye arasındaki ihtilâfın [anlaşmazlık] itilâfın iflasını bâdi olacağını yazıyor.

Ankara: 13 – (Anadolu Ajansı) Lloyd George'nin siyasi dostlarından Gruve Düvel-i İtilâfiyye arasında ihtilafâta dair yazdığı bir makalede İtilâf zümresinin iflas etmek üzere bulunduğunu yazıyor. (15 Ağustos 1921 – 1. nüsha)

Şimdi de Sulhden Bahsediyorlar

Yunan gazeteleri isyanların tevsi'nden endişe ederek pazarlığa girişmek istiyorlar.

Bizim için yalnız tek bir sulh yolu vardır: Anadolu'dan Yunanlıların tard [uzaklaştırma] ve defi!

Ankara: 19 - (Anadolu Ajansı) Terhale ve Teselya isyanlarının tevsi'ni endişe ile takip eden Atina gazeteleri Anadolu ile sulh ihtimallerinden bahsetmeye başlamışlardır. Yunan gazeteleri bu vadede beyan-ı mütâlaa ederken sulhun tesisi mümkün olduğunu ancak Anadolu'da Yunan müddeiyân [davada karşılıklı iki taraf] vazgeçilemeyeceğini ileri sürüyorlar. İtalyan ajansının Atina'dan verdiği bir habere göre Ankara ve İstanbul hükümetleri azasından bazılarının Avrupa'ya hareketi ile de sulh mükâlemâtının [konuşmalar] başlayacağını delil telakki edilmektedir. Salih Paşa'nın Avrupa'ya ne için gittiği malumumuz değildir. Ancak kuvvetle malumumuz olan bir şey varsa o da Ankara'dan Avrupa'ya üç aydan beri hiçbir ricâl-i hükümetin gitmediğidir. Yunan gazetelerinin tahayyül [hayale getirme] ettiği sulhun temini için bugün olduğu gibi yarın için de tek bir yol vardır: Yunanistan'ın Anadolu'dan tard ve defi! Bu esas haricinde Anadolu sulhuna dair intişâr eden rivayetler tamamen kizbden [yalandan] ibarettir. (20 Ağustos 1921 – 1. nüsha)

Bulgar ihtilâlcileri

Yunanlılar Petriç havalisinde müthiş bir Bulgar ihtilâlcî teşkilâtı keşfetmişlerdir.

Ankara: 19 – (Anadolu Ajansı) Selanik'ten İstanbul matbûâtına iş'âr edildiğine göre Petriç havalisinde Yunan hükümeti bir Bulgar ihtilâlcî teşkilatı keşfetmiştir. Buhtan Alako'nun taht-ı riyâsetinde bulunan bu teşkilata Bulgar zâbitleri iştirak ediyorlarmış. Teşkilatın maksadı ise:

1- Casusluk 2- Yunan arazisinde komiteciler teşkil ve sevk etmekten ibarettir.

Başkumandanlık – İngiliz Matbûâtı

İngiliz matbuatı Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'nin Yunanlılarla sonuna kadar harp edecek geniş bir programa malik olduğunu yazıyorlar.

Ankara: 19 - (Anadolu Ajansı) İngiliz matbûâtı Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'nin Başkumandanlığa intihâbı havadisini almışlar ve buna dair mütâlaâlar yazmaya başlamışlardır. Ez-cümle Daily gazetesi Atina muhabiri yeni başkumandanımızın ordunun tensîk [düzenleme] ve teşkili hususunda fevkalade geniş bir programa malik olduğunu yazıyor ve diyor ki Mustafa Kemal Paşa Yunanlılarla son güne kadar harp taraftarıdır. Müşârün-ileyh, orduyu büsbütün yeni esaslar üzerine ihya etmek tasavvurundadır.

Fransızlarla Yunanlılar Müsâdeme Yapmadılar

Mesele Rum eşkıyasıyla jandarmalar arasında vuku bulmakta olan müsâdemelerden galattır.

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) Çatalca ve havâlisinde Yunanlılarla Fransızlar arasında muharebat vuku bulduğu hakkındaki şâyiât [söylentiler] etrafında salâhiyyet-dâr [yetkili] Fransız ve ecnebi mahâfilinden icra ettiğimiz tahkikâta nazaran iki kıt'a-i askeriyye arasında müsâdeme olmamıştır. Evvelce haber verdiğimiz vechile o taraflardaki Rum eşkıyasıyla Türk jandarması ve Fransız kıtaâtı arasında ara sıra ufak tefek müsâdemeler vuku bulmaktadır. (22 Ağustos 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Arnavutluk'ta Seferberlik

Arnavutluk Yunanistan'a karşı hukuk-u milliyesini fiilen müdafaaya karar vermiştir.

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) İstanbul'dan bildirildiğine göre Arnavutluk hükümeti seferberlik ilan ederek Arnavutluk'un hayat ve istiklâlîne kasteden

muhteris [çok istekli] istilacı Yunanistan'a karşı hukuk-u milliyesini fiilen müdafaaya azim etmiştir.

İngiliz Sefirinin Mülâkâtı

Ankara: 21 – (Anadolu Ajansı) Atina'daki İngiliz sefiri Garanobel Yunan maliye nâzırı ile uzun bir mülâkât yapmıştır.

Selanik'e Gelen Mecerûhlar

Ankara: 21 – (Anadolu Ajansı) Selanik'ten bildirildiğine göre Yunanlılar mezkûr şehre yeniden 318 mecrûh [yaralanmış] ile 190 ma'lûl [sakat] nefer nakletmişlerdir.

Makedonya'daki Kardeşlerimizin Çektikleri

Ankara: 21 – (Anadolu Ajansı) Yunan hükümeti Makedonya'daki Türklerin arazisi ve çiftliklerini gasb ve müsâdere ediyor. Makedonya'daki Rum nüfusunu çoğaltmak için Kafkasya'dan getirdikleri Rum muhacirlerini Türk köylerinde iskân ettirmektedirler. Türk cemaat-i islamiyyesi ile Yunan parlamentosunda mebuslardan bazıları bunun önüne geçmek üzere Yunan valî-i umûmiyyesi Aleksander Vpolos'a müracaat ederek Makedonya'da Kafkasya'dan getirilen Rum muhacirlerini yerleştirmek için bir çok vasi' [geniş]ve hâlî [boş] arazi bulunduğu halde bunların Türk köylerindeki Türk arazisi ve çiftliklerine yerleştirilmesinden dolayı şikayet etmişler, Yunan valisi Aleksander Vpolos İslamların bu haklı şikayetlerini şiddetle karşılamış ve kendilerine gayet ağır bir lisanla Rumların yine bu arazilere yerleştirilmekte devam edileceğini ve Türklerin bu kadar zengin araziden istifade etmelerine müsâade etmeyeceğini söylemiştir. İşte düşmanların bu en adisi olan millet evvela böyle teminat taahhütlerinde bulunur. Bir defa da islamı Türk'ü eline geçirdi mi arazisini alır, evini zabt, arazisine tasallut [sataşma] eder. Ve nihayet kendisini de öldürür. Yunanistan'ın tuttuğu bu imhâ politikası dünyanın gözü önünde geçiyor. Ve her taraftan Yunanistan'ı bu yolda teşvik eder. Yollu sukûtla karşılanıyor. Bütün bu haksızlıkların bu şenâat [kötülük] ve fecâatların [yüreklere acısı] elbette bir hesabı vardır. Ve işte bu hesap gününü şanlı ordumuzla fedakar Anadolu ahalisi hazırlıyor.

Cemiyet-i Akvâm'ın İctimai

Ankara: 22 - (Anadolu Ajansı) Cemiyet-i Akvâm Meclis'i 29 Ağustos'ta Cenevre'de fevkalade ictimaiye [toplantı] davet olunmuştur. (24 Ağustos 1921 – 2. nüsha)

Mesuliyet Meclis-i Âli'ye Ait

Avâm Kamarası'nda mebus Herarit mesuliyetin Meclis-i Âli'ye ait olduğunu ve bunun Cemiyet-i Akvam prensibine tamamen muhalif olduğunu söylüyor.

Ankara: (Anadolu Ajansı) Meclis-i Âli'nin Türk Yunan ihtilâfi meselesine verdiği kararlara dair Avâm Kamarası'nda hükümete bazı sualler irâd edilmiştir. Ezcümle mebus Herarit tarafeyn muhâsımının müessesât-ı hususiyeden mühimmât-ı harbiyye tedarikine serbest bırakıldığı takdirde devam-ı harbten dolayı mesuliyetin Meclis-i Âli'ye teveccüh edeceğini ve bu hareketin Cemiyet-i Akvâm prensibine tamamen muhalif olduğunu söylemiştir. Chamberlain müttefiklerin bi-taraf kalacaklarına nazaran ticareti serbest bırakmanın ehemmiyeti olmadığını bunun İngiliz adet ve an'anâtına [gelenekler] muvaffak bulunduğunu söylemiştir. Bu söz üzerine bazı mebuslar bu ayıptır rezalettir diye bağırmişlardır.

Yunan Gazeteleri Bed-bîn

Ankara: 27 – (Anadolu Ajansı) Venizelos taraftarı Patris Gazetesi diyor ki hükümetin batâi [ağır hareketi] Paris Kongresi'nde kendini gösterdi. Ticaret-i hususiyenin serbestiyesi ne demektir. Hakikat-halde bu serbesti evvelce mevcut değil mi idi. Asıl vahim olan cemiyetlerin devletlerin bize muâvenet-i maliye ve iktisâdiyyede bulunmalarından bir müddet sonra harp meselesi ihtimaline bir mukavemet meselesi haline gelecektir. Konferansta tavassut zamanının henüz gelmediğine hükmeden devletlerin bi-taraflığın devamı Yunanistan'a itibar-ı mali verilmesini ret suretiyle verdikleri mukarrerât [kararlar] doğrusu hiç de lehimize değildir. Emiros gazetesi de mütâlaât-ı atıye serd ediyor. Müttefiklerin muhafaza-i bi-tarafına karar vermeleri Yunanistan için bir muvaffakiyyet-i siyasiyye değildir. Yunanistan İngiltere Fransa ve İtalya'yı hâlâ kendisinin müttefiki zanneder ve Anadolu'da onların mandateri sıfatıyla hareket ederken bu devletler arasında bizim aleyhimize entrikalar dönüyor. Paris Konferansı Yunanistan'a muâvenet-i maliyyede

[ekonomik yardım] bulunulmasını kabul etmedi. Elde para olmayınca Avrupa fabrikalarından mühimmat tedarikinde serbest bırakılmamız ne işe yarar.

Arnavutluk'ta Seferberlik

Ankara: 27 – (A.A) İzmir gazetelerinin Paris'ten aldığı malumâta nazaran Arnavut hükümeti Yunanlılar tarafından muhtemel bir taarruz tehlikesi bulunduğunu ileri sürerek umûmi seferberlik ilanı ve on sekizinden kırk yaşına kadar Yunanistan erbâbını taht-ı silaha davet eylemiştir. (28 Ağustos 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Lloyd George'nin Dedikleri

Türlere tazyik mümkün olmadığından muhârebeleri serbest bırakmaya mecbur kaldık.

Ankara: 28 – (Anadolu Ajansı) Lloyd George Türk Yunan ihtilafına dair Avam Kamarası'nda irâd ettiği nutukta demiştir ki harbe nihayet vermek için ya iki tarafı birden sıkıştırmak veyahut aralarındaki ihtilafı kendilerine halletmeleri için tarafeyni serbest bırakmak lazım geliyordu. Harbe nihayet vermek için Yunanlıları şehirleri topa tutmak tehdidiyle tazyik edebilersen de Türkleri tazyik için Anadolu dağlarında tazyikatta bulunmaya imkân yoktur. Bu sebeple Meclis-i Âli ikinci şikkı kabule karar verdi. Fi-l-hakika her iki taraf meddeayâtında [iddialar] şiddetle musirr [şiddetle ısrar eden] olduğundan meselenin en tabii çare-i halli silahtır. Lloyd George bundan sonra Yunanistan'ın samimi bir dostu sıfatıyla bir takım tavsiyelerde bulunmuştur.

İrlanda Meselesi

İrlanda'da idare-i örfiyye ilan olundu.

Ankara: 28 – (Anadolu Ajansı) İrlanda Reis-i cumhuru Mösyö Dovalera İrlanda parlamentosunda icra-i irâd ettiği bir nutukta İrlanda'nın mutâleb-i muhakkası hakkında İngiltere ile anlaşmak imkânı olmadığını ve çünkü İngiltere'nin İrlanda Cumhuriyeti'ni tanımak istemediğini beyan etmiştir. Londra hükümeti İrlanda ile muhâsımanın başladığına alamet olmak üzere Cenub-i İrlanda'da idare-i örfiyye ilan etmiştir. Harbiye Nâzırı İngiliz matbuatı muhabirlerine İrlanda'nın teskini için tahsis olunan kıtaâtın yeniden seferber hale vaz' [konulma] edildiğini söylemiştir. (29 Ağustos 1921 – 1. nüsha)

Müttefiklerin Ahenksizliği

Türk Yunan muhâsamâtı bir ahenksizlikten dolayı devam ediyormuş.

Ankara: 30 - (Anadolu Ajansı) Westminster Gazet yazıyor: Yunan Türk ihtilâfının devamına başlıca sebep müttefikler arasındaki ahenksizliktir. Bu ahenksizliğin zannolunduğundan çok daha vâhimdir.

Cemiyet-i Akvâm

Ankara: 30 – (Anadolu Ajansı) Ağustosun yirmi dokuzunda Cenevre’de ictimai eden Cemiyet-i Akvam’ın heyet-i umûmiyyesi Yunanistan murahhası Hâriciye Nâzırı Baltacı ile süferâdan Niyastetepi tayin etmiştir.

Amerika’nın Sulh-î Müzâkerâtı

Ankara: 30 – (Anadolu Ajansı) Amerika Ajansı ihbâr ediyor. Alman ile Amerika arasında sulh muâhedesi saat yedide imzalanmıştır. Bu suretle Amerika ile Almanya ve Avusturya arasında hâl-i harp [seferberlik] hukuken dahi hitâma ermiştir. Karîben [yakında] Almanya ile ticaret muâhedeleri akd edileceği Washington’da resmen ilan olunmuştur. Amerika’nın Peşte Komiseri Macaristan’la dahi sulh müzâkerâtına ve imzaya memur edilmiştir.

Ferdinand Tecennün Etmiş

Ankara: 30 – (Anadolu Ajansı) İzmir gazetelerinin verdiği malumâta göre sâbık Bulgar Kralı Ferdinand tecennün [çıldırma] etmiştir. Ferdinand hizmetcileri ile ziyarete gelenleri hükümdârlara mahsûs merâsim-i mahsûsa ile kabul etmekte imiş.

Britanya Meselesi

Ankara: 30 – (Anadolu Ajansı) Avam Kamarası tatil-i ictimai etmiştir. Kamara’nın yeniden ictimai eylülün onunda olacaktır. Meclisin son celsesinde Lloyd George İrlanda meselesini izâh ederken İrlanda meselesinin sulhen tesviyesi için hükümet elinden geleni yapmış olduğunu söylemiş ve ba’de Kamara icab ederse tatil müddetinin hitâmından evvel meclisin daveti için hükümete mezuniyyet vermiştir. Bazı gazeteler İrlanda’nın Britanya’ya karşı vaziyet-i husumânesi devam etmediği takdirde bütün İrlanda limanlarının abluka edileceğini yazmaktadır. (31 Ağustos 1921 – 1. nüsha)

II.9. 1337 (1921) Yılı Eylül Ayı Haberleri

Yunan Gazeteleri de Boğaz Boğaza

Taarruzda muvaffak olacaklarından ümit kesen Venizeloscu ve kralcı gazeteler birbirine hücum ediyorlar.

Ankara: 31 – (Anadolu Ajansı) Harbin nihayetsiz bir surette devam etmesinden usanan ve neticenin lehlerine çıkacağından ümitlerini kesmeye başlayan Yunan gazeteleri şimdi Yunanistan'ı bu maceraya sürükleyenlerin mesuliyetlerini arıyorlar. Ve birbirlerine hücum ediyorlar. Hükümetçi matbuat hulâsaten [kısaca] diyor ki: Yunan milletinin başına gelen bu felaketselere sebep ecnebi kuvvet ve himayesiyle başımıza musallat olan Giritli Venizelos'tur. Venizelos memleketi ecnebi devletlerin entrikalarına körü körüne alet etti. Bu devletler arasında Yunanistan'ı ihtirâsâta bâzîce [oyuncak] eden İngiltere hükümetini Türkiye'ye karşı uzun müddet sarf ve istihlâk [boş yere harcayıp tüketme] ettikten sonra şimdi artık bizden yüz çevireceğini gösteren alametler vardır. Bugün bu sonu gelmeyen harp içinde Türklere karşı himayesiz yapa yalnız bırakılıyor. Ve tâli'mizi [kader] gaib [kayıp] etmiş buluyoruz. Venizelos matbûâtı bu hücumlara cevaben kuva-i milliyeyi ezmek imkânının mevcut olduğu ilk günlerde Yunan ordusunun ileri harekâtına müsâade almak için Venizelos'un sarf ettiği himmete Lloyd George tarafından Kamara'da irâd edilen nutkun bir delil teşkil ettiğini ve bugün Fransa ve İtalya ve Yunanistan'a karşı adeta husumane ve İngiltere şüpheli bir vaziyet almış ise bunun sebebini artık Yunanistan'dan İngiltere'ye itmînân [emin olma] bahş olunacak bir hükümetin adem-i mevcudiyetinden aramak lazım geldiğini iddia etmektedirler. Bu asabi ve me'yûs-âne [ümitsizce] mücadelede müstakill matbuat dahi karışmıştır. Ağustosun yirminci gecesini Atina'nın meşhur gazetelerinin birinde sabık emir sabık nâzır ve mebuslardan mürekkep beş kişilik bir guruba ahali iskemlelerle hücum ederek cümlesini zarb [darb] ve cerh [yaralama] eylemişlerdir. Galeyardan korkan polis muhâcimleri [saldıran] tutmaya cesaret edememiştir.

Gonaris Neticeyi Bekleyecek

Ankara: 31 – (Anadolu Ajansı) Yunan gazeteleri Gonaris'in Avrupa'ya seyahat edeceğine dair ecnebi matbuatında görülen şâyîâtı [söylentiler] tekzip ile merkumun [adı geçmiş] harp neticelenmeden bir yere gitmeyeceğini yazıyorlar.

Arnavutlar Cemiyet-i Akvâm'a Müracaat Ediyorlar

Ankara: 31 – (Anadolu Ajansı) Cenevre'den istihbâr edildiğine göre Arnavutluk hükümeti Arnavutluk'la Yugoslavya arasında sulhun temini için Cemiyet-i Akvâm'a müracaat etmiştir. (1 Eylül 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Büyük Sulh Kongresi

Moskova'da bütün Akvâm-ı Şarkıyye mümessillerinin iştirakiyle Büyük Sulh Kongresi akd olunuyor.

Ankara: (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildirildiğine göre Rusya Sovyetleri bütün Akvâm-ı Şarkıyye mümessillerinin içtimaiyle Moskova'da büyük bir sulh kongresi akdına karar vermişlerdir. Bu kongrede Avrupa emperyalizminin şarka tahakkümü protesto edilecek ve şark akvâmının istiklâl ve serbestiyyet-i kâmileleri esbâb-ı müzâkere olunacaktır.

Yunan Hükümetine Karşı Dâhili Mücâdele

Ankara: 2 – (Anadolu Ajansı) Sâbık Yunan nâzırından Ergarya mebusu Dimitri Agopolos sâbık Başvekil Rallis'in cenaze merasiminde siyasi bir nutuk irâd ederek kendisinin hükümet-i hazıreye karşı mücâdelenin riyâsetini der-uhde [üstüne alma] ettiğini söylemiş ve bütün vilayetlerden tesir ve heyecân telgrafları geldiğini beyan etmiş ve memleketi harap eden dizginsiz bir istibdâda karşı merhametsiz bir mücâdeleye girişmeyi zaruri gördüm. Hükümetin istifası ve meclisin feshi ile yeniden intihâbı lazımdır demiştir. Sâbık nâzırın bu beyanatı muhalif matbuat tarafından şiddetle alkışlanmıştır.

Bulgar Hareketi mi Geliyor?

Ankara: 2- (Anadolu Ajansı) İstanbul refikamızdan bazılarının mevsuk menbadan istihbâr ettikleri malumata göre Yunanlılar bilhassa şu son günlerde Bulgaristan'dan pek ziyade kuşkulanmaya başlamışlardır. Hatta mühimce Yunan kuvvetleri lede-l-hace [ihtiyaç görüldüğü zaman] Bulgarlara karşı koymak için Edirne'de cem' [yığma] ve tahşid [toplama] edilmiştir. Bu havalide bulunan Yunan askerleri azim telaş içindedirler.

Bulgar Harekete Gelecek

Ankara: 2 – (Anadolu Ajansı) Bükreş'te münteşir Oyuhers Gazetesi Yunanlıların Balkanlarda zuhûru melhûz [düşünülebilen] yeni bir harpten

korktuğunu yazıyor. Bu gazetenin fikrine göre Ankara ile uzlaşmış görünen Bulgaristan Yunanlılar Anadolu’da mağlup olur olmaz derhâl harekete geleceklerdir.

Yunanistan Şiddetle Sulha Muhtaç

Seferberlik ve harp küçük milletimizin takatini bitirmiştir diyorlar.

Ankara: 2 – (Anadolu Ajansı) Yunan gazeteleri sâbık fırka rüesâsından Dimitri ve Kopolis’in beyanatını neşr ve münakaşa ediyorlar. Ve mûmâ-ileyh [adı geçen] tarafından aldığım mektuplara nazaran Yunanistan’ın şiddetle sulha muhtaç olduğunu anlıyorum. Beş sene devam eden seferberlik ve harp küçük milletimizin takatini bitirmiştir. Yunanlılar biraz da dâhili vaziyetimizi düşünmelidirler tarzında serd mütâlaatta bulunmaktadır.

Şark Meselesi İçin Yeni Bir İctima’ Yapacaklarmış

Ankara: 1 – (Anadolu Ajansı) İtalya Roma mahâfilinden eylül ayı zarfında şark meselesi müzâkere için müttefikler Başvekillerinin yeni bir ictimainden bahsedilmektedir. (3 Eylül 1921 – 1. ve 2. nüsha)

İran’da Bir İhtilâl

İhtilâlciler Şah hükümetine karşı isyan etmişler ve Şehsuvari zapt ederek milli idareler tesis etmişlerdir.

Ankara: 27 – (Anadolu Ajansı) Kafkas gazetelerinin verdiği malumata göre İran inkılâpçıları Kazaklar üstüne hücum ederek birçok köyleri zapt etmişler ve girdikleri yerlerde “Kahrolsun İngilizler” diye bağırılmışlardır. Şehsuvari zapt eden İran ihtilâlcileri o civardaki Türkmenlerle birleşerek Şah hükümetine karşı hareketlerine devam ediyorlar. Şahsuvar’da teşkil eden ihtilâl komitesi memleket dahilinde serbesti ticareti ilan ve ticaret-i hariciyenin idaresi için milli bir kalem teşkil etmişlerdir. (İhsanullah) Yoldaş Azerbaycan Reis-i cumhuruna atideki telgrafi çekmiştir: “Mazandaran ahalisi Şah hükümeti aleyhine isyan ederek Gilan’ı kurtarmış ve Mazandaran’ın hakimi olmuştur. Şahsuvar’dan Harim-Abad’a Dilican’dan Gilan’a kadar olan arazi elimizdedir. Şah kazakları bize iltihâk ediyorlar. Mazandaran zahmetkeşleri Şuralar Hükümeti’nden yardım bekler. Beyn-el-milel komünizm, İran inkılâbına yardım etmelidir.” 4 Eylül 1921 – 1. Nüsha

Almanya’da Vahim İğtişâşlar ve Yeni Nümâyîşler

Berlin’de Alman rüesâsının resimlerine hakaretler Sabık Maliye Nâzırı (Erzberker)in cenaze merasiminde tezâhürât

Berlin: 29 – (t.h.r) (30) bin kişinin iştirakiyle (Potesdam)da vuku bulan bir nümâyîş esnasında vahim iğtişâş zuhûr etmiştir. Berlin’de Hindenburg ve diğer Alman rüesâsının resimlerini satanlar tahkir [hakaret etme] edilmişler ve sû-i muâmeleye maruz kalmışlardır. Sabık saray imparatoru o günde bir nümâyîş icra edilmiştir.

Berlin: 29 – (t.h.r) (Erzberker)in cenaze merasimi Pazar sabahı Posta Nâzırı, sabık Başvekil Fahrenbah ve hükümet mümessili dâhil olduğu halde bir cemm-i gafir [insan kalabalığı] huzuruyla icra edilmiştir.

Sosyal Demokrat Fırkası idaresi, (Erzberker)in itlâfına mürteci’ [gerici] katillere karşı (31) Ağustosta bir nümâyîş icrası için bil-umûm amele sınıfına hitaben müheyyic [heyecan veren] ve müessir [içer işleyen] bir beyanname neşr etmiştir.

Berlin: 29 – (t.h.r) (Erzberker)in cenaze merasiminde hükümeti temsil eden Posta Nâzırı (Kiyesber) irâd ettiği bir nutukta diyor ki: “Erzberker’in katli vahim siyasi iğtişâşlar tevliid [meydana getirme] edip etmeyeceğini bilmiyoruz. Fakat hükümet siyasi cinayetlere nihayet vermek için elden geleni dirîg [esirgeme] etmeyecektir.” Sabık Başvekil Fahrenbah ise: “Alman milleti (Erzberker)in şahsında emsaline nadir tesâdüf edilen hakiki bir vatanperver gâib etmiştir” demiştir.

Berlin: 28 - (İstanbul) – Sosyalist ve emperyalistler arasında karışıklıklar zuhûr ettiği bildirilmektedir. (Berlin)de sosyalistler (Nanenberg) Muhârebesi’nin sene-i devriyesini tezkâra [anma] giden alayı tevkif etmişler, zâbitlerin kılıçlarını almaya ve apoletlerini koparmaya çalışmışlardır. (5 Eylül 1921 – 1. nüsha)

Müttefikler Arasındaki İtilâf Bozuluyor

Morning Post gazetesi bir makalesinde İngiltere ve Fransa arasındaki itilâfın bozulmak üzere olduğunu yazıyor.

Ankara: 4 – (Anadolu Ajansı) Morning Post Gazetesi bir makalesinde diyor ki: Fransa Meclis-i Âli’nin Silezya hakkındaki kararından son derece münfail [gücenmiş] olduğu gibi Faysal’ın da İngiltere himayesinde Irak Krallığı’na tayininden dolayı da hoşnut değildir. Faysal Fransız düşmanıdır. Suriye’de Fransa

aleyhine entrika çevirecektir. Müttefiklerin bütün arzularına rağmen aralarındaki mevcut itilâf bozuluyor. Almanlar bundan istifade ile Fransa'ya hücum edebilirler. Eğer müttefikler aralarındaki muhâdenete [dostluk] helal getirmek istemiyorlarsa münazi'-fih mesâili bir an evvel tesviyeli etmeli diplomatlarını kat'i surette uyuşmaya memur etmelidirler.

Yunanistan'da İsyân Pek Yakın

Ankara: 3- (Anadolu Ajansı) Atina'da münteşir Elfetros Tipos Gazetesi sonu gelmeyen muharebeden dolayı Yunanistan işlerinin tamamen karışık olduğu ve yakın bir zamanda vasi' miyasta kıyam ve kargaşalıkların vücuda geleceğini yazıyor.

Emir Faysal'ın Krallığı

Ankara: 4 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan bildirildiğine göre Bağdat'ta Emir Faysal'ın krallığa ik'âdı merasimi [tahta oturma töreni] hiçbir hadiseye sebebiyet vermemiştir.

Yunanistan İhtilâl Arefesinde

Her tarafta hoşnutsuzluk – Atina bahriyelileri isyan ettiler – Girit ihtilâl içerisinde

Ankara: 4 – (Anadolu Ajansı) Atina gazetelerinden anlaşıldığına göre Yunanistan'ın hemen her tarafında büyük miyasta hoşnutsuzluk alametleri var. Gazeteler fırkalar birbirlerini bu çıkmaz yola saptığından dolayı muâtîb [azarlayan] tutuyor. Yekdîgerini şiddetli surette tenkid ve itham ediyorlar. Buradaki Yunan bahriyelilerinin isyanı Avrupa'da pek fena bir tesir husule getirmiştir. Yunanlıların dâhili siyaseti tamamen karışık ve müzebzeb [karmakarışık] bir hal almıştır. İhtilâl içerisinde bulunan Girit'e Atina hükümeti daha münasib bir vali bulup gönderememektedir.

Almanya'da İğtişâşlar

Alman hükümeti bu iğtişâşlar münasebetiyle matbuâta sekiz gün tatil-i neşriyât emrini veriyor.

Ankara: 4 – (A.A) Almanya'daki şûriş [karışıklık] devam etmektedir. Eski imparatorluk taraftarı genç zabitan ile sosyal demokratçılar arasındaki münâzaât [ağız kavgaları] Erzberker'in katlinden sonra gittikçe alevlenmektedir. Eski kumandan ve generaller lehindeki nümâyişler temâdî [sürme] ediyor. Alman hükümeti bu münasebetle matbuâta sekiz gün tatil-i neşriyat emrini vermiştir.

İrlanda Meselesi

Lloyd George'la İrlanda Reis-i cumhuru arasındaki müzâkerât münkâtı' [son bulan] oldu.

Ankara: 5 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan bildirildiğine göre Lloyd George İrlanda Reis-i cumhuru Dovalera'na verdiği cevapta Büyük Britanya'nın âdil-âne teklifâtın hepsi yapıldığını söylemiştir. Bununla siyasi ve iktisadi hususâtın tamamen ayrılmasının imkân haricinde olduğunu bildirmiş Dovalera ile refikâsına tayin edilecek bir mahalde tekrar müzâkere hazır olduğunu beyan etmiştir.

Hindistan'daki İhtilâllerin Sebebi

İngilizlerin Türkiye ve hilâfete karşı siyaseti bu iğtişâşlara sebep olmuştur. Daha bu bir başlangıç

Ankara: 4 – (A.A) Ekodopari Gazetesi Hindistan'daki yeni iğtişâşlardan bahsederken diyor ki: Bu ihtilâl İngiltere'nin Türkiye ve hilâfete karşı takip eylediği siyaset neticesidir. Bu siyaset devam ederse bu ihtilâller bir mukaddeme mahiyetini hâiz olacaktır. İleride tahaddüs [ortaya çıkma] vakâyi' işin ehemmiyet ve zihniyetini hâlâ istemeyenleri fecâatle karışık hayretlere sevk edeceklerdir.

Sebepler Dini ve Siyasi İmiş

Ankara: 5 – (Anadolu Ajansı) İngiliz gazeteleri Hind isyanının dini ve siyasi esbâbdan husule geldiğini yazıyorlar. (6 Eylül 1921 – 1. nüsha)

Fransız Alman Münasebâtı

Ankara: 9 – (Anadolu Ajansı) Fransa'nın Berlin'deki sefiri ile Başvekil arasında uzun bir mülâkât vuku bulmuştur. Paris'ten bildirildiğine göre bu mülâkât Fransa Almanya münâsebât-ı siyasiyesinin iâdeten [geri çevrilmek üzere] tesisi maksadıyla icra edilmiştir.

Fas'ta İspanyol Hezimetleri

Ankara: (Anadolu Ajansı) Cebeli Tarık'tan gelen habere nazaran Fas'taki İspanyol hezimetleri tevâlî [sürme] etmektedir.

Avusturya'da İsyân

Ankara: (Anadolu Ajansı) İzmir matbuâtı Viyana'dan haber alıyorlar. Triyanon Muâhede'sinin tatbikine başlanmadan Avusturya'nın muhalif şehirlerinde

mükellefiyyet taraftarları isyan etmişlerdir. Macar ve Avusturya kıtaâtı arasında kanlı müsâdemeler [çarpışma] oluyor.

İrlanda'da Müsâdemât Tekrar Başladı

Ankara: 9 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan bildiriliyor: İrlanda'nın Belfast şehrinde Sion Katırlar ile İngiliz kıtaâtı arasında yeniden müsâdemât başlamıştır. Altmış kadar telefât vardır.

Yukarı Silezya'da İğtişâş

Ankara: 8 - (Anadolu Ajansı) Londra'dan yazıldığına nazaran Yukarı Silezya'da yeniden iğtişâş [karışıklık] zuhûr etmiştir.

Bosnalılar Sırlara Hücum Ediyor

Ankara: 9 – (Anadolu Ajansı) Roma'dan bildiriliyor: Bosna Hersek'in birçok şehirlerinde ahali Sırp kıtaâtına hücum etmişlerdir. Sırlılar aleyhine yapılan bu hareket günden güne genişlemekte ve şiddetlenmektedir.

Ankara: 9 – (Anadolu Ajansı) Bosna Hersek'te kargaşalıkların devam etmekte olduğu Bükreş'ten bildiriliyor.

Şimal-i Epir Arnavutluk'a Verilecek

Ankara: Oyesrever Gazetesi Şimal-i Epir komisyonunun bu kıt'anın Arnavutluk'a iadesini tavsiye etmeye karar verdiğini teyiden istihbâr ediyor. Bu karar İngiltere'nin hatt-ı hareketini [davranma yolu] tebdil etmesinden münbaistir.

Fransız Gazetelerinin Mütâlaati

Ankara: 10 – (Anadolu Ajansı) Düşman taarruzu kırılmadan evvel şark muhârebâtı hakkında Fransız matbuâtında yürütülen mütâlaât ve tahminât tamamıyla lehimizdedir. Tan gazetesi neşr eylediği askeri bir makalede vaziyeti dur-endişâne mütâlaa ederek atideki satırları yazıyor:

Yunanlılar bütün kuvvetleriyle cephede belâ-i inkıtâ' yaptıkları şiddetli hücumlar neticesinde ancak birkaç siper ve mevzi işgal edebilmişlerdir. Bu da harbin netice-i askeriyyesi üzerine tesir yapacak mahiyette değildir.

Sakarya Muhârebelerinin emsalsiz bir şiddet ve ordumuz tarafından şayan-ı hayret kahramanlıklarla devam etmesi şark sulhunun ancak Yunan zaferiyle tesis edileceğini ilan edip İngiliz matbuâtına bile tebdil-i lisan ettirmiştir. Londra'da çıkan Morning Post Gazetesi şark Alsas Loren'i unvanlı baş makalesinde Türk ordusunun

Sakarya önünde Yunan taarruzunu tevkif eden şiddetli mukavemetlerinden bahsederek diyor ki: Yunanlılar şu müthiş mukavemete rağmen Ankara'ya gitmeye muvaffak olsalar bile muharebe asıl neticelenmeyecek fakat Yunanlılar mağlup olursa Balkanlar derhal karışacaktır. Times Gazetesi son taarruzları yakından takip eden salâhiyet-dâr bir Yunan erkân-ı harbinin Mustafa Kemal Paşa'nın her planı askerlik nokta-i nazarından bir şaheserdir. Dediğini yazmakta ve Türk mukavemetinin şiddet ve hamiyetten bahs eylemektedir. İtalya matbûâtı da Yunan taarruzunun akamete [sonuçsuzluk] neticeleneceğine kani olmaya başlamışlardır. Corriere della Sera Gazetesi Türklerin Sakarya'dan itibaren Ankara ve havalisini suret-i mahsusada tahkim etmiş olduklarını beyan ile ordumuzun kuvvetli toplara ve mebzûl [çok] ihtiyat ve kıtaâtına malik bulunduğunu ve Yunanlıların haftalardan beri bütün kuvvetleriyle yaptıkları şiddetli hücumlara rağmen Anadolu vaziyetinde bir tebdil olmadığını yazıyor. (11 Eylül 1921 – 1. nüsha)

Afgan Sefiri Hazretlerinin Tebrikleri

Ankara: (Anadolu Ajansı) Şehrimiz Afgan Sefiri Sultan Ahmed Han hazretleri ordumuzun Sakarya muzafferiyeti dolayısıyla Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine atideki telgrafnameyi göndermişlerdir: Elhamdülillah ki muhterem başkumandan hazretleri ve diğer kumandan heyet-i aliyesinin hüsn-ü idareleri zâbitân ve asker-i islamiyyenin kahramane fedakarlıklarıyla Sakarya Muharebesi İslam ordusunun fetih ve zaferiyle neticelendi. Türkiye Büyük Millet Meclisi ordusu bu zaferinin tabiatıyla her hususta Türkiye'ye alakadar olan Müslümanların kalplerini nur-i sürûr ile münevver etti. Sefâretimiz Türkiye ordusunun iş bu fetih ve zaferi münasebetiyle gerek başkumandan hazretlerine gerek diğer kumanda heyet-i aza-i muhteremesine tebrikât-ı samimânesini takdim eder ve Cenab-ı Hak'ın avn [yardım] ve inâyetinden Türkiye ordusu muzafferiyatının tevalisini rica ve niyaz eylerim.

Gonaris'in Beyânâtı

Taarruz etmemeleri kuvvetsizlikten değil askerlerine istirahat ettirmek için verdikleri karar neticesi imiş, fakat acaba kahraman ordumuzun önünde kaçarken palikaryalar istirahat edebiliyor mu?

Ankara: 12 – (Anadolu Ajansı) Patris Gazetesi 10 Eylül sene 337 tarihli nüshasında Başvekil Gonaris'in cepheden avdet eden Harbiye Müsteşarı Steraniyos ile

görüştükten sonra gazetecilere beyanat-ı “atide bulunduğu yazıyor: Ordunun taarruzundan bir hafta evvelki şiddetten eser kalmamış ise de bu hal kuvvetsizliğimizden değil harbi idare eden kumandanların verdiği karardan ileri geliyor. Günlerce meşâkk [zahmetler] ve mezâhimden [eziyetler] sonra askerlerin biraz istirahat etmeleri lazımdır. Ordumuzun kabiliyet-i taarruziyyesi bakidir. Bi-t-tab [tabiatıyla] her harbin hall-i tevakkufu ve tezelzülâtı [sarsılmalar] vardır. Fakat hiçbir vakit harekât-ı askeriyenin tevakkufu ciheti aklıma gelmemiştir. Sabırsızlık gösteren bazı mahâfilin işââtına [duyurmalar] aldanmamalıdır. Gonaris’in bu endişeli beyanâtı Yunan ordusunun mağlubiyetinden evvel vuku bulmuştur. General Steraniyos ise gazetecilerin suallerine cevap vermekten istinkâf [kabul etmeme] etmiştir.

Müdahale İçin Toplanmışlar

Türk ordusunun muzafferiyetini duyar duymaz Avrupalılar yine müdahale için Londra’da toplanıyorlar. Acaba Yunanlılar maazallah bir muvaffakiyet kazansalardı bu kadar acele edecekler miydi?

Ankara: 12 – (Anadolu Ajansı) Roma’dan bildiriliyor: Türkiye Yunan meselesine ait tavassut ve müdahale şeklini kat’i surette kararlaştırmak üzere müttefikler eylülün on beşinde (dün) Londra’da toplanacaklardır.

Fransa İtalya’ya Yardım Edecek

Ankara: 14 – (Anadolu Ajansı) Tribuna Gazetesi Fransız Başvekili ve Hâriciye Nâzırı Mösyö Briyan’ın Arnavutluk mesâilinde İtalya’ya muâvenet [yardım] va’d eylediğini istihbâr ediyor. (19 Eylül 1921 – 2. nüsha)

Şimdi de Müdahale İstiyorlar

Bazı Yunan ricâli müdahale için Cemiyet-i Akvâm’a yalvarıyor.

Paris: 20 – (Anadolu Ajansı) Mevsûk menâbi’den alınan malumata göre bazı Yunan ricâli Türk Yunan ihtilâfına Cemiyet-i Akvâm’ın müdahalesini davet etmek için teşebbüsâtta bulunmuşlardır. İngiliz matbûâtı Cemiyet-i Akvâm’ın bu meseleye müdahale etmesi ile müzâkerâta başlanmak hususunun pek gecikmeyeceğini zannediyor.

Ankara’ya Gitmeyi Zaten İstemiyorlarmış

Ankara: 21 – (Anadolu Ajansı) Londra’daki Yunan sefiri bir gazeteciye Yunan ordusunun hiçbir vakit Ankara’ya kadar gitmek fikrini beslemediğini beyân etmiştir.

Bu haberi neşr eden Havas Ajansı Yunan Harbiye Nâzırı Theodokis'in (Fosişe Cayltug) Gazetesi muhabirine vuku bulan beyânâtını hatırlatarak iki beyânât arasındaki tezada işaret etmektedir.

Emir Faysal Hakkında

Irak tahtına kuûd [oturma] eden Faysal hakkında Times gazetesinin mühim bir makalesi

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) Faysal'ın Irak tahtına ik'âd [tahta oturtma] dolayısıyla İngiliz ricâl-i siyasiyyesinden biri Times gazetesiyile mühim bir makale neşr etmiştir. Bu makalede Faysal'ın intihâbı şiddetle tenkid olunarak mütâlaât-ı atıye serd edilmektedir: Faysal Iraklılardan en küçük bir rû-yi kabul [kabul görme] bile görmemiştir. Emire karşı yapılan merasim istikbaliyyenin sönüklüğü bu müddeâmızı [iddia olunan şey] isbat eder. Binaen aleyh müstemlekât nazırı Churchill'in bu siyaseti faideden hâlî ve akim [neticesiz] bir siyasettir. Bu nasıl hükümdardır ki Araplar nezdinde asıl haysiyet-i şahsiyyesi olmadığından yalnız Büyük Britanya'nın nüfuz ve altınlarından istimdâd [yardım isteme] eğliyor. Bu nasıl emirdir ki el'ân [şimdiki] biraderi Emir Abdullah'ın Ürdün Nehri'nin kısm-ı alyâsında [yüksek yer] macera peşinde koşup durması İngiltere ile Fransa arasında nifak ve şikakın temadisini İngiltere'nin müsâlih-i siyasine tevâfuk [uygun gelme] edermi. Sonra Emir Faysal'ın Churchill tarafından intihâbı öyle bir akde mühimmedir ki bu akdeyi ancak kılıç ile ateş halledecektir. Çünkü intihâbta ahalinin arzu ve rızası nazar-ı itabâra alınmamıştır. Ez-cümle El-cezire ve Arabistan'da sahib-i nüfuz ve ekseriyet olan Vahabiler ve Şiiler kat'iyen ne Faysal'dan ne babasından memnundurlar. Hülâsa Churchill'in sakim [yanlış] siyaseti müstakbelde büyük bir karışıklığı ihzârdan başka bir şeye yaramayacaktır. (22 Eylül 1921 – 1. nüsha)

Fransa – Almanya

Fransızlar arazi-i meşguleyi tahliye ediyorlar.

Ankara: 24 – (Anadolu Ajansı) Roma'dan bildiriliyor: Berlin'den işâr olunduğuna nazaran Fransa hükümeti Alman hükümetine resmen tebligatta bulunarak arazi-i meşguliyedeki Fransız kıtaâtının geri alınacağını bildirmiştir. Tahliyeye başlanmış ve bir hafta zarfında ikmale takarrür [tamamlamayı kararlaştırma] etmiştir.

Bulgar – Rumen Münâsebâtı

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) Romanya matbûâtı Bulgar Başvekili İstanbulski'nin tayininde Bükreş'e geleceğini Romanya ile Bulgaristan arasında menâzi'ziyye-i mesâil [niza görülen arazilerin meselesi] hakkında Rumen ricâli ile görüşeceğini yazıyorlar. (25 Eylül 1921 – 1. nüsha)

Fransız Matbûâtının Fikirleri

Yunan'ın müthiş zayiâtı – Tan ne diyor? – Türkleri hakiki zaferi

Ankara: 28 – (Anadolu Ajansı) Paris matbûâtı Sakarya'nın beri tarafında cereyân eden muhârebenin Yunan ordusu için gerek asker gerek levâzım-ı harbiyye hususunda pek ağır zayiâta mal olduğunu beyân etmektedirler.

Tan gazetesi muhârebelerin muhâsamât-ı tatil için itilâf peyda edemedikleri takdirde Sakarya'daki gibi büyük muharebelerin kıştan sonra başlayabileceğini zannediyor. İnternacional gazetesi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin beyân-nâmesini derc ederek Türklerin Yunan ordusuna karşı hakiki muzafferiyet ibrâz [meydana çıkarma] etmiş olduğunu yazmaktadır.

Avrupa Hakikâti Anlamaya Başlıyor

İngiliz gazeteleri bile artık Yunanlıların silahla bir iş beceremeyeceğine kani'

Ankara: 28 – (Anadolu Ajansı) Bütün Avrupa matbuâtı Yunanlıların Sakarya'da mağlup olduklarına tamamıyla kani' [inanmış] olmuş ve Yunanlıların propagandaları tesirsiz kalmıştır. İngiliz gazeteleri Yunanlıların artık silah kuvvetiyle davalarını kabul ettirebilmelerine imkân kalmadığını yazmakta ve İngiltere hükümetine sarîh [açık] bir meslek [yol] takip etmesini tavsiye etmektedirler. Daily Ekspres Gazetesi Yunanlıların Ankara'yı işgale muvaffak olamadıklarından bahisle diyor ki Türkler adetçe techîzâtça ve her hususta fâik düşman karşısında bulundu. Türk muzafferiyeti şecâat [yüreklilik] ve besâlet [kahramanlık] hakikiyle ve mükemmel kumanda sayesinde ihrâz [kazanma] olunmuştur. Yine İngiliz matbuâtından Morning Post Büyük Britanya İslam âleminin hissiyâtını nazar-ı dikkate almalıdır. İzmir'in Türkiye'ye iadesi için Mustafa Kemal Paşa'nın serd ettiği meddeyât [iddialar] muhikkidir [haklı] diyor.

Tavassut Dileniyorlar

Ankara: 28 – (Anadolu Ajansı) İkdam gazetesinin istihbârâtına nazaran Yunanlılar hemen ve mutlaka bir tavassut istemektedirler. Ve Cemiyet-i Akvâm'ın müdahalesinden ümit-vâr görülmektedirler.

Ankara: 28 – (Anadolu Ajansı) Paris'te münteşir Deba gazetesi diyor ki: Yunan hükümeti Türk Yunan muhâsamâtına müdahalesini istihsâl [meydana getirme] için Cemiyet-i Akvâm'a Lord sesiyle müracaat etmişlerdir. Bu haber İngiliz mahâfil-i resmiyesinde mûcib-i hayret görülmemiştir. Cemiyet yalnız Türkiye Akvâm'a dâhil olmadığı için bir tavassut [ara buluculuk] mümkün olsa bile müşkülata tesadüf edeceği taktir olunmaktadır. Kral Konstantin şimdi Sevr Muâhedesi'nin tekrar tedkikinden muhassıl [meydana getiren] edecek vaziyeti kabule mecburdur.

“Times”in Ah ve Vahı

Bu hazin sonbahar günlerinde Yunanlıların nerelere kadar çekilecekleri belli değil- Yunan ordusu o kadar büyük zâyîâtan sonra artık kralını ta'ziz [kutlu kılma] edemeyecek – Sakarya zaferi şarkın her tarafında Mustafa Kemal Paşa'nın nüfuzunu artırdı.

14 Eylül tarihli Times Gazetesi'nin “Yunanistan ve Türkiye” ser-levhalı [başlıklı] makalesinden:

Yunanlılar Ankara'ya girmeleri sûret-i kat'iyede muvaffakiyetsizliğe mecbur oldu. Şimdi garba doğru ricât ediyorlar. Bir aralık Yunanlılar hedeflerine pek ziyade yaklaşmışlar, Ankara'ya otuz mil kadar takarrüb [yaklaşma] etmişlerdi. Çal Dağı'nı ele geçirdikten sonra Ankara'yı zapt edeceklerine artık şüphe kalmamış hatta bu şehrin zabtı havadisi bile işâa [herkese duyurma] edilmişti. Fakat Türklerin şimendifer hattının şimalindeki şiddetli mukavemetleri Yunan kumandanlığının bütün mesâisini kesr [kıрма] etti. Şıkar [ganimet] hemen el ile yakalanacak raddeye gelmişken yine kaçtı! Yunanlılar sekiz bin kişi zâyî' ettikten sonra ricata mecbur oldular. Bu hazin sonbahar günlerinde, Yunanlıların nereye kadar döneceklerini bilmiyoruz!

Bu hal şarkın her tarafında Mustafa Kemal'in nüfûzunu takviye edecektir. Yunan inhizâmının Kral Konstantin'in mevkiî üzerine irâs [sebebe olma] edeceği tesiri takdir etmek müşküldür. (29 Eylül 1921 – 1. ve 2. nüsha)

II.10. 1337 (1921) Yılı Ekim Ayı Haberleri

Yunan Sulh İçin İngiltere'ye Yalvarıyor

İngiltere şark meselesinin halli için teşrîn-i evvelin [ekim ayı] ilk haftasında konferans toplamayı tasarlıyorlar.

Ankara: (Anadolu Ajansı) 27 –Paris'te çıkan Deba Gazetesi yazıyor: Londra'dan bildirildiğine göre İngiltere hükümeti şark meselesinin tedkikiyle iştigal etmek üzere teşrîn-i evvelin ilk haftasında Meclis-i Âliye'nin ictimâtı Fransa ve İtalya'ya teklif tasavvurunda bulunmaktadır. İngiltere hükümeti Yunan hükümetinin mazarrane teşebbüsleri neticesi olarak bu hatt-ı hareketi ihtiyâr [seçme] etmiştir. Ankara hükümeti ile doğrudan doğruya bir itilâf akdini imkân dâhilinde görmeyen Yunan hükümeti İngiltere'ye ekîden [kesin olarak] müracaat ederek şark meselesinin Meclis-i Âli tarafından halli ve fasl [neticelendirme] edilmesini rica etmiştir. Paris salâhiyyet-dâr mahâfilinde bu haber henüz teyid etmemiştir. Diğer taraftan Gonaris müttetiklerin Yunan hükümetinin sulh hakkındaki nokta-i nazarını [görüş]öğrenmek istedikleri haberini tekzib etmiştir.

Atina'da Sulh Faaliyeti

Harbi yapamayan Yunanlılar sulhu yapmaya çalışıyorlar.

Ankara: 30 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan İzmir'e bildirildiğine göre Türk – Yunan ihtilâfının sulhen tesviyesi için Atina'da hummalı bir faaliyet hükm-fermâdır. Mahâfil-i resmiyyenin tekzibât-ı mükerreresine [tekrarlanmış yalanlamalar] rağmen bir Yunan heyetinin Avrupa'ya gideceği, Başvekil Gonaris'le İngiliz sefiri Gazano ilk süferâ-i sâire ile yaptığı mülâkât ve müzâkerâtın hep sulh maksadına müstenid olduğu bildirilmektedir. (2 Teşrîn-i Evvel 1921 – 1. nüsha)

Konstantin'in Beyân-nâmesi

Mağlup kral Atina'ya varınca beyanname neşr edecek.

Ankara: 30 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildiriliyor: Kral Konstantin perşembe günü Mudanya'dan hareketle Atina'ya avdet edecektir. Atina'ya muvasalâtını müteakip riyâsetinde bir meclis-i nezâr akdedeceğini ve Yunan milletine hitaben bir beyanname neşr olunacağı haber veriliyor.

Sırp lar da İ Ő e Karı Ő ıyor

Sırp etelerinin Yunan arazisine tecavüzleri

Ankara: 1 – (Anadolu Ajansı) Sırbistan hükümetinin Makedonya’da icrâ-i faaliyyet etmek üzere teşkil eden çetelere vâsi’ mikyâsta muavenette bulunduğu Atina’dan bildirilmektedir.

Makedonya İçin

Cenevre’de ictima’ eden Türk, Arnavut ve Bulgar mebuslarından mürekkeb heyet-i mebusa Cemiyet-i Akvâm’a Makedonya’nın muhtariyyeti için bir muhtıra veriyor.

Ankara: 27 – (Anadolu Ajansı) Bulgar matbûâtının verdiği malumâta göre Cenevre’de Türk, Arnavut, Eflak ve Bulgar mebuslarından mürekkeb olarak in’ikad [toplanma] eden kongrede Makedonya’nın muhtariyyet idaresi hakkında ittihâz olunan mukarrerât-ı muhtıra ile Cemiyet-i Akvâm riyâsetine tebliğ edilmiştir. Muhtırada Makedonya’nın İsviçre şeklinde demokratik bir idare-i malikiyyeye tabi ve Cemiyet-i Akvâm’ın himayesi altında müstakil bir devlet olması ile Balkan devletleri beynindeki ihtilâfların hal ve fasl olunacağı beyan edilerek Romanya, Arnavutluk, Bulgaristan ve Türkiye’ye firar etmiş Makedonyalıların me’vâ-i kadimlerine [eski yurtlarına] avdetlerinin temini talep olunmuştur.

Yunanlılar Arasında İhtilâf

Gonaris’in mevkii sarsılıyor – Başvekil nâmzetleri

Ankara: 1 – (Anadolu Ajansı) Proüdos Gazetesi’nin istihbârâtına nazaran Atina’da herkes kabinenin tasfiyeye uğramak üzere olduğu hakkındaki Őâyiaların tahkikine muntazırdır. Hükümet erkânıyla hall-i ihtilâfta bulunan Harbiye Nâzırı Teokis kabine teşkil edemediği taktirde eski başvekillerden Zasimis Dimitra Kopolos Kaloyeropolos ve İzmir vali-i umûmiyyesi Estiradis’in re’s-i kâre [devleti idare mevki] geçmek ihtimalleri mevcut olduğunu söylemektedir. Teotokis’in nokta-i nazarı kralın tasvibine arz edilecektir. Kral Teotokis’in mütâlaasına taraftar görüldüğu cihetle Gonaris hükümetinin istifası kuvvetle muhtemeldir.

Yunan Gazetelerinin Feryadı

Hükümet harpte muvaffak olamadı - Sulh fırsatını kaçırmamalı – Aksi takdirde hükümette Yunanistan’la beraber harap olacaktır.

Ankara: 1 – (Anadolu Ajansı) Atina’da münteşir Rizospastis bir makalesinde diyor ki: Hükümet harp metodu kullandı. Muvaffak olamadı. Şimdi sulh için nasıl bir usul takip edecek. Hükümet için kendi kendini yoklamak zamanı geldi. Bu fırsatı kaçırmamalıdır. Sonra pek geç kalınır. Aksi takdirde hükümet Yunanistan’la beraber kurtulmak değil Yunanistan’la beraber harap olacaktır. (3 Teşrîn-i Evvel 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Sulh Yolunu Araştırıyorlar

İngiltere hükümetine şerâit-i sulhiyelerini bildirmişler.

Ankara: (Anadolu Ajansı) Londra’dan bildiriliyor: Morning Post Gazetesi’nin temin ettiğine göre Yunan hükümeti sulh akdi için razı bulunduğu şerâiti şimdiden İngiltere hükümetine tebliğ etmiştir.

Papa’da Tavassut Edecekmiş!

Ankara: 2 – (Anadolu Ajansı) Roma’da münteşir Epoka gazetesi Papa’nın müttefik devletlere müracaatla Türk – Yunan ihtilâfına müdahale etmek üzere tavassutlarını talep edeceğini yazıyor.

Sakarya’dan Londra’ya

Ankara: 2 – (Anadolu Ajansı) Atina’dan Proüdos Gazetesi’ne bildirildiğine göre Yunan Başvekili Gonaris Hâriciye Nâzırı Baltacis sulh meselesi için teşrîn-i evvel bidâyetinde Londra’ya gideceklermiş.

Kendi İtirafı

Estanpa gazetesi bu meşhur Ankara taarruz planının neden dolayı akamete uğradığını soruyor.

Ankara: 2 - (Anadolu Ajansı) Estanpa Gazetesi diyor ki hükümet muhtelif vesâitle vâki’ olan tebligatta taarruz gayesinin Ankara olduğunu ve çünkü Ankara işgali ve Türk ordusunun üss-ül-hareke [askeri hareketin başlangıcına esas olan yer] ve iâşeleri tahrip edilmedikçe harbin bitmeyeceğini ilan eylemekte idi. Siyasi ve askeri gayeleri bu esasa istinad eden plan hükümetçi gazeteler tarafından alkışlanıyordu. Başta kral olduğu halde kumandanımız muvaffakiyetinden bahsedebiliyorlardı. Hâlbuki taarruz birden bire durdu. Bütün askerinin istirahat ve boşluklarını doldurmak ihtiyacına atfen tefsir eden salâhiyet-dâr mahâfilin beyanatını en evvel hükümet taraftarı gazeteleri tekzibe kalkıştılar. Hükümet sükût ediyor. Şu

halde sebab-i hakiki nedir siyasi ve askeri gayeleri istihdâf [amaç edinme] eden bu meşhur Ankara taarruz planı hangi sebeplerle terk edilmiştir. Bu milletten saklanacak bir sır olamaz. Barbar memleketlerdeki ahali bile bu vaziyette bulunsa hakikati söyletmek için hükümetlerini tazyik ederler.

Times'in Bir Makalesi

Şark sulhunu tesis edebilecek suret-i hal Sakarya Muharebesi'yle hâsıl olmamıştır. Bu suret-i hali Paris ve Londra'da taharrî [araştırma] eylemelidir.

Ankara: 2 – (Anadolu Ajansı) “Times” Gazetesi bir makalesinde diyor ki: “Mustafa Kemal Paşa Yunanlıların sa'y [emek] ve gayretlerini tamamıyla akim bırakmıştır. Kral Konstantin'in ordusu Sakarya Nehri'nde on sekiz bin kişi gaib ederek çekilmeye mecbur kalmıştır. Bu suretle muharebe Yunanlıların ricâtıyla nihayet bulmuş Anadolu'da Türk ve muzafferiyeti tahakkuk etmiştir. Türk ordusu kış esnasında tensik [düzenleme] ve takviye edilebilecektir. Müttefiklerin iştigal [meşgul olma] edecekleri mesâil bundan ibarettir. Artık şarkta şimdiye kadar takip edilen hatt-ı harekete nihayet verilecek ve muhariblerin vâsıl olmadıkları sûret-i hal müttefikler tarafından ihzâr edilecektir. Mademki şark sulhunu tesis edebilecek bir suret-i hal Sakarya Muharebesi'yle hâsıl olmamıştır. Paris ve Londra'da taharrî [araştırma] edilmelidir. İtilâf hükümetleri Yunanlıların iktihâma [saldırma] muktedir olmadıkları müşkil bir meselenin hallini der-uhde [üstüne alma] için daha fazla icraat ve cesaret göstermelidir.” (4 Teşrîn-i Evvel 1921 – 1. nüsha)

Gonaris İstifa mı Etti?

Esteriyadis'in kabineyi teşkil ettiği musirren [ısrar ederek] söyleniyor.

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Provüdos Gazetesi'nin aldığı malumâta nazaran Yunanistan'da vaziyet vâhim olmakta ber-devâmdır. Gonaris'in istifaya mecbur olduğuna ve İzmir Komiseri Esteriyadis'in kabine teşkilini der-uhde ettiğine dair musirr [ısrar eden] şâyialar vardır.

Yeni Bir Komisyon

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Cemiyet-i Akvâm nezdindeki Yunan murahhasından Paris'ten İstanbul Rum Patrikhanesi'ne çekilen bir telgrafta Cemiyet-i Akvâm tarafından İstanbul'da Rum ve Ermeni Patrikhanelerinin de iştirak edeceği bir komisyon teşkil olunacağı bildirilmektedir.

Atina'nın Sulh Temennileri

Atina'dan müttefiklerin Anadolu meselesini halletmek üzere tedkikata başlayacağı ve Yunan murahhaslarının bu günlerde Londra'ya gideceği bildiriliyor.

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildiriliyor. Meclis-i Âli'nin ictimainden evvel Anadolu meselesinin müttefikler tarafından müzâkere ve tedkik edileceği teyid edilmektedir. Hükümet mahâfilinden temin edildiğine göre bu tedkikat ve müzâkerât esnasında muhâribler dahi Londra'ya davet edilerek ictimai olunacaktır. Yunanistan'ın teklifâtını bu günlerde azimet edecek [gidecek] olan Gonaris ve Baltacis hâmil [götüren] olacaklardır.

İngiliz Matbuâtı Yunanistan Makul Sulha Yanaşmazsa İngiltere'nin Türkiye ile Münferid Sulh Yapması Lazım Geldiğini Yazıyorlar

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Vakıf Gazetesi istihbâr ediyor. Aldığımız mevsûk malumata göre İngiltere hükümeti son zamanlarda şark meselesi ile ciddi sûrette iştigale başlamıştır. Şarkta bugünkü keşmekeşin devamı bütün Avrupa sulh ü sükûnunu ihlal edecek mahiyette olduğu anlaşıldığından İngiliz mahâfili bir an evvel sulh ve müsâlemetin tesisini arzu etmektedir. Bu maksatla Sevr Muâhedesi'nde esaslı tadilât icrâsı fikri kabul edilmeye başlamıştır. İngiliz gazetelerinin ekserisi bu mealde neşriyatta bulunmaktadır. Yunanistan bâlâ-pervâz [yüksekten uçan] metâlibâtında ısrar ettiği ve makul sulha yanaşmadığı takdirde apleb-i ihtimâl [büyük bir ihtimal] kendi başına bırakılacak ve Türkiye ile ayrıca sulh akdi tarikini ihtiyâr [seçme] edebilecektir. (5 Teşrîn-i Evvel 1921 – 1. nüsha)

Bulgar Matbuâtının Mütâlaâtı

Yunanlılar Anadolu harbinden kurtulmak istiyorlarsa İzmir ve Trakya'dan sûret-i kat'iyede feragat etmelidirler.

Ankara: 7 – (Anadolu Ajansı) Bulgar gazeteleri Türk ordusunun Sakarya'da ihrâz [kazanma] ettiği muzafferiyet hakkında mufassal [uzun uzadıya anlatılan] makaleler neşr etmekte devam ediyorlar. Ümerâ ve zabitânın mürevvic [propagasını yapan] efkârı olan Narodna Operati gazetesi Sakarya Muhârebesi münasebetiyle neşr ettiği bir makalede diyor ki geçen temmuz evâsıtında [orta günler] Eskişehir garbında vuku bulan muhârebâtın sevk-ül-ceyş [strateji] nokta-i nazarından hiçbir ehemmiyeti haiz olmadığı ve bu muharebelerin Türk düm-

dârlarıyla [ordunun arkasındaki kuvvet] Yunanlılar beyinde vuku bulduğu bu gün tamamen tahakkuk [gerçekliği anlaşılma] etmiştir. Yunanlılar Kütahya havalisinde ciddi bir mukavemet görmediklerinden muayyen bir plan dâhilinde tahliye olunan Eskişehir'e dâhil olmuşlardı. Konstantin'in icra ettiği tensikât-i askeriyeden [askeri düzenlemeler] sonra harbin on beş günde hitâm bulacağını ilan eden Yunanlılar Sakarya'da uğradıkları hezimet-i müthişe üzerine aldattıklarını anladılar. Şimdi Yunanistan için ihtiyâr edilecek iki hatt-ı hareket vardır. Ya bir kış muhârebesinin her türlü meşâkk [zahmetler] ve mehâliki [tehlikeli işler] nazar-ı dikkate alarak harbe devam etmek yahut da Türkler tarafından kabul edilmesi mümkün olmayan meddeyâtından [iddialar] sarf-ı nazar ederek akd-i sulha razı ve taleb olmaktır. Den gazetesi Anadolu harbi ser-levhalı makalesinde hulâsaten [kısaca] ber-vech-i âfî beyân-ı mütâlaât etmektedir. Artık anlaşıldı ki fırka mücâdelâtından usanmış iktisâdiyyât itibariyle harap olmuş olan Yunanistan Anadolu meselesini kuvvetle hall ve fasl [neticelendirme] edemeyecektir. Yunanlılar Anadolu harbinden süratle sıyrılıp kurtulmak istiyorlarsa İzmir ve Trakya'dan sûret-i kat'iyede [kesinlikle] ferâgat etmelidirler. (9 Teşrîn-i Evvel 1921 – 2. nüsha)

Sakarya Hezimet-i İngiltere'nin Hezimetidir

Türk zaferi ise bütün şarkın yüksek bir muvaffakiyettir.

Ankara: 9 – (Anadolu Ajansı) Paris'te münteşir "Omanite" Gazetesi son nüshalarında Pollosi imzası altında bir makale neşr etmiştir. Bu makalede diyor ki: "Türk – Yunan mücadelesinde İngiltere'nin tavrı ve vaziyeti gayet mühim ve vasi'dir. Konstantin'i fikr-i zafere teşvik ve tahrik eden İngiltere'dir. İngiltere İslam kıyamına karşı Konstantin'i şayan-ı itimad bir âdem ve askerini de İngiltere'nin Anadolu'daki kuvâ-yi meslahası addediyordu.

Bir taraftan Moskova ile anlaşmış olan Ankara hükümeti diğer taraftan Bolşevizm cereyânı, Londra kabinesi için maddi ve mâhuf [tehlikeli] düşman idi. Lloyd George'la Curzon'a göre Ankara'dakilerin sukûtu lazımdı. Bu suretle İngiltere İstanbul'da bi-z-zât Anadolu'da Yunan ordusu ile hâkim vaziyette kalacak ve bütün şarkı tahakkümü altına geçirecekti. Şimdi bu projeler tamamen suya düştü. Yunanlıların Sakarya'da uğradıkları hezimet başlı başına bir İngiltere hezimetidir.

Türk zaferi ise bütün şarkın yüksek bir muvaffakiyeti olarak telakki olunabilir. (10 Teşrin-i Evvel 1921 – 2. nüsha)

Girit İsyanı

Ankara: 11 – (Anadolu Ajansı) Patris Gazetesi'nin verdiği malumâta nazaran Girit isyanı tevsi' etmiş ahalinin asi ve firarilere iltihâkı üzerine hâdd [keskin] bir devreye dâhil olmuştur. İsyanı teskin için Atina hükümeti Girit'e asker ve tahkik heyetleri i'zâm [gönderme] etmektedir.

Ankara: 11 – (Anadolu Ajansı) İzmir gazetelerinin istihbârâtına nazaran Cemiyet-i Akvâm'da Türkiye lehine büyük bir cereyân vardır. Bu bâbda bilhassa İran Fransa ve İtalya murahhasları sarf-ı mesâi etmektedirler.

İrlanda Meselesi

Lloyd George'un taht-ı riyâsetinde toplanan konferans Sion Katırlarla müzâkerâta devam ediyor.

Ankara: 14 – (Anadolu Ajansı) Londra'ya gelen İrlanda murahhaslarıyla Britanya hükümeti mümessilleri arasında müzâkerâta başlanmıştır.

Ankara: 14 – (Anadolu Ajansı) İrlanda ve İngiltere murahhasları arasında Londra'da akd olunan konferans Lloyd George'nin riyâsetinde olarak Daving Esterayn'da 11 teşrin-i evvel sabahı küşâd edilmiştir. Lloyd George kısa bir nutuk ile celseyi küşâd etmiş Sifantir heyet-i murahhasası namına Mösyö Kirankıt mukabelede bulunmuştur. Lloyd George konferansta takip olunacak usul ile ehemmiyetli dikkatin diğer mesâile yakinen müzâkeresi hakkında bazı teklifât der-miyân etmiş ve öğleden sonra vuku bulan ictimaide İrlanda murahhaslarını mezkûr teklifât hakkındaki nokta-i nazarlarını bildirmişlerdir. Konferans ikinci ictimaini dün akd edecekti. (15 Teşrin-i Evvel 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Venedik'te Bir İctima'

Macaristan ve Avusturya hükümetleri murahhaslarıyla İtalya'n murahhasları Venedik'te akd-i ictima' ettiler.

Ankara: 14 - (Anadolu Ajansı) Macaristan ve Avusturya hükümetleri murahhaslarının Venedik'te daire-i hükümete ictima' ettikleri ve İtalya Hâriciye Nâzırı Marki Della Torretta tarafından irâd olunan bir nutuktan sonra müzâkerâta başlandığı Roma'dan bildiriliyor.

Almanya ve Fransa İtilâfı

Ankara: 15 – Moskova telsizi tebliğ ediyor: Fransa ile Almanya arasında yeni bir itilâf akd olunmuştur. Bu itilâf mucibince Almanya dokuz ay zarfında Fransa'ya yüz yirmi dokuz bin ton sanâyi-i levâzımı itâsı ve 1926 senesinden itibaren beş sene zarfında elli sekiz milyon altın markı tediyesini der-uhte etmektedir.

Yukarı Silezya

Ankara: 15 – (Anadolu Ajansı) Cenevre'den bildirildiğine göre Cemiyet-i Akvâm Meclis'i Yukarı Silezya meselesini müzâkere ederek Almanya ile Lehistan'a tefrik [ayırma] edilmesi hakkında iktizâ eden menâtık [bölgeler] tesbit etmiştir. (16 Teşrîn-i Evvel 1921 – 1. nüsha)

İngiliz Sefir ile Mülâkatlar

Atina'da mütemâdiyen siyasi ve mühim mesâil görüşülüyor.

Ankara: 18 – (Anadolu Ajansı) İngiltere'nin Atina sefiri yeniden Hâriciye Nâzırı Baltacis'i ziyaret ve mûmâ-ileyhle [yukarı da anılan] uzun müddet mülâkât etmiştir. Mülakat esnasında Hâriciye Nezâreti Umûr-u Siyasiyye Müdürü davet edilerek bazı izahât-ı mühimme alınmış, bilahare başvekil Gonaris'te mülakata iştirak etmiştir. Sefirin müfârekatını müteakip meclis-i nezar fevkalade olarak ictimai ve geç vakte kadar müzâkerâta devam etmiş ise de mevzû-i müzâkerât hakkında gazete muhabirlerine hiçbir malumat verilmemiştir.

Briand Washington'a Gidiyor

Ankara: 18 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildirildiğine nazaran gayr-i muntazar [beklenmedik] bir mani' zuhûr etmezse Başvekil Briand'ın Washington Konferansı'nda Fransa'yı temsil edeceği tahakkuk etmiştir.

Gonaris Mevkiini Muhafaza Edecek

Ankara: 18 – (Anadolu Ajansı) İngiliz mahâfil-i siyasiyyesi kral tarafından himaye edilmekte olan Gonaris'in mevkiini muhafaza edeceğine kani' bulunmaktadır.

İtalya'nın Bir Notası

Ankara: 18 – (Anadolu Ajansı) İtalya hükümeti Roma'daki düvel-i müttefike süferâsına verdiği bir notada Sırbistan'ın konferans kararına adem-i itâatı [itâatsizlik] yüzünden Balkanlarda baş gösteren harp tehlikesine celb-i dikkat etmiştir.

Corriere Della Sera Mütâlaâtı

Türk milletine de kendi öz yurdunda sulh ve asayiş dairesinde yaşamak hakkı verilmelidir.

Ankara: 18 - (Anadolu Ajansı) Corriere della Sera Gazetesi şark hadisetinden bahis bir baş makalesinde diyor ki: Balkan harbi ile umûmi muharebeden sonra Türklerin elinde ancak kendilerine kafi gelecek kadar arazi kalmış ve şark meselesi tamamen bitmiştir. Asırlardan beri Avrupa ile Türkler arasında devam eden kanlı münâzaâta [çekişmeler] vesile olacak hiçbir sebep kalmadığından artık Türk milletine de kendi öz yurdunda sulh ve asayiş dairesinde yaşamak imkânı verilmelidir. (19 Teşrîn-i Evvel 1921 – 1. nüsha)

Atina'da Telaş ve Heyecân

Sulh hakkında devletlerden birisi Atina'ya bir proje vermiş, Yunan hükümeti de bu projeyi şayân-ı müzâkere bulmuş.

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildiriliyor: Bundan bir ay evvel Yunanistan'ın sulh hususundaki temâyülâtını [meyiller] anlamak maksadıyla devletlerden biri tarafından bir istimzâc [ne düşündüğünü öğrenme] yapılmıştı. Bundan birkaç gün evvel de yine aynı mesele hakkında hükümete bir proje tebliğ edilmiş ve bu proje meclis-i nezâr da iki defa müzâkere ve tedkik olunmuştur ve muhteviyâtı gizli tutulmakla beraber projenin bazı tavizât mukabilinde Yunanistan'a fedakarlıklar tahmîl [yükleme] etmekte ve maa-mâ-fih [bununla beraber] hükümetin bunu şayân-ı müzâkere bulduğu söyleniyor.

Viyana'da Telaş ve Heyecân

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) Kurun fiyatının tenzili [azaltma] ve Macar ihtilâlcilerinin Avusturya hudutlarındaki faaliyeti Viyana'da umûmi bir heyecân ve endişe tevlid etmektedir, hükümet efkâr-ı umûmiyyeyi teskin için her gün beyân-nâme neşrine mecbur kalmaktadır.

Avusturya Macar Müzâkerâtı

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) Avusturya ve Macar müzâkerâtının bir itilâfla neticelenmesi Washington matbûât ve mahâfilinde memnuniyetle telakki edilmiştir. Gazeteler bu müzâkerâta riyâset eden İtalya Hâriciye Nâzırı Della Torretta'nın itilâf perverliğini takdir ediyorlar.

Bulgarların Ruslara İânesi

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) Bulgaristan hükümeti Rus muhtacıyyetine iâne [para yardımı] olarak gönderilecek zahâirin kömürün rüsûmundan [gümrük vergileri] istisnasına karar vermiştir. Bulgaristan'ın her tarafında Rus fukarasına muâvenet için para erzak ve melbûsât [elbiseler] toplanmaktadır. Moskova'dan bildirildiğine göre Bulgar hükümeti berây-i teftiş [muayene için] yirmi bin nüfusun Bulgaristan'a duhûlüne [içeri girme] muvaffakiyyet eylediğini bildirmiştir.

Gonaris En Nihayet Gidiyor

Gonaris İngiltere'nin müdahalesini, Kral Kosti'nin tanınmasını ve Yunan'a ikrâzâtta bulunulmasını istirham edecek ise de İngiltere bu tekliflere muvaffakiyyet etmeyecektir.

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan bildiriliyor: Yunan maslahatgüzarı Başvekil Gonaris'in bu hafta zarfında Londra'ya geleceğini tebliğ etmiştir. Gonaris'in siyaseti doğrudan doğruya sulh meselesiyle münâsebet-dâr olmayıp mesâil-i muallakanın [sürüncemede kalmış meseleler] hall ve tesviyesini mümkün kılacak zemini ihzâr-ı talep edecektir. Maa-mâ-fih müdahale için der-miyân edeceği [ileri sürmek] şerâit şayan-ı kabul görülmeyecektir. Bundan mâ-adâ Kral Konstantin'in İngiltere tarafından tasdikini ve Yunanistan'a ikrazâtta bulunulmasını da istirham edecektir. Bu iki meselede de İngiltere hükümeti parlamento mahâfilinin nokta-i nazarını takip edeceklerdir ki o da adem-i muvaffakiyyetten ibarettir. Yunanistan'daki buhranın devamı takdirinde İngiltere şark meselesinin hall ve tesviyesi için tanzim edeceği projeyi müttefiklere bildirecektir.

Almanya'da Telaş ve Heyecân

Yukarı Silezya'nın kısmen Lehistan'a terki Almanya'da heyecânı bâdi olmuştur.

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) Moskova'dan bildiriliyor: Yukarı Silezya'nın kısmen Lehistan'a terk edileceği haberleri bütün Almanya'da büyük bir telaş ve heyecân tevlid etmiştir. Hükümetin istifası mümkündür. Sağ cenah fırkaları mevki-i iktidara arzu ettikleri gibi bir hükümet getirmek için vaziyetten istifadeye çalışmaktadırlar. Sol cenah matbûâtı Silezyasız Almanya'nın mevcut olamayacağı kanaatindedir. Vaziyet gayet gergindir. Silezya hakkındaki kararın ilanı günü idare-i

örfiyye [sıkıyönetim] ilan edilecektir. Müttefikin işgal ordusuna müteyakkız [uyanık bulunan] bulunması emir edilmiştir. (22 Teşrîn-i Evvel 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Yunan'ın Sulh Şartları

“İleri” gazetesinin istihbârına göre Gonaris'in Briand'a bi-l-vâsıta tebliğ ettiği sulh şerâiti hiçbir müzâkereye esas olmayacak derecede bâlâ-pervâz-ânedir.

Ankara: 22 (Anadolu Ajansı) teşrîn-i evvel tarihli İleri Gazetesi Yunanlıların teklif ettikleri mukaddemât-ı sulhiyye mahiyetinde olmak üzere der-miyân ettikleri teklif hakkında icrâ ettiğimiz tahkikata nazaran tekâlif-i mezkûrenin Gonaris tarafından bi-l-vâsıta Mösyö Briand'a bildirildiğine bâb-ı âli mahâfilince ittılâ [öğrenme] olmuştur. Mahâfil-i resmiyye bu şerâit dâhilinde Yunanlılar hiçbir müzâkere kabul edilmeyeceğini ancak Trakya ve İzmir'in Türkiye'ye iadesi halinde müzâkerât sulhiyyenin başlayabileceği fikrindedir.

Gonaris Paris'te

Sakarya mağlubiyetinden sonra Avrupa'ya gideceği daima işâa olunmakta olan Gonaris nihayet Paris'e vâsıl oldu.

Ankara: 22 - (Anadolu Ajansı) Avrupa'ya azîmet eden Yunan Başvekil Gonaris Hâriciye Nâzırını Baltacis ve maiyyetleri Paris'e vâsıl olmuş istasyonda Yunan maslahat-güzârı Mitagasas tarafından istikbâl edilmiş Fransız Hâriciye memurlarından bir zât ile Mösyö Briand tarafından gönderilen bir memurunda Yunan Başvekilini selamladığı Atina'dan bildiriliyor.

Şark Meselesi Yeni Bir Safhada

Gonaris'in Londra'ya gelmesi şark meselesinin sulhen tesviyesi için bir delil addolunabilirmiş.

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) 19 tarihiyle Londra'dan Amerikan Ajansı'na bildiriliyor: El-yevm şark meselesinin yeni bir safhaya dâhil olduğu ve bu safhanın siyasi bir mahiyeti haiz bulunduğu tahakkuk ediyor. Gonaris'le Baltacis'in Roma, Paris ve Londra'ya müteveccihen yola çıkmış olmaları Yunan hükümetinin ihtilâf hazırı nihayet sulhen tesviyeye talib bulunduğu bir delildir.

Girit'te İhtilâl

2000 kadar Yunan askeri firarileri Hanya şehrini muhâsara ediyorlar.

Ankara: 22 (Anadolu Ajansı) İstanbul'da çıkan Rumca gazetelerin istihsâl [ele geçirme] ettikleri malumata nazaran Şekavet Kanunu'nun tatbiki üzerine Girit'te büyük bir kıyâm vuku bulmuştur. İki bin kadar asker firarisi mitralyözlerle mücehhez [donatılmış] buldukları halde Hanya şehrini muhâsara etmişler ve hükümete gönderdikleri ültimatonda vali-i umumi Çaldaris'in azliyle ordu ve donanmanın Girit sularından uzaklaşmasını ve asker firarlarının aileleri aleyhine tatbik edilen Şekavet Kanunu'nun ref'ni [kaldırma] talep etmişlerdir. Müşkil mevkide kalan Vali-i Umûmi derhâl bir beyân-nâme neşr ederek Şekavet Kanunu'nun ref' olduğunu ilan etmiş ise de müsellâh [silahlı] firariler dağılmayarak ültimatomon diğer mevâddının [maddeler] kabulünde ısrar etmişlerdir.

Cemiyet-i Akvâm'daki Yunan Murahhasları Gonaris'e İntizâr Edecekler

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) Rumca gazetelere nazaran Cenevre'de Cemiyet-i Akvâm nezdindeki Yunan murahhasları Londra'ya azimetle Başvekil Gonaris'e muntazır olmak için emir almışlardır.

İran – Afgan İttifâkı

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildirildiğine nazaran son günlerde İran ve Afganistan hükümetleri arasında bir ittifâk muâhede-nâmesi akdedilmiştir. Bu muâhede ile hükümât-ı mezkûreden birisi üçüncü bir devletin taarruzuna maruz kaldığı takdirde muâhedeye vaz'-ı imza [imza konulma] etmiş olan diğer devlet taarruzun maksadına mani olmak için her türlü vesâite müracaat etmeyi taahhüt etmektedir. (23 Teşrîn-i Evvel 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Yunan Heyeti – Fransız Gazeteleri

Bütün Fransız gazeteleri Yunan heyetinin Paris'e gelmesi münasebetiyle Sevr Muâhedesinin bilhassa Türklerin izzet-i nefesine ve vatanperverliğine temas edecek maddelerinin tadili lüzumunu talep ediyorlar.

Ankara: 23 - (Anadolu Ajansı) Yunan heyet-i murahhasasının Paris'e muvâsalatı münasebetiyle bütün Fransız gazeteleri Yunanistan'ın Türklerle mevcut ihtilâfi diplomasi tarihiyle hall ve fasl etmek hususundaki harareti arzu ve temâyülâtı [meyiller] kayd ediyorlar.

Gonaris Bir Beyânla Mülâkât Ediyor

Ankara:23 – (Anadolu Ajansı) Atina’dan bildiriliyor: Yunan heyetinin Paris’e muvâsalatını müteakib Yunan maslahat-güzârı Mitagasas Mösyö Briand nezdine giderek Gonaris için mülâkât talep etmiştir. Mülâkâtın aynı günde icrası takarrür [karar kılma] ederek Gonaris refâkatinde Baltacis olduğu halde Triyanon Sarayı’na azimetle Mösyö Briand’ı ziyaret eylemiştir. Bu ilk mülâkât bir saatten fazla devam etmiştir.

İcrasına Hazır Oldukları Müsâadâtı Tebliğ Edecekler

Ankara: 23 – (A.A) Roma’dan bildiriliyor: Gonaris’in seyahatinden bahseden İtalyan gazeteleri mûmâ-ileyhin Fransa hükümetine Yunanistan’ın icrasına hazır bulunduğu müsâadâtı [yardımlar] tebliğ edeceğini yazıyor.

Hukuk-i Milel Kongresi

Milel-i mütemeddine [medenileşmiş milletler] Türklerin kabul edeceği şerâit-i sulhiyyeyi cebren Yunanistan’a kabul ettirmeli

Ankara: 23 – (Anadolu Ajansı) Cenevre’den in’ikâd eden Hukuk-i Milel Kongresi Türkiye hakkında atideki mukarrerâtı ittihâz etmiştir. İzmir ve Trakya mesâili milliyet prensibi dairesinde halledilmelidir. İzmir Trakya’da ekseriyette bulunmayan Yunanlılar bu havaliyi tamamen tahliye etmelidirler. Bu arazinin tahliyesine kadar Cemiyet-i Akvâm ve düvel-i mütemeddine Yunanlıların ahâlî-yi asliyyeye [asıl sahipler] karşı ikâ’ [yapma] ettikleri zulm ve iğtisafata ve komisyon-u mahsus ile sâlîb-i ahmer [Kızılhaç] murahaslarının teyid ettikleri kanallara nihayet vermesini Yunan hükümetinden talep etmesini ve Yunanistan’da faaliyette bulunan milletlerin hukukunu taht-ı temine almalıdırlar. Cemiyet-i Akvâm ve milel-i mütemeddine [medenileşmiş milletler] Türklerin kabul edecekleri şerâit-i sulhiyyeyi cebren Yunanistan’a kabul ettirmeli ve o hükümetin ilhak ve istila maksadına matuf olan teşebbüsâtına nihayet vermelidirler.

Malta Mevkufini

Ayın yirmi yedisinde İnebolu’da ve Trabzon’da mübâdele edilmek üzere hareket ediyorlar.

Ankara: 23 – (Anadolu Ajansı) Malta mevkufini ayın yirmi yedisinde Malta’dan İstanbul’a müteveccihen hareket edeceklerdir. Mevkufini hâmil [taşıyan]

olacak vapura İngiliz ateşemiliteri ve iki İngiliz zâbiti bulanacaktır. Hilal-i Ahmer namına aaleb-i ihtimal [büyük bir ihtimal] Macid Bey azimet edecektir. Esirlerin bir kısmı İstanbul'da bir kısmı da Trabzon'da mübâdele olunacaktır. (24 Teşrin-i Evvel 1921 – 1. nüsha)

Macaristan'da Kral Şarl'ın Tevkifi

Amiral Horthy kıtaâtının galebesi üzerine Şarl esir ve tevkif edildi.

Ankara: 28 – (Anadolu Ajansı) Peşte'den Amerikan Ajansı'na bildiriliyor: Macaristan tahtını tekrar elde etmek için yeni bir teşebbüse girişen sâbık Kral Şarl ile Kraliçe Zita ve maiyeti erkânından bazıları teşrin-i evvelin yirmi beşinci pazartesi günü tevkif olunmuşlardır. Şarl kurşunla hayatına hâtime [son] çekmek ise de kraliçe mani' olmuştur. Mutlakıyyet taraftarlarından çokları kral ile teşrik-i mesâiden istinkâf [reddetme] etmişlerdir.

Ankara: 28 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildiriliyor: Kral taraftarları kıtaâtının Amiral Horthy kıtaâtı tarafından Kamun mevkiinde mağlup edilmesi neticesinde Şarl esir edilmiştir. Sâbık kralın Balaton Gölü üzerinde taht-ı nezârette bulundurulması mevzû-i bahs olmuştur.

Bulgarlarla Sırlar Arasında Gizli Muâhede

Trakya'nın Bulgaristan'a iadesine mukabil tekmil-i Makedonya'daki hukukundan ferâgati mutazammın Bulgarlarla Sırlar arasında Bulgar Harbiye Nâzırı tarafından yapılan hafî [gizli] muâhede mûmâ ileyhin sebep-i katli oldu.

Ankara: 28 – (Anadolu Ajansı) Alınan malumâta nazaran Bulgar Harbiye Nâzırı Treyef'in sebep-i katli ahiren Sırbistan'a giderek akd eylediği itilâfta İstanbulski kabinesi namına umûm-i Makedonya'daki Bulgar âmâl-i milliyesinden ferâgat edildiğini mutazammın hafî bir muâhede imzalatmasıdır. İstanbulski kabinesi Trakya'nın Bulgaristan'a iadesine Sırbistan tarafından müzâheret [yardım etme] edilmesi şartıyla bu hafî muâhedeyi imzalamıştır.

Treyef ahiren Makedonya'da Arnavutlarla birlikte icrâ-i harekâta başlayan Makedonya ihtilâl komiteleri aza-yi nâfizesinden [sözü geçen üyeler] bazılarını tevkif ve takibe başlamıştı. Buna rağmen General Kedub ve Eskub ve Viyovdasi Todor Aleksanders gibi rüseâ [başkanlar] tarafından idare edilmekte olan Teşkilat-i

İhtilâliye Makedonya'daki faaliyetiyle Bulgar kabinesini müşkil bir vaziyette bulundurmaktadır.

İnebolu'ya Çıkan Malta Mevkufini

İstihbârımıza nazaran Malta mevkufininden tahlis edilenlerden yirmi beş zat İnebolu'ya çıkmıştır. Gelen zevat arasında Bahriye Nâzırı Esbâkı Rauf, Kara Vasıf Bey efendilerle Harbiye Nâzırı Esbâkı Cemal ve Merkez Kumandan Esbâkı Sait Paşalar bulunmaktadır. Diğer zevâtın esamiyesini tahkik edip yarınki nüshamıza derc edeceğiz. Zevat mûmâ-ileyhümin [yukarıda anılanlar] bugün veya yarın İnebolu'dan hareketleri me'mûldur [muhtemel]. Hepsini halâslarından dolayı tebrik ve birkaç hicrân yılından sonra anavatana ayak bastıkları için hepsini hararetle beyân-ı hoş-âmedî ["hoş geldin" deme] eyleriz. (30 Teşrîn-i Evvel 1921 – 1. ve 2. nüsha)

II.11. 1337 (1921) Yılı Kasım Ayı Haberleri

Briand Gonaris'e Ne Dedi

Müsâlahaya başlamak için derhal tahliye lazım – Gonaris razı – Yalnız tahliyede vukuattan mesuliyet kabul etmiyor! – Briand bu hususta tedabiri yaptık diyor.

Ankara: 28 – (Anadolu Ajansı) Teşrin-i evvel sene 337 tarihli Tercüman-ı Hakikat gazetesi şu haberi neşr etmiştir. Dün İstanbul'un alakadar ve mühim bir mahfiline gelen hususi fakat mevsûk bir habere nazaran Mösyö Briand son mülakatı esnasında Gonaris'e Anadolu ile müsâlahâ-i müzâkerâtına başlamak üzere tahliye şerâitinin be-heme-hâl [mutlaka] tatbiki lazım geldiğini söylemiş Gonaris Anadolu'nun Yunan askerinden tahliyesi halinde terk edilen arazide tahaddüs edecek vakayiden Yunanistan'ın mesul olmayacağı cevabını vermiştir. Mösyö Briand cevaben bu hususta muktezâ-i tedâbirin [lazım gelen tedbirler] daha evvel ittihâz beyân etmiştir.

Gonaris Londra'da

Sulhcuyane tekliflere maruz kalacak.

Ankara: 29 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan Başvekil Gonaris'in ri'yâsetindeki heyet 25 teşrin-i evvelde Londra'ya müteveccihen Paris'ten hareket edeceği resmen tebliğ edilmiştir. Muvâsalatından bir gün sonra İngiliz Başvekili Lloyd George istimâ' [dinleme] edecektir. Mülakâta ehemmiyet atfeden matbûât Atina mahâfili

Gonaris sulhcuyane teklifler karşısında bulunacağını muhtemel görüyorlar. (1 Teşrin-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

Türkiye – Fransa İtilâfı Etrafında

Matin gazetesinin makalesi

Ankara: 29 – (Anadolu Ajansı) Matin Gazetesi başmakalesinde Türk – Fransız itilâf-nâmesinden bahisle diyor ki tahmin ettiğimiz vechile Türkiye ile Fransa arasında sulh akd edildi. Başvekil Briyan Franklin Boviyyon ile Ankara hükümeti arasında ihzâr edilen muâhede-nâmenin imza edildiğini parlamentoya tebliğ etti. Bit-tab' [tabîi olarak] mukavelat-ı mezkure bazı İngiliz gazeteleri tarafından yazıldığı gibi şarktaki İngiliz menâfini dûçâr-ı tehdit [tehdide uğrama] edecek taahhüdâtı muhtevî değildir. Hiç kimsenin aleyhinde tasavvurâtta bulunmuyor ve gizli fikirler perverde etmiyoruz.

İtilâf-nâme Fransız Mebusânında

Ankara: 29 – Fransız murahhası Mösyö Franklin Boviyyon 26 – 27 teşrin-i evvel sene 337 gecesi Paris'e muvâsalat etmiş ve ertesi gün Başvekili Briand'a izâhât vermiştir. İtilâf-nâmenin bu hafta zarfında Fransa meclis-i nuzzârında tedkik edildikten sonra berây-i tasdik [tasdik etmek] parlamentoya tevdi' olunacağı haber verilmektedir.

İtilâf-nâmenin Avrupa Devletlerindeki Hüsn-ü Tesiri

Ankara: 29 –(Anadolu Ajansı) Paris gazeteleri Türkiye – Fransa itilâf-nâmesinin imzası keyfiyetinin şarkta vaziyet-i tabîiyyenin süratle tesisine vâsi mikyasta icrâ-i tesir edeceği mütâlaasını serd-i mezkûr mukavele-nâmenin Londra ve Roma'da hüsn-ü sûretle telakki edildiğini ilave etmektedirler. Tan gazetesi Briand'ın Türk – Fransız itilâfı gayri müsaid bir tarzda tefsir etmeyi hiçbir vakit düşünmediğini yazıyor.

Washington Konferansı

Mösyö (Briand)ın taht-ı riyâsetindeki Fransız heyet-i murahhasası Washington'a müteveccihen hareket etti.

Ankara: 1 – (Anadolu Ajansı) Başvekil Mösyö Briand'ın riyâsetindeki Fransız heyet-i murahhasası Washington Konferansı'na 29 teşrin-i evvel sabahı müteveccihen Paris'ten müfârekat etmiştir. Mösyö Briand Amerika matbûâtı

mebusân ve ayan meclislerinde ihrâz eylediği muvaffakiyetten dolayı tebrik ediyorlar. Washington’da münteşir “Post” Gazetesi konferansın dünyanın her tarafında intizâm ve asayişin muhafaza ve teminine muvaffak olmasını temenni etmektedir.

Lloyd George Gonaris’i Kabul Etmiyor

Lloyd George meşguliyeti hasebiyle Gonaris’i kabul edemeyeceğini konuşacağını Lord Curzon’la konuşmasını Yunan heyetine tebliğ ediyor.

Ankara: 1 – (Anadolu Ajansı) Atina’dan 29 tarihiyle İstanbul’a bildiriliyor: Son dakikada alınan telgraf-nâmelere nazaran Gonaris Londra’da on gün kalacaktır. Lloyd George’nin pek mühim mesâil ile meşgul olduğundan Gonaris’i kabul etmesi gayr-i mümkün görülmüş ve binaen aleyh Londra’ya seyahati mucib olan mesâil ve husûsât için Hâriciye Nâzırı Lord Curzon ile mülâkat ve müzâkerâta bulunabileceği Yunan Başvekiline tebliğ edilmiştir. Bu haberler Yunan heyet-i murahhasasının Londra’da gördüğü tarz-ı kabulü göstermekte ve Gonaris’i Lloyd George’la mülâkât hususundaki arzu-i şedidle [şiddetli istek] tezât teşkil etmesine binaen Atina gazetelerinde uzun uzadıya münâkaşâtı [tartışmalar] mucib olmaktadır. (2 Teşrin-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

İtilâf-nâmeyi Fransa Hükümeti Tasdik Etti

Dünden itibaren tahliye başladı. İki ay sonra hitâm bulacak.

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Fransa hükümeti, Mösyö Franklin Boviyyon ile Hâriciye Vekili Yusuf Kemal Bey arasında 20 teşrin-i evvel 921’de Ankara’da imza edilen Türk Fransa itilâf-nâmesini 29 teşrin-i evvel cumartesi günü tasdik etmiştir. İtilâf-nâmenin tahliyeye mütedâir olan üçüncü maddesinde muharrer iki ay müddet 4 teşrin-i sâni 921 tarihinden itibaren bed [başlama] edecektir.

Atina’dakilerde Telaş Başladı

Kosti hem siyasetten hem askerlikten karıştırıyor.

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Yunan hâriciye nâzırı vekili saraya giderek Konstantin tarafından kabul edilmiş ve Gonaris’in Mösyö Briand’la icrâ ettiği mülâkât hakkında izâhât vermiştir. Kral bilahare Hâriciye Nâzırı Teokis’i kabul etmiştir. Teokis vaziyet-i askeriye hakkında krala malumat vermiş ve General Payolas’ın Atina’ya geleceğinden kralı haberdar etmiştir.

Paris'te Müzâkerât Zeminini Hazırlamış Ama?

Ankara: 2 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan iş'âr olunan olunuyor: Hususi menbadan alınan haberlere göre Gonaris ile Baltacis Paris'te müzâkerât istinât edebileceği esasâtı hazır etmişlerdir.

Gonaris'in Mösyö Briand'a Muhtırası

Ankara: 2 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildirildiğine göre Gonaris Paris'te Mösyö Briand ile icra ettiğini son mülâkatta müşârün-ileyhüma bir muhtıra vermiştir. Bu muhtırada Atina hükümetinin Türk – Yunan ihtilâfı ve ale-l-umûm [genel olarak] şark meselesi hakkında nokta-i nazarı izah edilmektedir.

Sulh Teklifini Her Vakitte Kabule Amade imişler

Ankara: 2 – (Anadolu Ajansı) Londra'da münteşir Daily Ekspres Gazetesi'nin Paris muhâbiri Gonaris'i ziyaret ederek Mösyö Briand'dan bir tavassut talep edip etmediğini sormuştur. Yunan Başvekili bu suale sulh teklifâtı hiçbir zaman ret etmedik ve yine ret etmeyeceğiz cevabını vermiştir. Muhabir bu beyânâtı gazetesinde bildirirken diyor ki Mösyö Briand'ın Yunan murahhaslarıyla mülâkâtı samimane değildi. Yunan murahhasları daha iyi bir hüsn-ü kabule intizâr etmediklerini gizleyememektedirler.

Amerikan Ajansı Sulh İçin İttihâz Edildiğini Tebliğ Ediyor

Ankara: 2 – (Anadolu Ajansı) Amerikan Ajansı'nın Londra'dan aldığı bir telgraf-nâmeye nazaran şark-ı karibte [yakın doğu] sulhun temini ittihâzı arzu olunan tedâbir hususunda düvel-i müttefike arasında ittihâd tam mevcuttur. Sulhun iadesi teşebbüsâtında bir takım muvakkit [vakti tayin eden kimse] mülâhazât-ı siyasiyenin [siyasi düşünceler] nazar-ı itibâra alınması ümit edilmektedir. (5 Teşrîn-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

Times'in Mühim Bir Makalesi

Yunanlılara yapabileceğimiz en büyük hizmet onlara tahakkuku muhâl olan müddeâlarından ferâgat etmelerini tavsiye etmektedir.

Ankara: 5 – (A.A) Londra'dan bildiriliyor: 2 Teşrin-i sâni tarihli Times Gazetesi'nde Türk Yunan ihtilâfından bahisle deniliyor ki: Yunanlıları Anadolu'yu tahliye edecek derece tadil-i müddeayâta [iddiaların değiştirilmesi] ikna etmek zamanı hulûl [gelip çatma] bulmuştur. Yunanlılara yapabileceğimiz en iyi hizmet

onlara tahakkuku muhâl [mümkün olmayan] olan müddealarından [iddia edilen şeyler] ferâgat etmelerini tavsiye etmektedir. Ancak o zaman şark-ı karibte muhikk [haklı] tevâzün-ü kuva [denk kuvvet] teşekkül edebilecek bir sulh akdi için Türk hükümet-i milliyesiyle müzâkerâta bulunmak imkânı hasıl olacaktır. Times gazetesi bu mütâlaâtı der-miyân ettikten sonra Türk Yunan ihtilâfı temâdî [sürüp gitme] müddetçe her gün müşkilâtımız ve masârifimiz tezâyüd [çoğalma] etmektedir diyor.

Arnavutluk İşgal Olunuyor

Yugoslavyalılar muntazam bir ordu ile Arnavutluk arazisini işgale başladı.

Ankara: 5 – (A.A) Roma'dan bildiriliyor: Yugoslavya kıtaâtı Arnavutluk arazisini işgale başlamıştır. Alınan haberlere nazaran bu defaki tecavüz çete hareketi mahiyetinde olmayıp her türlü levâzımla mücehhez [donatılmış] muntazam bir ordu tarafından vuku bulmaktadır. Belgrat'ta Arnavutlar aleyhinde büyük nümayişler yapıldığı Draç'tan bildirilmektedir. Roma mahâfil-i siyasiyyesinde Arnavut Yugoslav münâsebâtının düvel-i itilâfiyye tarafından tekrar tedkik edilmesi lazım geldiği kanaati hüküm-fermâdır [hüküm süren]. (6 Teşrîn-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

Avrupa Efkâr-ı Umûmiyyesi Yunanlılar Aleyhinde

İngiliz, Fransız, İtalyan gazetelerinin mütâlaâtı

Ankara: (Anadolu Ajansı) Avrupa efkâr-ı umûmiyyesi Yunanlıları iltizâm etmemektedirler. İngilizce gazeteler Yunan maceraperestliğini müdafaa etmedikten mâadâ Konstantin'in hatalarını şiddetle tenkid ve muâheze [azarlama] etmektedirler. Fransız matbuâtı evvelce Yunanistan'da katledilmiş olan Fransız bahriyelileri hakkında henüz tarziye [işlenen bir kusura karşı özür dileme] verilmemiş olan Konstantin'i bir türlü afv etmiyor. İtalyan gazeteleri daima Yunan müddeayâtının mübâlâga-kârlığından bahsediyorlar.

Nîm-resmi Bulgar Gazetesinin Mütâlaâtı

Makedonyalılar Yunanistan'ın hülya peşinde kan heder etmesinden halâslarını [kurtuluş] ümit ediyor.

Ankara: 2 - (Anadolu Ajansı) Nîm-resmi Ukodo Bulgar Gazetesi'nin Makedonya gazetesinden naklen neşr edilen bir makalede Yunanlıların uğradıkları müşkilâttan bahsederek mütâlaât-ı atiyeyi serd eğliyor. Yunan milleti her gün sarf olunan milyonlardan mâadâ pek ziyade kan ve can heder edildiğini hissediyor. Ve

siyasi teşebbüsatin neticesine intizâr eğliyor. Yunanistan'da intizârda bulunmak sûretiyle müzâyakaya [sıkıntı] duçar olmakta ve günden güne daha ziyade müşkilâta tesadüf eylemektedir. Makedonyalılar vatanlarını zulümü altında inleyen bir milletin böyle müşkil bir vaziyette bulunmasından elbette memnun kaldılar. Makedonya'nın inkisâmına [parçalanma] sebebiyet veren bir siyasetin Anadolu'da Yunanistan için tevlid ettiği netâyicten Makedonya'nın memnun kalması pek tabiidir. Bu suretle Yunan vaziyetini izâh ettikten sonra şu mütâlaâyı der-miyân ediyor. Komşumuz Yunanistan'ın siyaset-i hâriciyesinde vukua gelen tahavvülat [değişmeler] Bulgar ricâlinde intizâr dikkatini celb etmeli ve ricâl-i mezkûre siyaset-i hâriciyemizi fevkalade zeka ve basiretle idare etmelidir. (7 Teşrin-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

Londra'da Müzâkereler

Gonaris Lloyd George ve Curzon ile uzun uzadıya görüşüyor.

Ankara: 7 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan bildirildiğine göre Gonaris ve Baltacis Lord Curzon ile mülâkâтта bulunmuş ve bade Lloyd George ile uzun uzadıya görüşmüşlerdir. Manchester Guardian Gazetesi'nin istihbârâtına nazaran Gonaris bu mülâkâтта geçen martta Londra'da devletler tarafından teklif edilmiş olan esasat dairesinde müttefiklerin tavassutu kabule mütemâyil bulunduğunu ima etmiştir.

Perşembe Günü Pek Mühim Bir Müzâkere Daha

Ankara: 7 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildiriliyor: Geçen perşembe günü (3 teşrin-i sâni) İngiltere Hâriciye Nezâretinde Lloyd George ve Lord Curzon ile Gonaris ve Baltacis arasında mühim müzâkerât cereyân etmiştir. Müzâkerât esnasında mütâlaâlarını beyan etmek üzere mali ve askeri mütehassıslar da davet edilmişlerdir. İki saat devam eden bu müzâkereye Atina mahâfilince büyük bir ehemmiyet verilmekte ve ittihâz olunan mukarrerâta dair hiçbir şey tebliğ edilmemektedir.

Sulh İçin Mühim Bir Hatve Atılmış!

Ankara: 7 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan Teologos Gazetesi'ne bildiriliyor: Yunan heyet-i Murahhasası 3 teşrin-i sâniide İngiliz Hâriciye Nâzırı Lord Curzon ile üçüncü bir mülâkât icrâ etmiştir. Muhabirlerin işârâtına nazaran Yunan nâzırları bu mülâkâтта devletlerin yalnız tavassutu değil Türk Yunan ihtilâfının hallinde hakemlikleri bile kabul edeceklerine dair şerâit der-miyân etmişlerdir. Şerâit-i

mezkûre [bilinen şartlar] ile Curzon tarafından evvelce vuku bulan teklifler müttefiklerin müşterek teşebbüsât-ı atiyesine esas olacaktır. Atina mahâfil-i resmiyyesindeki ihtisâsât-ı istitlââtına [duygularını öğrenme] göre Londra'da şark meselesinin tesviye-i müsâlahasına [sulhun hazırlanması] doğru mühim bir hatve [adım] atılmıştır.

Arnavutluk Muhârebâtı

Yunanlılar Arnavutluk hududunu tecavüz ettiler.

Ankara: (Anadolu Ajansı) 7 – Roma'dan bildirildiğine nazaran Sırp tarafında Arnavutluk arazisinin işgaline başlanması üzerine Arnavutluk'ta vaziyet vahimleşmiştir. Yunan kıtaâtı da Arnavutluk hududunu tecavüz etmiştir.

Arnavutluk İtalya'nın Müdahalesini Talep Edecekmiş

Ankara: 7 - (Anadolu Ajansı) Arnavutluk ahvâli hakkında vârid olan haberlere nazaran Yunanistan ve Sırbistan'ın vaziyeti Arnavutluk hükümetini askeri ve siyasi tedâbir-i cebriye [düzeltme tedbirleri] ittihâzına [düşünme] icbâr [zorlama] etmiştir. Arnavutluk harbiye nazırı kavânîn-i askeriyyenin [askeri kanunlar] müsta'celen [acele olarak] tasdikini meclisten talep etmiş Yunan ve Sırp hudutlarına on bin kişilik bir gönüllü kuvvet gönderilmiştir. Arnavutluk hükümetinin İtalya'nın müdahalesini talep edeceği söylenilmektedir. (8 Teşrin-i Sâni 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Gonaris'in Teminâtı!

Pek gizli tutuluyor.

Ankara: 8 - (Anadolu Ajansı) İstanbul düvel-i itilâfiyye sansür heyeti tarafından tamamen neşrine müsaade edilmeyen bir Atina telgrafına nazaran Gonaris'in muayyen teminât mukabilinde mütareke teklifi hakkındaki temâyülâtı [meyletmeler] Londra'da icrâ-i tesirden hâlî kalmamıştır. Mevzû-i bahs teminâtın mahiyetine [içyüzü] dair hiçbir malumat yoktur.

Sulh İçin Fevkalade Çalışıyor

Ankara: 8 – (A.A) Atina'dan İstanbul'da münteşir Proiya gazetesine bildiriliyor: Atina hükümet-i mahâfili Avrupa'da bulunan Başvekil Gonaris'in sulh istihsâli için fevkalade sarf-ı mesâi etmekte olduğunu te'min ediyorlar.

Japon Başvekilinin Katli

Ankara: 8 – (Anadolu Ajansı) Japon Başvekili Havbin'in 5 teşrin-i sânde bir şimendifer istasyonunda bıçakla mühlik [öldürücü] surette göğsünden cerh [yaralanma] edildiği Tokyo'dan bildiriliyor.

Ankara: 8 –(A.A) Amerikan Ajansı Washington'dan iş'âr ediyor: Amerikan Hâriciye Nezareti Japon başvekilinin katli olduğunu resmen istihbâr etmiştir. Terk-i teslihât [silahların bırakılması] konferansına iştirak üzere Washington'da bulunan Japon heyet-i murahhasası bu husustaki ilk haberi gazetelerden öğrenmişlerdir. Heyet azası Amerika'ya müteveccihen hareket etmeden evvel kabine azasının tehdîd-amîz [tehditle karışık] mektuplar almış olduklarını söylemişlerdir.

Baltık Konferansı

Moskova: 24 (telsiz) Baltık Konferansı'na Rus cemâhir-i Müttehidesi dahi iştirak edecektir. Konferans rûz-nâmesinde [gündem] gümrük rüsumu [gümrük vergileri], kereste ve kendir mamûlât ticariyyesi; şimendifer ta'rife [fiat veya zaman gösteren cetvel] ve ucûrât [ücretler] hakkında tevhid-i hareket edilmesi münderiçtir.

Pekin'de Muavenet Kararı

Moskova: 28 telsiz – Pekin şehrinde ictimai teşkilatların mümessilleri bir ictima akd etmişlerdir. Bu ictimada Sibiryâ'daki açların tehvîn-i ihtiyâcâtına [ihtiyaçları kolaylaştırmalar] medâr [sebebe] olmak üzere bir takım mukarrerât ittihâz etmişlerdir.

Romanya'da Asker Firarileri

Bükreş: 22 (telsiz) Romanya ordusundaki firarilerin miktarı elli bini mütecâviz [geçen] olup hükümet askerler ile hall-i mücadelededir. (9 Teşrin-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

Fransa ile Olan İtilâf-nâmemiz Hakkında Curzon'a İzahât Verilmiş

Ankara: 9 – (A.A) Londra'dan iş'âr olunuyor: İngiliz Hâriciye Nâzırı Lord Curzon Fransa ile Ankara hükümeti arasında ahiren akd edilen itilâfnâme hakkında Fransa'nın Londra sefiri Kont Sent Avler'le mülâkâtta bulunmuştur. Fransız sefirinin bazı nikat [noktalar] hakkında teminat verdiği bildiriliyor. Maa-hazâ [bununla birlikte] bu meselenin İngiltere hâriciye nezâreti tarafından Fransa hâriciye

nezâretine gönderilecek tahrirâtta [bir dairece yazılan resmi mektuplar] vâzihan [açık olarak] mevzû-i bahs edileceğine intizâr olunmaktadır.

Times'in Bir Mühim Makalesi

Ankara: 9 – (Anadolu Ajansı) Times Gazetesi, “şark-ı karibinde buhran” serlevhalı mühim bir makalesinde atideki mütâlaâtı serd ediyor. Şark-ı karib işleri öyle bir noktaya varmıştır ki takip edilecek tarz-ı hareket hakkında vâzih [açık] bir karar vermek İngiltere hükümeti için mecburiyet haline girmiştir. Şimdiye kadar bina edilen bütün ümitler bugün fena bir hatıradan başka bir şey olamaz. Yunan ordusunun Ankara civarından Eskişehir cephesine avdetinden beri ehemmiyet-i askeriyyeyi haiz bir vak’a olmamıştır. Fakat böylece tesis eden tazyikli hal muallak bila-müddet [süresiz] devam edemez. İngiltere hükümeti kendi hayati menfaatlerimizi dürüst bir surette alakadar eden mukarrerât ittihâzını daha fazla imhal edemez. Makul bir harekette bulunmamız için fırsatlar geçmiştir. Gonaris ile Baltacis Londra’da bulunuyorlar. Son günlerde Lord Curzon ile sık sık müşaverede bulundular. Diğer taraftan müttefikimiz Fransa ile Ankara hükümeti arasında mühim itilâf akd edilmiştir. İtilâfnâmenin ilk hadisesi itilâfin imzasından itibaren tarafeyn âkideyn arasında hall-i harbin hitâm bulacağını mübeyyindir [ortaya koyan]. Diğer müttefikimiz İtalya’nın da Fransa’nın isrine [iz] ıktifa [arkasından gitme] edeceği söyleniyor. Vaziyet olduğu gibi kabul olunmalıdır.

Sevr Muâhedesi hükümden düşmüştür. Yunanlılar Anadolu hakkındaki taleplerini silah kuvvetiyle Türklere kabul ettirmeye muvaffak olsa Eskişehir’de mukâvemet göstermeye gayret ediyorlar ise de ağır tehlikelere karşı Mustafa Kemal Paşa Yunanlıları Ankara’dan geri püskürtmüş şayân-ı dikkat askeri kabiliyet göstermiştir. Anadolu yaylalarının pek çok olan kışı yaklaşmak üzeredir.

Yunan ordusu saflarında kıyam başladığına dair deverân eden haberler mübalağalı olsa bile bu günkü şüpheli şerâitin haddinden ziyade devam etmesi Yunan askeri mukavemeti ve Yunan siyasi makinesinin tahammülü için pek ağır bir tecrübe teşkil edecektir. Anadolu’nun hiçbir kısmında Yunanlılar kendi kuvvetleriyle emin bir vaziyette kalamazlar. Onlara yapabileceğimiz hizmet husulü imkânsız bulunan taleplerinden hemen vazgeçmelerinde ısrar etmektir. Taleplerini hatta Anadolu’yu tahliye derecesine kadar tadil etmeleri için Yunanlıları ikna etmenin

zamanı gelmiştir. Ancak ondan sonra Türkiye hükümet-i milliyesine faydeli müzâkerâta bulunmak için yol açılmış olacak ve şark-ı karibte adilane bir kuvvet muvâzenesi tesis edecek ve İngiltere İmparatorluğu'nun hayati menfaatlerini tehdid eden tahrikâta [kışkırtma] nihayet verebilecek bir sulh akdi mümkün olacaktır. (10 Teşrîn-i Sâni 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Türk – Fransız İtilâfı Hakkında İngiltere ile Fransa Arasında Müzâkere

Ankara: 10 – (Anadolu Ajansı) Paris'te münteşir Deba Gazetesi İngiliz Hâriciye Nâzırı Curzon'un Fransa Türkiye itilâfnâmesi hakkında Fransa'nın Londra sefiri Mösyo Sent Avler'le görüştüğünü haber verdikten sonra diyor ki Fransa Hâriciye Nezâretine gönderilen bir notada bu itilâfın akdi hususunda bazı kuyûd-u [kayıtlar] ihtirâziyenin tasrih [açıkça söyleme] edildiği zannına mahall vardır. İngiltere hükümeti husule gelmiş suret-i tesviyenin müttefiklerin siyaset-i umûmiyesiyle alakadar olduğunu bildirmiş ve Fransa tarafından vaki' olan teşebbüs-i amelî [pratik teşebbüs] bir surette itirazda bulunmaksızın şark umûru [doğu işleri, hususlar] hakkında umûmi bir mükâlematın iyi olacağı fikrini ileri sürmüş imiş. Herhalde şark işlerinin yakında Paris ile Londra arasında müdâvele-i efkâra [düşüncelerini birbirine söyleme] mevzû' teşkil etmesi muhtemel görünmektedir.

Yunan'a Yapılan Tavsiyeler

Fransa İzmir'i tahliye etmesini İngiltere de doğrudan doğruya Ankara ile uzlaşmasını tavsiye ediyorlar.

Ankara: 10 – (Anadolu Ajansı) Atina'da münteşir [yayılmış] Eska Gazetesi'nin Londra'dan aldığı malumata atfen haber verdiği göre Yunan Başvekili Gonaris'in Paris'teki mülâkâtları esnasında Fransız ricâli İzmir'in tahliyesinde ısrar eylemişleridir. Londra mülâkâtında ise İngiliz Hâriciye Nâzırı Curzon Yunanistan'ın doğrudan doğruya Ankara ile temasta bulunmasını Gonaris'e tavsiye eylemiştir.

Gonaris'in Sulh-i Teşebbüsü Teyid Ediyor

Ankara: 10 – Atina'dan bildiriliyor: Gonaris'in sulh hakkındaki teşebbüsâtı teyid edilmektedir. Yunan efkâr-ı umûmiyyesi hâl-i tesir ve heyecânda ise de hükümet müddeayâtındaki ric'î [geri dönmeye ait] hareketi bir lüzum-u mübrem [kaçınılmaz gereklilik] olarak göstermek için kendi adımları vasıtasıyla telkinâta

bulunmaya başlamıştır. Maa-mâ-fih Yunan menâfi [menfaatler] tehlikeye maruz bulunduğu cihetle vaziyet vahim olmaktadır.

Ankara: 10 – Londra'dan 7 teşrin-i sâni tarihiyle İstanbul'da münteşir Çağadamarid gazetesine iş'âr olunuyor: Hâriciye komisyonu huzurunda şark meselesinden bahseden Lord Curzon hâli hazırda Türk Yunan ihtilâfının son derece mazlûm bir vaziyet irâe [gösterme] etmekte olduğunu beyân etmiştir. (13 Teşrîn-i Sâni 1921 – 2. nüsha)

Müzâkerât Nihayet Buldu

Maa-mâ-fih henüz bir şey sezdirmiyorlar.

Ankara: 13 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan İstanbul'da münteşir Teologos Gazetesi'ne bildiriliyor. Londra'dan iş'âr edildiğine göre çarşamba günü 9 teşrin-i sâni 37 Yunan heyet-i Murahhasası ile İngiltere hükümeti arasında cereyân eden müzâkerât nihayet bulmuştur. Müzâkerât netâyicine [sonuç] dair henüz resmen hiçbir şey tebliğ edilmemiştir. Gazetelere göre Türkiye ile bir uzlaşma müzâkeresini mümkün bir hale ifrâğ [şekillendirme] edebilecek bir esas bulunması hususunda muvaffakiyyet hâsıl olacaktır.

Gonaris'ten Gelen Haberler Pek Gayr-i Müsâid

Sulhu mutlaka akd etmekten başka çareleri yokmuş.

Ankara: Atina'dan 10 teşrin-i sâni tarihiyle Proüdos Gazetesi'ne bildiriliyor: Hükümet taraftarı gazeteler neşriyatına nazaran Gonaris'ten gelen malumatın pek gayri müsâid telakkî edilmekte ve mezkûr gazeteler hem ahenk olarak sulhun akd ve istihsâli lüzumunu ileri sürmekte ve Yunanistan tarafından herçi-bâd-âbâd [ne olursa olsun] harbe nihayet verilmesi matlub [istenilen] olduğunu yazmaktadırlar. Neimera gazetesi sulhun temini için Gonaris hükümetinin Venizolistlerden korkması lazım geldiğini tekrar ederek diyor ki Yunan milleti bugün ma'lûl [hastalıklı] gibidir. Yunan gençleri sokaklarda sakat yıpranmış bir halde göze çarpıyorlar, hiçbir Yunan ailesi yoktur ki ölülerinin matemini içinde bulunmasın pek sevdiği kimselerin gaybûbetinden [kaybolma] müteellim [acı duyan] olmasın.

İngiliz Gazeteleri Hepsi de Şark Meselesiyle Meşgul

Ankara: 13 – (Anadolu Ajansı) Bütün Londra matbûâtı şark meselesiyle meşgul olmaktadır. Times Gazetesi Türkiye Fransa itilâfından, Türkiye ile İtalya arasında

karîben [yakında] vukuu tahmin edilmekte olan itilâftan sonra İngiltere'nin vakayın inkişâfını pek yakından takip etmek mecburiyetinde olduğunu yazıyor. (14 Teşrîn-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

Uzlaşmaya Taraftarmışlar

Arada büyük fark yok. Fakat peşinen Trakya ve İzmir'i tahliye etmelidirler.

Ankara: 14 – (Anadolu Ajansı) Amerikan Ajansı Londra'dan istihbâr ediyor. Yunanistan tarafından tesviyesi kemâl-i hararetle talep edilen şark meselesi hakkında Londra ve Paris'te cereyân eden bil-umûm müzâkerâttan istihrâc [netice çıkarma] edildiğine göre Yunanistan Türkiye'ye karşı yapılan muharebeyi kat'i mütemâyildir. Times gazetesi diyor ki Gonaris ile Baltacis İzmir ve Trakya'ya ait mutavassıt [aracılık eden] bir tarz-ı tesviye esası üzerine Ankara ile itilâfa taraftardır. Yunan ricâl-i siyasiyesi Türk ve Yunan şerâiti arasındaki farkın zannedildiği kadar büyük olmadığını söylemişler. Fakat Yunanistan'ın hiçbir suretle müzâkerâtin hitâmından evvel İzmir'le Trakya'yı tahliye etmeyeceği hususunda ısrar eylemişlerdir. Times gazetesi Türkiye şart-ı evvel olarak İzmir ve Trakya'nın tahliyesini talep ettiği taktirde Balkanlarda tesis-i sulhun imkânsız olacağını zannediyor.

Washington Konferansı

Lloyd George son müzâkerâta olsun yetişecek.

Ankara: (Anadolu Ajansı) 13 tarihiyle Londra'dan bildiriliyor: Washington'dan alınan haberlere göre murahhasların ekserisi vâsıl olmadıklarından konferans ayın on ikisinde in'ikâd [toplanma] edemeyecektir. Times Gazetesi Lloyd George'nin umûmi terk-i teslihât [silah bırakma] meselesine dair cereyân edecek son müzâkerâta bizzat iştirak edeceğini temin ediyor. (15 Teşrîn-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

İtilâf-nâmemiz Etrafında

Fransa İngiltere'ye lâzım gelen izâhâtı veriyor.

Ankara: 16 - (Anadolu Ajansı) Fransız Başvekili Mösyö Briand 11 Teşrin-i Sâni'de Washington'da Fransa'nın Amerika sefiri Mösyö Rusar ile mülâkâta bulduktan sonra Fransa – Türkiye İtilâf-nâmesi hakkında İngiltere'ye verilecek izâhâta müteallik [bağlı] talimatını Paris kabinesine irsâl [gönderilme] eylemiştir.

Washington Konferansı

Konferans bir ay devam edecek – Lloyd George şimdilik gelemeyecek – Konferansa hangi devletler iştirak edecek – İlk mesele, mesele-i bahriyenin tahdîdi

Ankara: 14 – (Anadolu Ajansı) Washington’da bahr-i muhit ve tahdîd-i teslihât [silahlanmaların sınırlanması] konferansı yarın (12 teşrin-i sâni) saat on buçukta kontinental mehurbâl halde küşâd edebilecektir. Reis-i cumhur Harding nutk-u iftitâhî [açılış konuşması] irâd ettikten sonra çekilecek ve müşârün-ileyh bir gûnâ [hiçbir suretle] mukâbelede bulunmayacaktır. Bilahare Hâriciye Nâzırı Mister Hughes’in riyaseti altında reis bir nutuk irâd edecek ba’de [sonra] kâtib-i umumî [genel sekreter] ve komisyonların tayini umuriyle iştigal edilecektir. Komisyonların ictimai hafi ve umûmî celseler aleni olacaktır. Konferans lâ-akall [en azından] bir ay devam edecektir.

Ankara: 14 –(Anadolu Ajansı) İngiliz Başvekili Lloyd George İrlanda meselesi dolayısıyla şimdilik Washington’a gelemeyeceğini Amerika Hâriciye Nâzırı Mister Hughes’e bildirmiştir.

Ankara: 14 – (Anadolu Ajansı) Tan Gazetesi’nin istihbâratına göre Washington Konferansı’nda aksâ-i şark [uzak doğu] hakkındaki müzâkerâta dokuz devlet murahhasları kabul edilecektir. Tahdîd-i teslihât müzâkeresine ise yalnız beş devlet-i muazzama iştirak edecektir. Amerika mahâfilinin arzusunu konferans mesâisi hakkındaki neşriyâta büyük bir vü’sat vermekte konferans başlıca aksâ-i şark cephesi ve Sibiryâ meselelerinden ibaret olmak üzere üç meseleyi mevzû-i bahs edecektir.

Ankara: 14 – (A.A) Paris’ten bildiriliyor. Tan Gazetesi’nin istihbâratına nazaran Washington Konferansı 14 teşrin-i sânde ifâ-yi vazifeye başlayacak ve mevki-i müzâkereye vaz’ edilecek ilk mesele esliha-i bahriyenin [deniz silahları] tahdîdi olacaktır. Amerika Hâriciye Nâzırı Hughes’in devletlerle Çin arasında akd edilen bi-l-umûm [bütün] muâhedenin konferans masası üzerine vazî’ni talep etmek tasavvurunda bulunduğu rivayet ediliyor. (16 Teşrin-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

Mısır Meselesi

Mısır'la İngiltere arasında akd edilecek itilâf ne gibi esâsâta istinâd edecek?

Ankara: 16 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan bildiriliyor: İngiltere ile Mısır reis-i nuzzârı Adli Yeken Paşa arasında akd olunacak itilâfın atideki esâsâta istinâd edeceği Kahire'den bildirilmektedir.

- 1- Ba'de-mâ [bundan sonra] İngiliz kıtaâtı yalnız Portsaid ve Süveyş kanalından şark mıntikasını işgal edecektir.
- 2- Düyun-ı Umûmiyye [devlet borçları] için bir İngiliz müfettişi nasb olunacaktır.
- 3- Mısır'ın memalik-i ecnebiyyede mümessil bulundurmaya hakkı olacak, fakat ticaret-i itilâf-nâmeleri müstesna olmak şartıyla muâhedât akdi için İngiltere'nin rızası istihrâc edilecektir.
- 4- Beyn-el-milel bir polis kuvvetiyle İskenderiye İngiliz üss-i bahriyesi [deniz üssü] olacaktır.
- 5- İngiliz Mısır Sudan'ı şimdiki halde kalacak ve Mısır suları vasıtasıyla buranın erzak ve mühimmatının temini tekeffül olunacaktır.

Mısır'da İtilâfımızın Tesiri

Ankara: 18 – (Anadolu Ajansı) Kahire'den bildirildiğine nazaran Türkiye – Fransa itilâf-nâmesinin akd ve imzası haberi Mısır'da umûmi bir meserretle [sevinç] karşılanmış ve Mısır ayan ve eşrafı tarafından Fransız sefirine bir çok tebrik-nâmeler gönderilmiştir.

İngiltere'ye Verilecek Cevap

Türkiye – Fransa itilâf-nâmesine dair İngiltere'ye verilecek cevap tanzim olundu.

Ankara: 18 – (Anadolu Ajansı) Matin Gazetesi Türkiye – Fransa itilâf-nâmesi hakkında İngiltere hükümeti tarafından Fransa'ya gönderilen muhtıradan bahisle diyor ki: “İngiliz muhtırasına verilecek cevap büyük bir sükunetle tanzim edilmiştir. Hiçbir muâheze Fransa'yı müşkilâta dūçâr edemez.”

İhtilâf Son Safhada imiş

Gonaris ve Baltacis şark meselesini halledinceye kadar Londra'da kalacaklarmış.

Ankara: 18 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan iş'âr olunuyor: Türk – Yunan ihtilâfi son safhasına dâhil olmuş görünüyor. Gonaris ve Baltacis şark meselesinin kat'î surette tesviyesi için lazım gelen esâsât takarrür edinceye kadar Londra'da kalacaklardır. Atina hükümetinin Londra'da der-pîş edilen [gözönünde bulundurmak] itilâf hakkında mufassal [uzun uzadıya anlatılan] malumat aldığını gazeteler yazıyorlar.

Washington Konferansı'nda

İngiltere Hughes projesini heyet-i umûmiyyesiyle kabul ediyor. Japonya'da bazı kuyûd-u tahtında projeyi kabul ediyor. Balfour kendisini on yaş küçülmüş zannediyor.

Ankara: 18 – (Anadolu Ajansı) Ekodopari Gazetesi'nin Washington'dan haber aldığına göre İngiltere hükümetinin Hughes projesini heyet-i umûmiyyesiyle kabul ve teferruatında tadilat icrasını talep edecek. Ağır kruvazör ile hafif kruvazör arasındaki farkı soracaktır. Pöti Parizyen muhabinine nazaran Amerika'nın bahr-i muhitte mevkiini tahkimden sarf-ı nazar etmesi ve Makuvi ile Munkolubye'ye müteallik mesâilde uyuşulması ve aynı zamanda Sahalin Adası'nın şimali gibi bazı Rus arazisinin derhal tahliyesi talep edilmesi şartıyla Japonya'da Hughes projesine iştirak etmektedir. Fransız gazeteleri bu hususta Japonya'nın Londra sefiri Baron Ayaşın beyânâtını neşr ediyorlar. Japon sefiri demiştir ki bu programın bütün düvel-i muazzama tarafından edilmesi lazım geldiği kanaatindeyim. Tatbik edilmemesi için bir sebep göremiyorum. Tahdîd-i teslihât konferansında İngiltere'yi temsil eden Balfour konferanstan çıktığı esnada yanında bulunan Lord Rindel'e kendisini on yaş küçülmüş zannettiğini beyan etmiştir. Lord Rindel Lloyd George şu telgrafi göndermiştir. Celse pek parlak oldu. Herkes konferansın müsmir-i netayicinden [faydalı neticeler] ümit-vârdır.

Hughes'in Beyânâtı Amerika'da Hüsn-ü Tesir Hâsıl Etti

Ankara: 18 – (A.A) Fransız gazetelerine nazaran Amerika efkâr-ı umûmiyyesi Mösyö Hughes'in konferanstaki son beyânâtından son derece mütehassis olmuştur. Bütün Amerika gazeteleri beyânât-ı vâkıayı müttefikten tasvîb etmektedir.

Fransa ve İtalya'nın da Tahdîd-i Teslihâta İştirakini Taleb Edecek

Ankara: 18 – (A.A) Paris'ten bildiriliyor. İngiliz menâbinden iş'âr olunduğuna nazaran Britanya hükümeti Fransa ve İtalya'nın da bahr-i itilâf-nâmeye idhâl [deniz antlaşmasına dâhil etme] edilmesini Washington'daki heyet-i murahhasası vasıtasıyla talep edecektir. Amerika murahhasları mezkûr itilâf-nâmenin İngiltere Cemâhir-i Müttehîde-i Amerika ve Japonya'ya hasr [sıkıştırma] ve teşmili [içine aldırma] ile iktifâ edilmesi hususunda musirrdirler. (19 Teşrîn-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

Washington Konferans'ı Hafi Cereyân Ediyor

Iksâ-yi şark meselesi – Berr-i tahdîd-i teslihât başka konferansta – Japonya'nın bir teklifi

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan bildiriliyor: Washington Konferansı müzâkerâtı şimdi hafiyen cereyân etmektedir. Times muhabirinin işârâtına göre tehdid-kâr bir şekil alan Iksâ-yi şark [şarktan uzaklaştırma] meselesi bir tesviye-i müsellehâta isti'dâdını göstermeye başlamıştır. Berr-i tahdîd-i teslihât meselesinin konferansta müzâkere edeceği ve bunun için ayrı bir konferans toplanacağı haber veriliyor. Amerika ve İngiltere orduları ancak kendi emniyetlerine kâfi bir derecede bulunduğundan bu iki devlet diğer devletlerin ordularını küçültmelerini teklife heva-hişker [istekli] değildirler. Japonya gazetelerinin neşriyatına nazaran Japonya birinci sınıf sefain-i harbiyeden [harb gemileri] on iki parçayı muhafaza etmeyi teklif edecektir. Hughes planı mucibince Amerika 18 ve İngiltere 22 parça birinci sınıf büyük harb gemisine malik olacaklarından Japonya bu suretle beşte üç nisbetinde bir kuvvet muhafaza etmiş olacaktır.

Fransa'nın Nokta-i Nazarı

Briand Fransa'nın hâl-i hâzırdaki ordusunu muhafaza etmeye mecbur olduğundan bunun tasdik olunmasını konferanstan isteyecek.

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildirildiğine göre Washington Konferansı'nda Briand pazartesi günü Fransa'nın bahri ve berr-i tahdîd-i teslihât hakkındaki nokta-i nazarını izah edecektir. Mösyö Briand Fransa'nın emniyet ve selameti hâl-i hâzırdaki ordusunu muhafaza etmesini istilzâm [gerekirtme] eylediğini beyân ve bunun konferansça tasdik edilmesini talep edecektir.

Briand 25 Teşrin-i Sâni'de Dönecek

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildirildiğine göre Washington'da bulunan Mösyö Briand 25 Teşrin-i Sâni'de Amerika'dan müfârekat edecektir.

İngiltere'nin Rusya'dan İstifsârı

İngiltere Çar hükümetinin bu ricalarını şuralar hükümetinin ödeyip ödemeyeceğini Rusya'dan sormuş o da beyn-el-milel bir konferans talep etmiştir.

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) İngiliz hükümeti mukaddemâ [eskiden] Çar hükümeti tarafından akd olunan istikrazlardan mütevellid borçların Bolşevik hükümetince tesviye edilip edilmeyeceğini Rus Sovyet Cumhuriyeti'nden istifsâr [sorma] etmiştir. Rus Sovyet hükümeti bu meseleyi tenvir için beyn-el-milel bir konferans akdinin münasib olacağını cevaben bildirmiştir.

Sırbistan Cemiyet-i Akvâm'ın Kararını Tatbik Etmezse Sırbistan'a Karşı

Abluka İlan Edilecek

Ankara: 20 – Jurnal Durya'nın malumat-ı hususiyesine göre Arnavutluk arazisini tahliye için Sırbistan'a verilen mühletin hitamında [son bulma] Belgrat hükümeti Cemiyet-i Akvâm'ın kararını tatbikten istinkâf eylediği takdirde Lloyd George Sırbistan aleyhinde Cemiyet-i Akvâm nizâm-nâmesinin 16. maddesinin tatbiki yani Sırbistan'a karşı abluka ilanını talep edecektir. Şu hale göre Cemiyet-i Akvâm ilk defa olarak Yugoslav hükümetine karşı kuvve-i te'dîbiyyesini [cezalandırma kuvveti] isti'mâle [kullanma] lüzum görecektir. (21 Teşrin-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

Gonaris Yola Geliyor

Tevhid-i Efkâr'ın istihbârâtına göre Gonaris birçok mutâlebinden sarf-ı nazar etmiş ve bir konferans akdine esâs olabilecek surette müsâadâta [izinler] rıza göstermiş.

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) Dünkü Tevhid-i Efkâr atideki haberi neşr ediyor: Vârid olan mevsûk [güvenilir] haberlere göre Gonaris'in sulh şartlarından hayli ricat ettiği ve birçok mutalebden sarf-ı nazar eylediği anlaşılmaktadır, Yunanistan'ın Trakya'da Midye – Enez hattına ve İzmir'e muhtariyet verilerek bir Hıristiyan vali tayine razı olduğu maa-mâ-fih daha fazla müsâadâta rıza göstermesi de imkân dâhilinde bulunduğu Gonaris tarafından İngiltere ricâline ihsâs edilmiştir.

Yunanistan'ın nihayet Anadolu'nun katiyyen ısrar ettiği esâsa muvaffak bir suret-i tesviyeye muvaffakat edeceği anlaşıldığından Mösyö Briand Washington'dan avdeti üzerine bazı ihzârî muhâberâtı müteakib Londra'da bir konferans akdine ve bu konferansa bizim de davet edilmemize intizar olunmaktadır. Konferansın tahminen on beş gün sonra in'ikad edeceği ümit olunuyor. Makamât-ı resmîyeden icra ettiğimiz tahkikatta iltizâm sükûn edilmiştir.

Türk – İtalyan Münâsebâtı

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan bildiriliyor: Daily Telegraph Gazetesi neşr ettiği bir makalede İtalya Hâriciye Nâzırı Marki Della Torretta'nın Türkiye'ye karşı takip ettiği politikayı takdir ile Ankara'da akd edilmek üzere bulunan itilâfin şarkta beyn-el-milel tesânüd [dayanışma] fikrinden mülhem olduğunu kaydediyor.

Fransa'nın Cevabı

Fransa'nın itilâfımız hakkında İngiltere'ye verdiği cevap kanâat-bahşdır.

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) Havas Ajansı Türkiye Fransa itilâf-nâmesi hakkında Fransa'nın İngiltere'ye verdiği cevabın kanâat-bahş [inandırıcı] olduğunu bildiriyor.

Kiev ve Potolya Şehirlerinin Asiler Tarafından İşgali Teyid Ediyor

Ankara: 21 – (Anadolu Ajansı) Amerikan Ajansı Berlin'den istihbâr ediyor. Ukrayna ihtilâli tevsi' etmektedir. Kiev ve Potolya şehirleri asiler tarafından işgal edilmiş ve kırk dört numrolu firkanın silahları alınmıştır.

Washington Konferansı'nda Çin Murahhasının Nutku

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) Washington'dan bildirildiğine göre Çin murahhası bir nutuk irad ederek Çin'in istiklâl-i tam ve kat'iyyesini mıntika-i nüfuz unvanıyla el-yevm işgal altında bulunan Çin arazisinin tahliyesini talep etmiştir.

Çin Murahhaslarının Teklifleri

Ankara: 22 - (Anadolu Ajansı) Washington'dan bildiriliyor: Çin heyet-i murahhasası şu tekliflerde bulunmuşlardır:

- 1- Çin Cumhuriyeti'nin tamâmiyyet-i malikiyyesi, istiklâl-i idari ve siyasiyyesi. Çin devleti arazisinin hiçbir cezaî bir devlet-i ecnebiyyeye devir ve ferağ [vazgeçme] edilmemesi taahhüd olunacaktır.

- 2- Cumhuriyetin her tarafında açık kapı usulünün tatbikine Çin devleti amâdedir.
- 3- Evvelce Çin'e malumât verilmeksizin Çin'i alakadar eden mesâil hakkında muâhede ve itilâf yapılmayacaktır.
- 4- Herhangi bir devletin Çin'de haiz olduğu hukuk-u müsâadât ve imtiyâzât-ı mahsusa bi-l-tedkik bu esaslarla kabul-i telif bir şekle ifrağ olunacaktır.
- 5- Çin'in adli ve idari hürriyetini takayyüd eden uhûd-i mevcuda [mevcut antlaşmalar] ve tebdilen tecdid edilecektir.
- 6- Bazı aksam-ı memlekette halen mevcut olan ecnebi işgali için makul bir müddet tayini.
- 7- İmtiyâzât ve müsâadât-ı mahsusanın tefsirine ait ihtilafların imtiyazı ve her taraf lehinde hali.
- 8- Müstakil harblerde Çin'in bi-taraflik hukukundan müstefid [faydalanan] olması.
Japon heyeti bu teklifatı müzâkereye esâs olmak üzere kabul edebileceklerini ve fikirlerini tahdid-i teslihât necminine [sonuna] bildireceklerini söylemişlerdir.
(23 Teşrin-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

Gonaris'in Muhtırası

Muhtırada Yunan'ın sulh şerâit-i esâsiyyesi mündericmiş.

Ankara: 23 – (Anadolu Ajansı) Yunan matbûâtı kaleminin Londra'dan istihbâr ettiğine göre Yunan Başvekili Gonaris ayın on dokuzuncu günü İngiltere Hâriciye Nâzırı Curzon'u ziyaretle Yunan mesâili hakkında mufassal bir muhtıra takdim etmiştir. Muhtırada şimdiye kadar Yunanistan'ın yaptığı fedakârlıklar ta'dâd [bire bir söyleme] edilmekte ve vaziyet-i askeriye hakkında izâhatta bulunulduktan sonra Yunanistan'ın sulh akd edebileceği şerâit-i esâsiyye kaydedilmektedir. Gonaris ve Baltacis İngiltere Hâriciye Nezâreti'nde Curzon ile uzun bir mülâkatta bulunmuşlardır.

Türkiye – İtalya Müzâkerâtı

İtalyan kabinesi akd-i ictimâ' ederek bizimle olan müzâkerât ile iştigal ediyorlar.

Ankara: 23 – (Anadolu Ajansı) Roma'dan 20 Teşrin-i Sâni tarihiyle iş'âr olunuyor: İtalyan Başvekili Mösyö Bonomi dün (19 Teşrin-i Sâni 37)de heyet-i vükelayı ictimaya davet etmiştir. Meclis-i vükela Ankara'da cereyân eden Türkiye İtalya müzâkerâtı ile iştigal etmiştir. Bu hususta matbuâta hiçbir tebliğ verilmemiştir.

Paris Gazeteleri

İtilâf-nâmemizden İngilizlerin endişe ettiklerinden nâşi beyan-ı teessüf ediyorlar.

Ankara: 23 – (Anadolu Ajansı) Paris gazeteleri Türkiye – Fransa itilâf-nâmesinin Londra’da bazı endişeler tevlid ettiğinden dolayı beyân-ı teessüf ediyorlar. Ukleher gazetesi Fransa hükümetinin Ankara itilâf-nâmesinden mütevellid [ileri gelmiş] endişelerin izalesi için Londra’ya izâhât-ı lâzımede bulunmaktan hâli kalmayacağını yazıyorlar. (24 Kasım 1921 – 1. nüsha)

Washington Konferansı’nda Çin Muhtırası Kabul Edildi

Ankara: 24 – (Anadolu Ajansı) Washington’dan bildiriliyor: Bahr-i Muhît-i Kebîr [Büyük Okyanus] Komisyonu aksâ-yi şarkın meselesine dair olan Çin muhtırasını esas itibariyle ve ittifâk-ı ârâ [oybirliği] ile kabul etmiştir.

Aksâ-yı Şark Meselesi İçin Yeni Bir Konferans

Ankara: 24 – (Anadolu Ajansı) Washington’dan bildiriliyor. Konferans azasından bazıları aksa-yı şark meselesinin ayrıca bir takım konferansları iltizam edileceği kanâatindedir. Diğer murahhaslar ise cihan-vaziyet-i maliye ve iktisadiyyesinin hall-i sabıkına ercai için yegâne çare olarak iktisâdi bir konferansın ictimai davetini teemmül [etraflıca düşünme] etmektedir. Fransa ve İtalya donanmasının dûçâr-ı za’f [zayıflığa uğrama] olduğu İngiliz ve Japon murahhasları tarafından teslim edilmektedir. Gerek Fransa ve gerek İtalya esnâ-yi harbde [savaş zamanı] inşâât-ı bahriye programlarından feragat etmişlerdir, binaen aleyh İngiltere, Japonya hükümetleri Fransa ve İtalya’nın inşâât-ı bahriye hakkında takip edecekleri makul programı kabul edeceklerdir. (26 Teşrîn-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

Irak Meselesi

İngiltere’nin Cemiyet-i Akvâm’daki murahhasının beyânâtı

Ankara: 26 – (Anadolu Ajansı) Times Gazetesi’nin verdiği malumata göre Cemiyet-i Akvâm’dan İngiliz murahhasası Fişer İngiltere’nin Irak kıt’ası [parça] üzerindeki vaziyetini tayin ve tesbit için Irak hükümdarı Faysal ile İngiltere arasında bir muâhede akdına lüzûm-ı his edilmekte olduğunu beyân etmiştir. Bu lüzûmu isbat için der-miyân edilen sebepler ber-vech-i âtîdir:

1 – Irak’ın münasebet-i hâriciyesi muâhede icabınca İngiltere’nin murâkabesi [denetim] altında olacaktır.

2 – İngiltere hükümeti mandater sıfatıyla Irak hakkında beyn-el-milel bazı taahhüdât altına girmiştir.

3- Murâkabe-i maliyenin [mali denetim] tatbiki bazı tedâbir-i istilzâm [tedbirleri gerektirme] etmektedir.

4 – Irak ile yapılacak muâhede Cemiyet-i Akvâm kanun-i esâsiyesine metin ve ruh itibariyle hiçbir noktada mübâyin [zıt] olmamak şartıyla gerek İngiltere ve gerek Irak'ın vazife ve salâhiyetlerini tesbit hususunda faide-bahş [kazanç veren] olacaktır.

İngiltere Almanya'ya İkrâzatta Bulunacak

Ankara: 26 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan bildirildiğine göre Alman mâliyyunundan Hugostayen İngiltere hükümeti ile pek mühim mesâil-i iktisadiyye hakkında müzâkerâta bulunmak niyetindedir. Paris gazeteleri Almanya'nın müttefiklere te'diye [ödeme] etmesi lazım gelen ilk taksitlere karşılık bulabilmesi için İngiltere hükümetinin Almanya'ya ikrâzatta bulunmaya mütemâyil olduğunu yazıyor.

Briand'ın Nutku

Balfour tarafından dostane telakki olunuyor.

Ankara: 26 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildiriliyor. Tan Gazetesi tahdîd-i teslihât konferansında İngiltere murahhası Balfour Mösyö Briand tarafından irad edilen nutku fevkalade dostane telakki eylediğini yazıyor.

Fransız Bahriyesi Hakkında

Fransız amiralinin tahdîd-i teslihât konferansından talebi.

Ankara: 26 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten iş'âr olunuyor. Washington'da bulunan Fransız Amirali Dolen Mösyö Hughes ve Mösyö Luçe Fransa'nın İngiltere'ye mudil-i taht-ül-bahre ve üç yüz bin ton pilvak donanmaya ihtiyacı olduğunu beyan ile Fransa'nın inşâat-ı bahriyede bulunmasına mümânaat [engel olma] edilmemesini talep etmiştir. Cemâhir-i Müttehede-i Amerika bu talebi is'âfe [birinin isteği kabul edip yerine getirme] mütemâyil görünmektedir. (27 Teşrîn-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

Kardeşlerimizin Yardımı

Bi-l-umûm Müslümanların Anadolu'ya yardım için Hind Ulemâ Cemiyeti teşebbüsâta bulunuyor.

Ankara: 29 - (Anadolu Ajansı) Hind Ulemâ ve Talebe Cemiyeti fevkalade bir ictima' akdiyle bi-l-umûm [bütün] Müslümanların Anadolu ordusuna istitâatlarını [kudret] dâhilinde yardım etmelerine karar vermişlerdir. Toplanacak para ve eşya Anadolu'ya gönderilecektir.

Fransa'nın Notası

Kilikya'nın tahliyesine dair Fransa'nın İngiltere'ye verdiği nota hüsn-i tesir etmiştir.

İstanbul: 28 – (Anadolu Ajansı) Morning Post Gazetesi'ne nazaran Fransa tarafından Kilikya'nın tahliyesi hakkında İngiltere'ye verilen nota hüsn-i tesir [iyi etki] bırakmıştır. İtilâf-nâme ahkâmının [hükümler] tatbikini temin için Fransa hükümeti Adana, Mersin ve Ayıntab'dan birer mümessil notada itilâf-nâmenin hüsn-i niyyetle [iyi niyet] tatbik edileceğinden Fransa'nın ümid-vâr bulunduğu bildiriliyor.

İngiltere'nin Cevabi Notası

Ankara: 28- (Anadolu Ajansı) Deba Gazetesi'nin istihbârâtına [haber alma] göre Britanya kabinesinin Ankara itilâf-nâmesi hakkında Fransa'ya göndereceği nota henüz tanzim edilmemiştir. Notanın bu günlerde tevdi' ihtimali veriliyor.

Bir Hafta Daha Müzâkere Edecekler

Ankara: 28 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan Patris'e bildiriliyor: Londra'dan Atina hükümetine gelen malumata göre Yunan heyeti Londra'dan müfârekatını tehir ederek bir hafta daha Londra'da kalacaktır. Bu hafta zarfında vaziyet-i umûmiyyede hâsıl olacak yeni inkişâfâtına [gelişmeler] nazaran şark meselesi hakkında müzâkerâta devam edilecektir. Londra'dan Çağadamarid gazetesine bildiriliyor: Atina'dan telgrafla iş'âr edildiğine nazaran Gonaris ile Baltacis Atina'dan avdet eder etmez istifa-nâmelerini Konstantin'e takdim edecekler.

Mösyö Balfour'un Nutku

Ankara: 28 – (A.A) Londra'dan bildiriliyor: Washington Konferansı'nda İngiltere murahhası Balfour Mösyö Briand'dan sonra irâd ettiği nutkunda Fransa düşmanlarının mağlup olmakla beraber büyük bir kuvvete malik bulduklarını söylemiştir. Fransa'nın terk-i silah [silah bırakma] etmesini Avrupa'da bir tereddüd-i devriye başladığı bir sûrette seyredilecektir. Bu sebeple Balfour İngiltere'nin Fransa'ya bil-cümle gayretlerinde yardım için onun yanında olduğunu ve Fransız

ordusunun el sürülmemiş bir halde ikâ edilmesinin sulh-i cihan namına ilzâm [susturma] bulunduğunu beyân etmiştir. (30 Teşrîn-i Sâni 1921 – 1. nüsha)

II.12. 1337 (1921) Yılı Kânûn-ı Evvel (Aralık) Ayı Haberleri

Briand'ın Nutku

Fransa ordusunu, diğer milletlerin donanmaları hakkında icra ettiği tahdidattan ziyade azaltmıştır – Alman donanması artık İngiltere'yi tehdit etmeyecektir fakat Fransa yetmiş milyon Alman'ın ber-hayat [diri] ve daimî hazır bulunduğunu nazar-ı itibara almaktadır.

Ankara: 28 – (Anadolu Ajansı) Newyork'tan 25 tarihiyle iş'âr olunuyor: Mösyö Briand vapura râkib [binmiş] olmadan evvel henüz resmi metine dest-res olmadığı cihetle Lord Curzon'un nutkuna cevap vermeyeceğini beyan etmiştir. Briand sulh altında bulunan sınıflardan yalnız ikisinin muhafaza edildiği ve parlamentoya verilen proje mucibince hizmet-i askeriyyenin ve mevcut efrâdın o nisbette indireceği hakkında icra ettiği tahdidattan ziyade azaltmıştır. Çünkü esliha-i bahriyenin [deniz silahları] tahdidi yüzde kırkı geçmektedir.

Harp neticesinde Fransa donanması üç filodan bire inmiştir. Büyük sefâine gelince Fransa bu hususta müttefikleriyle ittifaka amadedir. Alman donanması artık İngiltere'yi tehdit edemeyecektir. Fakat Fransa yetmiş milyon Alman'ın ber-hayat [diri] ve daimî hazır bulunduğunu nazar-ı itibara almaktadır. Cihanın anlaması için Fransa'nın vaziyeti açıktan açığa Amerika milletine izâh etmek kâfi geldiğinden dolayı memnunun ve huzur-u kalble hareket ediyorum.

Şark Meselesi İçin

Briand'ın avdetini müteakib şark meselesi için bir konferans akdi muhtemel İngiltere bir teklifte bulunacakmış.

Ankara: 29 – (Anadolu Ajansı) Beyoğlu matbûâtının Roma'dan aldıkları malumâta atfen haber verdiklerine göre İtalya hâriciye nezâreti mahâfilinde Mösyö Briand'ın Amerika'dan avdetini müteakib şark meselesinin hall-i hususunun bir konferansa havale edilmesini Fransa hükümetinin kabul edeceği muhtemel addolunmaktadır. Bu tarz tesviye ileride sû-i tefehhüm [yanlış anlaşılma] meydan vermemek için en iyi çare telakki edilmektedir. Daily Ekspres gazetesine nazaran

İngiltere hükümeti tarafından Türkiye ile Yunanistan arasında sulh akdi için bir teklif tarafına tebliğ edilecektir.

İngiltere – Londra Müzâkerâtı Artık Tatil Edilecek

Ankara: 29 – (Anadolu Ajansı) İrlanda ve İngiltere müzâkerâtının tatil edileceği Londra'dan bildiriliyor: Lloyd George Londra hükümetinin artık yeni teklifâtta bulunmayacağını beyan etmiştir. (1 Kânûn-ı Evvel 1921 – 1. nüsha)

Londra'da İki Nutuk

Lord Derby ve Churchill'in nutuklarına (Tan)'ın cevabı

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildiriliyor: Salı günü Londra'da biri Lord Derby diğeri bankerlerin ictimainde Churchill tarafından irâd olunan iki mühim nutukta Fransa, İngiltere münasebatından bahsedilmiştir. Tan Gazetesi diyor ki: Her iki hatibde dostluğumuzun devamını temenni etmektedir. Mukarrerât ve münasebetlerini tedkik etmek ahali hürr olan İngiltere ve Fransa için bir şereftir. Fakat ifâsı lazım gelen iki şart vardır. Fransızlar asabileşmeksizin vakâyi olduğu gibi muhatabları olan Britanyalıları izâh etmesini bilmelidir. İngilizler ise nazar-ı dikkatlerini acil menfaatlere tevcih [çevirme] etmeyerek Fransa'nın kendilerine gösterdiği esbâb ve ahvâli nazar-ı dikkate almalı ve müttefiklerle evvelce berâet [aklanma] husûlünden ikdam [çıkma]ya çalışma] Almanya'ya karşı bir taahhüd altında bulunmamalıdır. Tan Gazetesi Lord Derby'nin Fransız ordusunun lüzûm-ı muhafazasına dair sözlerine nakl-i kelam ile bu sözlerin tahdîd-i teslihât meselesini tesviye edecek mahiyette bulunduğunu Fransa'nın Amerika ile münâkalatını [nakil] temin için tahte-l-bahlere [denizaltı gemisi] muhtaç olduğunu ilave etmektedir. (4 Kânûn-ı Evvel 1921 – 1. nüsha)

Rus – Alman Münâsebâtı

Pek kuvvetli bir Almanya'nın tesisâtını görmek Rusya'nın menfaati iktizâsıdır.

Ankara: 5 – (Anadolu Ajansı) Telsizden Rusya'nın Almanya'da salâhiyyet-dâr mümessili Lokam Karesinilski Alman Başvekili Vayerne itimâd-nâmesini tevdi etmiş ve Rusya namına yeni Alman Cumhuriyeti'ni selamlarken pek kuvvetli bir Almanya'nın tesisini görmek dâhil ve hârici muhârebelerle harap olan Rusya'nın menfaati ve teceddüd-i iktisadiyyesi için zaruri bulunduğunu beyan etmiştir. Almanya'nın harpten sonraki vaziyet-i iktisadiyyesi Rusya ile seri' bir müşâreket-i

mesâiyi [ortak çalışma] müstelzimdir. Alman Başvekili nutkunda Almanya hükümeti tarafından semere-dâr [karlı] mesâiyye müstenid münâsebât-ı mütekabilenin tasavvurunu zaruri tedbir telakki edilmekte olduğu der-miyân etmiştir. Rus mümessili Reis-i cumhur Oberet tarafından da kabul edilmiştir.

Londra Müzâkerâtı

İngiltere hükümeti Londra'da Gonaris'le vuku bulan müzâkerâtı Paris'e bildirmiştir.

İstanbul: 5 – (Anadolu Ajansı) Ajans Londra'dan istihbâr ediyor. Daily Telegraf gazetesi Yunan başvekilinin Londra'daki faaliyetinden bahisle diyor ki: İngiltere hâriciye nezâreti her türlü tavassut hareketinin bütün müttetikler tarafından müştereken icrâsı prensibine tevfiân [uygun olarak] Gonaris ile Londra'da cereyân eden bi-l-umûm müzâkerâttan Fransa'yı haberdar etmiştir. Maa-hazâ [bununla beraber] Daily Telegraf Ankara itilâf-nâmesi hakkında Londra ve Paris kabineleri arasında cereyân eden muhâberâtın hitâmından evvel tavassuta doğru hiçbir hatve [adım] atılmayacağını zannetmektedir.

İngiltere'nin Fransa'ya Cevabı

Morning Post gazetesinin mütâlaâtı

Ankara: 4 - (Anadolu Ajansı) Morning Post Gazetesi Britanya hükümetinin son Fransız notasına gönderdiği cevap hakkında diyor ki: Cevabı notanın muhteviyatına dair malumat-ı itâ [haber verme] olunmamakla beraber istihbârâtımıza nazaran İngiliz mahâfil-i resmîyesi bu mesele ile pek ziyade alakadar olmaktadır. Nota teâtisiyle bir şey kazanılamayacağı beyan olunduktan başka notalarla meselenin ehemmiyetini izâa [kaybetme] edileceği zannedilmektedir. Fransa mahallî bir itilâf akd etmekte şark-ı karibte hakiki sulhun münferid ile şark-ı karib meselesinin tesviyesini son derece müşkilâta dûcâr [uğramış] ettiği beyan olunmaktadır. (6 Kânûn-ı Evvel 1921 – 1. ve 2. nüsha)

Başvekiller Konferansı

Paris'te in'ikad edecek olan konferans için henüz bir karar ittihâz edilmemiş.

Ankara: 8 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten iş'âr olunuyor. Britanya kabinesinin teklifi vechile Paris'te İngiltere, Fransa ve İtalya başvekilleri arasında bir konferans akdi hususunda henüz hiçbir karar verilmemiştir. Fransa ve İtalya hâriciye nezâretleri İngiltere'nin bu teklifini büyük alaka ile tedkik eylemektedirler. Şark-ı karib [yakın]

doğu] meselesinden mâ-adâ [-den başka] diğer mesâil de mezkûr konferansta mevzû-i bahs olacaktır.

Fransa'nın Cevabı

Fransa hükümeti Türkiye Fransa itilâfına dair İngiltere'ye cevabı notayı tevdi' eyledi. Cevab dostanedir.

Ankara: 10 – (A.A) (t.h.r.) Ajansı 7 tarihiyle Paris'ten iş'âr ediyor: Fransa hâriciye nezâreti Türkiye Fransa itilâfnâmesi hakkındaki Lord Curzon'un notasına verilecek cevabı Pazartesi günü Fransa'nın Londra sefirine tevdi' etmiştir. Cevab pek dostane bir lisansla yazılmış olup Britanya hükümetinin itirâzâtına nokta nokta [tek tek] cevap verilmekte Fransa hükümetinin evvel-be-evvel [her şeyden evvel] şarkta sulh ve sükûneti temin etme amelinde olduğu beyan edildikten sonra bu maksada ma'tûf [yöneltmiş] olarak İngiltere tarafından der-miyân edilecek [ortaya koymak] her türlü teklifâtın pek müsâid bir fikirle tedkik olunacağı ilave edilmektedir.

Rus Heyeti Washington'a Gidiyor

Sibirya'nın tahliyesini devletlerden isteyecek.

Ankara: 6 – (Anadolu Ajansı) Sibirya'nın Japonlar tarafından derhal tahliyesini devletlerden talep etmek üzere Washington'a bir Sovyet heyet-i murahhasası gitmiştir. (11 Kânûn-ı Evvel 1921 – 2. nüsha)

Fransa'nın Cevabı Pek Dostane imiş

Havas Ajansı muhâbirinin iş'ârâtı

Ankara: 12 – (A.A) Paris'ten bildiriliyor: Gazetelerin istihbârâtına nazaran Türkiye Fransa itilâf-nâmesi hakkında Fransa tarafından İngiltere hâriciye nezâretine verilen cevap pek dostane bir tarzda yazılmıştır. Havas Ajansı'nın Londra muhabiri diyor ki: Mezkûr notanın ilk kısmında Fransa hükümeti evvelce Britanya hükümetine vâki' olan ve Britanya'nın son notasında sened-i ittihâz edilen bil-cümle beyanatı te'yîd [kuvvetlendirme] ve te'kîd [sağlamlaştırma] etmektedir. Notada iklitler meselesi mevzû-i bahs olmakta ve bu husustaki teminata riayet edilmekte olduğu beyan olunmaktadır. Bu notanın nihayetinde Britanya tarafından şark meselesine dair teklifât der-miyân edileceği hakkında evvelce vuku bulan iş'âr hatırlatılarak Fransa hükümetinin bu hususta bir tebliğ ve iş'âre dest-res [kuvvet ve zenginlik] olmakla

müftehir [övünen] olacağı ve buna intizâren [bekleyerek] Fransa'nın da şark meselesinin tesviyesi çarelerini tedkik eylemekte olduğu ilave edilmektedir.

Aydın On Beşinden Evvel Konferans Akd Edilmeyecek

Ankara: 12 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan iş'âr olunuyor. Londra mahâfil-i siyasiyyesinde düvel-i mü'telife hâriciye nâzırlarının şark meselesini müzâkere ve tanzim etmek üzere ayın on beşinden evvel ictima' edemeyecekleri zannolunuyor.

Mısır – İngiliz Müzâkerâtı

Notalar neşr edildi, Mısır üç maddeyi kabul etmiyor.

Ankara: 12 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan Pöti Jurnal'e bildirildiğine göre İngiltere hâriciye nezâreti Mısır'a dair cereyân eden müzâkerât hakkındaki notaları neşr etmiştir. Mısır'ın atideki üç şerâiti kabul eylemediği bildiriliyor:

1- Evvelce resmen mevkit [tayin ve tesbit edilen zaman veya yer] olarak telakki edilen işgal-i askeriyyeden mütevellid vaziyet bir kat daha vahimleştiğinden Mısır'ın daimi bir işgal-i askeri altında bulundurulması.

2 – Mısır'ın bütün siyaset-i hâriciyesini kontrol edecek bir fevkalade komiserin Mısır'da ikâsı.

3 – Memleketin umûr-u dâhiliyesine daimi bir müdahale vesilesi teşkil eden kapitülasyonların ikâsı.

Buna cevaben İngiltere tarafından Mısır'a verilen notada İngiliz teklifâtının gayet ahrâr-âne [hür olanlara yakışacak surette] olduğu ve Mısır'ın menâfi namına işgal-i askeriyyenin temâdisi lazım geldiği beyân olarak İngiltere'nin teklif ettiği şerâit-i esasiyyeden vaz geçmemekle beraber yeniden müzâkerâta başlanmasını kabul edeceği bildirilmiştir.

Girit İsyanı Fevkalade Kesb-i Ehemmiyet Etti

Ankara: 12 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan keşide [çekilmiş] edilen telgraflar Girit İsyanı'nın ehemmiyet-i kesb [önem kazanma] ettiğini ve Atina mahâfil-i resmiyesinde büyük bir telaş ve endişe tevlid [meydana getirme] eylediğini bildiriyor. Girit'te iğtişâşçılarla [isyancılar] hükümet askeri arasında şiddetli müsademeler vuku bulmuştur. Atina'da neşr edilen resmi bir tebliğde müsademeler vuku bulduğu ve iğtişâşçılardan birçoğunun mecruh [yaralanmış] düştüğü beyan edilmektedir. Adadaki hareket isyanının teskini için Hanya'ya takviye kıtaâtı sevk ve

ihrâc edilmiştir. Girit vali-i umûmiyyesinden Atina'ya keşide edilen bir telgrafta isyanın dağlara çekilmeye başladığı iş'âr olunmuştur. Asilerden ele geçenleri muhakeme etmek üzere fevkalade hükkâm [hâkimler] gönderilmekte olduğu Atina'dan bildiriliyor.

Hür İrlanda Hükümeti

İrlandalılar en nihâyet dediklerini yapıyor.

Ankara: 11 - (Anadolu Ajansı) Londra'dan bildiriliyor: Akd olunan itilâf-nâme ile İrlanda müstemlekâtındaki asıl idareye tâbi' olacak ve hür İrlanda hükümeti diye tevsîm [adlandırma] olunacaktır. (13 Kânûn-ı Evvel 1921 – 1. nüsha)

Gonaris İstifa Etti

Kayd-ı ihtiyâtla telakki olunan bir habere göre Londra'daki Gonaris istifa etmiş ve kabine teşkili Esteratos'a tevdi' edilmiştir.

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) İstanbul'da münteşir Rumca Nuvlogos Gazetesi'nin kayd-ı ihtiyâtla neşr ettiği bir habere göre Gonaris istifa ettiğini telgrafla Londra'dan iş'âr etmiştir. Bu istifa üzerine kabinenin teşkili Esteratos'a tevdi' edilmiştir. Yeni kabinede Harbiye Nâzırı General Dosmanis Dâhiliye Nâzırı General Konstantinopolos der-uhde edecek kabine Venizelistlere şiddetle aleyhtar bir program takip edecektir.

Yunan Ahvâli Pek Karışık Gonaris Atina'ya Gelemiyor

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) Türkiye Havas Reuters Ajansı dünkü tarihiyle İstanbul'dan bildiriliyor. Yunan hükümet mahâfili vaziyet-i dâhiliye ve hâriciyeden dolayı büyük bir telaş içinde bulunuyor. Başvekil Gonaris Atina'ya davet edildiği halde kendisi şark meselesi halledilmedikçe Londra'dan ayrılmak istemiyor.

Girit İsyanı

Günden güne kesb-i şiddet ediyor – Girit isyancılarına gelen mühimmât

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildiriliyor: Girit'teki vaziyet kesb-i vahâmet etmektedir. Bilhassa adalılara karşı tatbik edilen tedabir-i zecriye [tedbirlere zorlama] infîâli mûcib [tesire sebep] oluyor. Söylendiğine göre İspanya'dan Pire Limanı'na gelen sefinede [gemi] Girit'e sevk edilmek üzere mühimmât-ı harbiyye [savaş malzemesi] yollamıştır. (21 Kânûn-ı Evvel 1921 – 1. nüsha)

Briand'ın Lloyd George ile Müzâkerâtı

Gazeteler bu mülakata çok ehemmiyet veriyorlar.

Ankara: 23 – (Anadolu Ajansı) İngiliz matbûâtı Mösyö Briand ile Lloyd George arasında cereyân etmekte olan müzâkerâta büyük bir ehemmiyet atfediyorlar. Londra gazetelerinin yazdığına nazaran müttetiklerin umûmi muvâfakatını temin edilmeden evvel mühim hiçbir karar ittihâz olunmayacaktır.

Girit Muhârebâtı

Atina'dan hâlâ kuvâ-yi imdadiyye bekliyorlar!

İstanbul: 21 – (Anadolu Ajansı) Girit'te bazı mahallerden çekilen kıtaât dâhilde tekrar teşkilatını ikmâl ederek faaliyete geçirmektedir. Atina'dan kuvâ-yi imdadiyye gönderilmesi talep edilmiş bahr-i tarassudât [deniz gözetmeler] rağmen adanın cenub-i sahilinde silah kaçakçılığına mani olunamıyor. Pire'ye muvâsalat eden bir vapurda Girit'e gönderilmek üzere tahmil edilmiş bulunan on beş sandık manelhir ve mühimmat müsadere edilmiştir. (25 Kânûn-ı Evvel 1921 – 1. nüsha)

Türkiye – Ukrayna Sulh ve Muhâdenet Konferansı

Hâriciye Vekili Yusuf Kemal Beyefendi'nin nutukları – Karunze cenablarının cevapları – Müzâkerât aleni – Gazeteciler ve birçok zevat konferansta hazır bulundular – Konferans bugün yine ictima' edecek

Ankara: 25 - Türkiye – (Anadolu Ajansı) Ukrayna sulh ve muhâdenet konferansı bugün öğleden sonra saat üçte daire-i hükümette heyet-i vekile salonunda in'ikâd etmiştir. Karunze cenabları riyâsetindeki Ukrayna heyet-i murahhasasının mahall-i ictimaiyye vürûdunu müteakib heyet-i murahhasamız reisi ve hâriciye vekili Yusuf Kemal Beyefendi'nin ve diğer murahhaslarımızı takdim etmişler ve Karunze cenabları tarafından refikâsının takdiminden sonra Yusuf Kemal Beyefendi mühim bir nutuk irâdiyle konferans küşâd etmişlerdir. Yusuf Kemal Beyefendi bu nutuklarında bir muhâdenet ahid-nâmesi akdi için Ankara'ya bir heyet-i i'zâm [heyet gönderme] eden Ukrayna arasındaki mümâselet [benzeme] müşâbehet [benzeyiş] ve iştirak menâfin iki memleket münâsebâtının tanzim ve tespitine pek ziyade yardım edeceğini beyan ve konferansın mesâiyesinde muvaffakat-ı kâmileye mazhar olmasını temenni etmişlerdir.

Murahhasası reisi Karunze cenabları cevap vererek umûm Ukraynalılar tarafından kabul edilmiş olan esâsâta dost Türk milleti hükümetince de iştirak edilmekte olduğunu görmekten mütevellid [meydana gelen] memnuniyetlerini ve şimdiye kadar tarafeyn arasındaki hissiyat muhâdenet-i kârânenin suret-i katiyede tespitine mani olan esbabı izah ile muâhede akdini müteakib tarafeyn münâsebâtının kesb edeceği rasânetten [sağlamlık] bahsetmişlerdir. Müteakiben Salı günü toplanmak üzere ilk ictimaiye hitam verilmiştir. Müzâkerât aleni olmuş. Ankara gazeteleriyle şehrimizdeki İstanbul matbûâtı muhabirlerine ayrı bir mahall-i tefrîk [yer seçimi] edilmiştir. Samiîn [dinleyiciler] meyanında gazetecilerden mâ-ada ricâl ve mebusandan birçok zevat vardı.

Üçler Konferansı Sekiz Kanun-i Sâlide İctima' Edecek

Ankara: 25 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildirildiğine göre şark-ı karib meselesinin halli hakkında İtalya ve Fransa hâriciye nâzırlarıyla müzâkerâta bulunmak üzere İngiltere Hâriciye Nâzırı Lord Curzon'un sekiz kanun-i sâlide Paris'e azîmeti [gidiş] takarrür [karar kılma] etmiştir. Bu tarihin Mösyö Briand'ın Londra'dan müfârekatından [ayrılma] evvel Lord Curzon ile icrâ eylediği mülâkâta tayin edilmiş olduğu zannedilmektedir.

Romanya'nın Bir Talebi

Ankara: 24 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan 25 tarihinde bildiriliyor: Nîm-resmi [yarı resmi] iş'ârâta [haber vermeler] göre Romanya hükümeti Sevr Muâhedesini muhtemel tadilatı müzâkeresi esnasında Romanya müddeâyâtının da [iddia olunan şeyler] istimâini [dinlenilme] talep etmiştir. (27 Kânûn-ı Evvel 1921 – 1. nüsha)

Türkiye – Ukrayna Müzâkerâtı

Ankara: 29 - (Anadolu Ajansı) Türkiye – Ukrayna heyet-i murahhasları arasındaki müzâkerât dün de devam eylemiştir.

Ankara: 30 – (Anadolu Ajansı) Bugün de Ukrayna - Türkiye muâhedesini akdi için icrâ edilen müzâkerâta devam edilmiştir.

Tahdid-i Hudud Komisyonumuz

İfâ-yi vazifeye başlamak üzere Adana'dan hareket etti.

Adana: 29 – (Anadolu Ajansı) Miralay Edip Bey'in riyâseti altındaki Tahdid-i Hudud Komisyonu bugün müteveccihen Adana'dan müfârekat eylemiştir. Fransız

Tahdid-i Hudud Komisyonu ile Payas'ta mülâki [buluşan] olarak ifâ-yi vazifeye başlayacaklardır.

Churchill'in Projesi

Ludendrof, Churchill projesi hakkında, iki müsellâh [silahlanmış] adam ile bir esirin itilâfi hülyadan başka bir şey değildir diyor.

Ankara: 29 - Daily News Gazetesi'nin Berlin muhâbirinin Churchill tarafından der-miyân edilen [öne sürmek] ve Avrupa'nın ihyası namına İngiltere, Fransa ve Almanya arasında itilâf akdini der-pîş eden[gözönünde bulundurmak] nokta-i nazar hakkında Alman ricâlinin fikirlerini istimzâc [ne düşündüğünü öğrenmeye çalışma] etmiştir. Hindenburg beyan-ı mütâlaadan imtinâ etmiş Ludendrof Churchill'in fikrine iştirak etmekle beraber bunun bir tasavvurdan ibaret kalacağını beyân ile demiştir ki Almanya ve Versay Muâhedesi bağlarını taşıdıkça Churchill'in projesinin tahakkuku [gerçek olarak ortaya çıkma] gayr-i kabildir. İki müsellâh [silahlanmış] adam ile bir esir arasında itilâf akdi hülyadan başka bir şey değildir. (31 Kânûn-ı Evvel 1921 – 1. nüsha)

II.13. 1338 (1922) Yılı Kânûn-ı Sâni (Ocak) Ayı Haberleri

Paris Konferansı Ayın Dokuzunda Veya Onunda İctima' Edecek

Ankara: 31- (Anadolu Ajansı) Tan Gazetesi'nin Londra muhabiri şark meselesini tedkik edecek olan konferansın kanun-i sâninin dokuzuncu veya onuncu günü Paris'te akd-i ictima' edeceğini gazetesine yazıyor.

Said Zağlol Paşa

İngilizler tarafından evvela sayfiyyesinde [yazlık ev] ikâmete mahkum, sonra da tevkif olundu – Mısır'ın her tarafında heyecanlı nümâyişler

Ankara: 31 – Mısır'daki İngiliz idare-i askeriyesi tarafından verilen bir emir ile Said Zağlol Paşa umûmi bir nutk iradından şuûn-ı siyasiyyeye [siyasi hadiseler] karışmaktan ve umûmi ictimalara iştirakinden men' edilmiş ve Kahire'den infikâk [bir şey yerinden ayrılma] ile sayfiyyesinde ikamet eylemesi lüzumu kendisine tebliğ edilmiştir. Times muhabirinin iş'ârâtına nazaran Said Zağlol Paşa'dan mâ-adâ [-den başka] milliyet perver Mısır ricâlinin daha birkaç zat aynı sûretle emr-i telakki

etmişlerse de bu emre itaat etmediklerinden muhâfaza-i askeriyye altında sayfiyelerine gönderilecektir.

Ankara: 31 - (Anadolu Ajansı) Said Zağlol Paşa ve refikası İngiliz idare-i askeriyyesi tarafından tevkif edilerek Süveys'te muhâfaza altına alınmışlardır. Bu hadise üzerine Mısır'ın hemen her tarafında heyecanlı nümayişler yapılmıştır.

Lehistan – Çekoslovakya İttifâkı

Ankara: 28 - (Anadolu Ajansı) Lehistan – Çekoslovakya arasında taarruzî [taarruzla ilgili] ve tedâfûî [kendini koruma] bir ittifâk akd edilmiştir. (1 Kânûn-ı Sâni 1922 – 1. nüsha)

Cannes Konferansı'nda Şark Meselesi Görüşülecek

Gonaris Paris'e gidiyor.

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildiriliyor: Manchester Guardian Gazetesi'ne göre Cannes Konferansı şark-ı karib meselesiyle iştigal edeceğinden Gonaris şehrimize avdet etmiştir. Diğer bazı haberlere göre Gonaris'in pazartesi günü Paris'e müteveccihen Roma'dan hareket edecektir.

Versay Muâhedesi'nin Tebdiline Briand Muhalif

Ankara: 3 - (Anadolu Ajansı) Mösyö Briand Cannes Konferansı'nda Versay Muâhedesi'nin tebdil-i ahkâmına [hükümlerin değiştirilmesi] nihayete kadar muhalefet edeceğini beyan etmiştir.

Alman Başvekilinin Cannes Konferansı'na Bir Raporu

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Alman Başvekili Franz Almanya'nın vaziyet-i maliyyesine dair Cannes Konferansı'na uzun bir rapor göndereceği Berlin'den bildiriliyor.

Kosti'nin Tasdiki ve Fransız Matbûâtı

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildiriliyor. Gonaris'in Roma'dan Paris'e avdetine intizar olunmaktadır. Fransız matbûâtı Yunan hükümetinin Kostantin'in tasdiki lehindeki mesaisini şiddetli bir surette teb'id [uzaklaştırma] eylemektedir.

Mısır'da Büyük Kargaşalıklar

Said Zağlol Paşa giderse ailesi başladığı işe devam edecek

Ankara: 3 - (Anadolu Ajansı) Said Zağlol Paşa'nın Seylan'a sevk edileceği ve kendisine refakat etmek veya esna-i sevkinde hazır bulunmak isteyip istemediği bir mektupla refikasından sorulmuş ve mûmâ-ileyhâ [yukarıda anılan kadın] cevaben zevcenin başladığı işe devam etmek üzere Mısır'da kalmasını tercih eylediğini bildirmiştir. Zağlol Paşa zevcesi Mustafa Fehmi Paşa'nın kerimesidir.

İskenderiye Telgrafçılarının Grevi – Şimdiye Kadar 400 Kişi Tevkif Edildi

Ankara: 3 - (Anadolu Ajansı) İskenderiye telgrafçıları üç saat devam eden bir grev yapmışlardır. Bidayetinden beri İngiliz zâbitası tarafından dört yüz kişi tevkif edilmiştir.

Kafkas Cumhuriyetlerinin İttihâdı

Moskova: 24 telsiz – Tiflis'te neşr edilen beyân-nâmede Gürcistan, Azerbaycan Ermenistan Cumhuriyetleri'nin ittifâk ve ittihâdıyla bir cumhuriyet müttehide-i tesis edildiği ve bu üç cumhuriyetin siyaset-i hâriciyesiyle askeri, iktisadi, mali posta ve telgraf, şimendifer vezâifiyle ihtilâlcilerin tecavüz ve harekâtlarının akametini tesbit ve temeşşiyetini der-uhde ederek Rus Şurular Cumhuriyetiyle dahi itilâf ve ittifak akd edecektir. (4 Kânûn-ı Sâni 1922 – 1. nüsha)

Türkiye Ukrayna Ahid-nâmesi İmza Merasiminde Hâriciye Vekili Yusuf Kemal Beyefendi Ukrayna Sefiri Frunze Cenâblarının Nutukları

Ankara: 4 – (Anadolu Ajansı) Evvelki gün Türkiye Ukrayna ahid-nâmesinin imzası merasiminde Hâriciye Vekili Yusuf Kemal Bey irad eylediği nutukta emel ve menfaatlerindeki iştiraktan dolayı yekdiğerine yakın bulunan Türk Ukrayna milletleri arasında zaten mevcut dostluğa ve kardeşliğe muâhedenin imzasıyla resmi ve kat'i bir şekil verildiğini der-miyân ile tarafeyni yekdiğerine takrîbe [yaklaştırma] matûf mesâilerinden dolayı Ukrayna heyet-i Murahhasası azasına teşekkür etmiş Türkiye halkı ve hükümetinin hayatın iyi ve kötü günlerinde Karadeniz şimâlinde kendisine gayr-i mütezelzil bir muhâdenetle merbût [bağlanmış] ve daima sadık kalacak milletlerin mevcudiyetinden mütevellid memnuniyeti ve şu mesud neticenin istihsâlinden dolayı müştereken ittihâz olunan mukarerâtın tamam-i icrasını kendisine burc bilen Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti namına tebrikât ve

teşekkürâtı beyan etmiştir. Frunze cenabları Yusuf Kemal Bey'e cevaben ecnebi müstevflerinin [istila eden] boyunduruğundan kurtulmak maksadıyla Türkiye halkının giriştiği büyük cidalin [savaş] mebdeinden beri her iki milletin müşterek bir mücadelede mütekabil bir istinâd-kâh bulmak hususundaki temâyülât [meyiller] tabiiyelerinin kardeşçe bir itilâfa müncerr [neticelenen] olacağından Ukrayna hükümetinin hiçbir zaman şüphe etmediği ve muâhedeyi imza etmiş olmaktan mütevellid memnuniyetini beyan eylemiştir ki: muâhede-i hâzire kardeş olan milletlerimizin mukarenet-i atileri [gelecekteki yakınlaşma] tariki üzerinde atılmış olan ilk hatvedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin Karadeniz'in öbür tarafında bulunan komşularımızın beslediği lâ-yetezelzel [sürekli] dostluk ve kardeşlik hissiyatı hakkında edindiği kanaatin hakikat hale suret-i mutlakada tevafuk etmekte olduğunun teyid-i hususunu en mukaddes bir vazife addederim. Şu keyfiyet hâl-i hâzır için olduğu kadar istikbal içinde hâiz-i sıhhattir. Frunze cenâbları Ukrayna'nın da bil-cümle taahhüdâtı ale-l-devam ikâ etmek ahid-i resmiyesinde bulunduğunu ve Moskova Muâhedesini'nin de âmillerinden olan Yusuf Kemal Bey'in ve Türk heyet-i murahhasasının ve milletinin Ukrayna halkının minnet ve şükranına kesb-i istihkâk [hak kazanma] ettiği beyan ve bu rabîtanın teşdidini [kuvvet verme] temenni ile nutuklarına nihayet vermişlerdir. (5 Kânûn-ı Sâni 1922 – 1. nüsha)

Cannes Konferansı'nda

Şark meselesi görüşülmesi muhtemel maa-mâ-fih [bununla beraber] konferans bitince hâriciye nâzırları Paris'e gidecekler.

İstanbul: 8 - (Anadolu Ajansı) Gonaris'le Baltacis Cannes'e vâsıl olmuşlardır. Franklin Bouillon'un Cannes'e muvâsalatı şark meselesinin dahi Cannes'de mevzû-i bahs olacağı zehâbını hasıl etmiştir. Maa-mâ-fih Cannes meclis-i âliyesinin ictimai hitam bulur bulmaz Fransa, İngiltere ve İtalya hâriciye nâzırlarının şark meselesine tezekkür [bir meseleyi konuşma] etmek üzere Paris'te ictima' edecekleri resmen teyid edilmektedir.

Briand'la Lloyd George Arasında

Ankara: 8 - (Anadolu Ajansı) Cannes'de Briand ile Lloyd George arasında ihzâri müzâkerât başlamıştır.

Bir İngiliz Gazetesinin Mütâlaâtı

Yunanlılar er geç ve ne kadar geciktirirse o kadar fazla dûçâr-ı ıztırab olmak üzere İzmir'i tahliye edecektir.

Ankara: 9 – (Anadolu Ajansı) Manchester Guardian Gazetesi bir baş makalesinde diyor ki: Yunan hükümetinin Sevr Muâhedesiyle bahş edilen Anadolu aksâm-ı muvâsalasında kalmakta ısrar edemeyeceği aşikardır. Bu babta iki makûl sebep vardır. Bir kere o mıntıkada bir Rum ekserisi yoktur. Ve İzmir etrafında tahdid edilebilecek hiçbir mıntıka keşif bir Yunan ekserini arz etmez.

Saniyen: Kendi hükm-i iradelerine tevdi' olunan Türklere sû-i muamele etmişlerdir. İzmir'e müteallik [ilgili] Sevr Muâhedesi mevâddının [maddeler] en büyük hatası Yunanlılar lehine Türkler zararına bir müsâvâtsizlik [eşitsizlik] ihdası idi. Türkler Yunan hükümet ve ordusunun Anadolu'daki mevcudiyetini gayr-i kabul tahammül bir dereceye getirinceye kadar ne suretle olursa olsun mücadele-i hâzireye devam edeceklerdir. Bunun içindir ki Yunanistan er geç ne kadar geciktirirse o kadar fazla dûçâr-ı ıztırab olmak üzere Anadolu'yu tahliye edecektir. (10 Kânûn-ı Sâni 1922 – 1. ve 2. nüsha)

Fransa – İngiltere İtilâfı

Almanların bir tecavüz muhtemeline karşı bu iki devlet bir itilâf-nâme hazırlıyor. İtilâfa İtalya Belçika'nın da dâhil olması muhtemel

Ankara: 10 – (Anadolu Ajansı) Ajans Havas'ın Cannes muhabiri Almanların bir tecavüz muhtemeline karşı İngiltere ve Fransa'nın emniyet-i mütekailesini temin maksadıyla her iki memleket arasında bir itilâf-nâme hazırlanmakta olduğunu ve bunun Versay Teminat-ı Muâhedesi'nden mülhem bulunduğunu bildiriyor. Aynı muhabir mezkûr itilâf-nâmeye Belçika ve İtalya'nın da iştiraki ihtimalinden bahisle bu babdaki projenin kuvveden fi'le ihracı keyfiyetinin zamana mütevâf [uygun] bulunduğunu Fransa ve İngiltere'nin dahâ evvel başta şark meselesi olmak üzere birçok mesâili halletmeleri lazım geldiğini yazmaktadır.

Lenin Meclis Reisi

Lenin Komiserler Meclisi Riyâseti'ne tekrar intihâb olundu

Ankara: 10 – (Anadolu Ajansı) Moskova'dan bildirildiğine nazaran Lenin tekrar Komiserler Meclisi Riyâseti'ne intihâb edilmiştir.

Papulas'ın Zâbitleri Tevkif olunuyor – Esbâbı [sebe] meçhul!

Ankara: 10 – (Anadolu Ajansı) Haber aldığımızı göre Papulas'ın maiyyeti zâbitânından bazıları tevkif edilmiştir. Bu tevkifâtın esbâbı henüz anlaşılammıştır.

İrlanda Reis-i Cumhuru İstifa Etti

Ankara: 8 - İrlanda Cumhuriyeti reis-i istifa etmiştir. Mûmâ-ileyhin istifası üzerine Sinn Fein kabinesinin teşkili muhakkak nazarıyla bakılıyor. (11 Kânûn-ı Sâni 1922 – 1. nüsha)

Cannes Konferansı'nda Lloyd George'nin Beyânâtı

Avrupa siyasetinin umûmi vech-i istikametinin değişmesi lazım

Ankara: 12 – (Anadolu Ajansı) İtalyan gazetelerinin Cannes'ten aldıkları malumâta göre Lloyd George itilâf devletlerinin yeni siyasetlerine müteallik beyânâtına devamla ve Avrupa siyasetinin umûmi vech-i istikametinin değişmesi lazım geldiğini söylemiştir. Lloyd George'nin nutku konferansta büyük tesir yapmıştır. İngiltere başvekilinin istikbâlde düvel-i muazzamanın uhdesine tertib edecek mesuliyetlere müteallik beyânâtı konferans mahâfilinde hararetili tefsirât ve münakaşâta sebebiyyet vermiştir.

İngiltere'nin Yardımı

İngilizler, bir taraftan sulh lafları çıkarırken el altından Yunan ordusunu tepeden turnağa teslîh [silahlandırma] ediyor.

Ankara: 11 – İngiltere'nin Yunanistan'a ve Anadolu'daki Yunan ordusuna muavenet fi'liyye ve askeriyyesinin mütezâyiden [çoğalan] devam etmekte olduğu ve kanun-i evvel nihayetinde İngiliz gemileriyle İzmir'e birçok malzeme ve mühimmât ve istihkâm edevâtı vürûd ettiği mevsûkan müstahberdir [haber alınmış].

Ermenistan'da İntihâbât

Ankara: 12 - (Anadolu Ajansı) Ermenistan'ın her tarafında Sovyet meclisi intihâbâtı yapılmaktadır. Gümrü Erivan şehirleri intihâbâtı hitâm bulmuştur, 334 mebustan 245 komünist diğerleri bi-taraftır. Mebuslardan, on ikisi müslümandır. Diğer şehir ve kasabalarda intihâbâta devam edilmektedir.

Fransa – İngiltere İtilâf-nâmesi

İstanbul: 12 – (Anadolu Ajansı) İngiltere kabinesi azası Lloyd George'nin Fransa – İngiltere itilâf-nâmesi hakkındaki muhtırasını müttefikan [oybirliğiyle]

tasvib etmiştir. Vârid olan haberlere nazaran Fransa – İngiltere itilâf-nâmesi esas teşkil edecek, İtalya ve Belçika hükümetleriyle ayrıca akd edilecektir. Mösyö Briand yirmi dört saat kalmak üzere Paris’e müteveccihen Cannes’ten hareket etmiştir. Müşârün-ileyh cereyân eden müzâkerâtın rüfeka-yi mesaiyyesini [çalışma arkadaşları] bizzat haberdar edecektir. (14 Kânûn-ı Sâni 1922 – 1. nüsha)

Briand’ın İstifası Etrafında

Briand tam bir salâhiyeti haizim zannında bulunduyduysa da vukuat bunu tekzib etti. Ben de istifa ettim diyor.

İstanbul: 13 – (Anadolu Ajansı) Fransa Başvekili Mösyö Briand istifa etmiş ve meclis-i mebusanda irad eylediği nutkunda Cannes müzâkerâtından bahisle tam bir salâhiyet-i hâiz bulunduğu zannıyla hareket eylemiş ise de hakikat-ı halin buna tevafuk etmemesinden endişe eylediği cihetle mevkiini diğerlerine terk eylediğini beyan etmiştir. Mösyö Briand aynı zamanda istifasının kat’i olduğunu Reis-i cumhur Mösyö Millerand’a bildirmiştir. Müşârün-ileyhi Poincare’nin istihlâf [birinin yerine geçme] edeceği söyleniyor.

Briand’ın İstifası Üzerine (Cannes) Konferansı Dağılıyor

İstanbul: 14 – (Anadolu Ajansı) Mösyö Briand’ın istifası üzerine Cannes’de bulunan Mösyö Luşor Paris’e hareket etmiştir. İtalyan ve Belçika murahhasları da 13 kanun-i sanide Cannes’den müfârekat etmişlerdir. Lloyd George bugün Cannes’i terk edecektir. Briand’ın istifa haberini alan Lloyd George ahval ve vaziyetin bir fikr-i sahih-i havline [gerçek düşünce kuvvetine] ve kat’i karar ittihâzına müsaid olmayacak derecede muallak bulunduğunu beyân etmiştir.

Poincare Kabineyi Teşkil İçin Düşünüyor

İstanbul: 14 – (Anadolu Ajansı) Mösyö Poincare Eliza Sarayı’na giderek kabine teşkil hususundaki cevabını dostlarının efkârını istimzace ta’lik eylediğini Reis-i cumhura bildirmiştir.

İrlanda’nın Tahliyesi

İrlanda’yı tahliyeye mecbur olan İngilizler taşınmaya başladılar.

İstanbul: 15 – (Anadolu Ajansı) İngiltere kralı İrlanda’da mücrimîn-i siyasiyye [siyasi suçlular] hakkında afv-ı umûmi ilan etmiştir. İngiliz kıtaâtı İrlanda’yı

tahliyye başlamış ve ilk müfreze Dublin'den müfârekat etmiştir. (16 Kânûn-ı Sâni 1922 – 1. nüsha)

İngilizlerin Muâveneti

İngilizler mütemadiyen Yunanlılara yardım ediyorlar.

Ankara: 17 – (Anadolu Ajansı) İngilizler Yunanlılara muâvenet-i askeriyyede devam ediyorlar. Bu hafta zarfında iki İngiliz vapurunun İzmir'e mühimmât-ı harbiyye [savaş malzemesi] getirdiği mevsûkan müstahberdir.

Cannes Konferansı Akim Kalmış Sayılabilir

Ankara: 17 – (Anadolu Ajansı) Moskova telsizi Cannes Konferansı'na akim [neticesiz] kalmış nazarıyla bakılabileceğini ilan ediyor.

Lloyd George – Poincare Mülâkâtı

Poincare yeni kabinenin hükümet-i sabıkanın bilcümle taahhüdâtına merbût bulunduğunu söylüyor.

İstanbul: 16 – (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildiriliyor: Londra'ya avdet etmek üzere Paris'ten geçen Lloyd George ile Mösyö Poincare uzun uzadıya görüşmüşler ve hâli hazırda müttetikleri işgal eden hâriciye mesâil-i siyasiyye-i mühimme hakkında müdavele-i efkârda [fikir alış-verişi] bulunmuşlardır. Lloyd George Mösyö Poincare'ye aralarında nokta-i nazar farkı olabilirse de hiçbir zaman ihtilâf olmayacağını beyan etmişlerdir. Poincare yeni kabinenin hükümet-i sabıka tarafından vâki' olan taahhüdât-ı kat'iyeye merbût bulunduğunu beyân ile Cenevre Konferansı'nda bizzat bulunacağını ihsâs etmiş Fransız mümessillerinin gelecek konferansta iktisadi mali program dâhilinde müzâkerâtı idameye çalışacaklarını ilave eylemiştir. Türkiye Havas Reuters Ajansı'nın istihbârâtına nazaran Lloyd George ile Mösyö Poincare İngiltere – Fransa itilâf-nâmesinin esnâ-i akdında bil-umûm münâzîfîh meselenin halledilmesine dair itilâf etmişlerdir. (18 Kânûn-ı Sâni 1922 – 1. nüsha)

Fransız Siyasetinde Bir Tebdil Yok

İstanbul fevkalade komiseri vekili son kabine tebdili üzerine Fransa'nın Türkiye'ye karşı olan siyasetinde bir tebdil olamayacağını söylüyor.

İstanbul: 18 - (Anadolu Ajansı) Me'zûnen [izinli olarak] Paris'te bulunan Fransız fevkalade komiseri General Pille'nin vekili Mösyö Dologor Mösyö Briand'ın

istifası keyfiyetinin şark siyaseti ve ez-cümle Ankara Fransa İtilâf-nâmesiyle katiyyen alakadar olmadığını ve Fransa'nın Türkiye'ye karşı takip etmekte olduğu siyasette bir tebdil-i melhûz [düşünülebilen değişiklik] bulunmadığını beyân etmiştir.

Poincare – Curzon Mülâkâtı

Şark meselesinin tesviyesi lüzumuna itilâf etmişler.

İstanbul: 18 – (Anadolu Ajansı) Poincare ile İngiltere Hâriciye Nâzırı Curzon arasında bir mülâkât vuku bulmuştur. Her iki ricâl-i hükümet şark meselesinin tesviyesi lüzumundan itilâf ettiklerinden Paris ve Londra arasında bu hususta diplomasi tarikiyle teâtî-i efkâr [birbirlerine fikir verme] edildikten sonra icab ederse Fransa Büyük Britanya ve İtalya hâriciye nâzırları müşterek bir hatt-ı hareket tayin için kanûn-i sânde ve şubat ibtidasında ictima' edeceklerdir.

Cenevre Konferansı'nda Ruslar

Ruslar sefâin-i harbiyyesinin teslimini, düyûnâtın tesviyesini ve zâyîâtın telafisini talep edecekler.

İstanbul: 19 – (Anadolu Ajansı) Riga'dan gelen bir telgrafa nazaran Rusya hükümeti Cenevre Konferansı'nda Rus düyûnâtının tesviyesi, müdâhale-i ecnebiyye yüzünden Rusya'nın dûçâr olduğu zâyîâtın telafisi ve Rus sefâin-i harbiyyesinin iadesi meselelerinin müzakeresini talep edecektir. Cenevre Konferansı'nda İngiltere'yi bizzat Lloyd George temsil edecektir.

Lloyd George'nin Siyaseti Değişmemiş

İstanbul: 19 – (Anadolu Ajansı) Lloyd George İngiltere diğer konferanslarda takip ettiği siyasetin Cannes Konferansı'nda hiçbir vechile değişmediğini Morning Post gazetesine beyân etmiştir.

Lloyd George'nin Beyânâtı

Fransız – İngiliz itilâfı şimdilik hiçbir tarafı bağlamamaktadır.

Ankara: 19 – Lloyd George Daily muhabirine beyanatında demiştir ki: Fransa – İngiltere itilâf-nâmesi sadece bir itilâf projesinden ibaret olup şimdilik hiçbir tarafı bağlamamaktadır. İtilâfın atisi Fransa'nın hatt-ı hareketine bağlı bulunmaktadır. İtilâf-nâme hiçbir vechile Versay Muâhedesi'ni fesih ve tadil etmeyecektir. Lloyd George müteakiben Cenevre Konferansı'nın meseli nâ-mesbûk [benzeri olmayan] bir ehemmiyeti hâiz olacağından ve bütün Avrupa hükümetleriyle Amerika'nın bu

konferansa davet edileceğinden bahisle şark-ı karib mesâiline dair İngiltere – Fransa arasında yakında bir itilâf husûlü ümid eylediğini beyân etmiştir.

Poincare'nin Telgrafı

Fransa ile beraber harb eden bi-l-umûm devletlerle samimane teşrik-i mesai.

İstanbul: 19 – (Anadolu Ajansı) Mösyö Poincare Fransa'nın dost ve müttefiki olan hükümetler rüseâsına [başkanlar] gönderdiği telgrafta müşterek davanın galebesi için Fransız ile beraber harp etmiş olan bi-l-umûm devletlerle samimane teşrik-i mesâide devam edeceğini bildirmiştir. (21 Kânûn-ı Sâni 1922 – 1. nüsha)

Türkiye – Fransa İtilâfı

Curzon ile Fransız sefiri arasında müzâkere olunuyor.

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) Amerikan Ajansı'nın Londra'dan iş'âr ettiğine göre Fransa'nın Londra sefiri İngiliz hâriciye nâzırı Curzon ile Fransa – Türkiye itilâf-nâmesi hakkında müdâvele-i efkârda [düşüncelerini birbirine söyleme] bulunmuştur. İngiliz gazeteleri Fransız sefirinin Ankara İtilâf-nâmesinin Türkiye ile umûmi sulhun akdını pek ziyade teshil [kolaylaştırma] edeceğine dair olan beyânâtını neşr etmektedir.

Fransa'nın Amerika'ya Bir Tebliği

Vadesi hulûl eden borçların tediyesi mümkün değil

Ankara: 23 – (Anadolu Ajansı) Berlin telsizinin 22 tarihli bir tebliğine nazaran Washington'daki Fransız sefiri vadesi hulûl eden borçların tediyesi mümkün olmadığını Amerika hükümetine tebliğ etmiştir.

Cenevre Konferansı'na Yunanistan'da Çağrılmış, Gonaris Gidecekmiş

Ankara: 23 – (Anadolu Ajansı) Atina telsizi Yunanistan'ın da Cenevre Konferansı'na davet edildiğini ve bu konferansa Gonaris'in bizzat azimet edeceği zannedilmekte olduğunu ilan ediyor.

Poincare'nin Beyânâtı

İngiltere ve Belçika'da müsâid, Almanya'da pek gayr-i müsâid surette telakki ediliyor.

İstanbul: 21 – (Anadolu Ajansı) Fransız Başvekili Mösyö Poincare'nin beyânâtı İngiltere ve Belçika'da müsâid bir surette teşrih edilmektedir. Yalnız Alman

gazetelerinin ekserisi bu vesile ile Fransa'nın Almanya'yı imha etmek tasavvurunda bulunduğunu ileri sürerek şiddetli neşriyatta bulunuyorlar.

Poincare'nin Notası

Fransa, İngiltere Muâhedesi'ndeki taahhüdat mütekabil olmalı – Bu muâhededen sonra Ankara İtilâf-nâmesi müzâkere olacak

İstanbul: 22 - (Anadolu Ajansı) Fransız Başvekili Mösyö Poincare Fransa, İngiltere Muâhede-nâmesi hakkında İngiltere kabinesine gönderdiği bir notada muâhede de münderiç taahhüdatın mukabil bir mahiyette bulunması lüzumunu bildirmiş ve müddet-i mer'iyeti [hükmü yürürlükte olma süresi] ile müzâhirat-ı mütekâbile ve aynı zamanda Fransız toprağına tecavüz edilmesi ihtimalini der-pîş eden mevadd hakkında bir takım izahat talep etmiştir. Mezkûr muâhedeyi Ankara ve Tancasa itilâf-nâmelerinin takip etmesi şimdiden kararlaştırılmıştır. (24 Kânûn-ı Sâni 1922 – 1. nüsha)

Kafkas Federasyonu

Azerbaycan sefiri İbrahim Abilof Bey'in beyanatına nazaran Kafkasya ittihâdının başında Nerimanof bulunacaktır.

Ankara: 26 - (Anadolu Ajansı) Azerbaycan sefiri İbrahim Abilof Bey Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'ne verdiği beyanatında demiştir ki: Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan Cumhuriyetleriyle Nahcivan muhtariyeti arasında bir federasyonun tekrar ettiği anlaşılmaktadır. Bu hükümetler arasında iştirak harsi , mali, iktisadi posta ve telgraf işlerine inhisâr edecektir. Her hükümet umûr-u dâhiliye, adliye, arazi, sıhhiye, maârif ve inzibat işlerinde müstakil cumhuriyetler halinde bulunacaktır. Bu hususa dair telgraf aldımca da bazı noktaları iyi halledilemediğinden tekrar malumat istedim. Daha evvel gelen bir telgrafta Kafkasya ittihâdının başında Azerbaycan Reis-i cumhuru Nerimanof'un bulunacağı federasyon hâriciye komiserliğine de yahut Şah tahtını intihâb olunacağı bildiriliyordu.

Bir Konferans Daha

Romanya, Lehistan, Yugoslavya devletleri arasında Bükreş'te bir konferans akd ediliyor.

Ankara: 28 – (Anadolu Ajansı) Romanya matbûâtı Bükreş'te akd edilmek üzere olan küçük devletler konferansına ehemmiyet-i mahsusa atfediyorlar. Bu konferans

Cenevre konferansından evvel akd edilecek ve Çekoslovakya namına başvekil ve hâriciye nâzırı Penes ve Masaryk Lehistan namına Mareşal Puloski hazır bulunacaktır. Yugoslavya murahhaslarından mâada [-dan başka] Balkan ve diğer mesâil hakkında beyan-ı mütâlaa etmek üzere Venizelos'un davet edildiği Bükreş'ten bildiriliyor.

Poincare'nin Bir Teklifi

Şark-ı karib meselesini müzâkere edecek olan konferansın Paris'te ictimai talep olunuyor.

İstanbul: 25 – (Anadolu Ajansı) Fransız Başvekil Mösyo Poincare şark-ı karib meselesini müzâkere edecek olan Fransa, İngiltere ve İtalya hariciye nâzırları konferansın Paris'te akd-i ictima' etmesini teklif etmiştir.

Hindistan'da Meclis-i Milliye Hükümeti'ne Muhalif Ahâli Fırkası

Ankara: 26 – (Anadolu Ajansı) Dehli'den Times'e bildirildiğine göre Hindistan Meclis-i Milliyesi'nde hükümete muhalif bir ahâli fırkası teşkil etmiştir. Yeni fırkaya meclis azasından iki kişi iltihak etmiştir. Fırka maliye-i sıhhat-ı umûmiyye vesâit-i nakliyye [nakil vâsıtaları] muhâberât ve hâriciye gruplarına ayrılmıştır.

Amerika Karışmıyor

Cenevre Konferansı'na iştirak için vâki olan daveti reddetti.

Berlin: 19 – (Anadolu Ajansı) Daily Mail Chicago Tribune Gazeteleri Amerika hükümetinin Cenevre Konferansı'na iştiraki için vâki olan daveti reddettiğini yazıyorlar.

Romanya Konferansa İştirak Edecek

Ankara: (Anadolu Ajansı) Cenevre Konferansına davet edilen Romanya hükümeti konferansa iştirak edeceğini cevaben İtalya'ya bildirmiştir.

Fransa – Lehistan Müzâkerâtı

Ankara: 27 – (Anadolu Ajansı) Varşova matbûâtı Fransa ile Lehistan arasında bir ticaret mukavelesi akdi için cereyân eden müzâkerâtın neticelendiğini ve tanzim edilen mukavelenin yakında imza edileceğini yazıyorlar. (28 Kânûn-ı Sâni 1922 – 1. nüsha

II.14. 1338 (1922) Yılı Şubat Ayı Haberleri

Franklin Bouillon Londra'ya Gidiyor

Ankara: 31 – (Anadolu Ajansı) Fransızca İstanbul Gazetesi'nin istihbârâtına nazaran Franklin Bouillon Londra'ya gitmiştir. Fransa ve İngiltere arasında cereyân eden müzâkerât-ı nokta-i nazarından bu seyahate büyük bir ehemmiyet atfedilmektedir.

Japonya – İngiltere

Aralarındaki ittifak hitâm buldu.

Ankara: 31 – (Anadolu Ajansı) Tokyo'dan vuku bulan işârâta nazaran Japonya Hâriciye Nâzırı Japon meclis-i milliyesinde İngiltere Japonya ittifakının hitam bulunduğu ve bu ittifaklarına İtilâf-ı murabbanın kaim olduğunu resmen beyan etmiştir.

Rus Sefirinin Beyânâtı

Yakında Rusya ile iktisadi ve ticari muâhedât akdi için müzâkerât başlayacak.

Ankara: 31 – (Anadolu Ajansı) Rus sefiri Aralof cenâbları Yeni Dünya gazetesine beyânâtında Türkiye ile Rusya arasında iktisadi ve ticari muâhedât akdi için müzâkerât icrasına salâhiyet-dâr [yetkili] bulunduğunu ve yakında müzâkerâtın başlayacağını beyân etmiştir. (1 Şubat 1922 – 1. nüsha)

Mısır Milliyetperverlerinin Beyân-nâmesi

İngiliz siyaseti değışinceye kadar İngilizlere boykotaj

Ankara: (Anadolu Ajansı) Mısır milliyetperverlerinden sekiz zat imzasıyla neşr olunan bir beyân-nâmede Mısır ahalişi İngilizlere karşı şedid bir boykotoza davet edilmekte İngilizlerle her türlü münasebatın kat'i [kesme] İngiliz bankalarındaki mevduâtın istirdâdı İngiliz eşya-i ticariyesine sigorta kampanyalarına boykot edilmesi ve boykot yapmayan yerli ve ecnebi tüccara da aynı muamelenin tatbik ve İngiliz siyaseti değışmedikçe Mısır ricâlinin kabine teşkilinden imtinâ' etmeleri talep olunmaktadır. İngilizler beyân-nâmeyi neşr eden dört gazeteyi tatil ve imza sahiplerini tevkif etmişlerdir.

Girit'te Muhârebât

Girit asileriyle iki gün süren bir muhârebe

Ankara: 3 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildiriliyor: Girit'te usât [asiler] ile Yunan askerleri arasında iki gün süren şiddetli müsâdemeler vuku bulmuştur.

Müsâdemât bir muhârebe mahiyetini haizdir. Oldukça zâyîât vardır. Girit askeri kumandanı isyanın bastırılması hakkında mahallinde ittihâz-ı tedâbir için Yunan dâhiliye nâzırını Girit'e davet etmiştir. Girit'te yeni kuvvetler azâmi mutasavverdir.

Alman Şimendifer Amelesinin Grevi

İstanbul: 3 - (Anadolu Ajansı) Alman şimendifer me'mûrîn ve müstahdemini tatil-i işgal ettiklerinden gece yarısı Berlin ve merkezi şehirlerle şimali Almanya arasındaki şimendifer münâkalâtı tatil edilmiştir. Greve ön ayak olanlar tevkif edilmiştir. (5 Şubat 1922 – 1. nüsha)

Daily Telegraph Muhâbirinin Bir Mektubu

Herkes Yunanlılar İzmir'i terk etmelidir diyor.

Ankara: 7 – (Anadolu Ajansı) Daily Telegraph Gazetesi'nin Atina muhâbirinin Yunanistan'da buhran ve İzmir meselesi ser-levhası altında neşr eylediği mektupta deniliyor ki ahiren İstanbul'da bulunduğum sıralarda dört fevkalade komiserin maiyyet-i erkânı katibleri ve müşâvirleriyle görüştüm. Yunan ve şark meselesi hakkında irad ettiğim suallere karşı Yunanlılar İzmir'i terk etmelidirler cevabını veriyorlar. Ricâl-i siyasiye şark-ı karib meselesinin bu netice ile hallolunacağını düşünüyorlar. Türk ve Rum olmayan diğer mahâfilde yani levanten meclislerindeki efkârda bu merkezdedir. Levantenler Yunan mezalimi asya-i Sakarya'daki Yunan sû-i idâresi Yunan mağlubiyetleri ve Yunan ordusunun mahvolduğu hakkında izâhât veriyorlar. Bunlar Türklerin en iyi müttefikleri olup Ankara'nın muzafferiyetinden başka hiçbir şey arzu etmiyorlar.

Roma Mümessilimiz

Celeleddin Arif Bey Atina'ya vâsıl oldu.

Ankara: 7 – (Anadolu Ajansı) Roma mümessilimiz Celeleddin Arif Bey 5 şubatta Atina'ya muvasalât etmiş vali, kumandan, mebusân ve eşrâf-ı belde [memleketin ileri gelenleri] tarafından istikbâl olunarak belediyece misafir edilmişlerdir.

Girit İsyanı

Dâhiliye nâzırını asilerle uzlaşmaya çalışıyor.

Ankara: 7 – (Anadolu Ajansı) Girit'e muvâsalat eden Yunan dâhiliye nâzırını isyana karşı daha itilâf-kârane hareket edilmesi ve her ne suretle olursa olsun asilerle

bir çare-i itilâf bulunması hakkında askeri kumandanına yeni talimat verdirmiştir. (8 Şubat 1922 – 1. nüsha)

Hindistan'da İngilizlerin Muhammed Ali Han ve biraderinin tevkifi bütün

Hindistan'ı galeyana getiriyor

Ankara: 8 – (Anadolu Ajansı) İngilizlerin evvelce tevkif eyledikleri Muhammed Ali Han ve biraderi Şevket Ali Han'ın keyfiyet-i tevkifleri hakkında alınan tafsilâta nazaran Muhammed Ali Han refikası Beyke ile Kalküta'dan Madras'a giderken bir İngiliz zâbiti ile bir bölük asker tarafından der-dest ve hapishaneye sevk olunmuştur.

Muhammed Ali Han'ın refikası bu sırada toplanmış olan halka bir nutuk irad ile demiştir ki: “Ahali! Ben zevcemi vatan için duçar edildiği bu hakaret ve ta'diden dolayı tebrik ederim. İzzet ve celal sahibi Cenab-ı hakkın inayetine tamamen mu'tekid [inanın] olarak bu günü eza ve cefaların Hindistan Müslümanlarının istihlâsı [kurtarılma] için en esaslı bir temel olacağına imanım vardır.

İngilizlerin bu günü şiddetlerle kalbimizden vatan aşkı ve Türkiye ile aramızdaki manevi rabıtayı kıramayacaklarına emin olabilir. Bilakis bu günü takibât şiddetlendikçe o temellerde kesb-i kuvvet edecektir.”

Bu meyânda halk arasında bulunan Hind reislerinden biri Beyke'ye hitaben demiştir ki: “Zevcenizin duçar olduğu tazyikât karşısında gösterdiğiniz metanet bütün Hintliler için bâdî-i iftihadır. Hintliler ve Müslümanların istihlâs-ı vatan yolunda müttehiden çalışmaları bir vecibe olduğu bunu herhangi taraf-ı ricalinin uğrayacağı felaketten diğer tarafın da aynı suretle müteessir olacağını İngilizlere ifhâm [bildirme] etmeliyiz, İngilizler bilmelidir ki: Eğer Hind reislerinin kâffesi [bütünü] hapsedilse bile geride 315 milyonluk bir kitle kalıyor ki onların ruhunu ebediyen taşıyacaktır.”

İki gün sonra Muhammed Ali Han'ın biraderi Şevket Ali Han'da hapsedilerek aynı muameleye maruz kalmış olduğundan bütün Hind şehirlerinde büyük tezâhürât icrâ edilmiş ve hükümete karşı mitingler yapılarak izhâr-ı nefret ve protesto edilmiştir. Anadolu Ajansı Şevket Ali Han bir buçuk sene evvel Hind Müslümanları tarafından Londra'ya Lloyd George ile Türkiye meselesini halletmek üzere gönderilmişti. Lloyd George'nin müşârün ileyhe Türkler şöyledir, böyledir. Bunlar

artık İslam aleminin Pîşvâ [reis] ve rehberi olamazlar demesine karşı aynen şu sûretle mukabelede bulunmuştu. Türkler hakkı söylediklerinizin kâffesi doğru olsa bile abestir. Bin seneden beri mütemediyen Türkler alem-i islamı vikaye [koruma] ve müdafaa ede gelmiştir. Bu günde bütün Müslümanlar üzerine terettüb eden [icab etme] yegâne vazife Türkleri düşmanlarına karşı müdafaa etmekten ibarettir.

Hind İslam Cemiyeti Reisinin Beyânâtı

İngiliz emperyalizmi İslam devletleriyle Türkiye düşmanı olduğunu ispat etmiştir. Bunu mahvetmeliyiz.

Ankara: 8 – (Anadolu Ajansı) Hind İslam Cemiyeti reisi bir mülâkatında demiştir ki: “Hilafet Cemiyetinin Kanun-i Esasiyyesi’nde (İstiklâl) kelimesi İngiliz emperyalizminin imhasından başka manayı hâiz olamaz. Bu emperyalizm İslam devletleriyle Türkiye düşmanı olduğunu isbat etmiştir ve Türk meselesinin haklı bir suret haline de muhalefet etmektedir. (İstiklal) İngiltere İmparatorluğu’nun dâhil ve hâricine şamildir. Fakat halâsının ihtiyâcâtı için istiklal ancak Türkiye’nin gayesine sed çeken tazyik ve mevanin [engeller] ref’i ve Cezîret-ül-Arab’ın [Arabistan yarımadası] serbestiyesi manasını şâmil olabilir.”

Hindistan’da Karşılıklı Beyân-nâmeler

Ankara: 8 – (Anadolu Ajansı) Hindistan Naeb Valisi neşr ettiği beyân-nâmede sulh ve asayiş temin edilmedikçe hükümetin şiddet ve tazyikinden ferâgat etmeyeceğini beyân etmiş Hind Meclisi buna cevaben bir beyân-nâme neşr ederek bunun gayet vahim hadisâtı da mucib [sebep] olacağı ve netice vermeyeceğini dermiyân etmiş [ileri sürmek] ve beyân-nâmeyi imza eden fırkaların murahhaslarından mürekkebi bir kongreyi derhal ictimaya davet etmişlerdir. (9 Şubat 1922 – 2. nüsha)

Hindistan’da Kıyam ve İsyân Şiddetleniyor

Ankara: 10 – (Anadolu Ajansı) Delhi’den bildirildiğine göre şimdiye müblâh ihtilâli esnasında yerli ahaliden iki bin ikiyüzaltı kişi öldürülmüş ve beşbin yedi yüz yirmi kişi hapsedilmiştir. Binlerce Hindu islamiyeti kabul etmiştir. Kânun-i evvel nihayetine kadar harekât-ı askeriyenin masrafı yüzaltı bin İngiliz lirasına bâliğ olmuştur. Müblâhlar tarafından yapılan tahribât ve öldürülen adamların miktarını tayin etmeye imkân yoktur.

Ahmedabad Kongresi'nin Kararları

Ankara: 9 - (Anadolu Ajansı) Pandit Paladya tarafından Hindistan'ın her tarafında muhtelif fırka rüsesına gönderilen bir mektupta hususât-ı atıye beyan olunmaktadır:

Ahmedabad Kongresi Hindistan'ın imparatorlukla irtibatını kat' eylemesi teklifini reddetmekle tedâbir-i fevkaladeye muhalif olanları tatmine hizmet eylemiş ise de diğer cihetten hükümete karşı adem-i inkıyâd [boyun eğmeme]ve adem-i itâat [itâatsizlik] usulünün tatbikine karar vermiştir. Bundan dolayı büyük endişe tevliid etmiştir. Bu endişelerin tezâyüd etmesine bâis olan sebep hükümet tarafından tenkil siyasetinin kabulü olmuştur. Bu siyasettir ki adem-i hükümeti daha vâhim bir hale getirmiştir. Fakat vaziyet-i hazire devam ederse daha feci' neticeler husule gelebileceğinden bütün siyasi partilerin bir suret bulmak üzere bir konferans akd etmelerini istirham ederiz.

Şark Konferansı Hakkında

Pöti Parizyen gazetesinin mütâlaâtı

Ankara: 9 – (Anadolu Ajansı) Pöti Parizyen Gazetesi diyor ki Şark Konferansı'nın 9 şubata tehir edilmesine ve bunun da kat'i olmamasına rağmen bu günlerde müttetikler arasında cereyân edecek müzâkerâta Trakya Anadolu ve İstanbul meselesi için kat'i bir tarz tesviye bulunması mevzû-i bahs oluyor, son notayı Fransa vermiştir. İtalya'nın nokta-i nazarını tevzih [açıklama] etmesine intizaren İngiltere mahâfili pek yakında şark meselesinin heyet-i umûmiyyesi hakkında Paris'e mukabil teklifâtta bulunacaktır.(11 Şubat 1922 – 2. nüsha)

Poincare Lloyd George ile Anlaşacak

Şark meselesinin meşûsiyyetinden dolayı Lloyd George Poincare ile şahsen anlaşacak.

Ankara: 13 – (Anadolu Ajansı) Daily Telegraph'ın Berlin'den haber aldığına göre Fransız Başvekili Poincare şark meselesinin meşûsiyyetinden ve bu meselenin halli için evvelce vuku bulan teşebbüsâtın maruz kaldığı akametlerden dolayı kendi nokta-i nazarı hilâfında olan bu tarz-ı müzâkereyi istisna bularak müracaat etmektedir.

Bir Fransız Mecmûasının Mütâlaâtı

Cenevre Konferansı'na davet edilmeyen Türklerin hukuk ve menâfini müdafaa bize aittir.

Ankara: 13 – (Anadolu Ajansı) Paris'te münteşir Revü Parlamenter Mecmûası Harry Satiyon imzalı baş makalesinde diyor ki suret-i kat'iyede sulhun tesisi için müteaddid mesâilin hallinden sonra Türk meselesinden mühim yoktur. Bize karşı harp eden milletlerden en ziyade mazur görülmeye layık maa-mâ-fih [bununla beraber] pek fazla bi rahmâne cezâyâ çarpılmış millet Türklerdir. Türkiye'nin Cenevre Konferansı'na davet edilmemesine teessüf ederiz. Türklerin hukuk ve menâfini müdafaa bize aittir. Bunun için de İngiltere ile uzlaşmamız lazımdır. Bu neticeye vusûl [ulaşma] hususunda Poincare tarik-i siyasiyyeyi tercih etmiştir. Şark-ı karibde sulhu elde için lâ-yetegayyer [değişmez] adalet esaslarından mülhem almak lazımdır.

Curzon'un Beyânâtı

İngiliz Hâriciye Nâzırı Türk, Yunan harbinde İngiltere'nin vaziyetini izâh ediyor.

Ankara: 13 – (Anadolu Ajansı) Yunan matbûâtı kaleminin 9 şubat tarihli bir tebliğine nazaran İngiltere Hâriciye Nâzırı Curzon'un Lordlar Kamarası'nda beyânât-ı atiyede bulunmuştur:

“Son on sekiz ay zarfında Türkiye ile Yunanistan'ın te'lif-i beyni [uzlaştırma] için iki teşebbüs vuku bulmuş ve bu teşebbüsler akim kalmıştır. Aynı zamanda her iki muhârib ağır mali yüklere marûz kalmışlardır. Müşkülâtın suret-i müsellahta da halline takarrüb [yaklaşma] ediyor gibi idik. Müttefikler arasında müzâkere edilmesi için Paris'e gitmeyi teklif ettim. Bu müşkil teşebbüs ve hareketin muvaffakiyyeti için hükümetçe zaruri addedilen şerâit zannedirim ki şunlardır:

Bizim en birinci maksadımız haklı bir sulh teminidir. Bir millet veya bir partinin Türkiye lehinde ve başka birisinin Yunanistan'la kat'-i alaka [ilgiyi kesme] etmesini istemiyoruz.

İkinci arzumuz da Türkiye'den idaresinde aciz kaldığı araziye terk etmek aynı zamanda Asya-i Sugra ile vesâit ve refâha malik olan Türkiye için İstanbul payitaht

olmak üzere mütecanis bir mevcudiyet-i milliye temin edecek bir vaziyet ihdâs eylemektir.

İngiltere bir devlet-i islamiyye olmak itibariyle muvaffakiyetle bir sulh için çalışmak lazımdır. Bir devlet-i hıristiyanıyye olmak itibariyle de Yunanistan'a hakkaniyet verilmek ve harb-i münasebetiyle duçâr [uğramış] olduğu büyük fedakarlıkların tamiri hususlarını takip eylemek mecburiyetindeyiz. Nazar-ı dikkatte bulundurmaklığımız lazım gelen diğer bir maksatta Türkiye'ye bundan böyle boğazların kapısını kapamak fırsat ve müsaadesini vermemektir." (14 Şubat 1922 – 1. nüsha)

Mösyö Poincare'nin Mühim Teklifâtı

Anadolu, Garb-i ve Şark-i Trakya tamamıyla tahliye edilmeli, Edirne Türkiye'ye iade edilmeli, Meriç tabii hudud ittihâz edilmeli, Garb-i Trakya mazhar-ı istiklâl olmalıdır.

İstanbul: 10 – (Yeni Gün refiğimizin telgrafıdır) Fransız Başvekili ve Hâriciye Nâzırı Mösyö Poincare İtalya ve İngiltere hükümetlerine tevdi' ettiği son muhtıra şark sulhunun tesisi için icab eden esaslı tedâbiri uzun uzadıya esbâb-ı mucibesiyile izah ettikten sonra hulasaten teklifât-ı atide bulunmuştur.

Anadolu'da İzmir şehri de dâhil olduğu Yunan işgal altında bulunan bütün Türk arazisi tahliye edilmelidir.

Trakya'da Edirne şehri, Türkiye'ye iade olunmalı ve bütün Trakya tahliye olunmalıdır. (Meriç) hattı Türkiye için tabii bir hudud addedilmelidir.

Garb-i Trakya İstiklâli Garb-i Trakya Yunanlılar tarafından tamamıyla tahliye edilmelidir. Bura halkının mazhar-ı istiklâl olması ve müstakil bir Garb-i Trakya hükümeti teşkili lazımdır.

Vârid olan mütemmem [tamamlanmış] malumata nazaran Üçler Konferansı'nın tehiri Bonomi kabinesinin istifasıyla alakadar olmakla beraber bilhassa Mösyö Poincare'nin teklifâtından ileri gelmiştir.

Suriye'nin İstiklâli İçin

Suriyelilerin Poincare'ye bir mürâcaâtı

Ankara: 15 – (Anadolu Ajansı) Suriye gazetelerinin yazdığına nazaran ulemâ ve tüccarlarla davâ vekilleri Etıbbâ Esnaf Cemiyetleri Fransız Başvekili Poincare'ye bir telgraf-nâme keşide ederek Suriye istiklâlinin tanınmasını talep etmiştir.

Mısır Hakkında

İngiltere kabinesiyle Lord Allenby'nin buldukları tarz-ı tesviye

Berlin 14 – (telsiz) Lord Allenby Mısır hakkında İngiltere kabinesiyle anlaşmıştır. Başvekâlet Servet Paşa'ya teklif edilecek kapitülasyonlar ilga [ortadan kaldırma] ve Mısır Fevkalade Komiserliği unvanı sefiriğe tahvil [değiştirilme] edilecektir. İngiltere hükümeti İngiliz münâkalâtı [ulaştırma işleri] için teminat talep ve havai istasyonunu muhâfaza hususlarında ısrar eylemektedir. (16 Şubat 1922 – 1. nüsha)

Lloyd George'un Beyânâtı

Türkiye ile serian sulh akdi lüzumunu takdir ediyorum.

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) Lloyd George Avam Kamarası'nda demiştir ki: “Türkiye ile serian sulh akdi lüzumunu takdir ederim. Hâriciye nezâreti sâir devletlerle müttehiden lazım gelen tedâbir-i ittihâz etmiştir. Fakat akd edilecek sulh hakkaniyete muvaffak olmalıdır.”

İngiltere'nin Cenevre Murahhasları

Lloyd George ve Curzon murahhaslar arasında

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) İngiltere'nin Cenevre Konferansı'na göndereceği murahhasları tayin etmiştir. Lloyd George ve Curzon bunlar meyânındadır. (23 Şubat 1922 – 1. nüsha)

II.15. 1338 (1922) Yılı Mart Ayı Haberleri

İngiltere – Fransa İhtilâfı

Ankara: 4 – (Anadolu Ajansı) İngiltere – Fransa münâzaası devam ve hatta kesb-i şiddet etmektedir. Münazaanın esasını Cenevre Konferansı ile şark meselesi teşkil ediyor. Lloyd George Rusya'nın Cenevre Konferansına bilâ-kayd u şart gelmesini ve bu konferansta Avrupa'nın imarı bahanesiyle bütün muğlak meselelerin ez-cümle Almanya'ya ait mesâilin müzâkere olunması talep ediyor. Poincare ise Yunan aksine olarak Ruslar tarafından Fransa'ya olan borçlar tanınmadıkça sermaye ile mülkiyet esasları başka yerlerde olduğu gibi kabul olunmadıkça Rusya'nın konferansa iştirakine şiddetle itiraz ediyor. Aynı zamanda Almanya'ya ve şarka ait mesâilin Cenevre Konferansı'nda müzâkere olunmayacağına dair kuvvetli teminat istiyor. Lloyd George Poincare'nin istediği teminatı vermekten çekiniyor. Zira müşârün-ileyhin maksadı yukarıda zikrolunan mesâili bin azadan mürekkebe Cenevre Konferansı' gibi bir galebelikte gürültüye getirerek İngiltere lehine hallettirmekten ibarettir. Bu ihtilâf sebebiyle gerek Cenevre Konferansı ve gerek şark meselesi muallak bir halde kalmakta ve yeni memleket efkâr-ı umûmiyyesini yekdiğerine karşı tahrik eylemektedir. Yugoslavya Başvekili telifiniyle Londra ve Paris'i ile dolaştı ise de muvaffak olmadığına dair henüz hiçbir alamet zuhur etmedi bilakis Cenevre Konferansı'nın tehirine ait varid olan haberlerden tarafının kendi nokta-i nazarlarında ısrar ettikleri anlaşılıyor. Son haberler iki rical-i devletin Polonya'da görüşerek Lloyd George Poincare'nin teklifâtının kısm-ı azamini kabul etmiş ve Cenevre Konferansı'nın da tehir olduğunu iş'âr ediyor.

Amerika'nın Alacakları İngiltere'nin Sekiz Milyar Altın Borcu ve Telaşı

Ankara: 4 – (A. A.) Amerika meclis-i ayanı Avrupa hükümetlerinin harb-i umûmi esnasında Amerika'dan istikrâz ettikleri mebalîğ-i cesimenin [büyük para] birikmiş olan faizleriyle beraber alınmasına karar verdi. Bu karar İngiliz ve Fransız mahâfilini telaşa düşürdü. Zira Avrupa devletleri içinde buldukları buhran hasebiyle Amerika'ya olan borçlarına ödeyecek halde değildir. Bu borçların miktarı hakkında bir fikir edinmek için yalnız İngiltere'nin Amerika'ya sekiz milyon altın lira borçlu olduğu zikretmek kifayet eder. Şimdiye kadar bu borçların gerek re's-ül-malları [ana para] ve gerek faizleri te'diye edilmemekte idi. Amerika'nın birden bire

böyle bir karar ittihâz etmesi Avrupa'nın zaten meşûş olan ahval-i umûmiyesi bir kat dahâ teşvişe [karıştırma] marûz bırakmıştır. (5 Mart 1922 – 1. nüsha)

İtalyan Başvekili'nin Beyânâtı

Ankara: 8 – (Anadolu Ajansı) İtalyan Başvekili şark meselesinin el-yevm tedkik edilmekte olduğunu ve İtalya'nın Türk Yunan ihtilâfinin hallinde ve İtalyan ticaret ve sanayinin hüsn-ü kabule mazhar olacağı şarkta sulh-u kat'înin tesisinden doğrudan doğruya alakadar olduğunu meclis-i nuzârda söylemiştir.

Küçük İtilâf'a Koymuyorlar

Ankara: 8 - (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildiriliyor: Gonaris hükümetinin Küçük İtilâf zümresine Yunanistan'ın da kabulü için yaptığı teşebbüs akim kalmıştır. Küçük İtilâf devletleri verdikleri cevapta el-yevm [şu anda] geçirmekte olduğu buhran hitam bulmadıkça Yunanistan'ı kendi zümrelerine idhâl [dâhil etme] etmeyeceklerini bildirmişlerdir.

Gonaris'in Dedikleri

Ankara: 8 – (Anadolu Ajansı) Gonaris Roma'daki Yunan muhâbirlerine beyân-nâmede demiştir ki: Mütteliklerin muâvenetinden mahrûm kaldığımızı dair yapılan propagandalar asılsızdır. Sulh Türkiye'nin göstereceği temâyülâta bağlıdır. (9 Mart 1922 – 1. nüsha)

Şark Meselesinin Resmen Tedkiki İçin

Heyetimiz Paris'e muvâsalat edince Fransa hükümeti müracaatta bulunacak.

Ankara: 11 – (Anadolu Ajansı) Sekiz tarihli bir Atina telgrafında deniliyor ki: Paris haberlerine göre Ankara heyet-i murahhasası Paris'e muvâsalat eder etmez Fransa hükümeti derhâl şark meselesinin resmen tedkik-i zımında Londra kabinesi ile müzâkerâta girişecektir.

Şark Konferansı 21'de Başlayacak

Ankara: 11 - (Anadolu Ajansı) İtalyan Ajansı'ı Şark Konferansı'nın 21'de ictima' edeceğini ve Şanzerik İtalya parlamentosunda siyaset-i hâriciye programına izâhattan sonra Paris'e gideceğini bildiriyor.

Harrington Çağırılmış

Ankara: 11 - (Anadolu Ajansı) Havas Ajansı'nın tebligatına göre Harrington Şark Konferansı'nda bulunmak üzere Londra'ya çağırılmıştır.

Üç Hâriciye Nâzırı 22'de Toplanacakmış

Ankara: 11 - (Anadolu Ajansı) Üç devlet-i hâriciye nâzırlarının şark meselesini müzâkere etmek üzere 22 martta ictima' edecekleri Paris ve Londra'dan bildiriliyor.

Lloyd George Hem Hasta Hem Mevki'-i Mütezelzil

Ankara: 11 - (Anadolu Ajansı) Şfield Ajansı Lloyd George'nin mevki'inde kalmak için kat'i kararını vermediğini yazıyor. Gazeteler buhranın iktihâmı [göğüs germe] için istifanın tehirini ve son buhrandan evvel intihâbât [seçim] yapılmamasını tavsiye ediyorlar. Doktorlar Lloyd George'ye on beş günlükistirâhat tavsiye eylemektedirler. (12 Mart 1922 – 1. nüsha)

Hindistan'ın İngiltere'ye Telgrafı

Hindistan İstanbul'un İzmir ve Edirne'nin tahliye ve iadesini ve makam-ı hilafetin makâmât-ı mübâreke [Kudüs'te Müslümanlar ve Hıristiyanlarca mübarek addedilen makamlar] hakkında metbuiyyetini [kendisine tabi olunan] talep ediyor.

İstanbul: 17 – (Anadolu Ajansı) Eyaletlerle bil-muhâbere Hindistan hükümeti tarafından İngiltere kabinesinde Hindistan nâzırı Montaku'ya keşide edilen ve bilâ-istizân neşrinden dolayı mûmâ-ileyhin istifasını mucib olan telgraf-nâme mündericât [içindekiler] ber-vech-i zîrdir:

Türk Yunan konferansının urafe-i ictimaisinde İngiliz hükümetine Sevr Muâhede'sinin lüzum-u tadili hakkında Hindistan'da mevcûd olan arzu-i şedidi yeniden arz etmeyi vazife biliriz. Meselenin ehemmiyeti malum ise de Hindistan'ın vasi' [geniş] nisbette harbe iştiraki ve Hind ahali-i islamiyyesine ait müddeayâtın her halde mazhar-ı müzâheret [yardım etme] olması keyfiyeti Hindistan'ın meşru ve muhikk [haklı] emellerinin tatminini talep etmek hususunda Hind hükümetine salâhiyyet bahş ediyor.

- 1- İstanbul'un tahliyesi.
  - 2- Makam-ı hilafetin makâmât-ı mübâreke üzerinde metbuiyyeti.
  - 3- İzmir'in ve Edirne dâhil olduğu halde Trakya'nın Türkiye'ye iadesi
- Bu üç noktanın kabulü Hindistan için ehemmiyet-i azimeti haizdir.

Lloyd George'nin Bu Telgraf İçin Dedikleri

Ankara: 17 (Anadolu Ajansı) Daily Telegraf Gazetesi'nin neşriyâtına nazaran Lloyd George Hint hükümeti beyân-nâmesinin neşri meselesi hakkında Reuters

Ajansı'na beyânatında demiştir ki Türklerle Yunanlılara karşı müsâvât dairesinde hareket ediyoruz. Şark-ı karibte hakiki bir sulhun tesisi arzusunda bulunuyoruz. (19 Mart 1922 – 1. nüsha)

Şark Konferansı Bitti

Yusuf Kemal Bey Efendi İnebolu tarikiyle avdet ediyor.

İstanbul: 28 (Anadolu Ajansı) Vârid olan haberlere nazaran Şark Konferansı ikmâl-i müzâkerât etmiş ve İngiltere İtalya hâriciye nâzırları Paris'ten müfârekat etmişlerdir. Yusuf Kemal Bey cumartesi akşamı şark-ı sûrat katarıyla Varna'ya müteveccihen Paris'ten müfârekat etmiştir. Mû-mâ-ileyh bir Fransız torpidosuyla İnebolu'ya gelecektir. Vakit gazetesi Yusuf Kemal Bey ve maiyyetinin Burgaz tarikiyle avdet edeceğini ve Paris'ten müfârekatından evvel hâriciye nâzırları Konferansı'na arâzî-i meşguledeki Yunan tahribâtı hakkında bir muhtıra tevdi' etmiş olduğunu yazıyor. Muhtıraya neşr olunan siyah kitaplar rabt olunmuş ve bir sureti de Cemiyet-i Akvâm'a gönderilmiştir. (30 Mart 1922 – 1. nüsha)

II.16. 1338 (1922) Yılı Nisan Ayı Haberleri

Lloyd George ile Schanzer Arasında

Şark sulhu hakkında mühim mülâkâtlar vuku' buluyor.

İstanbul: 31 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan bildiriliyor: “27 Mart sabahı Lloyd George ile İtalya Hâriciye Nâzırı Schanzer arasında vuku bulan mülâkâta hâriciye nâzırları tarafından takarrür ettirilen mevâdd ve mütârekenin tatbiki-i şerâiti mevzû bahs olunmuştur. Schanzer hareketini ta'cîl [çabuklaştırma] etmek mecburiyetinde bulunmasına rağmen İtalya'nın şark-ı karibdeki mevkiî hakkında Roma hükümetinin nokta-i nazarını izah, Paris Konferansı'nda müzâkerâtın inkişâfına dair tafsilât itâ etmiştir. Lloyd George şark meselesinden mütevellid diğer mesâilin muvaffak bir surette halli için İngiltere'nin sarf-i mesâi edeceğini bir kere meselenin fenni kısmı Paris'te halledilince düvel-i muazzama mümessillerinin şark-ı karibde hukuk-i beyn-el-düvele muvaffak bir vaziyet tesisi için aralarında itilâf edebileceklerini söylemiştir. Lloyd George hâriciye nâzırının Yunan askeri çekildikten sonra Anadolu'da akalliyyetlerin [azınlık] himayesi için icab eden tedâbiri mütareke

metnine idhâl etmeyi [dâhil etme] unutmadıklarından dolayı izhâr-ı memnuniyet eylemiştir. (2 Nisan 1922 – 2. nüsha)

Curzon'un Beyânâtı

Şark Konferansı tarafından yapılan teklifât tadil olunamazmış.

İstanbul: 2 – (Anadolu Ajansı) İngiltere Hâriciye Nâzırı Curzon Lordlar Kamarası'nda Şark Konferansı hakkında beyânatta bulunarak Anadolu'nun tahliyesi kararının adilane olmadığından Yunanlılar tarafından tasdik edilmesi lazım geleceğini fakat Şark-ı Trakya'nın tahliyesini talep eylemenin doğru ve kabil-i tatbîk [uygulanabilir] bir hareket olmadığını söyledikten sonra müttefiklerce boğazların bir dahâ kapatılmasına müsâade edilmeyeceğinden beyn-el-milel bir komisyon tarafından seyr ü seferin kontrol edileceğini ve mezkûr komisyonda İngiltere, Fransa, İtalya, Amerika, Romanya, Yunanistan ve içinde Rus mümessillerin bulunacağını beyân etmiş ittifâk-ı ârâ [oybirliği] teklifâtın tadili mümkün olmadığı da ilave etmiştir. (4 Nisan 1922 – 2. nüsha)

Cenevre Konferansı'na İştirakımız İçin

Rusya'nın notasına İngiltere'nin verdiği cevap

Ankara: 10 – (Anadolu Ajansı) Moskova muhabirimizden tehirle vârid olan bir telgrafnâmeye nazaran hükümetimizin Cenevre Konferansı'na adem-i daveti hakkında Sovyet Rus hükümeti tarafından İngiltere'ye verilen notaya hükümet-i mezkûre şu cevabı vermiştir: Cenevre Konferansı'nda Türkiye'ye ait mesâil katiyyen müzâkere olunmayacaktır. Fakat Türk hükümetinin konferansa iştirak edip etmeyeceği meselesi sarf-ı ticaret mesâiliyle meşgul olmak üzere Londra'da bulunan Sovyet mümessili ile veyahut Moskova hükümetiyle hiçbir vechile alakadar değildir.

Sovyet Murahhaslarının Konferanstan Mutâlebâtı

Ankara: 10 (Anadolu Ajansı) – Berlin telsizine nazaran Cenevre'deki Sovyet murahhasları Rus gemilerinde Sovyet ticaret bayrağının tanınmasını ve açık denizlerde seyr ü seferin serbestiyyesini ve müsâdere edilen Rus gemilerinin iadesini ve Çanakkale boğazını murakabe edecek komisyonda Rusya'nın da temsil edilmesini talep edeceklerdir.

Rus Heyeti Cenevre’de

Ankara: 10 (Anadolu Ajansı) – Altı kişilik Rus heyet-i murahhasası Cenevre’ye muvâsalat etmiş ve mutantan [gösterişli] surette istikbâl edilmiştir. Çiçerin dünya sulhunu temine ma’tûf olan konferanstan nikbin [iyimser] olduğunu söylemiştir.

Gonaris’in Dedikleri

Sulh konferansında Edirne meselesi müzâkere edilmeyecekmiş!

Ankara: 10 (Anadolu Ajansı) – Yunan Hâriciye Nâzırı Baltacıs sulh konferansında Edirne meselesinin mevzu-i bahs olunmayacağını ve Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından mütârekeyi kabul için der-miyân edilen kuyûd-ı ihtirâzîyenin [bazı hakları kullanabilme şartı] Paris Konferansı’na tayin olunan şerâit-i umûmiyyeye [genel şartlar] hale-i irâs edemeyeceğini gazetecilere beyân etmiştir.

Gonaris İlan Edilen Şerâiti Muvaffak Buluyormuş

Ankara: 10 (Anadolu Ajansı) – Gonaris Cenevre’ye hareketinden evvel beyânâtında Türkiye ile ilan edilen şerâit dâhilinde bir sulh akdının istiklâl-i milli için fena bir netice vermeyeceğini söylemiştir. (11 Nisan 1922 – 1. nüsha)

Paris ve Londra Arasında Müzâkerât

Ankara: 12 (Anadolu Ajansı) Havas Ajansı Paris’ten istihbâr ediyor: Londra ve Paris kabineleri arasında cereyân etmekte olan müzâkerât-ı sulh şerâitine dair müttefikler tarafından müşterek bir karar ittihazının kuvve-i karibeye geldiğini göstermektedir.

Paris Mümessilimiz Ferid ve Nihat Reşad Beyler Mülâkâtları

Ankara: 12 (Anadolu Ajansı) Avrur gazetesinin yazdığına göre Paris mümessilimiz Ferid Bey birkaç gün evvel Poincare ile bir mülâkât icra etmiştir. Aynı gazete Doktor Nihat Reşad Bey’in Cuma günü Lord Curzon’la görüşüğünü istihbâr ediyor.

Türk Yunan Sulhu ve İngiltere

Ankara: 12 (Anadolu Ajansı)Londra’dan Kirigis Gazetesi’ne bildiriliyor: İngiltere hükümeti Türk Yunan sulhunun akdini Avrupa’da ıslahat tasavvurları için pek alakadar bir amil telakki eylemektedir. İngiliz gazeteleri Afyon, Karahisar, Eskişehir hattının Yunan ordusu tarafından tahliyesi keyfiyetinde büyük müşkülât

görmektedirler. Yunanlıların bu mesele de başkumandanlığın re'y [görüş] ve fikr-i dairesinde hareket edecekleri bildiriliyor. (13 Nisan 1922 – 1. nüsha)

Cenevre Konferansı Küşâd Edildi

Cenevre: 10 – Cenevre Konferansı'nın ilk celsesi saat on beşte etrafında İtalyan murahhasları olduğu halde Mösyö (Fakita)nın riyaseti altında küşâd edilmiştir. Müşârün-ileyhin sağında Fransız, Belçika ve solunda Britanya, Japonya murahhasları bulunmuştur. Mösyö (Fakita) nutk-i iftitâhîyi [açış nutku] irâd etmiştir.

Müşârün-ileyh evvela harbin Avrupa'yı ne gibi gayr-i mütevâzin bir halde bıraktığını, hali hazırda bütün cihanda üç yüz bin kişinin vesâitsizlik ve nakliyatın fıkdanı [yokluk] yüzünden hemen hiçbir şey veya pek az istihsâlâtta bulduklarını kayd ile vaziyet-i hâzireyi tevellid eden başlıca şey harbten münbais [ileri gelen] adem-i emniyet ve itimad olduğunu isbat ettikten sonra demiştir ki: Devletler insaniyet-kârâne bir surette beyn-el-milel teşrik-i mesâiyye davet edilmektedir.

Başlıca gaye Avrupa'yı yeniden tesis milletlerin müsellâhâne hüsn-i muâşeretini [iyi geçinme] temin ve harbten bozulan milli umûr-i iktisadiyyeyi tanzim etmek olmalıdır. İktisadi meselede İtalya, milletleri yekdiğerine yaklaştırmaya ve ticarete cereyân tabîni canlandırmaya ma'tûf her türlü teklife iştirak edecektir. İtalya, umûmi ahval-i maliyeyi ıslâh, kambiyo fiatlarını tesbit, en kuvvetli hükümetlerin en zayıf hükümetlerle teşrik-i mesâisi imkanı bahş edecek ve Avrupa'nın emr-i imârını teshil eyleyecek bir suret-i tesviyeyi tedkike amadedir. Bade müşârün-ileyh konferans azasının mütekâbil itimadından, hüsn-i tedbir ve hissiyat-ı itidâl-kârânesinden emin bulunduğunu beyan ile sözüne nihayet vermiştir.

Müteâkıben Fransa heyet-i murahhasası reis-i Mösyö Barto cihan için yeni bir veche-i istikâmet tayin edecek olan konferansa Fransa'nın halisane muâvenette bulunacağını beyan ettikten sonra Fransa'nın Cenevre Konferansı projesine derhal muvâfakat ettiğini ve o zaman Fransa'nın konferansın mükemmel bir surette ihzârına imkân-ı hâsıl olmak için bir mühlet talep ettiğini der-hatır ettirmiş ve demiştir ki: Cihan gayr-i müsemmir beyânâtta yorulduğu cihetle vaziyette bir tevazün husuli için usul dairesinde semeredâr [verimli] bir fiil ve harekette bulunulmasını talep etmektedir. Fransız murahhasları bu hususta sarf-ı mesâi etmek üzere Cenevre'ye gelmişlerdir. Bunlar bu emr-i muazzama ve mesuliyet-i müşterekeye iştirake

amadedirler. Avrupa'da enkaz yığınları üzerinde sihr-kâr bir kudretin temini edilen memuriyeti vücuda getireceğine zahib olmak mecnunane bir harekettir. Maa-hazâ [bununla beraber] yapılacak pek çok şey bulunduğundan dolayı elleri bağlı durmak dahâ felaket etmemizdir. (16 Nisan 1922 – 2. nüsha)

Cenevre Konferansı'nda Rusların Kabul ve Ret Ettikleri Mevâdd

Ankara: 16 (Anadolu Ajansı) – Cenevre'den bildiriliyor: Ruslar müttefiklerin programının nâtik olduğu teminat-ı milliyeyi itâyâ hazır bulduklarını beyan etmişlerse de mahâkim-i muhteliteye dair olan program ahkâmını reddetmiştir.

Cenevre Konferansı'nda Mühim Münâkaşalar

Ankara: 16 (A.A) – Berlin telsizine nazaran Cenevre Konferansı'nda siyasi komisyonun 13 tarihli celsesine Fransız murahhası Mösyö Barto Almanya aleyhinde idare-i kelim ederek Almanya'nın siyasi komisyona idhâl edilmemesini beyân etmiştir. Lloyd George'nin şiddetli itirâzâtı üzerine Barto mesuliyet-i şahsiyyesi altında bu tekliften sarf-ı nazar etmiştir. (17 Nisan 1922 – 1. nüsha)

Cenevre'deki Rus Murahhaslarının Mutâlebâtı

Rusya, müttefiklerden elli milyar altın ruble tazminat istiyor.

Ankara: 19 (Anadolu Ajansı) Cenevre'deki Rus murahhasları müttefiklerin mukâbil ihtilâl teşkilatına müzâheretleri [yardım etme] yüzünden Rusya'nın dûçâr olduğu zarar ve ziyana mukâbil müttefiklerden elli milyar altın ruble tazminat istemişlerdir. Müttefik nâzırlar müttehidenden müzâkerâttan sonra Sovyet murahhaslarına verdikleri ultiatomda Rusya'nın bu gibi müddeayatta bulunmak için hiçbir hak tanımadıklarını ve bilakis harpten evvelki borçlarını bilâ-kayd ü şart tanımalarını musirren [ısrar ederek] talep etmişlerdir.

Ruslar Mutâlebâtını Güya Tahfif Etmışlermiş!

İstanbul: 18 (A.A) – Cenevre'deki Rus murahhasları düvel-i müttefiklerin ultiatomu üzerine hatt-ı hareketlerini tebdil ettikleri, düvel-i müttefike heyet-i murahhaslarının nokta-i nazarlarından feragata hiçbir vechile mütemayil olmadıkları ve müttefiklere verilecek cevap hakkında itilâf edemeyen Sovyet murahhaslarının Moskova'dan istîzân-ı keyfiyet edildikleri ve maa-hazâ Moskova'dan bunların hatt-ı hareketlerini tayin edecek derecede vâzıh ve kat'î talimat vürûd [kesin talimatın gelişi] ettiği bildirilmektedir. (20 Nisan 1922 – 1. nüsha)

Hint Müslümanlarının Faaliyeti

Ankara: (muhabir-i mahsusamızdan) – Hindistan Müslümanlarının hukuk-ı hilafet hakkında çektikleri telgrafın İstanbul matbuâtında intişârına [neşrolunma] itilâf sansürünce müsaade edilmemiştir. Bu telgrafta Hint Müslümanları akd edilecek sulh muâhedesinde makâmât-ı mübareke üzerinde hilafetin metbûiyyeti [kendisine tâbî olunan] bulunması ve Arabistan'ın istiklâlinin kezâ makâm-ı hilafetin nezâreti altında ve her türlü müdahaleden masûn olması hususunda ısrar edilmesi ricâ edilmektedir.

Cenevre'de Rus Murahhasları Vasi' Bir İstikrâz Talep Ediyorlar

Ankara: 25 – (Anadolu Ajansı) Moskova telsizinden: Cenevre'deki Sovyet murahhasları ve siyasiye vasi' miyasta bir istikrâz temini ile borçların tediyesi için Rusya'ya mühlet verilmesini talep etmişler istikrâz ret edildiği takdirde Rusya'nın hiçbir fedakarlıkta bulunmayacağını bildirmişlerdir. Ecnebilere ait emlak ve akarın [para getiren mülk] iadesi mümkün olmadığı cevabı verilmiştir. (27 Nisan 1922 – 2. nüsha)

II.17. 1338 (1922) Yılı Mayıs Ayı Haberleri

Suriye Galeyân İçinde

Ankara: (muhabir-i mahsusamızdan) Şam'dan gelen haberlere göre her tarafta galeyân mevcuttur ve Şam'da Fransızlar aleyhine nümâyişler yapılmış ve birkaç kişi tevkif edilmiştir. Bütün Araplar Türk idaresinin tahassürünü çekmekte ve bu idarenin ubudiyetini temenni etmekte imişler.

Ankara ve Moskova Münâsebâtı

Ankara: (muhabir-i mahsusamızdan) İngiliz gazeteleri Ankara ve Moskova münâsebâtının son derece kuvvetlendiğini ve ahiren Rus sefiri Aralof yoldaş ile Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa ve Maliye Vekili Hasan Bey arasında akd edilen itilâfın bu münâsebâtı son derece-i samimiyete yükseldiğini yazıyorlar. (2 Mayıs 1922 – 2. nüsha)

Notamız Hakkında

Geçenlerde İngiliz matbuâtının mütâlaası diye bildirilen haberler yalnız Daily Telegraf gazetesi muhâbir-i siyasiyesinin mütâlaâtıdır.

İstanbul: 1 – (Anadolu Ajansı) Geçenlerde Anadolu notası hakkında İngiliz gazetelerinin mütâlaasına atfen Türkiye Havas Reuters Ajansı tarafından neşr edilen haberin sadece Daily Telegraf gazetesi muhâbir-i siyasiyesine istinâd ettiği tahakkuk etmiştir. Mezkûr muhabir aynı zamanda Ankara’da Alman zâbitleri bulunduğundan Almanların mühimmat gönderdiklerinden ve Türkiye’ye muâvenet için Almanya’da bir cemiyet teşkil ettiğinden bahsetmektedir.

Kars Muâhedesi

Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan hükümetleri tarafından tasdik edildi.

Ankara: 2 – (Anadolu Ajansı) Vârid olan malumât-ı resmiyyeye nazaran Kars Muâhedesi Ermenistan hükümeti tarafından 20 Mart sene 1922’de Azerbaycan hükümeti tarafından 30 Mart sene 1922 ve Gürcistan hükümeti tarafından 14 Nisan sene 1922’de tasdik edilmiştir.

Roma Mümessilimizin Beyânâtı

Programımız hep veya hiçtir.

İstanbul: 1 – (Anadolu Ajansı) Roma mümessilimiz Celaleddin Arif Bey Tan gazetesi muhabirine beyânât-i atide bulunmuştur: Paris Konferansı tarafından ta’rîf edilen şerâit-i umûmiyyenin [genel şartlar] tahliyeden evvel kabulü imkansızdır. Mü’telifler ısrar ederlerse son güne kadar harp ederiz. Programımız hep yada hiçtir. Ne Yunanlıları ne de menâtik-ı nüfuzu isteriz.

Şark Meselesi Hakkında

Rus Hâriciye Komiseri Vekili’nin beyânâtı

İstanbul: 1 Mayıs (A.A) – Moskova’da Hâriciye Komiseri Çiçerin’in Vekili Karahan yoldaş Ekselsiyor muhabiri tarafından Rusya’nın şark siyaseti hakkında irâd edilen bir suale cevaben biz İstanbul’u Anadolu’da istiklâl harbi yapan Türkiye’nin pâyitahtı olarak telakki ediyoruz demiştir. (3 Mayıs 1922 – 1. nüsha)

Gonaris’in Beyânâtı

Yunan’ın hatt-ı hareketine bil’âhire tayin edecekmiş!

Ankara: (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildiriliyor: Gonaris Yunan meclis-i milliyesinde beyânatta Türkiye'den henüz cevap gelmediğini Ankara'nın devletlerin tahliye teklifini reddelediğini devletlerin mukâbil Türk teklifâtını kabul etmeyeceklerini cevaben bildirmesi üzerine Türkiye'nin müttefiklere yeni bir nota gönderdiğini söylemiş ve bu babda hükümetin hatt-ı hareketi ahvalin bil'âhire inkişâfa ve devletlerin müdahalesine göre tayin edeceğini ve şimdiden bir takım kehânetlere kalkışmanın doğru olamayacağını beyân ettikten sonra Yunan hukuk-u milliyesini teyid eden nokta-i nazarın mecliste tevsîi imkanı olmadığını Türkiye ile Yunanistan arasında harbe nihayet vermek üzere tavassutta bulunanlara karşı Yunan nokta-i nazarının müdâfaası hususunda hiçbir şeyin unutulmayacağını ilave etmiştir. (6 Mayıs 1922 – 2. nüsha]

Gonaris İstifa Etti

Ankara: 15 – Atina telsizi 13 tarihiyle tebliğ ediyor. Gonaris meclis-i milliyede kabinenin istifa ettiği ve yeni kabine teşkil ederek sadakat ettikten sonra meclis reisinin azayı der-akab [hemen arkasından] ictima' için davet edeceğini bildirmiştir. Kral ricâl-i siyasiyye [siyasi ileri gelenler] ile müzâkerâta [danışmalar] başlamıştır.

Üçüncü Defa Yine Gonaris Kabinesi

Ankara: 15 – (Anadolu Ajansı) Bordo telsizinden istifa eden Yunan vekil-i sâbıkı [bir önceki vekil] Gonaris kral tarafından tekrar yeni kabineyi teşkile memur edilmiştir.

Çiçerin Yoldaşın Beyânâtı

İstanbul: 14 (Anadolu Ajansı) Rusya Hâriciye Komiseri Çiçerin Rusya'nın Türkiye ve Türkiye'nin müttefikleriyle takarrür edecek tarz-ı hallere karşı vaziyetleri ve Sovyetlerin İstanbul ve Türkiye üzerinde hakimiyete müteallik [ilişği olan] Rus temâyülât-ı sabıkasından [geçmiş meyller] vazgeçip geçmedikleri hakkında Newyork Herald muhabiri tarafından irâd edilen bir suale cevaben demiştir ki: Türkiye Rusya münasebet-i hâziresi bir muhâdenet ahd namesiyle tanzim edilmiş olup buna göre Rusya Türkiye'nin Çar hükümetine medyun [verecekli] olduğu borçlardan ferâgat etmekte ve İstanbul'u Türkiye'nin payitahtı [başkent] olarak tanımaktadır.

Kahire'de Amerika Sefâreti

Ankara: 15 – (Anadolu Ajansı) Amerika hükümeti yeni ve müstakil Mısır hükümetini resmen tanıdığı cihetle Kahire'de Amerika sefâreti ihdası hakkında kongreye bir kanun lâyihası [tasarı] tevdi' etmiştir.

Cenevre'de Rus Umûru İçin Yeni Bir Komisyon Daha

Ankara: 15 (Anadolu Ajansı) Cenevre Konferansı'na davetli bulunan heyet-i murahhasları Rusya'nın iktisaden ihyâsı meselesini tedkik ve takip etmek üzere bir komisyon teşkili hususunu müzâkere etmişlerdir. Komisyonun mahalli ve zamanı bil'âhire tayin edilecektir. (16 Mayıs 1922 – 1. nüsha)

Cenevre'de Şark Milletlerinden Müteşekkil Bir Kongre Toplanacak

İstanbul: 15 – (Anadolu Ajansı) Cenevre'de 15 Mayıs tarihiyle iş'âr olunuyor: Şark milletlerinden müteşekkil bir kongrenin gelecek hafta ictimâ edeceği bildirilmektedir. Mezkûr kongrede Türkiye de temsil edilecektir. Britanya mahâfilinde bariz âsâr-ı heyecân görülmektedir.

Anadolu: Bu ictimânın hususi zevattan mürekkebe bir kongre olması muhtemeldir.

Rus Cevabı Vaziyeti Müşkillemiştir

Ankara: 16 – (Anadolu Ajansı) İtalyan Ajansı Rus cevabının muhtelif memleketlerdeki tesirâtından bahisle Londra'da vaziyetin müşkil görülmekte olduğu Paris matbuâtının Rus teklifâtının devletler tarafından kabul edilemeyeceği fikrinde bulunduğunu ve İtalyan efkâr-ı umûmiyyesinin de mezkûr cevabı müsâid bulmadığını kaydediyor. (17 Mayıs 1922 – 1. nüsha)

Notamıza Verilecek Cevap Hakkında Uyuşamadılar

İstanbul: 31 (Anadolu Ajansı) Daily Telegraph Gazetesi 12 Mayıs 38 tarihli nüshasında diyor ki: Ankara hükümetinin son notasına verilecek cevap hakkında düvel-i müttefike henüz uyuşamadılar. Fransa Ankara tarafından teklif edilen şerâit dâhilinde İzmit'te bazı ihzâr-ı müzâkerâtın icrasını münasib görüyor. İngiltere ve İtalya Paris'te ciddi ve hakiki bir konferansın akdini elzem ediyorlar ki bu müzâkereye son Paris mukarrerâtı esas ittihâz edilecek ve yalnız nikat-ı müteferi'ede tadilât icrasına cevaz görülecektir.

Cenevre Konferansı Dağıldı

Bazı hakayık tasdik edilmedikçe dünyanın vaziyeti düzelmeyecek.

Ankara: 22 – (Anadolu Ajansı) Cenevre’den 19 Mayıs 338 tarihiyle bildiriliyor: Konferansın son celsesini Fakita küşâd etmiştir. İtalya sanayi nâzırının nutkundan sonra Alman murahhası Vatsar söz alarak demiştir ki: Konferansta tezâhür eden bazı hakayık [gerçekler] tasdik edilmedikçe dünyanın vaziyeti düzelmeyecektir. Birinci hakikat şudur. Bütün memleketlerin mecmûa-ı divanâtı, ve aidatından pek çoktur. Amerika’nın muâveneti oldukça Avrupa’nın umûr-u ıslahı mümkün değildir. Divanat azaltılmalıdır. İkinci hakikat şudur. Her kredi açan kendisinden kredi alanların borcunu tesviye etmek vesâitini elde etmesine mani olmalıdır. (23 Mayıs 1922 – 1. nüsha)

II.18. 1338 (1922) Yılı Haziran Ayı Haberleri

Hint Hilafet Komitesi’nin Beyân-nâmesi

İstanbul: 31 (Anadolu Ajansı) Morning Post Gazetesi’ne nazaran Hint Hilafet Komitesi reisi Şunani’nin Anadolu’da mezâlim-i tahkikâtı hakkında neşr ettiği beyânnâme ber-vech-i zirdir.

İngiltere’nin Türkler tarafından vuku bulan mezâlimin tahkiki talep etmesinden Müslümanlar muğberr [gücenmiş] olmuşlardır. Çünkü İngiltere kabinesi iki ay evvel Montaku tarafından vuku bulan Yunan taraftarlığı nehtiminden temizlenmek mevkiinde bulunuyor. Beyânnâmede müteâkiben deniliyor ki: şark ile garbi tatbik edecek bir tahkik icrası için icrası için İngiltere’nin evvela Yunanlılar tarafından İzmir’de yapılan mezâlim hakkındaki müttefikeyn raporlarını neşr etmesi, sonra Montaku tarafından kabinenin Yunanistan’a taraftarlık ettiğine dair vuku bulan ittihâmâtı ret ederek Müslümanların endişelerini izale etmesi lazımdır. Bundan başka tahkik heyetine Hıristiyan azanın adedi miktarınca Müslüman aza tayin olunmalıdır. Müslüman aza meyanında Hint hükümetinin değil Hindistan efkâr-ı umûmiyyesini temsil eden Hilafet Cemiyeti’nin murahhasları bulunmalıdır. Aynı zamanda İngiltere mezkûr tahkikâtın kuvvet ve menâbini tecessüs maksadını istihdâf etmediğini Ankara hükümetine ve umûm-i Müslümanlara temin eylemelidir. Tahkikât Yunanlıların irtikâb ettiği fecâyıada şamil olmalı ve şark meselesinin tesviyesine kadar İngiltere

Yunanlıların Londra piyasalarında istikrâz [faizle para alma] yapmalarına müsâade etmemelidir.

İngiliz - İtalya İtilâfı

İtalya, Akdeniz meselesinde muvâzenenin ve şarkta sulhun idamesi için Türkiye'nin de iştirâk-i mesâisi lazım geldiği kanâatinde

Ankara: 1 – (Anadolu Ajansı) Jurnale Ditaliya Gazetesi Cenevre'de İngiltere ve İtalya murahhasları arasında Akdeniz'e müteallik olmak üzere siyasi bir itilâf akd edildiğini temin ediyor.

Mesahedo Gazetesi diyor ki: Büyük Britanya'nın müttefiki İtalya ile bir muhâdenet tesisini istilâm etmektedir. İtalya'nın kuvve-i bahriyesi Hindistan yollarını himaye edebilir. Halbuki İtalya Akdeniz meselesinde muvâzenenin ve şarkta sulhun idamesi için Türkiye'nin de iştirâk-i mesâisine muhtaçtır. İlyetize gazetesi İngiltere ve İtalya arasında siyasi ve askeri bir itilâf akd edildiği haberini tezkib-i atideki malumatı veriyor:

Şimdiye kadar cereyân eden müzâkerât evvela İngiltere ve İtalya'nın Rusya meselesinde müştereken faaliyetine, saniyen Trablusgarp ve Mısır üzerinde iki devlet-i nokta-i nazarının tevhidinde, salisen İtalya'nın Asya-i Sugra'ya müteallik teklifâtıyla Arnavutluk üzerindeki ameline muvaffak bir surette İngiltere ve İtalya'nın Türkiye'ye karşı vaziyetlerinin tayinine ve Akdeniz'deki nüfuz-u mıntıklarına mütealliktir. İlyetize İtalya'nın İngiltere'ye karşı Türkiye'nin menâfi-i hayatiyesine muhâlif taahhüdâta girişmemesini tavsiye ediyor. (3 Haziran 1922 – 1. nüsha)

Trablusgarp'ta Arap Mücahidiniyle İtalyanlar Arasında 17 Saat Devam Eden Bir Harp Olmuş ve İtalyanlar Münhezimen Avdete Mecbur Olmuşlardır

Ankara: 3 – (A.A) Trablusgarp'ta harekât-ı ihtilâliye devam etmektedir. Son günlerde yirmi bin kişilik bir İtalyan kuvveti Mısırata'ya hücum etmiş ve sahilde tesadüf eylediği her şeyi zabt ve müsâdeme eylemiştir. Arap mücahidini ile İtalyanlar arasında vuku bulan müsâdemede 17 saat devam etmiş ve İtalyanlar birçok maktûl ve mecrûh terk ederek avdete mecbur olmuşlardır. Araplardan atmış üç kişi şehit düşmüştür. İtalyanlar hücum için yeni istihzârâta bulunuyorlar.

Kızıl Rusya ve İtalya Münâsebâtı Hakkında

İtalya: (Anadolu Ajansı) İtalyan telsizinin Roma'dan haber aldığına nazaran İtalyan meclis-i vükelası, siyaset-i hâriciye hakkında müzâkerâta bulunmuş ve İtalya – Rusya muâhedesini kabul eylemiştir. Yirmi iki maddeden mürekkebe olan muâhede-nâme Rusya'da İtalyan emtiasının serbest-i fûrûhti [serbest satış] ve dost emtiası muamelesi yapılması, serbest-i ticaret-i bahr-i siyah için İtalya transiti, şarap ticaretinde teshilât-ı irâzı, henüz imtiyazı verilmeyen petrol madenlerinden İtalya'nın istifadesi ve Ukrayna'da yüz bin miktarlık arazinin dört sene müddetle ziraatı gibi mevaddı muhtevidir.

Amerika Yeni Bir Konferans Teklif Edecek

Amerika şimdiden Washington'da iktisadi bir konferansın ictimaini tayin için çalıştığı rivayet ediliyor.

İzmit: (Anadolu Ajansı) Paris'ten bildiriliyor: Pöti Parizyen Gazetesi Cenevre ve Lahey konferansı ameli semereler bahş etmediği taktirde Amerika hükümetinin Washington'da bir iktisat konferansını ictimaiye davet etmek suretinde bulunduğunu yazıyor.

İngilizlerin Yeni Bir Beyân-nâmesi

Atina: (Anadolu Ajansı) İngilizler, Mısır'da bir tebliğ neşr ederek, Mısır'ın muâmelât-ı ticariyye ve iktisadiyye itibarıyla 15 Mart 922 tarihinden itibaren İngiltere İmparatorluğu eczâsından madud olmadığını ve fakat Sudan'ın ber-vech-i sâbık imparatorluk eczâsından bulunduğunu ilan eylemişlerdir. Gerek bu tebliğ ve gerekse Mareşal Allenby'nin Sudan'dan avdetini müteakib bu mealde vaki olan beyânâtı Sudan'ın da Mısır'la beraber kesb-i istiklâl edeceğini tahayyül [hayale getirme] eden Mısır ahali üzerinde fenâ bir tesir yapmıştır. Bilhassa Said Zağlol Paşa taraftarları bu tebligat ve beyânâtı, hükümet-i hazireye karşı bir sulh olarak kullanmaya başlamışlardır. (5 Haziran 1922 – 1. nüsha)

Fransız Parlamentosunda Şark Sulhu Hakkında İstizâhlar

Ankara: 5 (Anadolu Ajansı) – Paris'ten bildiriliyor: Fransız parlamentosunda mebuslardan Mösyö Şaperol şark meselesi hakkında hükümetin nazar-ı dikkatini celb etmiş ve bu meselenin temin-i tesviye ve tanzimi hususunda ısrar eylemiştir. Mûmâ-ileyh şark akvamının mutazarrır [zarara uğrayan] veya müşkil bir vaziyete ilka

edilmesini bilakis kızıl tehlikeye karşı bir siper hıdmetini ifâ eylemesi için bir siyaset-i muâvenet-kârâne takibi lüzumunu serd eylemiştir. Cezayir mebusu Moryino'da Ankara İtilâf-nâmesi'nin Cezayir'de pek mükemmel tesirât ve intibâât [edinilen intibâlar] husule getirdiğini zikr etmiştir. Mösyö Poincare hatiplere cevaben Fransa hükümeti bu babda henüz hall-i müzâkerede olduğu cihetle kendisinin sûret-i mufassalada beyânatta bulanamayacağından müteessif olduğunu söylemiş ve şarkta sulhun tesisi hakkında hararetli temeniyâyta bulunmuştur.

Poincare'nin Beyânâtı

İstanbul: 5 (Anadolu Ajansı) Fransız parlamentosunda bazı istizâhlara cevaben mühim bir nutuk irâd eylemiş ve Fransa'nın Cenevre Konferansı'ndaki iştirak-i mesâisini vesâike müsteniden isbat etmiştir. Bütün parlamentoca tasvip edilen bu nutkunda başvekil Fransa vahdetinin muhafazası gayesiyle itilâfin takviyesi arzusunu telif etmek istediğini söylemiştir. Tan diyor ki: Poincare tarafından takip edilen şark ve istiklâl politikası infakları parçalamaktan ziyade takviye eder.

Poincare'ye 484 Reyle İtimad Edildi

İstanbul: 5 (Anadolu Ajansı) Fransız meclis-i mebusânı 100 rey-i muhâlîfe karşı 484 reyle Poincare kabinesine beyan-ı itimad eylemiştir.

Lahey Konferansı Hakkında Poincare'nin Bir Muhtıra

İstanbul: 5 – (Anadolu Ajansı) Poincare Lahey Konferansı'na davetli hükümetlere gönderdiği bir muhtırada konferansın muvaffakiyetle neticelenmesi için lazım gelen şerâiti izah etmiş ve Ruslarla müzâkerât için kabul edilen esasatı hatırlatarak ihtisâsa müteallik mesâil haricindeki müzâkerâtın Ruslar yüzünden akim kalacağını Fransa'nın Lahey'ye murahhas i'zâmına [gönderme] bilahare karar vereceğini bildirmiştir.

Kızıl Ordu Ukrayna Havalisinde Büyük Manevralara Hazırlanıyor

İstanbul: 5 – (Anadolu Ajansı) Kızıl Ordu Ukrayna havalisinde büyük manevralara hazırlanmaktadır. Harbiye komiseri Troçki'nin bizzat idare edeceği bu manevralar Prusilof tarafından tanzim edilen planlar dairesinde icrâ olunacaktır. (6 Haziran 1922 – 1. nüsha)

Tahkikât Meselesi

Tahkikâtın her iki tarafta yapılması şartıyla Amerika'da bu teklifi kabul etmiş.

İstanbul: 9 (Anadolu Ajansı) – Londra'dan gelen bir telgrafta Amerika'nın Anadolu'daki tahkikâta iştirâk edeceğinden Britanya hükümetinin haberdâr edildiği ve gazetelere nazaran Britanya hükümetinin müttefikeyn hükümetlerini tahkikât komisyonlarına mümessil tayin etmeye davet edeceği ve ahval-i mahalliyyeye muvaffak memurların ve zannedildiğine göre İstanbul'daki müttefikeyn komiserlerinin tahkikâta memur edileceği bildiriliyor.

Müzâkerâtı Atina Ajansı da Tekzib Ediyor

İstanbul: 9 (Anadolu Ajansı) Atina Ajansı Roma'da Türklerle Yunanlılar arasında müzâkerât cereyân ettiği haberlerini tekzib etmiştir. Atina'da çıkan Alagros Vima gazetesi sulh-u münferid haberlerinin menbai olan İstanbul Yunan komiserliğidir diyor.

Bulgaristan'da Vaziyet Pek Ziyade Kesb-i Vahâmet Etmiş

İstanbul: 9 (Anadolu Ajansı) Amerikan Ajansı Londra'dan bildiriyor: Bulgaristan'da vaziyet vahim olmakta ber-devamdır. Kabine kralın muhaliflerinin mevki-i iktidara daveti halinde bile istifa etmeyerek Cumhuriyet ilan edeceğini ve kuvvetli olan komünistlerin müzâheretini temin eyleyeceğini beyân etmiştir. (12 Haziran 1922 – 2. nüsha)

İngilizlerin Bir Tehdidi!

Irak'ta İngiliz mandası kabul edilmezse İngilizler Musul ve Bağdad'ı tahliye edeceklermiş, sanki onlara yalvaran varmış!

İstanbul: 11 (Anadolu Ajansı) İngiltere Emir Faysal'a bir ultiatom göndererek Irak'ta İngiliz kumandası kabul edilmezse 31 kânuna kadar Musul Bağdad vilayetlerinin tahliye edileceğini bildirmiştir.

(Anadolu Ajansı) : 1918'de İran'da İngiltere tarafından aynı suretle tehdit edilmiş ve bilahare İngiliz askerlerinin kendi rızasıyla değil ahalinin kıyâmıyla İran'dan kovulmuş olduğu hatırlatır.

Her Günkü Mlkatlardan

İngiliz ve Fransız başvekilleri yine birleşipte Anadolu meselesini görüşeceklermiş.

Bodrum: 12 (Anadolu Ajansı) 31 Mayıs tarihli Atina gazeteleri yazıyor: Londra'dan bildirildiğine göre İngiliz ve Fransız başvekilleri arasında vuku-u mukarrer mlktta Anadolu Meselesi'nin yeni suret-i halli için kati esaslar tertib edilecek ve bu meyânda Lloyd George mezâlim için Anadolu'da bir an evvel tahkikâta başlanmasını talep ve Paris mukarrertına karşı Ankara'nın mtekevvin [var olan] vaziyeti devam ettiği taktirde İngiltere'nin İstanbul'u Yunan işgalinde muhafaza-i husussundaki taahhdtından rücu'a [sözünden dönme] mecbur kalacağını beyân edecek imiş. (13 Haziran 1922 – 1. nüsha)

Amerika Tahkikât İçin İtilâf Komiserleriyle Teşrik-i Mesi İçin Amerikan Komiserine Talimat Vermiş

İstanbul: 12 (Anadolu Ajansı) Amerikan telsizinin tebliğine nazaran Amerika hâriciye nezâreti tahkik komisyonuna teshilât irzını Ankara'dan talep hususunda İtilâf komiserleri ile teşrik-i mesâi etmesi için İstanbul'daki Amerikan komiserine talimt vermiştir.

Daily Telegraph'ın Te'vlleri

Yunan parasıyla geçindiğine hiç şüphe olmayan bu İngiliz gazetesi güneşi daima çamurla sıvamaya uğraşiyor.

İstanbul: 12 (Anadolu Ajansı) Daily Telegraph muharrer-i siyasiyyesi mezâlim hakkında yazdığı bir makalede İtilâf devletleri zâbitânından birisinin Giresun'a gidip tahkikât yaptığını ve Hıristiyanların kendilerine mezâlim yapılmadığını ifade eylemeleri üzerine zbitin geri döndüğünü yazarak diyor ki: Zbit Giresun'da Osman Ağa tarafından Osmanlı Bankası'na götürüldü. Ve Hıristiyan ahali getirilerek mezâlim yapıp yapılmadığı soruldu. Fakat Hıristiyanlar zbitin hemen Giresun'u terk edeceği bildikleri için mezâlim iddiasını tekzib etmişlerdir. Tâbi'i zbitte bir netice istihsâl [meydana getirme] etmeksizin avdete mecbûr olmuştur.

Lahey Konferansı'nda Şark Meselesi de Görşlecekmiş

İstanbul: 12 (Anadolu Ajansı) Daily Telegraph muharrer-i siyasiyyesi yazıyor: Amerika'nın cevabı ilerisi için ber-gun taahhüdü mtezaman olmamakla beraber esas itibariyle tahkiktı kabulü İngiltere'de memnuniyetle telakki edilmiştir.

İstihbârâta nazaran gelecek Lahey Konferansı'nda Rus meselesiyle birlikte şark sulhunun tesviyesine dahi gayret edilmesi için Poincare tarafından İngiltere hükümeti nezdinde bazı teşebbüsât icrâ edilmiştir. Poincare şark-ı karibdeki vaziyeti Londra'yı ziyareti esnasında Lloyd George ve Balfour ile birlikte müzâkere niyetindedir. (14 Haziran 1922 – 1. nüsha)

Lahey Konferansı da Cenevre'nin Akıbetine Uğrayacak

İstanbul: 13 - (A.A) Fransa hükümeti Rus heyeti murahhasasına vuku bulan teklifâtın evvelce tedkiki hususunda ısrar etmekte ve aksi takdirde Cenevre Konferansı gibi Lahey Konferansı'nın da akim kalacağını beyan eylemektedir.

Lahey Konferansı'nda

Ankara: 14 – (Anadolu Ajansı) İsveç hükümeti Lahey Konferansı'na iştiraki kabul etmiştir. Romanya ve Yunanistan hükümetleri Lahey'deki mümessilleri tarafından bu konferansta temsil edilecektir.

Küçük İtilâf Hakkında

İstanbul: 13 – Küçük İtilâf başvekilleri arasında Küçük İtilâf mümessilleri hudud-u hâziresini ve Avrupa-i merkezi ile Balkanlarda statükoyu muhafazaya matûf askeri bir mukavele ve ittifâk muâhedesinin temelleri atılmıştır. Lehistan'ın da bu ittifâka iştiraki der-pişt edilmektedir. (17 Haziran 1922 – 1. nüsha)

Tahkikât Meselesi

Devletler arasındaki müzâkerât terakki ediyormuş.

İstanbul: 18 – (Anadolu Ajansı) Londra'dan bildiriliyor: Türklerle Rumlara atfedilen mezâlim hakkında tahkikâta bulunmak üzere Britanya, Amerika ve İtalya hükümetleri mümessillerinden müteşekkil olarak Anadolu'ya komisyonlar izâmi hususundaki itilâfât bir dereceye kadar terakki etmiştir. Londra'da efkâr-ı umûmiyye tedkikâtın mahdud [sınırlı] bir müddet içinde mesela son on iki ay zarfında vuku bulan hadiseye inhisâr ettirilmesi lehinde bulunmaktadır. Bu müddet zarfında Türklerle İzmit'te mükâlemâta girişilmesi teklifinin nazar-ı itibara alınması hususunun hiçbir vechile ameli [pratik] neticeler vermeyeceği ve şark meselesinin tesviyesine doğru ilerlemek için yegâne çarenin bundan birkaç ay evvel mütteliklerin Paris'te muvafakat gördükleri teklifâtın Türkler tarafından kabulünden ibaret bulunduğu mütalâası der-miyân edilmektedir.

Devletlerin Müzâkereleri

Fransa'nın İngiltere'ye bir teklifi!

(Hâkimiyet-i Milliye) refikimizin İstanbul muhabirinin bildirdiğine nazaran devletler arasında müzâkerât-ı sulhiyyeye ibtidâr edilmesi hususundaki faaliyyet yeniden başlamıştır. Fransız Başvekili ve Hâriciye Nâzırı Mösyö Poincâre İngiltere Hâriciye Nâzırı Balfour'a verdiği notada hutût-ı esasiyyede anlaşmak üzere İzmit'te şifahi bir müzâkere icrası hususunda Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti tarafından serd edilmiş olan nokta-i nazarı ileri sürerek ya Ankara'nın teklifinin kabulünü veyahut müzâkerâtın bir Fransız zırhlısında icrasını teklif eylemektedir. (Daily Telegraph) gazetesi, bu notaya verilecek cevaptan bahs ve İngiliz cevabında, İtilaf murahhasları ile müzâkereden evvel Ankara'nın mütareke şartlarını kabul etmesi hususundaki eski kararında ısrar edileceğini isticâr oluyor. Lord Balfour'un cevabı bu hafta içinde tebliğ olunacaktır.

İngiltere – İtalya Arasında Dünyanın Taksimine Dair Akd Olunan İtilâf

İzmit: 17 – (Anadolu Ajansı) Matin Gazetesi'ne Roma'dan bildiriliyor: Mundo Gazetesi İtalya – İngiltere itilâf-nâme-i ticariyyesinin metin esaslara müstenid bulunduğunu beyan etmekte ve bu hususta İtalya'nın muâmele-i hususiyyeye layık olduğunu teyiden Mister Lloyd George'nin bir de mektubu bulunduğunu hatırlatmaktadır. Mektupta mevadd-ı saireden mâadâ [diğer maddelerden başka] San Remo itilâfıyla petrol meselesi hakkındaki müsâvâtın [eşitlik] İngiltere lehine ihlâl [bozma] edildiği ve müsâvâtın İtalya ile beraber tesis olunacağı beyân edilmektedir. Lloyd George'nin mektubu Anadolu Kafkas maden işletmesine İtalya'nın müsâvâten [eşit olarak] iştiraki esasâtını temin ve milel-i sâirenin [diğer milletler] rekabetine karşı Arnavutluk'ta imtiyâzât istihsâlini mümkün kılmaktadır. Bilhassa Türkiye ile Yunanistan'a karşı İtalya ve İngiltere'nin ve hiddet-i hareketinden ikinci kısım ise Afrika'nın hem hudud-i havalisinde umûmi asayişe ait tedâbirde askeri ve siyasi tesânüdden [dayanışma] bahistir. (19 Haziran 1922 – 1. nüsha)

Mısır'da Nümâyişler

İngilizlerin rûûs-kâra getirdiği Servet Paşa aleyhinde milliyetperverler nümâyiş yapıyorlar.

Atina: 19 (Anadolu Ajansı) – İngilizlerin Servet Paşa kabinesini mevki-i iktidara getirdikleri günden beri Mısır'da adem-i hoşnûdi [hoşnutsuzluk] devam eylemekte ve Mısır milliyetçileri tarafından bilhassa Servet Paşa ve rüfekası aleyhinde nümâyişler tertib edilmektedir. Bu hafta içinde Servet Paşa kabinesinin sukûtuna intizâr ediliyor. Mısır Hizbü'l Vatani Cemiyeti Kral Fuad'ın hal'ini lüzum görmektedir. İngilizler Sudan meselesi mevzu-i bahs olunmamak şartıyla Mısır için yeni müzâkere kapısını açmak istiyorlarsa da Hizbü'l Vatani mensubiyyeti Sudansız Mısır olmayacağı cevabını vermekte ısrar ediyor. Sabık Hıdiv Abbas Hilmi Paşa yakında Mısır tahtına kuûd [oturma] edeceğini müş'ir [haber veren] beyân-nâmeler imza ederek Mısır'a göndermiştir. Mısır hükümeti bu beyân-nâmelerin dâhile girmemesi için evâmîr-i şedide [şiddetli buyruklar] vermiş ve üzerinde beyân-nâme bulunacakların on seneye mahkum edileceğini ilan edilmiştir. Mısır'da vakâyi'-i mühimmenin zuhûrine intizâr edilmektedir.

Küçük İtilâfçuların Mülâkâtı Yunanistan'da Endişeye Mucib Olmuş

Ankara: 20 – (Anadolu Ajansı) Atina muhabir-i mahsusamızın iş'ârına nazaran Bulgaristan'daki Makedonya komitelerinin tertibâtıyla Küçük İtilâf Başvekillerinin Belgrat mülâkâtı Yunanistan'da endişeli tesirler yapmaktadır. Yunan mahâfil-i siyasiyyeyi Yunanistan'ın vaziyet-i coğrafya ve arazisini bir an evvel kat'i surette tesbit ederek hem hudud komşular arasındaki itilâflara dâhil olması fikrindedir. Yunan vaziyetinin tekrarı harbin hitamına vâ-beste olduğundan bu cihetinde sulh arzularını takviye eylediği beyân edilmektedir.

Makedonya'daki Cemiyet Yunanlılardan Ayrılmak Fikrini Takip Ediyor

Ankara: 20 (Anadolu Ajansı) Atina muhabirimiz bildiriyor: Makedonya, Makedonyalılarıdır. Nazariyesi günden güne taraftar kazanmaktadır, Umûm-i Makedonya Gençleri İttihâd-i Siyasiyyesi Cemiyeti makasid-i iftirâk-kârane takip etmediği hakkındaki teminatına rağmen hümmâlî bir surette ibrâz-ı faaliyet eylemekte ve İskender-i Kebir'in Makedonyalı olduğunu ve buranın Makedonya'ya tabi bulunduğunu muhtelif vesilelerle neşr ve tamim etmektedir. Bu cemiyetin bütün

Makedonya'da şubeleri mevcuttur. Boşev'nin kabineye getirmekten imtina'ı bu cemiyetin nüfuz ve tesirine atfedilmektedir. (21 Haziran 1922 – 1. ve 2. nüsha)

İtalya Hâriciye Nâzırı Londra'da

İstanbul: 28 – Sunday Times gazetesi İtalya Hâriciye Nâzırı Schanzer'in Londra'ya muvâsalatından bahisle Bahr-i Sefid [Akdeniz] şark-ı karib [yakın doğu] ve İspanya meselelerinin müzâkere ve aynı zamanda iktisadi bir takım mesâilin tedkik edileceğini yazıyor.

Şimdi de Çiçerin

Lenin'in hastalığının vahâmeti hakkında bir çok haberler okundu. Şimdi de (t.h.r) Çiçerin'in ağır surette hastalandığını bildiriyor.

İstanbul: 28 (t.h.r) Rus Hâriciye Komiseri Çiçerin'in ağır surette hastalandığını Berlin'den bildiriyor.

Yukarı Silezya'nın Tahliyesi

Ankara: 28 (Anadolu Ajansı) Yukarı Silezya'da üçüncü mıntıkanın tahliyesine başlanmıştır. Dördüncü mıntıka pazarertesi tahliye edilecektir.

Alman Başvekilinin Beyân-nâmesi

İstanbul: 28 (Anadolu Ajansı) Alman Başvekili bir beyân-nâme neşr ederek ahâliyi Cumhuriyet'in müdafaası için hükümetin etrafında toplanmaya davet etmiş ve Versay Muâhede-i Sulhiyyesi'nin sene-i devriyesine müsâdif [rasgelen] yirmi sekiz haziranda nümâyişler icrâsını men' eylemiştir. (29 Haziran 1922 – 1. nüsha)

II.19. 1338 (1922) Yılı Temmuz Ayı Haberleri

Şark Sulhu İçin Yeni Müzâkereler

Atina: 25 Haziran – Dünkü meclis-i nüzzârda Başvekil (Protopapazakis) bir Türk Yunan itilâfi maksadıyla şark meselesinin yeniden mevzû-i bahs ve müzâkere olmakta bulunduğunu, harekât-ı harbiyyeye ne Türkler ve nede Yunanlılar tarafından mübâşeret edilmesi keyfiyetinin tarikinin sulh ve müsâlemeti [barış içinde olma] arzu eylediklerine delil teşkil eylediğini beyân eylemiştir.

Mora gazetelerinin fikir ve mütâlaasına göre, bazı teşebbüsât ve tavassutların Türklerle Yunanlıları yeniden müzâkerât-ı sulhiyyeye girişmelerini intâc [netice verme] edebilecektir.

Londra: 25 – Londra gazeteleri şark meselesinin yeniden safha-i müzâkerâta dâhil olduğunu yazıyorlar. Fransa ve İngiltere Türkler ile Yunanlılara arasında doğrudan doğruya müzâkerât icrâ edilmek üzere bir konferansın ictimaini tasavvur eylemektedirler. (Morning Post) Gazetesi, Avrupa'nın ihyâ-i iktisâdiyyesini takip eden düvel-i muazzamanın, evvela hâl-i harpta bulunan milletleri sulhe icbâr [zorlama] eylemeleri lazım geldiğini yazıyorlar.

Roma: 25 – İtalya gazeteleri, İtalya Hâriciye Nâzırı Mösyö (Schanzer)in Mister (Lloyd George) ile teâti-i efkâr [birbirlerine fikir verme] etmek üzere yakında (Londra)ya gideceğini ve İtalya ile İngiltere'nin kış mevsimine kadar devam etmesi lazım gelen şark meselesini dikkatle takip ettiklerini der-miyân ediyor.

(Corriere Della Sera) Gazetesi, Türkiye ile Yunanistan derhâl muhâsamâtı tatil ettikleri taktirde son derece müstenid olacaklarını ve Türk – Yunan sulhunun kullanılmakla, doğrudan doğruya icrâ edilecek olan müzâkerâtle temin edilebileceğini yazıyor.

Lord (Balfour)un Notasına Mösyö Poincare Cevap Verdi

Daily Telegraph gazetesinin istihbârâtına göre Lord (Balfour) tarafından şark meselesi hakkında Fransa'ya verilen notaya Mösyö (Poincare) cevap vermiştir. Cevap pazartesi günü İngiliz hâriciye nezâretine vasıl olmuştur.

Fransa Yeni Bir Konferansın İctimai Davetine Israr Ediyor

Paris: 25 haziran - (f, İstanbul) Ekoda Bari Gazetesi'ne göre mütteliklerin şartlarını Türklere ve Yunanlılara cebren kabul ettirmeye veya beyn-el-müttelikin herhangi bir teşebbüs-i siyasi icrâsından vazgeçmeye matuf olan İngiliz teklifine Fransa'nın i'tâ eylediği cevab (Londra)ya vasıl olmuştur. Fransa ber-vech-i peşin hiçbir taahhüdü ihtivâ etmeyen bir konferansın ictimai davetinde ısrarla, tekmil-i muhâberât-ı siyasiyenin neşrine muvâfakat etmektedir. (2 Temmuz 1922 – 1. nüsha)

Suriye ile Gümrük ve Hudud Mesâilini Hall İçin Muhiddin Paşa'ya İltihâk Etmek Üzere Salâhiyet-dâr Zevât Hareket Ettiler

Atina: 1 - (Anadolu Ajansı) Suriye ile gümrük ve hudud mesâilini halletmek üzere Beyrut'ta bulunan Muhittin Paşa'ya iltihâk için Anadolu Suriye Hududu Komiseri Kenan, Rüsûmât-ı Müdür-i Umûmiyyesi [gümrük idaresi genel müdürü]

Kemaleddin, Nafia Rûesâ-i Memuriyyeninden Muhtar Beylerle Anadolu'daki Fransız Heyet-i Reisi Mösyö Labort Mersin'den bir Fransız kruvazörü ile Beyrut'a gitmişlerdir.

Şark-ı Karib Meselesinde İngiltere ile İtalya Arasında İhtilâf-ı Efkâr Var

İstanbul: 1 – (A.A) (t.h.r) İtalya Hâriciye Nâzırı Schanzer'in beyn-el-milel ve beyn-el-müttefikin mesâil-i mühimme-i siyâsiyyeyi ez-cümle şark-ı karib meselesini Mösyö Lloyd George ve Lord Balfour ile müzâkere mecburiyetinde bulunmasından İngiltere'de ikametini temdid edeceği ve şark-ı karib meselesine dair İngiltere ile İtalya arasında ihtilâf-ı efkâr bulunduğu bildiriliyor. (3 Temmuz 1922 – 1. nüsha)

Şark Meselesi Hükümetler Arasında Mevzû-i Müzakere İmiş

İzmit: 3 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan bildiriliyor: Atina matbûâtı şark meselesinin Londra ve Paris hükümetleriyle İngiltere ve İtalya arasında mevzû-i müzâkere olduğunu ve bu meselenin İtalyan Hâriciye Nâzırı Schanzer'in yakınlarda Paris'e vuku bulacak seyâhati esnasında hiç olmazsa hutût-i esâsiyyesi itibariyle müzâkere edileceğini istihbâr [haber verme] ediyorlar. Yine aynı gazeteler Schanzer'in birkaç gün Paris'te kalacağını muhakkak addetmektedirler.

Şark Meselesi Kat'i Safhada

Ankara: 3 – (A.A) Elfetros Tipos şark meselesinin hâli hazırda en mühim bir mesele olduğunu yazıyor. Atina kabinesi şark meselesine ait mukarrerâtı [kararlar] tesbit için büyük faaliyet sarf etmektedir. Türkler tarafından bu mesele hakkında Ankara hükümetinin beslediği niyeti gösterecek hiçbir hareket vaki' olmamıştır. Harekât-ı askeriyede de bir faaliyet mevcut olmayıp yalnız keşif harekâtı ve ileri karakolları arasında müsâdemelerle [çarpışma] iktifâ [yetinme] olunmaktadır. Şark meselesinin kat'i bir safhaya dâhil olduğu fikr-i umûmiyyesi mevcuttur. Bu safhada ya muhâsamât [düşmanlık] tekrar başlayacak yahut Atina ile Ankara'da malum olan şerâit bu husustaki müzâkerâta mebde' [başlangıç] teşkil edecektir.

Kızıl Ordunun Manevrası

Bir milyon kişiden mürekkep Kızıl ordu Dinyester Nehri boyunca tahşid ediyor.

Ankara: 4 – (Anadolu Ajansı) Roma ve Londra haberlerine göre Bolşevikler bütün Dinyester Nehri boyunca tahşidâtta [biriktirmeler] bulunmakta ve tayyarelerle Besarabya'ya beyân-nâmeler atmaktadırlar. Romanya hükümeti adem-i tecavüz ahid-

nâmesine karşı bir darbe addedildiği bu hareketi protesto etmiştir. Kızıl ordunun manevraları pek vasi' bir sahada icrâ edilmektedir. Cem' edilen kuvvetleri milyona bâliğ olmaktadır.

Atina Meclis-i Vükelâsında Muhâsamâtın Devam Edip Etmemesi Müzâkere Ediliyor

Ankara: 4 - (Anadolu Ajansı) Atina matbûâtı ordu başkumandanı ile İzmir komiserinin müteaddid def'alar iştirak ettikleri meclis-i vükelâda muhâsamâtın devamına mütemâyil [tarafdar görünen] oldukları hakkında şâyi' [duyulmuş] olan haberleri tekzib etmektedirler. (5 Temmuz 1922 – 1. nüsha)

Şark Meselesinde Fransa ve İtalya Ricâl-i Siyasiyyesi

Ankara: 5 - (Anadolu Ajansı) Corriere Della Sera Gazetesi Schanzer'in Londra'dan avdet ederken Poincare ile günün meselesi addolunan mesâil-i siyasiyyeyi müzâkere için Paris'te tevakkuf [bekleme] edeceğini yazıyor. İtalya matbûâtına göre Schanzer şark-ı karibe [yakın doğu] ait bütün mesâilin hall ve tesviyesiyle bilhassa alakadar bulunmaktadır. Schanzer şark meselesini ticaret ve sanayinin tekrar başlaması için ehemmiyet-i esasiyyeyi hâiz telakki eylemektedir.

Anadolu Hakkında Tekrar Müzâkerât

Anadolu'nun kısmen tahliyesi mevzû-i bahis

İstanbul: 5 – (Anadolu Ajansı) Atina'dan (t. h. r.) Ajansı'na bildiriliyor: Anadolu hakkında tekrar müzâkerât başlamıştır. Fırkalar tekrar bir sûret-i tesviye bulunması lazım geldiğine ittifâk-ı arâ ile karar vermişlerdir. Maa-hazâ [bununla birlikte] hükümet intizârda kalmayı arzu ettiği halde saray ve ordu mahâfili ile Esteratos grubu müsbet bir hareket tasavvurunda bulunmaktadırlar. Mültecilerin temin-i maîşeti [geçinmek için lüzumlu olan şeylerin temini] için tesâdüf edebilecek müşkilâta rağmen Sevr Muâhedesi'yle tesbit edilen hududa kadar Anadolu'nun kısmen tahliyesi talep edilmektedir.

Girit İsyânı Devam Ediyor

İzmit: 5 (Anadolu Ajansı) Atina'dan Proüdos'a bildiriliyor: Girit'te ahvâl yeniden buhranlı bir devreye girmiştir. Hükümet müfrezelerine karşı muhtelif noktadan taarruz edilmektedir. Hükümetin evvelce ittihâz eylediği tedâbir yeniden tatbik edildiği takdirde Girit'te umûmi bir kıyamın zuhûrundan korkulmaktadır.

Fransa ve Almanlar Arasında Müsâdeme

Ankara: 5 – (Anadolu Ajansı) Yukarı Silezya’da Alman çeteleriyle Fransız müfrezesi arasında müsâdeme vuku bulmuş Almanlardan 11 maktûl ve birkaç mecrûh [yaralı] Fransızlardan 10 maktûl ve üç mecrûh düşmüştür. Müsâdemenin sebebi Lehlilere ait eşyanın Alman yağmacıları tarafından aşırılmasına Fransızların mani olmak istemesidir. Sükûn tesis etmiş idare-i örfiyye [sıkıyönetim] ilan edilmiştir. (6 Temmuz 1922 – 1. ve 2. nüsha)

Grev Yapacaklar

Cumhuriyet muhafazası hakkında kânun tasdik edilmezse Alman amelesi umûmi grev yapacaklar.

İstanbul: 5 – (Anadolu Ajansı) Almanya Teşkilatı Komitesi hükümete bir ultiatom göndererek cumhuriyet himayesi hakkındaki layiha-i kanûniyyenin [henüz tasdik olunmamış kanun tasarısı] sosyalistler tarafından arzu olunan şekilde tanzimini talep eylemeye karar vermişlerdir. Aksi takdirde 24 saat müddetle umûmi grev ilan edilecek ve bir semere hâsıl olmazsa mezkûr layiha teklif olduğu şekilde tasdik edilinceye kadar grev temdid [sürdürme] edilecektir.

İrlanda İhtilâli Nihayete Ermek Üzere imiş

Ankara: 6 – (Anadolu Ajansı) İrlanda haberlerine nazaran Dublin’de mukâvemet gösteren cumhuriyet taraftarları teslim olmuşlardır. Dolera’nın mesâisi ve İrlanda istilâlinin nihayete ermek üzere bulunduğu Londra’dan bildiriliyor.

Bulgar Komitelerinin Harekâtı

Bulgar hükümeti bu hareketi himaye ediyor – Çeteler meyânında Türkler olduğu iddia edilmekte - Ankara: 6 – (Anadolu Ajansı) Yunan hâriciye nâzırının telgrafla daveti üzerine Atina’ya gelen Sofya maslahat-güzârı Bulgar komitelerinin harekâtı hakkında Baltacı ve Gonaris’e izâhât vermiştir. Merkum [adı geçmiş] izâhâtında pek tehlike gördüğü bu harekâtın Bulgar hükümeti tarafından himaye ve teşvik edilmekte olduğu ve çeteler meyânında Türklerin de mevcut bulunduğunu iddia eylemektedir.

Lord Curzon İstifâ Etmemiş

İstanbul: 6 - (Anadolu Ajansı) İngiltere Hâriciye Nâzırı Lord Curzon’un istifâsi hakkındaki haber resmen tekzib edilmektedir.

Alman Ordusu Versay Muâhedeşi'ne Göre Tenzil Edilmiş

İstanbul: (Anadolu Ajansı) İngiltere harbiye nâzırı Alman ordusunun Versay Muâhedeşi'nde tesbit olunan miktara tenzil [indirilmek] edildiğini Avam Kamarası'nda beyân etmiştir. (8 Temmuz 1922 – 1. nüsha)

Lahey Konferansı'nda Ruslar Esâsâttan Hiçbir Şey Terk Etmeyeceklerdir

Lahey : 5 - (t.h.r) Rus heyet-i murahhasası eski sahiplerine tevdi' edeceği imtiyâzât listesini itâya amâde bulunduğunu beyân etmiştir. Komisyon reisi (Patin) Fransa Belçika ve Norveç'in (Cenevre)de kararlaştırılan altı maddenin kabulü şartıyla Rus heyet-i murahhasası hâricinde teşkil eden komisyonun mesâisine iştirake karar verdiklerini, binâen aleyh bu üç hükümetin diğer memleketlerin tâbi' oldukları şerâit dâhilinde komisyona iştirak edeceklerini (Litonyof)a bildirmiştir. Devletler murahhasları Rus heyet-i murahhasasının (kredi) talebine milletlerin mutâlebini [talepte bulunma] bildirmekle cevap vermişlerdir. Rusya'nın düyunu [borçlar] hakkında tevdi' edilen istatistikler müsbet bir mahiyette olmadığı binâen aleyh hakiki erkâmdan yüzde (25) noksandır. Fransızların matlubu on milyara bâliğ olmaktadır. Kuponların tediyesi için takip edecekleri usulü izâh etmeye davet edilen Rus heyet-i murahhasası bu bâbda cevap veremeyeceğini beyân etmiştir.

Lahey, 5 (t.h.r) – Çarşamba günü heyet-i murahhasalar Ruslar tarafından tevdi' edilen vesâikin tedkikine başlamışlardır. Gazeteler Bolşeviklerin tebliğleri kırâat edildiği zaman iki fikir hâsıl olduğunu kayd ediyorlar:

1- Varidât ve masârifin muvâzenesi için Sovyetler tarafından gösterilen erkâm, hiçbir esâsa müstenid bulunmamaktadır. Fi-l-hakika vergiler hakkındaki malumat yalnız bir mayıstan evvelki ek müsâid devreye ait bulunmaktadır. Rublenin kesb-i kıymet etmesi için verilen izâhat dahi tasnîâttan [uydurma] ibarettir. Bir mayısta bir İngiliz lirası sekiz milyon ruble kıymetinde olduğu halde otuz mayısta on milyon altıyüz bin rubleye çıkmıştır. İtiraf edilen açık dahi hakikate tevâfuk etmektedir.

2- Rusların projesinde komünist prensiplerinin birçoğundan ferâgat edildiği müşâhede edilmektedir. Ez-cümle serbesti ticaret kabul edilmektedir.

Tedkik Raporu Konferansa Yetişemeyecektir

İstanbul: 10 – (Anadolu Ajansı) Daily Telegraph Gazetesi 1 Temmuz tarihli nüshasında atideki haberi neşr ediyor: Temmuz nihayetinde şark meselesini rü'yet

[görülme] etmek üzere üçler arasında yapılacak konferansa geri kalmazsa bazı devletler tarafından gösterilen batâete [yavaşlık] ve Ankara tarafından cevab-ı muvâfakat verilmemesi ihtimaline binaen mezâlim heyet-i konferansa raporunu veremeyecektir.

Moskova'da Tevkifât

İstanbul: 10 (Anadolu Ajansı) Moskova'da sosyal demokratlarla ihtilâlcî sosyalistlerden yüz kişi tevkif olunduğunu (t.h.r) haber veriyor.

Almanya İki Sene Aynen Tazminâtta Bulunacaktır

İstanbul: 10 (Anadolu Ajansı) Almanya 1922 senesi taksitlerini verecekse de 1923 ve 1924 seneleri için nakden te'diyâtta [ödemeler] bulunmayarak yalnız aynen tazminât kabulünü talep edecektir. (12 Temmuz 1922 – 1. nüsha)

İtalya İngiltere Münâsebâtı

Ankara: 13 (Anadolu Ajansı) Lifeld Ajansı'na nazaran Schanzer ile İngilîz ricâli arasında cereyân eden mekânete dair neşr edilen resmi tebliğde İtalya ve İngiltere'nin alakadar oldukları mesâilin ve ez-cümle Afrika Anadolu ve Vasat-i Asya'daki İtalyan menâfinin tedkik edildiği beyân olunduktan sonra deniliyor ki bu muhavereler [konuşmalar] her iki memleket hükümetlerinde bu muhtelif meselelere dair tarafeyn için şâyân-ı kabul tarz-ı tesviyeler taharrisi [araştırma] arzu-i mütekâbili mevcut bulunduğunu isbat etmiştir. Bu tesviye tarzları iki memleketin müşterek menâfi ve kendilerinin gerek sulh ve gerek Avrupa'nın ihyâ-i iktisadiyesi hususlarından teşrik hareketlerini temine matûftur. (15 Temmuz 1922 – 1. nüsha)

Kafkas Federasyonu 16 Mayıs Tarihli Ahid-nâme ile Tesis Etmiştir

Kars: 15 – (Anadolu Ajansı) Varlık Gazetesi'nin verdiği malumata nazaran birkaç aydan beri mevzû-i bahs olan Kafkas Federasyonu Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan Sovyet Cumhuriyetleri arasında Tiflis'te akd edilen 12 Mayıs 922 tarihli muâhede ile tesis etmiştir. Bu ahid-nâme mucibince Cenub-i Kafkasya'da hâkimiyet bu üç cumhuriyetin merkezi icrâ komiteleri tarafından Tiflis'e gönderilen yirmi beş kişilik bir meclise mevdu'dur [emanet edilmiş]. Bu meclis harbiye, maliye posta ve telgraf ticaret, dâhiliye ve amele işlerini tedkik komiserleriyle nâfia müdürü aks-i inkılâba karşı fevkalade mücadele komisyonu ve ceka reisinden mürekkeb bir ittihâd şurası tayin ve teşkil eder. Bu ittihâd şurasının ri'yâsetini divân ri'yâsetine tevdi'

edilmiştir. Bundan sonra her cumhuriyete ait hâriciye işleri için o cumhuriyetin divân riyâsetindeki azâsına müracaat olunacak ve divân nezdinde bir hâriciye sefiri bulunacaktır. Divân riyâsetinde Azerbaycan azâsı Neriman Nerimanof, Gürcistan azâsı Meynasinyander, hâriciye müdüriyetine Azerbaycan sâbık hâriciye komiseri müdürlerinden Anderinof, muâvinliğine Sovyet Rusya'nın Ankara sefâreti sâbık müsteşârı Meyhanilof ile Azerbaycan Hâriciye Komiserliği memurlarından Larof tayin edilmiştir.

Fransa'nın İngiltere'ye Muhtırası

İstanbul: 15 (Anadolu Ajansı) Fransa hükümeti İngiltere'nin şark ihtilâfı hakkındaki son notasına cevaben İngiltere sefâretine bir muhtıra göndermiştir.

Bu Seferki Konferans Öteki Konferanslardan Başka Bir Konferans Olacaktı!

İstanbul: 16 – (Anadolu Ajansı) Busfor gazetesinin istihbârâtına nazaran şark meselesinin müzâkeresi için kariben [yakında] Londra'da ictima' edecek olan konferansın mahiyeti bu ana kadar akd edilmiş olan konferanslardan büsbütün başka olacaktır. Bu hususiyetin sebebi İngiltere ile Fransa arasında husule gelen ve mühim netâyicine intizâr edilen itilâfâtır.

Schanzer'in Beyânâtı

Lloyd George ve Balfour'la olan mükâlemâtımız bilhassa Bahr-i Sefid ve şark-ı umûru etrafında cereyân etti.

Ankara: 16 (Anadolu Ajansı) – İtalya hâriciye nâzırı Paris'te iken Radyo Ajans'a beyânât-ı atiyede bulunmuştur: İngiltere'de ikâmetim esnasında Lloyd George ile Balfour ile mükerreren konuştum, mükâlemelerimiz bilhassa Bahr-i Sefid ve şark-ı umûru etrafında cereyân etti. Paris Konferansı'nda Yunanlılara ve Türklere birçok teklifât der-miyân edilmiş ve o zamandan beri şark işleriyle iştigâl edilmemişti. Hâlbuki bu mesele İngiltere ve İtalya gibi Fransa'yı dahi alakadar eder. Poincare'yi yarın sabah göreceğim. Londra'daki mükâlemelerimizi kendisine hikâye edeceğim. Fransız nokta-i nazarını hevâhişle dinleyeceğim. Her türlü vukuât melhûzeyi [hatıra gelen] itilâf nâm ile karşılamak çarelerini birlikte düşüneceğiz.

Schanzer Parlamentoda İzâhât Veriyor

Ankara: 16 (Anadolu Ajansı) – İtalya parlamentosu hâriciye komisyonu Londra ve Paris'ten avdet eden Schanzer'i dinlemiştir. Schanzer İngiltere – İtalya

münâsebâtına dair ehemmiyetli neticeler elde edildiğini söylemiş ve alkışlanmışır.
(17 Temmuz 1922 – 1. nüsha)

Avam Kamarası'nda Türkiye ile Seri' Bir Sulhden Bahsedilmiş

İstanbul: 19 (Anadolu Ajansı) - 11 Temmuz tarihinde İngiltere Avam Kamarası'nda şark-ı karib meselesi münâkaşa edilmiş ve umumiyetle Türkiye ile seri bir sulh akd etmek lüzum ve ehemmiyetinden bahsedilmiştir.

İrlanda'da Muhârebât

Ankara: 20 (A.A) – İrlanda'da muhârebât-ı dâhiliye devam etmektedir.

İtalya'da Halktan Silah Toplanıyor

Ankara: 20 (A.A) – Alman hükümeti bir beyân-nâme neşr ederek 15 Ağustos'a kadar kendi rızasıyla silahlarını teslim için ahâliyi davet etmiştir.

Almanya'da Mühim Silah Depoları

Ankara: 20 (Anadolu Ajansı) – Müttefikeyn komisyonları Almanya'da İştongard ve Ponisdam'da kışlalarda mühim silah ve mitralyöz depoları keşfetmiştir.

Kıbrıs Yunan'a Verilmiyor

Ankara: 20 (Anadolu Ajansı) – İngiliz nüzzârından Churchill Kıbrıs'ın Yunanistan'a verilmeyeceğini Avam Kamarası'nda beyan etmiştir.

Muhtariyet Oyunu Başlıyor

Memâlik-i meşgulenin kendisini idare edeceği halka ilan olunmuş.

Ankara: 20 (Anadolu Ajansı) – Atina'da akd olunan son meclise İstanbul komiserinden başka bahri ve berri erkân-ı harbiye rüesâsının da iştirak ettiği ve mukarrerât-ı müttehizenin [kabul edilen kararlar] tatbikatla alakadar bir takım tedâbirin tezkâr [hatırlama] edildiği bildirilmektedir. Harvenika gazetesi umûmi anâsırı memleketlerinin idare-i muhtaresine müteallik hususâta teşrik zımnında Esteriyadis tarafından beyân-nâme neşr edileceğini yazıyor. İdare-i muhtâriyete nisbet dâhilinde bütün anâsır iştirak edecek memleketin vâridatı kendi idaresine ve müdafaasına tahsis olunacaktır. Ecnebi imtiyâzâtı ikâ edilecektir. Gece akd edilen ictimada Esteriyadis'in bir telgrafi okunmuştur. Bu telgraf-nâmede memâlik-i meşgulenin kendi kendisini idare edeceği hususunun halka ilan olunduğu ve tatbikâta başlandığı bildirilmektedir. Atina gazetelerinin İzmir'den aldıkları telgraflarda

mukarrerât-ı müttehizenin tatbikine başlandığı işâr olunmaktadır. (23 Temmuz 1922 – 1. nüsha)

Schanzer ile Vuku Bulacak Mülâkât

Lloyd George şark meselesinde bir itilâf olabileceği kanâatini vermiş.

Ankara: 25 (A.A) Londra'dan bildiriliyor: Başvekil Lloyd George ahiren Avam Kamarası'nda irad edilen bir suale cevaben Schanzer ile vuku bulan mülâkâtlarından şark meselesinde bir itilâf temininin kanâatiyle der-pîş edilebileceği neticesini istizmâc eylemekte [ne düşündüğünü öğrenmeye çalışma] olduğunu söylemiştir.

Toplanacak Konferans Hakkında Tan'ın Mütâlaâtı

Ankara: 25 – (Anadolu Ajansı) Tan Gazetesi Poincare'nin Londra'ya gideceğinden bahsederken diyor ki: Düşünülen ve kabul edilen müstakbel konferans henüz toplanamamıştır. İtilâf murahhaslarından mâadâ Türk ve Yunan murahhaslarını da ihtivâ edecek olan bu konferansta İstanbul'daki komiserler Lord Curzon'un 26 Mart tarihli teklifâtını hâsıl bulacaklardır. Bu teklifâta muhtelif itirazlarda bulunan Türklerle hiçbir cevap vermeyen Yunanlılar acaba ne diyeceklerdir. Bunlar malum olmadıkça müttefikler aralarında konuşacak mesele bulamayacaklardır. Diyorlar ki İzmir'deki Yunan kuva-i işgâliyyesinin vaziyetini tanzim için Yunanlılar bazı mukarrerât ittihâz edeceklermiş. Eğer bu mukarrerâttan maksat Anadolu'da Yunan ordusunun kalması ise Yunanlılar Curzon'un muhtırasını ret ediyorlar demektir. Çünkü Curzon'un notası Yunanlılar tarafından Anadolu'nun tahliyesini emreder. Şimdilik düvel-i itilâfîyye şark hakkında yeni malumâta dest-res olmamışlardır [ele geçiremem]. Görüşmek lazım gelse nerede toplanılacaktır. Schanzer bu defa müzâkerâtın İtalya'da icrâsını talep etmişti. Eğer Lloyd George'de kabul ederse Poincare'de bu teklifi hüsn-i sûretle [iyi bir sûretle] karşılayacaktır.

Tahkikât Meselesinde Fransız Nokta-i Nazarı

Ankara: 25 (Anadolu Ajansı) – İngiliz gazetelerine nazaran Fransa hükümeti Anadolu'da tahkikât işinin bi-taraf devletler murahhaslarından mürekkeb bir komisyona tevdi tasavvurundadır.

Fransa'nın Cevabi Notası

Ankara: 25 (Anadolu Ajansı) – Reuters Ajansı'nın bir haberine göre İngiltere'ye tevdi' olunan Fransız cevabi notası mühim bir tesir yapmıştır. Yalnız

Fransa'nın İngiliz şerâiti te'hîrâtı mucib olabilecek bazı kuyûd-ı ihtirâziyeyle kabul etmiş olması hayretle telakki edilmiştir. (26 Temmuz 1922 – 1. nüsha)

Konferans Nerede Olacak?

İstanbul gazeteleri konferansın İzmit Körfezi'nde bir Fransız zırhlısında akd olunacağını yazıyor.

İstanbul: 26 (Anadolu Ajansı) İstanbul gazeteleri İzmit Limanı'nda bir Fransız harb gemisinde müzâkerât icrâsının mevzû-i bahs olunduğunu yazmaktadır. Jurnal Duryan İstanbul Limanı'nda zunbar tam Fransız dretnotunun büyük bir emri sulhe hizmet etmesi ihtimali bulunduğunu yazıyor. Vakit gazetesine nazaran konferans için hazırlıklar devam etmekte ve ez-cümle Trakya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından nüfusu teşkilat-ı tabiiyesi tarih iktisadi ve ictimaisi bugünkü vaziyeti hakkında mufassal malumâtı [uzun uzadıya anlatılan bilgi] ve Trakyalıların amâl ve mutâlebatı muhtevi bulunmak üzere vesâike müstenid bir muhtıra hazırlanmaktadır.

Şark Sulhu Hakkında Müttefikler Arasında Olan Müzâkerât Devam

Ediyormuş

İstanbul: 25 (Anadolu Ajansı) – İngiltere hâriciye müsteşarı Avam Kamarası'nda irâd olunan suale cevaben demiştir ki: Müttefikin mümessilleri arasında şark sulhu hakkında yapılacak konferans için müzâkerâta devam edilmektedir. Bu hususta kat'i bir karar verileceği maznûndur. Sualin ikinci kısmına gelince İngiltere bi-taraf olduğundan Türkiye ile ticarete bulunan gemiler üzerinde Yunanistan'ın hak teftişini tanıyacaktır. Müzâkerâta başlamakla teftiş ortadan kalkamaz. Mekr [hile] bir mütâreke yapılınsa yalnız harb kaçakçılığına mani' olacağız.

Poincare ile Lloyd George Ağustosta Görüşecekler

Ankara: 26 (Anadolu Ajansı) Fransız Başvekili Poincare ağustosta veya daha sonra tamirat meselesini müzâkere etmek üzere Lloyd George ile görüşmeye amade bulunduğunu Londra'ya bildirmiştir. Havas Ajansı'na nazaran mülâkatta moratoryum tamirât ve Tunca meselelerinden mâadâ şark meselesinin sûret-i halli de der-pîş edilecektir [gözönünde bulundurmak].

İstanbul'daki Rus Mültecileri İçin Yedi Hükümet Tahsisât Kabul Etti

İstanbul: 26 (Anadolu Ajansı) – Cemiyet-i Akvam'a dâhil olan memleketlerden yedisi İstanbul'daki Rus mültecilerinden onbeş bin kişinin Macaristan Yugoslavya Bulgaristan'a nakli için lazım gelen tahsisâtı itâyâ muvaffakat etmişlerdir. (29 Temmuz 1922 – 1. nüsha)

Yeni Konferans Gelecek Hafta Poincare ile Lloyd George Arasında Başlayacak ve İtalya'da İştirak Edecektir

İstanbul: 28 (Anadolu Ajansı) – Londra'dan bildirildiğine nazaran Chamberlain Avam Kamarası'nda Mösyö Poincare'nin gelecek hafta Londra'yı ziyaret edeceğinden bahs ile diğer hükümetlerin de mezkûr konferansa mümessil göndereceklerinden ümid-vâr bulunduğunu maa-hazâ müzâkere edilecek mesâil hakkında bir şeyi söyleyemeyeceğini beyân etmiştir. Londra gazeteleri mezkûr konferansta tamirât şark-ı karib ve Tunca meselelerinin mevzû-i bahs olacağını yazıyorlar. Bir hafta devam edecek olan konferansa İtalya dahi iştirak edeceği musirren [ısrarlı bir şekilde] beyan edilmektedir.

Mukarrerât Tatbik Olunacak

Beş gün sonra Yunanlılar muhtâriyet hakkındaki kararlarını tatbik başlayacaklarmış.

Ankara: 29 (Anadolu Ajansı) Atina'dan Patris gazetesine bildiriliyor: Hükümet mahâfilinde beyân edildiğine göre icrâ-i tehire uğrayan mukarrerâtın beş gün sonra tatbikine başlanacaktır.

Kosti Ne İçin Tasdik Olunmamış

İstanbul: 28 (Anadolu Ajansı) – Londra'dan bildiriliyor: İngiliz Hâriciye Müsteşarı Harnesvort Avam Kamarası'nda bir suale cevaben demiştir ki: Kral Konstantin'in adem-i tasdiki kararı esbâb-ı siyasiyyeden dolayı müttefikler arasında müştereken ittihâz edilmemiştir. Ve o zamandan beri müttefiklerin bu husustaki hatt-ı hareketlerini tebdil etmeye müsâid hiçbir karar vâki' olmamıştır. (30 Temmuz 1922 – 1. nüsha)

II.20. 1338 (1922) Yılı Ağustos Ayı Haberleri

Amerika'da Efkâr

Sâbık hahambaşı Hayim Naum Efendi'nin beyânâtına nazaran lehimize tahavvül etmektedir.

Ankara: 2 - (Anadolu Ajansı) Dün şehrimize gelen sâbık Hahambaşı Hayim Naum Efendi gazetecilerin suallerine cevaben Amerika'da mahâfil-i maliye ve ticariyede Türkiye hakkında müsâid fikirler beslemekte ve bir an evvel sulhun avdetiyle münasebata girişilmesi arzu edilmekte olduğunu beyân etmiştir.

Akd-i Sulh İçin Çare

Reuters'in Atina muhabirine göre bize bir ültimatom verilecekmiş!

Ankara: 2 (Anadolu Ajansı) – Ajans Reuters'in Atina muhabiri Türkiye ile akd-i sulh hususundaki Yunan tasavvurâtının geçen martta müttefikler tarafından vâki' olan teklifi kabul ettirmek için Ankara'ya bir ültimatom göndermekten ibaret bulunduğunu istidlâl etmekte ve bu ültimatom tervih eylediği takdirde Yunanlıların İstanbul'u işgal edeceklerini kayd-ı ihtiyâtla telakki eylemektedir.

Yunan Notası İstanbul İşgali Sulhî Ta'cîl Edecekmiş

Ankara: 2 (Anadolu Ajansı) – Atina'dan Havas Ajansı'na bildiriliyor: Yunanistan'ın müttefiklere verdiği notada Yunanlılar tarafından sulhî ta'cîl [çabuklaştırma] için yegâne vasıta olan İstanbul'un işgaline müsâade edilmesi hakkındaki Yunan talebini derhal sûret-i kat'iyede müttefikler reddetmişlerdir. General Harington'un boğazların bi- taraflığına dair beyân-nâmesi Yunan efkâr-ı üzerinde azim bir sû-i tesir yapmıştır.

Londra Mahâfili Yunanlıların İstanbul Hakkındaki Tasavvurâtını Müttefiklere Karşı Müsellah Bir Muhalefet Olarak Telakki Ediliyor

İstanbul: 31 (Anadolu Ajansı) – Londra mahâfili Yunan hükümetinin makasidına [maksadlar] dair olan haberler doğru olduğu takdirde bunun İstanbul'da bulunan müttefikin kuvvetlerine karşı müsellah bir muhalefet manâsını tazammun [içine alan] eyleyeceği ve Yunanlılarla İngilizler ve Fransızlar arasında doğrudan doğruya âti bir harp tevliid [meydana getirme] edeceği mütâlaâsını der-miyân etmektedir.

İngiliz Maslahat-güzarının Tavsiyeleri

Artık tedâbir-i siyasiyyeye tevessül etmekten başka çare yok.

Ankara: 5 (A.A) – Atina’dan bildirildiğine göre evvelki günkü Yunan meclis-i vükelâsında İngiltere’nin Atina maslahat-güzarı Hâriciye Nâzırı Baltacis görüşerek müttefikler namına bazı tebligatta bulunmuştur. Bu mülakât hakkındaki terşihâta nazaran ma’hûd mukarrerât [bilinen kararlar] yeni bir safhaya girmiş ve her türlü harekâtın ber- taraf edilmesiyle tedâbirin muayyen teşebbüsât-ı siyasiyyeyi istihzâr [hazırlama] etmesine karar vermiştir. (3 Ağustos 1922 – 1. nüsha)

Avam Kamarası’nda Bir İstizâh ve Cevap

İstanbul: 9 (Anadolu Ajansı) İngiltere Lordlar Kamarası’nda Lord Lamington hükümetten âtideki sualleri sormuştur: Yunanistan’ın Anadolu ile kat’i alaka etmeyeceğini ilan ettiği hakkındaki haberler doğrumudur? Yunan işgalindeki arazide sefalet ve zaruret yok mudur? İngiltere Yunanistan’a mali yardımda bulunuyor mu? Yunan sefâin-i harbiyesinin boğazlardan mürûruna [geçme] müsâade etmek bi- taraflığa mugayir değimlidir? Ba’de [bundan sonra] Lamington Yunanistan’ın İstanbul’u işgal teklifinin pek cür’et-kârâne olduğunu ve hükümetin bu teklife cevab- ı ret verdiğini bilmekle beraber daha şiddetli ve kat’i cevap verilmesi lazım geldiğini söyledikten sonra İngiltere’nin Türkiye’ye karşı reva gördüğü muâmeleye nihayet verilmesi ümidini beslediğini ve Türk idaresinin barbarlıktan ibaret olduğu hakkındaki beyânâtın esassız olduğunu Türklerin Yunanlılardan çektiği ızdırabâtın Rumların Türklerden çektiğinden pekte aşağı olmadığını beyân ederek İslamların talebi ile İzmir’e sevk edilecek tahkik komisyonunun nerede kaldığını İngiltere’nin Yunanlılara esliha [silah] verip vermediğini sormuş ve Müslümanlara karşı taahhüdâtını ifâ etmesini talep eylemiştir.

Bu suallere mecliste hazır bulunmayan Hâriciye Nâzırı Balfour namına Korofu ret cevap vererek demiştir ki: Hükümetin siyaseti hakkındaki tenkidâta cevap vermeyeceğim. Diğer suallere gelince Yunanistan’ın ne gibi hatt-ı hareket ittihâz ettiğini bilemem. Yunan idaresi altındaki sefalet İngiltere’nin aldığı malumâta göre her halde Türk idaresi altındaki sefalet kadar değildir. Hükümet harb dolayısıyla umûm-i Anadolu’nun sefalet içinde olduğunu biliyor. Yunan sefâin-i harbiyesinin boğazlardan mürûruna müsâade etmek bi-taraflığa mugayir [aykırı] değildir.

Boğazlardan her devletin harp gemileri geçebilir. Bunun için ruhsat lazım değildir. Mezâlim hakkındaki suale gelince hükümet evvelce haberdar edilmeksizin cevap veremez.

Kudüs ve Yafa Civarında Müslümanlarla Yahudiler Çarpışıyor

Mersin: 9 (Anadolu Ajansı) Mescid-i Aksa'ya Yahudi bayrağı çekilmesi bundan Kudüs Yafa ve civarında Müslümanlarla Yahudiler çarpışmışlardır. Yahudilerden dört yüz İslamlardan otuz kadar maktûl düşmüştür.

Rusya'da İktisadi Konferans

Ankara: 10 – (Anadolu Ajansı) Bordo telsizinden Rusya'daki Umûm-i Sovyet Cumhuriyetleri murahhaslarından mürekkeb iktisadi konferans Moskova'da mesâisine ibtidâr eylemiştir.

Bavyera ve Alman Hükümeti

Ankara : 10 – (Anadolu Ajansı) Bavyera başvekili dâhiliyle ve adliye nâzırlarıyla beraber Alman hükümetiyle müzâkerâta bulunmak üzere Berlin'e vâsıl olmuştur. (12 Ağustos 1922 – 1. nüsha)

Londra Konferansı Dağılmak Üzere

Fransa ile İngiltere arasındaki ihtilâf şiddetlenmiş ve Fransa kabinesi Poincare'nin İngiltere kabinesi Lloyd George'nin nokta-i nazarını tasdik etmiştir.

Ankara: 13 (Anadolu Ajansı) Tamirât meselesi hakkında Fransız Başvekili Poincare'nin yedi maddelik teklifi mütehassıslar komisyonu tarafından ret edildiğinden Londra Konferansı'nın dağılması tehlikesi hâsıl olmuştur. Paris'te Reisi cumhur Millerand'ın tahtı riyasetinde toplanan Fransız kabinesi Poincare'nin hatt-ı hareketini müttehiden tasvib etmiş ve bu kararı telgrafla başvekil bildirmiştir. İngiliz kabinesi de ictimainden konferansta ittihâz edilen İngiliz hatt ve hareketi tervîc [kıymet ve itibarını artırma] edilmiştir. Belçika murahhası Neşmeyes Fransa ve İngiltere'nin arasını bulmaya çalışıyor. Bu tavassuttan bir netice hâsıl olacağı ümid edilmektedir. Bordo telsizinden Cuma günü konferansa ibtidâr [çabuklukla başlama] olacağını bildiriyor. (14 Ağustos 1922 – 2. nüsha)

Lloyd George'ye Mühim Bir Muhtıra

Şark-ı Karib ve Vasati Cemiyeti Anadolu ve Trakya'nın Türkiye'ye hemen iadesini talep ediyor.

İstanbul: 14 – (Anadolu Ajansı) Azası meyanında İngiliz Avam Kamarası azasından ve bu meyanda müteaddid Lordlar mebuslar ve banka direktörleri gibi mühim şahıslar bulunan Şark-ı Karib Vasati Cemiyeti Lloyd George'ye mühim bir muhtıra vermiştir. Muhtırada Paris mukarreratının daimi sulhi temin etmeyeceği arazi ihtilâfının 1918'de Lloyd George tarafından söylenen ve 29 şubatta teyid olunan va'dlar [söz verme] dairesinde halli lazımı beyan edilerek İzmir ve Edirne'yi ihtivâ eden Trakya ve Anadolu'nun Türkiye'ye aidiyetinin kabulü ve Garb-i Trakya'nın Cemiyet-i Akvam himayesinde muhtariyete idaresi ecnebi zâbitân iştirakiyle ve mahalli jandarmalarla Anadolu'da ekalliyetlerin siyaseti, Bulgarlara bir muhrec [dışarı çıkarılmış] verilmesi taleb olunmuştur. Ba'de şayet Gelibolu ve Boğazlar Türkiye'de kalmayacaksa boğazın arasında Trakya'nın da bulunacağı Cemiyet-i Akvam heyetine idare ettirilmesi ve bu hususta teminat itâsı ileri sürülmekte ve Gelibolu'daki İngiliz kararlarının Türklere emniyet edilmeyeceğini söyleyen Curzon'a cevaben Türklerin makabire [mezarlar] hürmetkâr olduğu beyan edilmektedir.

Yeni konferans Nerede Olacak?

İstanbul'daki itilâf mümessilleri Yeniköy'de toplanarak muhâriblerin de dâhil olacağı ihzârî [hazırlayıcı] konferansın Venedik'te olmasına karar verdiler.

İstanbul: 13 (Anadolu Ajansı) – Fransa'nın Beykoz'da bir konferans akdi hakkındaki İngiliz teklifine cevabı verirken Anadolu'ya karib-i sevâhilde bir Fransız zırhlısında ictimai edilmesini teklif eylediği malumdur. İngilizler bu notaya 26 temmuzda cevab verdiklerinden muhâriblerin de dâhil olacağı ihzârî [hazırlayıcı] konferansın mahallini tesbit etmek üzere İstanbul'daki üç itilâf mümessili Yeniköy'de bâlâ-ictima' konferansın Venedik'te toplanmasını kabul etmişler ve kararlarını hükümet-i metbûa [birinin tabi olduğu hükümet] bildirmişlerdir. Mütemmem [tamamlanmış] malumata nazaran konferans konferansa mart mukarrerâtı esas olacaktır. İngilizlerin konferansta ekalliyetlerin muhafazası için şimdiki İzmir muhtâriyyetine müşâbih [benzer] şekilde bir zaman ile harbin tevkifini yeniden teklif edeceklerine ihtimal verilmektedir. (15 Ağustos 1922 – 1. ve 2. nüsha)

Bu Konferansta Bir İş Göremediler

Ankara: 15 (A.A) – Londra konferansı’ndan tecil-i düyûn meselesi hakkında müşterek bir karar ittihâzı hususunda itilâf hâsıl olamamıştır. Bir karar ittihâzının üç ay sonraya ta’lîki [geciktirme] ve şimdiden Almanya’ya moratoryum [borç erteleme] bahş edilmesi teklif edilmişse de Poincare teminatsız tecil-i düyûna sûret-i kat’iyyede muhalefet etmiştir. Binaen-aleyh murahhaslar bir itilâf akd edilmeksizin tekrar düşüneceklerini beyan ile dağılmışlardır. Fransız heyet-i murahhasasının 15 ağustosta Londra’dan Paris’e avdet edeceğini Bordo telsizi tebliğ ediyor.

Lloyd George’nin Nutku Yunanlıları Nasıl Şımartıyor

Yunan telsizinin tebliğine göre Lloyd George’nin ma’hûd nutkuna karşı hissiyat-ı minnet-dârâne ve şükrânelerini bildirmek için Atina ve sâire büyük şehirlerde mitingler akd olunmak üzeredir. Yunanlılar son zamanlarda ajansların bir suretini ez-cümle telsizle verdikleri tebliğleri İngilizce de yazmakta ve bu suretle İngiliz efkâr-ı umûmiyyesini lehlerine dahâ ziyade çevirmeye uğraşmaktadırlar.

Harding’in Beyân-nâmesi Üzerine Yunan Müdafaa-i Milliye Reisi Uzun Bir Mülakâtta Bulunmuş

Ankara: 15 (Anadolu Ajansı) – Londra 9 Ağustos tarihiyle Proüdos’e bildiriyor: İstanbul’da General Hardington’un beyân-nâmesi intişâr edildiği gün burada Yunan müdafaa-i milliye komitesi reisi Constaviridis Lloyd George ile uzun bir mülakâtta bulunmuştur. Mülakâtta Mösyö Balfour da hazır bulunuyordu.

Lord Grey Almanya’nın Bil-cümle Taahhüdâtını İfâ Etmeden Cemiyet-i Akvam’a Alınmamasını Söylüyor

Ankara: 15 (Anadolu Ajansı) Esbak İngiliz Hâriciye Nâzırı Lord Grey Oxford’da irâd ettiği bir nutukta Almanya’nın Versay Muâhedesi’nde münderic [içinde bulunan] bil-cümle taahhüdâtını ifâ etmeden Cemiyet-i Akvam’a kabul edilmemesi lazım geldiğini söylemiş ve tamirât hususunda Fransa’dan tekrar bir takım fedakarlıklar talep etmenin doğru olmadığını beyân etmiştir.

Balfour’un Vesâyâtı Yunan Gazeteleri Münâkaşa Etmişler

Ankara: 15 (Anadolu Ajansı) – Trakya hududunda müsâdemâta meydan verilmemesi hakkında İngiliz Hâriciye Nâzırı Balfour tarafından vaki’ olan vesâyâtı [nasihatler] münâkaşa eden Yunan gazeteleri Yunanistan’ın kendi vaziyeti hakkında

sû-i tefehhümü davet edecek bir harekete vesile vermeyeceğini beyân etmektedir. (16 Ağustos 1922 – 1. nüsha)

Fransız – İngiliz İhtilâfı

Londra Konferansı'nın hiçbir iş yapmayıp dağılması iki hükümetin arasını iyice açmıştır.

Ankara: 16 (Anadolu Ajansı) – Bordo telsizine göre Fransız kabinesi yarın ictimâ' ederek vaziyeti tedkik edecek ve Tan Gazetesi'nin istihbârâtına nazaran mebusan ve ayan meclislerinin ictimaya daveti hakkında müzâkerâta bulunacaktır. Fransız matbûâtı umûmiyetle Poincare'ye müzâhir [yardım eden, koruyan] bulunuyorlar. Lloyd George'nin muhâlefet-kârâne vaziyeti hasebiyle Schanzer'le Belçika murahhasları arasındaki müzâkerât neticesiz kalmıştır. Nâzırlar aralarında itilâf husulüne imkân olmadığını anladıklarından meselenin tamirât komisyonuna havalesini kararlaştırmışlardır. Poincare Londra müzâkerâtının akametin [neticesizlik] tarafeyn arasındaki samimi itilâfın inkıtâi [uyuşmazlığın bitmesi] manasını tazammun etmediğini beyân etmiştir. Müşârün-ileyh Londra'dan müfârekatından [ayrılma, uzaklaşma] evvel mechûl İngiliz askerinin makberine [mezar] Fransız renklerini muhtevi bir çiçek demeti vaz' [koyma] etmiştir. (17 Ağustos 1922 – 2. nüsha)

Müttefiklerin Yunan'a Notası

Atina'daki müttefikin mümessilleri düvel-i müttefikenin İzmir muhtâriyetini kabul edemeyeceğini bildiriyor.

Ankara: 19 (Anadolu Ajansı) 18 ağustos tarihli Atina'dan Ajans Havas'a bildiriliyor: Atina'da müttefikin mümessilleri Baltacis'e müşterek bir nota vererek Asya-i Sugra'da ilan edilip mahall-i mezkûrede yeni bir şekl-i idare ihdâs eden muhtâriyeti ihtiyât-ı mahsûsla telakki ettiklerini ve Asya-i Sugra'nın müstakbeldeki şekl-i idaresinin ancak bir konferans ve muâhede-i sulhiyye ile tayin edilebileceğini bildirmişlerdir.

Konferansın Ta'cili İçin Yunanlılar Müracaat Edecekler

İstanbul: 17 (Anadolu Ajansı) – Atina'da beşler meclisi yeniden faaliyete başlamıştır. Şark konferansının ta'cili [çabuklaştırma] için Yunanistan'ın müttefik

hükümetlere müracaat edeceği söylenmektedir. Hükümet gazeteleri bir takım tedâbir-i askeriyeden bahse başlamışlardır.

Bir İtalyan Gazetesinin Mütâlaâtı

İstanbul: 18 (Anadolu Ajansı) – İtalyanca İde Anasyonale Gazetesi yazıyor: İstanbul'un işgaliyle Anadolu'ya sulhun kabul ettirileceği mantıksızdır. Evvela harbi yapan Ankara'dır. İstanbul hükümeti değil. Saniyen İstanbul müttefiklerin işgalindedir. İstanbul'un işgaliyle sulhun ta'cîl [çabuklaştırma] edileceği hakkındaki Yunan iddiaları hem müttefiklerin menâfine muhâlif hem de tehdid-kâr Rus ve Bulgar muhâlefetini celb etmek hissiyle şâyân-ı kabul değildir. Bu itibârla Yunan teklifi müttefikler tarafından ret olunmuştur. (20 Ağustos 1922 – 1. nüsha)

İngiltere'nin Cevabı

Şark-ı karib konferansı hakkındaki Fransız notasına İngiltere cevap veriyor.

İstanbul: 21 (Anadolu Ajansı) İngiltere'nin şark-ı karib konferansının ictimai hakkındaki Fransız notasına cevap Paris'teki İngiliz sefiri vasıtasıyla Fransız hâriciye nezâretine gönderilmiştir.

Poincare'nin Nutku

Bütün Almanlar zararlarımızı tamir ve tazmine mecburdurlar.

Ankara: 21 (Anadolu Ajansı) – Bordo telsizinden: Poincare bir abidenin resmi küşâdında irad-ı nutk ile demiştir ki: Bütün Alman bu bâbdaki mesuliyetleri der-uhde eylemişlerdi. Yine bütün Almanlar zararlarımızı tamir ve tazmine mecburdurlar. Bunları tazmin ettirmek yolunu bulacağız.

Venizolist Gazetelerin Mütâlaaları

Ankara: 21 (Anadolu Ajansı) - Venizolist Yunan gazeteleri Fransız ve İtalyan efkâr-ı umûmiyyesinin ihmâl edilmemesi lüzumunu ihbâr etmektedir. (22 Ağustos 1922 – 2. nüsha)

Konferans İçin Venedik İntihâb Edilmiş

İngilizler Yunanlıların muzafferiyetinden ümidini kesemiyormuş.

İstanbul: 21 (Anadolu Ajansı) – Ajans Havas'ın 21 Ağustos tarihiyle Paris'ten bildirdiğine göre Matin'in Londra muhabiri gazetesine âtideki haberi göndermiştir:

Şark-ı karib konferansının ictimaine dair olan Fransız notasına İngiltere'nin cevabı dün verilmiştir. Cevapta Paris'te müttefikin nâzırları tarafından tesbit edilen

mukarrerât esas ittihâz edilmek şartıyla mutasavver [tasarlanmış] konferansın ictimai için Venedik şehri mahall-i ictima olarak kabul ediliyor. Almanların himayesi hususunda Fransızlar tarafından der-pîş olunan teminât dahi kabul ediliyor. Maa-hazâ müzâkerâtın hâli hazır arazi statükosu esası üzerine cereyân edeceği musarrahdır. Asya-i Sugra'nın tahliyesine matûf herhangi bir proje ret ediliyor. Mühimmat kaçakçılığının mani maksadıyla Fransa tarafından vâki olan teklif nâ-be-mevsim [vakitsiz] telakki edilmektedir. Matin'in Londra muhabirinin istihbârâtına göre İngiltere kabinesi Yunan muzafferiyeti hakkındaki ümidini kesmiyor. Binaen-aleyh Venedik Konferans'ı neticesi hususunda pek az ümid besleniyor. İngiltere donanmasının himayesi sayesinde Yunanlıların istifade ettiği menâfi-i müsâvi [eşit menfaatler] miktarda Türklerin de temin-i menâfi-i müsâvi miktarda Türklerin de temin-i menafi etmesine dair herhangi bir itilâf İngilterece ret olunacaktır. (23 Ağustos 1922 – 1. nüsha)

Konferansa Fransa İngiltere Muvâfakat Etmiş

Fransa ve İtalya'ya tebliğ – Daily Telegraph'ın mütâlaası

İstanbul, 22 Londra'dan 22 Ağustos tarihiyle t. h. r. ajansına bildiriliyor: İngiltere hükümeti İstanbul'daki itilâf komiserlerinin tavsiyesi üzerine Türk ve Yunan murahhaslarının, müttefikin komiserlerinin iştirak ve nezâretiyle ihzârî müzâkerât icrâsına muvafakat eylediğini İtalya ve Fransa hükümetlerine tebliğ eylemiştir. Şark-ı karibde sulhun teminine ma'tûf mesâinin akim kalmasından dolayı Londra gazeteleri mezkûr ictimain neticesinden nîk-bîn [iyimser] değildirlen.

Daily Telegraph Lloyd George'nin mart teklifâtı ret olunduğu taktirde bunların ke-en-lem-yekûn [hiç olmamış gibi] addedileceğinden ve İngiltere'nin kendine mahsûs bir hatt-ı hareket ittihâz edeceğinden vakit ve zamanıyla müttefikleri ve Türkleri haberdar etmekle iyi bir hükümette bulunduğunu ve mezkûr mart teklifinin Türklere fazla müsâadat [yardımlar] bahşedildiğini ve şerâit-i sulhiyyeyi tedkik etmek üzere ileride toplanacak olan meclis-i âliyenin ictimalarına Sırbistan ve Romanya'nın da beyân-ı re'y etmeleri icab edeceği yazılmaktadır. (24 Ağustos 1922 – 1. nüsha)

Yeni Konferans Karşısında Yunanlıların Düşündükleri

İstanbul: 23 – (Anadolu Ajansı) Atina haberlerine nazaran Londra Konferansı'nın akâmeti üzerine şark meselesi yeni bir devreye girmiştir. Yunan hükümeti vaziyet-i cedide karşısında sâbık mukarrerâtın tadilini düşünmektedir. Başkumandan Hacı Anasti ile İzmir Komiseri Esteriyadis Atina'ya davet edilmişleridir. Yunan mahâfilinin beyânâtına göre Yunanlılar yeni konferansta Yunan menâfi ile beraber arazi-i müstahlise havalisinin hukukunu da müdâfaa edecektir. Bu suretle nokta-i nazarını kabul ettirmeye muvaffak olamaz ise Lloyd George'nin nutkunu istişhâd [şahit gösterme] ederek sulh namına ittihâz ettiği mukarrerâtın tatbikine müsâade etmeyecektir.

Muhtâriyet Mudhikesi

Muhtâriyet hakkındaki faaliyetler şimdilik tevkif olundu.

Ankara: 24 (Anadolu Ajansı) – İzmir'de muhtâriyet teşkilâtı hakkındaki faaliyetlerin Atina'dan verilen evâmire binaen şimdilik tevkif eylediği bildirilmektedir. Bu hususu Esteriyadis'in faaliyetsizliğine atfedenlerde vardır. Atina muhâbirimiz Atina hükümetinin muhârebeye devam için İngiltere'nin müessir [tesir yapan] müzâhiredinden [yardım etme] ümid-vâr bulunduğunu ve bunun tahakkuka [meydana çıkma] intizâren teşkilatın tehiri hakkında Esteriyadis'e emir verdiğini bildiriyor.

İngiliz Gazeteleri Fransa'yı Tenkid Ediyor

Ankara: 24 (Anadolu Ajansı) – Londra matbûâtından Pelemel ve Gallup Gazeteleri Fransız başvekilinin nutkundan bahisle diyorlar ki Poincare Almanya'dan nefret ettiği kadar İngiltere'den de nefret hususunda Paris matbûâtıyla beraberdir. Fransa düşüncesizliği yüzünden Almanya'dan tavizât almak fırsatını kaçırmıştır. Fransa makul hareket etse idi tahrip edilmiş havâlinin imârı için Almanların işçi ve amele vermek hususundaki teklifini kabul ederdi. Fransa'nın şimdi bulabildiği nakit kıymetsiz kağıt marktandır. Eletkimanya Çaytoni Almanya'nın taahhüdâtını kâmilten ifâ ettiğini yazıyor. Berlin telsizine nazaran Fransa, İngiliz ve Alman azâdan mürekkeb beyn-el-milel maden amelesi heyet-i murahhasası kömür madeni azâsı hakkındaki Alman taahhüdâtının tahkikine çalışmak üzere Paris'e hareket etmiştir. (26 Ağustos 1922 – 1. nüsha)

II.21. 1338 (1922) Yılı Eylül Ayı Haberleri

Londra'daki Telakkiler

İlk telgraflar taarruzumuzun Venedik Konferansı'na icrâ-i tesir için yapıldığını bildiriyorlar.

İstanbul: 31 (Anadolu Ajansı) – Londra'dan gelen ilk telgraflar taarruzumuzun Venedik Konferansı'na icrâ-i tesir maksadıyla yapılmış bir nümâyiş [gösteri] mahiyetinde telakki edildiğini bildirmektedir. Vestments Gazet sulh hakikaten arzu edildiği taktirde Türkiye'nin kendisine verilebilecek şeyden fazlasını istememekte olduğunu Daily Ekspres ve Morning Post gazeteleri Yunanlıların Anadolu'yu tahliye etmeleri için ısrar edildiğini yazıyorlar.

Londra'ya Göre Hedefimiz Ne imiş!

İstanbul: 31 (Anadolu Ajansı) – 28 tarihiyle Londra'dan bildiriliyor: Türklerin taarruzu bütün cephede de ve bilhassa sol cenâh üzerinde tevsi' etmiştir. Kuvây-i Milliye'nin hedefi Bandırma İzmir yoluna hâkim olmak için Bursa Bandırma hattını teşkil etmektedir.

Avrupa'da Muzafferiyetimizin Akisleri

Bir Londra telgrafı (400) kilometrelik bir cephe üzerinde taarruz ettiğimizi yazıyor.

İstanbul: 2 (Anadolu Ajansı) Londra'dan 1 Eylül tarihiyle Türkiye Havas Reuters Ajansı'na bildiriliyor: Ankara'dan son haberlere göre Yunan ordusu üç mıntıkada tam bir ricat halindedir. İzmit cenubi Eskişehir havâlisi ve Afyonkarahisar'ı etrafında Türk taarruzu 400 kilometrelik bir cephede inkişâf etmektedir. Asıl mesele Yunanlıların kuvvetlerini hali hazırdaki mevâzından [mevziler] yeni hatlara tahşid [biriktirme] etmek için vakit bulup bulamayacaklarıdır. Eğer bu tahşidâtı icrâyâ muvaffak olabilirlerse belki o zaman Türk taarruzunu tevkif etmek mümkün olamayacaktır. Hali hazırda Yunanlıların vaziyeti kararsızdır. (4 Eylül 1922 – 2. nüsha)

İtalya ile de Araları Açılıyor

Ankara: 7 (Anadolu Ajansı) Bordo telsizinden: İstanbul'dan gelen iki İtalyan askerinin Pire'de Yunanlılar tarafından katledilmesi üzerine Atina'daki İtalyan sefiri Yunan hâriciye nâzırı nezdinde teşebbüsâtta bulunmuştur.

Cemiyet-i Akvâm Heyet-i Umûmiyesi

Ankara: 7 (Anadolu Ajansı) – Bordo telsizinden Tan Gazetesi'ne nazaran Pazar gününden beri Hindistan'ın Pencap vilayetinde Montana'da büyük kargaşalıklar baş göstermiştir. Zâbıta karay-i imdadiyye istemekte mecbûr kalmıştır.

Bir Alman Heyeti Tamirât Komisyonuna Gönderiliyor

Ankara: 7 (Anadolu Ajansı) – Tamirât komisyonuna teklifâtta bulunmak üzere Birohgman Şnayder'de müteşekkil bir ikmâl heyet-i murahhasası Paris'e vâsıl olmuştur. Belçika murahhasları Mulakarora ile Bemalkan dahi tamirât taksiti hakkında Berlin'de müzâkerâta bulunuyor. (9 Eylül 1922 – 2. nüsha)

Hindistan İslamlarındaki Sevinç

Hind şehirleri bayraklar içinde – Bütün Hintliler “Yaşasın Kemal Paşa!” diye bağırıyor – Hind camilerinde duâlar

Ankara: 12 (Anadolu Ajansı) – Berlin telsizi: Kolkata'dan bildirildiğine göre Hindistan'da Müslüman ahali Türk zaferini büyük bir sevinçle karşılamışlar ve Kolkata'nın bütün sokaklarını, mebâniyyesini [binalar] bayraklarla donatmışlardır. Her tarafta yaşasın Kemal Paşa cümlesini hâvi [kaplayan] levhalara tesadüf edilmektedir. Camilerin kâffesi Müslümanlığı pek kuvvetli bir surette temsil eden Türk ordularının galebesi için Cenab-ı hakka duâ ve tazarru'da bulunan Müslümanlarla doludur.

Müdahale Sû-i netice Verecektir

Atina'nın müzaheret talebine karşı Fransız matbûâtı Türk başkumandanlığına mürâcaat ediniz diyorlar. İstanbul: 8 (Anadolu Ajansı) Ekodopari Gazetesi Atina'nın müzâheret talebinden bahisle diyor ki müdahale sû-i netice vereceği cihetle Atina tarafından vâki' olan müracaatın akim kalması lazımdır. Tan Gazetesi mütareke meselesinde en seri ve salim hareket Yunanistan'ın Türk kumandanlığına müracaatıdır. (13 Eylül 1922 – 1. ve 2. nüsha)

Boğazlar Meselesi Etrafında

İngiltere Fransa ve İtalya'dan muavenet edip etmeyeceklerini soruyor.

Ankara: 16 (Anadolu Ajansı) – Paris'ten 16 Eylül'de bildiriliyor: İngiltere hükümeti Fransa'ya bir nota vererek hîn-i hâcette [gerektiği zaman] İstanbul,

Gelibolu, Tepe Ceziresi'nin müdafaasını temin hususunda müttefiklerin muavenetine istinâd edip etmeyeceğini sormuştur.

Düvel-i Müttefike Müsâmaha Etmeyecekmiş

Ankara: 16 (Anadolu Ajansı) – Londra'dan bildiriliyor: Asya sahilindeki mıntıkada bi-taraflığın ihlaline müttefiklerce müsâmaha edilmeyeceğini göstermek üzere düvel-i müttefikeden herhangi biri tarafından şimdiye kadar işgal edilmiş olan nukâta Fransız, İngiliz ve İtalyanlardan müteşekkil müşterek kuvvetlerin birleştirilmesine karar verilmiştir. Bi-taraf mıntıkanın masuniyyeti [sağlamlık] esasına kuvay-i milliyenin nazar-ı dikkati celb edilmiştir.

İtalya Sulhun Tesri'nde Israr Ediyor

İstanbul: 16 (Anadolu Ajansı) – İtalya Hâriciye Nâzırı Schanzer İngiltere'nin şark vaziyeti hakkındaki notasına cevaben İngiltere ve Fransa'ya birer nota göndermiş ve İtalya'nın nokta-i nazarını teyid ile muhtemel müşkilata meydan vermemek maksadıyla sulhun tesri'i lüzumunda ısrar etmiştir.

Küçük İhtilâf Hükümetleri de İştirak Edecekmiş

Ankara: 16 (Anadolu Ajansı) – Londra gazeteleri Türkiye muâhede-i sulhiyesiyle iştilal edecek konferansa iştirak için Yugoslavya tarafından vâki' olan talebe bir alaka gösterilmekte olduğunu ve diğer Küçük İhtilâf hükümetlerinin bu konferansa iştirak arzusunu izhâr etmeleri ihtimalinden bahsetmektedirler. Londra'da kanâat-i umûmiyye tahaddüs [meydana çıkma] eden vakâyi' üzerine Türk – Yunan ihtilâfının bir şekl-i hall iktisâb [kazanma] ettiği ve bu sebeple Venedik'te ibtidâ-i konferans akdinden bir faide olmayacağı merkezindedir.

Venedik Konferansı Hakkında İtalya'nın Fikri

İstanbul: 15 (A.A) – Paris'teki İtalyan maslahat-güzarı İtalya'nın Venedik'te konferans akdine ne derece alakadar olduğunu Fransa hâriciye nezâretine bildirmiş ve hükümet-i metbûasının İngiltere'ye de bu mealde cevap verdiğini ilave etmiştir.

Şark Meselesi İçin Fransa Kabinesi Müzâkerede

İstanbul: 15 (Anadolu Ajansı) İngiliz kabinesi şark meselesinde ittihâz edilecek hatt-ı hareketi müzâkere etmek üzere akd-i ictima eylemeyecektir. Fransa kabinesi bu Ankara'nın teklifi üzerine şarkta müstemirr [sürekli] bir sulh tesisine hâdim olarak takip edilecek siyaseti ittifâk-ı arâ ile tasvip eylemiştir. (17 Eylül 1922 – 1. nüsha)

Fransa'nın Fikri Kanâati

İstanbul'un Türklere aidiyeti esası müttetiklerce kabul edilmiş olduğundan Fransa bu esas dâhilinde konferans akdini talep ediyor.

İstanbul: 17 (Anadolu Ajansı) – Ajans Havas Paris'ten işâr ediyor: Müttetiklerin 1921 senesi martında İstanbul'un Türklere aidiyetini inkar etmeyen bir itilâf akd ettiklerinden beri Fransa hükümetinin siyaseti şarkta kaim sulhun yeniden tesisine teşrik-i mesâi etmek arzusundan mülhem olmuştur. Mösyö Poincare son İtalyan notasına aynı fikir dâhilinde cevap vererek konferansın yakında akdı lüzumunda ısrar etmiştir. Alakadar devletler konferans şerâiti tanzim edildikten sonra Fransa hükümeti murahaslarını tayin edecektir.

İngiliz'in Telâşı

İngiltere birçok hükümetleri boğazları müdafaaya davet ediyormuş. Hakk-şinâs devletlerin bu palavraya ehemmiyet vermeyeceği tabîdir.

Ankara: 18 (Anadolu Ajansı) – Bordo telsizi 17 tarihiyle tebliğ ediyor: İngiltere hükümeti Fransa, İtalyan, Sırbistan, Yunanistan, Romanya hükümetleriyle Britanya dominyonlarını boğazların serbestisini kendisiyle birlikte müdafaaya davet etmiştir. İngiltere bu hükümetlerin cevabına intizâr etmeksizin İstanbul'daki ve bî-taraf mıntıkadaki kıtaâtını takviye ve Çanakkale'de müttehid donanmasına Türklerin her türlü teşebbüsât-ı muhtemelesine mümânaat [engel olma] etmek üzere talimat-ı lazıme vermiştir. (19 Eylül 1922 – 1. nüsha)

Fransa'nın İngiltere'ye Notası

İstanbul meselesi için esasen tamamıyla Türklerin lehinde karar verilmiş olduğundan bundan bahse bile hacet yoktur. Türkiye'de Türklere verilmelidir.

İstanbul: 18 – (Anadolu Ajansı) – 14 eylülde Poincare'nin riyâseti altında in'ikâd [toplanma] eden Fransız meclis-i nuzzârı yeni hadisât zuhûruna mahall verilmemek üzere Türk âmâl-i milliyesini tatmin edecek bir sulh akdi lüzumuna ve bu bâbda İngilizlere de bir nota tastirine karar vermiştir. Notada İstanbul meselesine son Paris konferansında Türklerin lehinde karar verilmiş olduğundan bundan bahse lüzum görülmediği ve Yunanlıların Anadolu'dan tardı üzerine bunların artık ne Trakya'da ve ne de Gelibolu'da bırakılması muvafık olmadığı ve Trakya hakkındaki Türk mutalebât-ı muhikk [haklı istekler] addolunduğu ve boğazlarda serbest-i seyr ü

seferi temin için Gelibolu'nun Türkiye ve İtilâf devletleri murahhaslarıyla bâ-müzâkere tayin olunacak bir şekilde murâkabe-i askeriyye [askeri denetim] altına alınması Fransa hükümetince en vâkıf çare-i hall olmak üzere telakki edildiğini bildirmiştir. (21 Eylül 1922 – 2. nüsha)

III.BÖLÜM

SONUÇ

Basın yayın organları toplumsal hayata girdiğinden beri toplumların yönlendirilmesinde ve etkilenmesinde önemli bir faktör olmuştur. Bilhassa XIX. yüzyıl ve XX. yüzyılın ortalarına kadar kitlesel iletişim aracı olan gazeteler bu etkileşim hareketinde tek ve en önemli yeri tutmuştur. Milli mücadele döneminde de kitlesel iletişim aracı olarak kullanılan gazeteler bu mücadelenin kazanılmasındaki etkileri açık bir şekilde ortadadır.

Tezimize konu olan Açıksöz Gazetesi, Batı Karadeniz'in milli mücadelede aktif bir rol olan Kastamonu ilinde çıkarılmış ve bu mücadeleye açık, net ve anlaşılır bir şekilde destek vermiştir. Açıksöz Gazetesi, milli mücadelenin henüz Anadolu'da yeni teşkilatlanmaya başladığı bir dönemde Batı Karadeniz'de önemli bir misyonu yüklenmiştir. Açıksöz Gazetesi, yakın tarihimizin varlık mücadelesinin verildiği en kritik dönemde Kastamonu'da ortaya çıkmış ve ulusal mücadelenin sesi olmuştur. Gazete, bir dönemin aydınlatılmasında önemli bir etkisi olmuştur. Gazetenin yazarları kaleme aldıkları makalelerde milli mücadeleye destek çağrısı yaparken bu mücadeleye karşı çıkan merkezleri sert bir dille eleştirmişlerdir.

15 Haziran 1919'da Kastamonu Lisesi Müdürü Mehmet Behçet Bey, lise arkadaşları Hüsnü (Açıksöz) Bey, Ahmet Hamdi Bey, Tahir (Karaoğuz) Bey ve lise öğrencileri tarafından Kastamonu'da yayımlanmaya başlanmıştır. Açıksöz Gazetesi, Türk tarihinin emsalsiz bir dönemini oluşturan ulusal kurtuluş savaşının analiz edilmesinde önemli bir kaynak durumunda olmakla birlikte bu mücadeleye verdiği destekle bir döneme damgasını vurmuştur. Gazete, yayım hayatı boyunca milliyetperver bir çizgi takip etmiş ve yayım politikası bu doğrultuda devam ettirmiştir.

Açıksöz Gazetesi sadece Kastamonu ve Batı Karadeniz vilayetlerinde okuyucularıyla buluşmamış, Orta Anadolu ve Marmara Bölgesini de kapsayan geniş bir alandaki okuyucu kitlesine ulaştırılmıştır. Gazetenin, yayım yaptığı bölgelerdeki

Türk ve azınlıklar tarafından okunması sağlanmış ve milli mücadelenin her safhası büyük bir cesaretle okuyucusuna aktarılmıştır.

Açıksöz Gazetesi, ilk nüshasını 15 Haziran 1919'da bastığında milli mücadele döneminin manifestosunun hazırladığı bir döneme denk gelmiştir. Milli mücadelenin amacı, gerekçesi ve yönteminin hazırlanıp, ilan edildiği Amasya Genelgesi'nden sadece 1 hafta önce yayıma başlamıştır. Türk tarihinin en zor zaman dilimlerinden birinde ortaya çıkan Açıksöz Gazetesi, işgal altında olmayan bir coğrafyada yayım yapmış, işgallere karşı sert bir tavır takınarak, Anadolu'daki kuvay-i milliyecileri daha sonra da T.B.M.M'yi desteklemiştir.

Açıksöz Gazetesi, 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkışıyla birlikte başlayan ulusal mücadeleye olumlu destek vermiş; bu mücadeleye pozitif bir katkı sunmuştur. Gerek gazetenin güçlü yazar kadrosu gerekse kendi muhabir-i mahsusaları vasıtasıyla Anadolu, İstanbul, Avrupa, Asya ve Afrika'daki kamuoyunun görüşleri gününbirlik olarak sayfalarında yer almıştır. Yine dünyanın dört bir yanında yaşanan siyasi, askeri, ekonomik ve kültürel gelişmeler gazetede ivedilikle işlenmiş ve okuyucu kitlesine ulaştırılmıştır. Açıksöz Gazetesi, sıradan bir gazete hüviyetine hiçbir zaman bürünmemiş, zor şartlar altında olmasına rağmen istikrarlı bir yayın programı takip etmiştir.

Açıksöz Gazetesi'nin harici haberlerinin en önemli kısmını Yunanistan ile ilgili verilen haberler oluşturmuştur. Bu dönemde hem batı cephesindeki gelişmeler hem de bu gelişmelerin Yunan hükümeti ve kamuoyu üzerinde yaratmış olduğu etki geniş bir şekilde gazetenin sayfalarında yer bulmuştur. Gazete bu dönemde Yunanistan ile ilgili tüm gelişmeleri özel muhabirleri vasıtasıyla takip etmiş ve okuyucularına aktarmıştır. Gazetenin Yunanistan ile ilgili haberlerinin önemli bir kısmı kendi muhabirleri tarafından servis edilmiştir.

Açıksöz Gazetesi, 12 Ocak 1921 tarihli haberinde Yunanistan'ın müttefikler karşısında prestij elde etme peşinde olduğundan bahsetmiş, Kral Konstantin'in Yunan parlamentosundaki konuşmasında müttefiklerin itimadını kazanacak bir siyaset takip edeceklerini ve müttefiklerin güvenini sarsacak hareketlerden sakınacaklarını yazmıştır.

Gazetenin 23 Ocak 1921 tarihli baskısında ise, I. İnönü mağlubiyeti sonrası Yunan kumandanlığının dört gün resmi tebliğ yapamadığından bahsederek, kumandanlığın baskılar sonucu yayınladığı tebliğde hezimetini itiraf ettiğini, “Kıtaâtımız mevzilerine mağrûrâne döndüler” sözleriyle okuyucularına duyurmuştur.

Gazetenin 31 Mart 1921 tarihli baskısında ise, İngiliz Başvekili Lloyd George'nin Yunan temsilcileri Kaloyaro Pulos ve Gonaris ile yaptığı konuşmayı sayfalarına taşımıştır. Haberde Lloyd George, Yunan ordusunun vaziyeti hakkında görüşlerini talep etmiş, temsilcilerde askeri durumun mükemmel olduğunu fakat ekonomik durumun pek fena olduğunu söylemişlerdir. Yunan temsilciler, İngiltere maliyesinden yardım talebinde bulunmuşlar da Lloyd George hiç aldırmamış ve kendilerine cevap vermediği kaydedilmiştir.

Gazete 1 Nisan 1921 tarihli baskısında ise Daily Telegraph Gazetesi'nin yayınlamış olduğu bir haberi sayfalarına taşımıştır. Daily Telegraph Gazetesi'nin haberinde Yunan harekâtından dolayı Paris'te büyük bir infial olduğunu ve İngiltere ile Fransa'nın harekâta destek verdiğini oysa muhalefet etmesini gerektiğini yazdıktan sonra İngiltere yeni maceraperestliğe girişmek üzere Yunanistan'a tebligatta bulunmuştur. Daily Telegraph Gazetesi'nin haberi Açığöz Gazetesi'nin editörleri tarafından şu şekilde yorumlanmıştır: “Biz İngiltere'nin el altından yaptığı bütün telkinlere vakıfız, İngiliz'in bu Yunan harekâtını daha Londra Konferans'ından evvel tertip ettiğini de biliyoruz” sözleriyle İngilizlerin Londra konferansı öncesinde Yunan ordusuna taarruz emri verdiğini yazmıştır.

Açığöz Gazetesi 3 Nisan 1921 tarihli baskısında ise I. İnönü zaferinin İstanbul'da yarattığı etkileri okuyucusuyla paylaşmıştır. Gazete ilk zafer haberini (I. İnönü) yayınlayan Akşam Gazetesi'nin 50 kuruşa kapışıldığını, İstanbul'un sevinç içinde çalkalandığını, bütün okulların tatil edildiğini, her yerin bayrağımızla donatıldığını yazmıştır. Ayan azasından Müşir Fuad Paşa'nın, Vakit Gazetesi'ne vermiş olduğu beyanatı da sayfasına taşıyarak: “Atilla, Sezar, Napolyon gibi harp dâhilerinden hangisi Anadolu ordusunun başında olsaydı böyle hareket ederdi” gazete tarafından yayınlanmıştır.

Gazete Batı Cephesi'ndeki haberleri günübürlük olarak sayfalarından yayınlamaya devam etmiştir. 6 Nisan 1921 tarihli bir haberde Batı Cephesi'nde

mağlup edilen düşmanın 18.000 zayıat verdiğini ve iki batarya top terk ederek kumandanımızdan mütareke talep ettiklerini yazmıştır. Yine aynı tarihteki bir başka haberde ise Yunan mağlubiyetinden İngiliz devlet adamı Lloyd George'nin duymuş olduğu üzüntüden bahsetmiştir.

Gazete Yunan kamuoyu hakkında 8 Nisan 1921 tarihinde enteresan bir haber yayınlamıştır. Haberde yalancı Yunan Başkumandanı, Yunanlıları çocuk gibi kandırmakta olduğunu ve cepheye gönderilmek istenen düşman askerinin dağlara kaçtığını yazmıştır. Gazete aynı tarihteki bir başka haberinde ise cepheden İstanbul'a dönmekte olan Yunan askerlerinin halinden bahsederek; Mudanya'dan İstanbul'a giden yolcuların anlattıklarına göre, Mudanya ve Gemlik'teki Yunanlıların manevi güçleri fena halde bozulmuştur. İki vapura bindirilen subayların hareketlerinden evvelki vaziyetleri, Rum ahalisi üzerinde müthiş bir tesir yarattığını yazmıştır. Gazete, yayınladığı bu haberlerle Yunanistan halkının ve askerlerinin içerisinde bulunduğu durumu ve ruh halini açık, net ve alaycı bir şekilde okuyucularına yansıtmıştır.

Gazetenin 9 Nisan tarihindeki haberinde ise Yunan ordusunun İnönü'nde mağlubiyete uğraması Yunanistan'da derin bir üzüntüye yol açtığını ve bütün Yunan kiliselerinde matem ayinlerinin yapıldığını yazmıştır. Haberin devamında Yunan gazetelerinin halkın maneviyatını yükseltmek için yayınlar yapsa da hiçbir etkisinin görülmediğini; Yunan halkının muharebeden bezgin ve ümitsiz olduğunu kaydetmiştir.

Gazetenin 5 Mayıs 1921 tarihli bir haberinde ise Yunanistan'da vaziyetin son zamanlarda fenalaşması Atina gazeteleri tarafından endişeyle karşılandığını ve gazeteler üzerindeki sansürün şiddetlendiği yazılmıştır. Yunan hükümetinin resmi tebliğlerden başka cephe ve savaş haberlerinin yayınlanmasına müsaade edilmediği haberin devamında yazılmıştır.

Yunanistan'ın içerisinde bulunduğu durumu en ince ayrıntısına kadar okuyucularına aktarmaya devam eden Açıksoz Gazetesi, 1 Haziran 1921 tarihli haberinde Yunan hükümetinin seçim defterlerinde kayıtlı bulunan Rum göçmenlerinin askere alınmasına karar verdiğini yazmıştır.

Gazetenin 12 Ağustos 1921 tarihli haberinde Yunanistan'ın içerisinde bulunduğu kaos ortamı açık bir şekilde yazılmıştır. Gazetenin haberinde, Yunanlıların son harekette bütün kuvvetlerini toplayarak yaptıkları hücum ile de bir şeyi kazanamadıklarını ve Türk ordusunu mahvedeceğini ilan ederek cepheye giden Kral Konstantin her gün gittikçe şiddetlenen Yunan basını ile Yunan kamuoyunun sorularına artık cevap veremediğini yazmıştır.

Gazetenin aynı haberinde, Yunanlıların askerlikte kazanamadığı başarıyı siyasi sahada aramaya başladığını, İngiliz gazetelerine göre Yunan Dışişleri Bakanı Baltacı'sın yakında Londra'ya gelerek İngiliz Başvekili Lloyd George ve Dışişleri Bakanı Curzon'a müracaat ederek bu işten sulhen çıkmanın yolunu arayacağı gazete tarafından okuyucularına duyurulmuştur.

Yunanlıların Sakarya Meydan Muharebesi'ni kaybetmeleri Avrupa basını ve kamuoyu üzerinde önemli bir tesir bırakmıştır. Açıksöz Gazetesi'nin 28 Eylül 1921 tarihli Avrupa hakikati anlamaya başlıyor başlığıyla verdiği haberinde İngiliz gazeteleri bile artık Yunanlıların silahla bir iş beceremeyeceğine inandığını okuyucularına duyurmuştur.

Gazetenin aynı haberinde, bütün Avrupa basını Yunanlıların Sakarya'da mağlup olduklarına tamamıyla inanmış ve Yunanlıların propagandaları tesirsiz kalmıştır. İngiliz gazeteleri Yunanlıların artık silah kuvvetiyle davalarını kabul ettirebilmelerine imkân kalmamıştır ve İngiltere hükümetine açık siyaset takip etmesini tavsiye etmişlerdir. Yunanlıların Ankara'yı işgale muvaffak olamadıklarından Türkler adetçe, techîzâtça ve her hususta üstün düşman karşısında zafer kazanmıştır. Türk zaferi yüreklilik, kahramanlık ve mükemmel kumanda sayesinde başarıya ulaştığını yazmıştır. Büyük Britanya İslam âleminin isteklerini dikkate almalıdır. İzmir'in Türkiye'ye iadesi için Mustafa Kemal Paşa'nın açıkladığı iddialar haklıdır diye yazmıştır.

Tezimize konu olan 1921- 1922 yılları arasında dünya politikasına yön veren ve etkin bir rol alan ülke şüphesiz İngiltere'dir. Açıksöz Gazetesi, İngiliz bürokrasisini ve kamuoyunu da yakından takip etmiş ve İngiliz siyasetini en ince ayrıntısına kadar okuyucularına ulaştırmıştır. Gazetenin haberlerinden İngiliz kamuoyunun Anadolu'daki Türk – Yunan savaşını yakından takip ettiği açıkça

anlaşılmaktadır. Batı cephesindeki Yunan mağlubiyetleri İngiliz kamuoyunu harekete geçirmiş ve hükümetleri üzerindeki baskılarını her geçen gün artırdıkları görülmüştür. Bu baskı kısa bir süre içerisinde İngiltere kabinesini harekete geçirmiş ve Türk – Yunan savaşının barış yoluyla sonlandırılması çalışmaları hızlandırılmıştır.

Yunanlıların Batı Cephesi'nde üst üste mağlubiyetler alması üzerine İngiltere kabinesi, İtalya'nın arabuluculuğuyla yeni bir konferans toplamak için çalışmalarını da hızlandırmıştır. Gazetenin 8 Nisan 1921 tarihli haberinde, İngiltere hükümetinin bu ay sonlarında veya mayıs ortalarında yeni bir konferans akdi için müttefikleri nezdinde girişimde bulunacağını yazmıştır. Haberin devamında Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa da Fransa hükümetince konferanstan haberdar edilmiştir. Konferans, şark meselesinin yeniden görüşülmesini ve Sevr Antlaşması'nın tadilini müzakere edeceğini yazmıştır.

Açıksöz Gazetesi 8 Mayıs 1921 tarihli haberinde, İngiltere'nin takip etmiş olduğu ikiyüzlü siyaseti gözler önüne sermiştir. İngilizlerin üst üste yaşanan Yunan hezimetini üzerine güya Yunanlıların Bursa'da katliam yapılmasına engel olmak ve tarafsız bölgelerde bulunmak bahanesiyle Mudanya'ya asker çıkardığını, bütün mühimmat ve cephanelerini Yunanlılara teslim ettiğini yazmıştır. Yine haberin devamında İngilizlerin, İzmit cephesindeki Yunan hezimetini örtmek için buraya da asker gönderdiğini ve Yunanlılara top, mühimmat ve savaş malzemesi verdiklerini yazmış ve el altından İngilizlerin Yunanlılara yaptığı yardım açık bir şekilde okuyucusuna gazete tarafından aktarılmıştır.

Açıksöz Gazetesi'nde İngilizlerle ilgili ilginç bir haberde 1 Haziran 1921 tarihinde yayınlanmıştır. Bu habere göre İngilizler, memleketimizde komünistlik maskesi altında propagandaya başlayacakları haber verilmiştir. Haberde İngilizlerin bizi silahlarımızdan arındırdıktan sonra Yunanlıları üzerimize saldırmakla maksatlarına ulaşamayacaklarını anladıklarını bu defa da memleketimizde güya komünistliği tesis etmek için doğu vilayetlerimizin tamamını kapsayan isyanlar çıkarmaya çalışacaklarını yazmıştır.

Gazetenin aynı haberinde İngilizlerin Anadolu'ya bazı adamlar göndermek üzere çalışmalar yürüttüklerini Enver Paşa ve bazı tanınmış kişiler adına hareket

edecek olan böyle adamlarla propaganda yapmak suretiyle halkı aldatmak isteyeceklerinin haber alındığını gazete tarafından okuyucularına duyurulmuştur.

1921 Mart ayından itibaren İngiltere – İrlanda meselesi de hız kazanmıştır. Açıksöz Gazetesi, İngiltere – İrlanda arasındaki bu mücadeleyi yakından takip etmiş ve sayfalarına aktarmıştır. Bu dönemde İrlanda ihtilâlcılarıyla İngilizler arasında uzun bir süre devam edecek olan şiddetli muharebeler yaşanmaya başlanmıştır. Gazetenin haberlerinden anlaşıldığı üzere İngiltere bu isyanlara karşı sert bir tavır takınmıştır. 1921 Nisan ayından itibaren bu şiddet daha da artmış, gazetenin haberine göre İrlanda ihtilâlcılarından 6 kişi İngiliz mahkemesi tarafından idama mahkûm edilmiş, bunu haber alan İrlandalılarından 25.000 kişi mahkûmların buldukları hapisanenin etrafında toplanarak İngiltere'nin bu zalimane hükmünü protesto etmişlerse de verilen cezaların infazını engelleyememişlerdir. İrlandalılar, kısa süre sonra bildiri yayınlarak istiklâllerine kavuşuncaya kadar mücadeleye devam edeceklerini ilan etmişlerdir.

Açıksöz Gazetesi, İngiltere'nin İran ve Ortadoğu politikasını da yakından takip etmiştir. Bu dönemde gazete tarafından bu doğrultuda birçok haber yapılmıştır. Gazetenin 16 Ocak 1921 tarihli haberinde İngiliz kuvvetlerinin İran'dan çekildiğini yazmıştır. Aynı tarihlerdeki bir başka haberde ise kamuoyunun baskısının da etkisiyle İngiltere'nin Irak politikasını da gözden geçirmeye başladığını ve Irak'taki askerlerini çekmeyi düşündüğünü yazmıştır.

Açıksöz Gazetesi, I. İnönü zaferlerinden sonra İtilaf devletleri tarafından düzenlenen Londra Konferansını da yakından takip etmiştir. Batı Cephesi'nde kazanılan başarılarla birlikte toplanan Londra Konferansı'yla birlikte T.B.M.M İtilâf Devletleri tarafından tanınmıştır. Açıksöz Gazetesi, 21 Şubat 1921'de Londra'da toplanacak olan konferansa İtilaf devletlerinin T.B.M.M'yi de davet ettiğini yazmıştır. Gazete yapılan bu davet üzerine T.B.M.M'nin konferansa Hâriciye Vekili Bekir Sami Bey başkanlığında, Aydın Mebusu Hacı Bey, İzmir Mebusu Yunus Nadi Bey, Trabzon Mebusu Hüsrev Bey, Adana Mebusu Zekai Bey, İzmir Mebusu Mahmut Esat Bey, Karesi Mebusu Vehbi Bey, İzmit Mebusu Sırrı Bey, Erzurum Mebusu Necati Bey'i gönderdiğini yazmıştır.

Açıksöz Gazetesi, Londra Konferansı'nda başta İtalya olmak üzere İtilâf devletleri Türkiye ve Yunanistan arasında arabuluculuk yaptığını kaydetmiştir. Gazete, bu arabuluculuğun istenilen neticeye vermediğini, bunun üzerine Yunanlılar tekrar saldırıya geçtiği okuyucularına duyurmuştur. Ayrıca Daily Mail Gazetesi'nin Yunan taarruzundan bahseden haberini "taarruz mesuliyeti her hususta olduğu gibi bu konferansta da dik başlılıkla hareket eden Yunanistan'a aittir" okuyucusuyla paylaşmıştır.

Gazete, II. İnönü Muharebesi'nin kaybedilmesinden sonra İngiltere Hariciye Nazırı Lord Curzon'un sözlerine yer vermiştir. Curzon'un şark meselesinin hallinin harekât-ı askeriye ile değil, harekât-ı siyasiye ile çözümlenebileceğini belirten sözleri gazetenin sayfalarında yer almıştır. Bu gelişme T.B.M.M açısından ulusal mücadelenin dış bürokrasisi açısından gücünü artırmıştır. Artık İngilizler de en üst perdeden silah zoruyla Anadolu topraklarının paylaşılamayacağını anladıklarını açıklamışlardır.

Almanya ile İtilaf devletleri arasında Versay Antlaşması'nın hükümlerinin uygulamaya konulması bu döneme damga vuran önemli dış haber başlıklarından birisi olarak göze çarpmıştır. Açıksöz Gazetesi 4 Ocak 1921 tarihli haberinde Almanya'nın Versay Antlaşması'nı imzalarken bu ağır şartlara zorunlu olarak imza attığını ve antlaşmayı imzalamasına rağmen tatbikine karışmayacağını İtilaf devleti temsilcilerine söylediğini sayfalarından duyurmuştur. Gerçekten de Almanlar antlaşmanın esaslarını ve mühim hiçbir maddesini uygulamaya koymamıştır.

Almanya bu dönemde kendi içerisinde komünistlerle de mücadele etmiştir. Açıksöz Gazetesi komünistlerle muhalifler arasında yaşanan gerilim ve çatışmalara ilgi duymuş ve bununla ilgili haberleri okuyucularına duyurmuştur. Gazete, Almanya'da gündün güne çoğalan komünistlerin, Berlin'de muhaliflerle karşı karşıya geldiğini komünistlerle muhalifler arasında sokaklarda kanlı bir mücadele olduğunu sayfalarından aktarmıştır. Gazetenin 1 Nisan 1921 tarihli haberinde, Berlin'de komünist istihbarat örgütünün keşfedildiğini yazarak; Saksonya şehirlerinde isyanın şiddetlendiğini ve komünistlerin meşhur Şarlinburg Köprüsü'nü havaya uçurduğunu yazmıştır. Gazete 2 Nisan 1921 tarihli baskısında Almanya'daki iç karışıklıkları okuyucularıyla buluşturmaya devam etmiştir. Gazete haberinde Komünistlerin

Almanya'nın Saksonya Hükümeti içerisinde kanlı bir ihtilal çıkardığını, Dresden ve Laypzig şehirlerindeki mahkemelere bombalarla saldırdıklarını, Saksonya Meclis-i Mebusanı'nı havaya uçurduklarını, bu isyan esnasında birçok kişinin öldüğünü ve yaralandığını yazmıştır.

Bu dönemde Almanya'nın dış politikasını belirleyen ana başlıklardan birisi de Lehliler ile girişmiş olduğu Silezya mücadelesi olmuştur. Açıksöz Gazetesi, Yukarı Silezya'daki Alman – Lehistan mücadelesini yakından takip etmiş ve sayfalarına aktarmıştır. 20 Mayıs 1921'den sonra Yukarı Silezya İsyanı oldukça önem kazanmıştır. Bu tarihten sonra Yukarı Silezya'daki Lehliler Almanya'ya karşı isyan etmişlerdir. Bunun üzerine Almanya müttefiklerin soruna müdahalesini talep etmiştir. Almanya müttefiklere isyanlar aleyhinde bir nota vererek Alman menfaatlerinin himayesi için müdahalede bulunmalarını istemiştir.

Amerika ve İtalya İngilizler gibi Leh isyanlarına şiddetle hareket edilmesi yönünde görüş bildirmişlerdir. İtalyan Hâriciye Nâzırı Siforza bu meselenin hızlı bir şekilde halledilebilmesi için askeri müdahale teklifinde bulunmuştur. Amerika Birleşik Devletleri ise Yukarı Silezya meselesine müdahil olmayacağını açıklamıştır. Bu meselenin sulh yoluyla Almanya ve Lehistan arasında çözümlenmesi teklifinde bulunmuştur. Amerika'nın bu tavrından anlaşılmaktadır ki, Avrupa kıtasındaki sorunlara kendi çıkarları zedelenmediği müddetçe uzaktan takip etmiştir.

Açıksöz Gazetesi'nin 27 Mayıs 1921 tarihli haberinde, Silezya'nın Almanya'da kalmasını isteyen Almanların Polonya'ya taarruz başlattığını okuyucularına haber vermiştir. Almanların başlattığı bu taarruzun Fransa'yı endişelendirdiğini, tüm Fransa gazeteleri Fransa'nın bu gelişmeye hemen müdahale etmesini talep etmiştir.

Açıksöz Gazetesi 16 Haziran 1921 tarihli nüshasında Lehistan – Almanya mücadelesi ile ilgili Anadolu Ajansı'ndan aldığı bir haberi sayfalarına taşımıştır. Gazetenin yayınladığı bu habere göre Almanların Yukarı Silezya ihtilâlcilerine karşı taarruzlarına devam etmekte olduğunu ve Almanlar Our Nehri'ni geçmeye teşebbüs etmişlerse de Lehliler tarafından ağır kayıplara uğratıldıklarını yazmıştır.

Almanya'nın Silezya konusunda uyguladığı şiddet politikası kısa bir sürede Avrupa siyasetinde korku ve telaşa yol açmıştır. Bu korku ve telaş Avrupa basını

tarafından açıkça dillendirilmiştir. Açıksöz Gazetesi, 31 Temmuz 1921 tarihli nüshasında, Fransa’da yayın yapan Pöti Parizyen Gazetesi’nin yayınına dayanarak Almanya’nın vaziyetinden korku ve telaş edilmekte olduğunu yazmıştır. Gazete yine Pöti Parizyen Gazetesi’nin yayınına dayanarak Almanların yalnız Lehlileri değil İtilâf askerlerini dahi tehdit etmekte olduğunu yazmıştır.

Açıksöz Gazetesi tezimize konu olan yıllarda Fransa ile ilgili son derece önemli haberleri okuyucusuyla buluşturmuştur. Bu dönemde Fransa’nın dış politikasını ağırlıklı olarak şark sorunu ve Almanya ile imzalanan Versay Antlaşması’nın esaslarının yürürlüğe konulması belirlemiştir. Açıksöz Gazetesi, Almanya’ya Fransa tarafından gönderilmiş olan bir notayı 31 Ocak 1921 tarihli nüshasında okuyucularıyla paylaşmıştır. Bu notada Fransa, 9 Temmuz 1920 tarihli protokolde yer alan Alman silahlı kuvvetlerinin ve güvenlik güçlerinin silahlarını bırakmasını ve savaş malzemelerinin bir an önce teslim edilmesini istemiştir. Ayrıca Doğu Prusya ve Bavyera bölgesindeki muhafızların anlaşma hükümlerine aykırı olarak hala görevlerine devam ettiklerini kaydetmiştir.

Açıksöz Gazetesi’nin 5 Mayıs 1921 tarihli haberinde ise Fransa Başvekili Mösyö Briand’ın meclis-i mebusunda Almanya meselesine dair yaptığı konuşmaya yer verilmiştir. Gazete haberinde, iki seneden beri Almanya’nın vakit kazanmak için meseleyi söze boğduğunu ve bundan sonra Almanya’nın vaatlerine itimat etmeyeceklerini, eğer Almanya doğrudan doğruya bize müracaat edecek olursa kendisine söz değil, icraat istiyoruz diyeceklerini yazmıştır.

Gazetenin 10 Nisan 1921 tarihindeki haberinde Fransa hükümetinin, Ankara’ya elçi göndermeye karar verdiğini ve bu suretle Fransa’nın Anadolu hükümetini resmen tanımış olduğunu yazmıştır. Fransız hükümetinin bu kararını T.B.M.M başkanı Mustafa Kemal Paşa’ya resmi bir yazıyla bildirdiğini okuyucularına duyurmuştur.

Gazete Fransız basınındaki Türk – Yunan savaşıyla ilgili haberleri de yakından takip etmiştir. Gazetenin bu doğrultudaki bir haberinde tüm Fransız gazetelerinin, on beş günde Ankara’ya gireceğini iddia eden düşman ordularının mağlubiyetinden, “Bu, Yunan kabadayılığının örneğidir” diyerek Yunanlılarla Fransız gazetelerinin alay etmelerini okuyucularına duyurmuştur.

Fransız basını ağustos 1921'den itibaren hükümetlerinin şark politikasını değiştirmesi gerektiğine dair makaleler yazmaya başlamışlardır. Açıksöz Gazetesi bu doğrultuda Jurnal Gazetesi'nin şarka dair yayınladığı bir makaleyi okuyucularına aktarmıştır. Bu makalede, Türklerin Fransızlar için birinci derecede bir müttefik olabileceklerini ve bununla birlikte şarka dair Fransız siyasetinin hakikate göre idaresi lazım geldiğini beyan edilmiştir. Gazete bu haberi yayınlamak Fransız basınının şarka dair düşüncelerini ortaya koymayı sağlamıştır.

Açıksöz Gazetesi, Fransa'nın Suriye ile olan ilişkilerini de yakından takip etmiş ve bu konu hakkında haberler yayınlamıştır. Açıksöz Gazetesi 19 Haziran 1921'de bu konu hakkında bir haber yayınlamıştır. Haberde Arap milli güçlerinden 42 kişinin Fransızlar tarafından kurşuna dizildiği yazmıştır. Gazete Suriye gazetelerinin dayanarak yayınladığı haberde Arap kuvayy-i milliyesi tarafından Fransızlar aleyhine yapılan harekâta iştirak ettiği düşünülen 42 Arap milliyetperveri Halep civarında Vezaci İstasyonu'nda Fransızlar tarafından kurşuna dizildiği yazılmıştır.

Tezimize konu olan 1921 – 1922 yılları arası Balkanlarda siyasi ve askeri çatışmaların yoğun olarak yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde Balkan toprakları dış politikanın en hızlı ve şiddetli geçtiği yerlerden birisi olarak göze çarpmıştır. Balkan devletleri arasındaki askeri ve siyasi mücadele bu dönemde hız kazanmıştır. Açıksöz Gazetesi, 4 Ocak 1921 tarihli haberinde Sırp ve Bulgar Sınırları Belirleme Komisyonu'nun toplantısı oldukça sert tartışmalarla neticlendiğini ve bu toplantıda iki taraf arasındaki tartışmalar sonucunda bir Sırp general yaşamını kaybettiğini sayfalarına aktarmıştır.

Gazetenin aynı tarihlere denk gelen bir başka Balkan haberinde ise Bolşeviklerin Balkan politikasında aktif bir rol almak için Romanya sınırına asker sevk ettiğini ve Romanya'ya verdikleri bir nota ile Besarabya'nın hemen tahliye edilmesini istediğini yazmıştır. 13 Şubat 1921'de Bolşevikler Dinyester Nehri'nde bulunan Romen askerlerine saldırı düzenlemiştir.

Açıksöz Gazetesi, Balkan arazisinde yaşanan sıcak gelişmeleri okuyucusuna duyurmaya devam etmiştir. Gazete 1 Nisan 1921 tarihli baskısında, Balkanlarda yaşanan Bulgar – Romen çarpışmasına yer vermiştir. Haberde Dobrinçe'de bir

Bulgar çetesinin Romanlarla çarpışmaya girdiğini karışıklıklar sonucu Dobrinçe’de sıkıyönetim ilan edildiğini yazmıştır.

Arnavutlar 1921 yılının başlangıcından itibaren milliyetçi bir hükümet kurarak, Arnavut topraklarını işgal edenlere karşı mücadeleye başlamışlardır. Arnavutlar 1921 yılının nisan ayından itibaren kuzeyde Sırlara, güneyde ise Yunanlılara karşı savaşımaya başlamışlardır. Bu muharebelerden kısa bir süre sonra Arnavutlar, Yugoslavya’ya bir nota vererek Sırların 1913’te gasp ettikleri Arnavut arazisinin tahliyesini istemekte ve Yugoslavya’nın işgali altında bulunan Arnavut arazisini tahliyeye davet etmişlerdir.

Arnavut – Sırp mücadelesi ilerleyen zaman içerisinde daha da şiddetli bir hal almış, 1921 Temmuz ayında Balkanlardaki bu sert siyasi hava Arnavutlarla Sırlar arasında savaşa neden olmuştur. Açıksöz Gazetesi’nin 4 Temmuz 1921 yılında yayınladığı bir haberde, Arnavut kuvvetlerinin Debre-i Bâlâ’da Sırlarla mücadeleye ettiğini okuyucularına duyurmuştur. Açıksöz Gazetesi Arnavut kuvvetleri Sırp hududunda asker yığmaya devam ettiğini yazarken, Debre-i Bâlâ’da büyük bir Arnavut kuvveti ile bir harp müfrezesi arasında şiddetli çarpışmaların yaşandığını belirtmiştir.

Gazete bir yandan Balkan devletlerinin birbirleriyle olan mücadelelerini takip ederken; diğer taraftan da Balkan devletlerinin Anadolu’daki ulusal mücadeleye bakışlarını da gazete sayfalarına taşımıştır. Bu doğrultuda 7 Nisan 1921 tarihli haberinde Bulgar General Markof’un beyanatını yayınlamıştır. Haberde General Markof’un, Anadolu’daki harekatı söz konusu ettiği konferansta, “Türklerin vatanperverliği bütün milletlere örnek olmalıdır. Böyle kahraman milletle Bulgarların dostane ilişkiye girişmesi zamanı gelmiştir.” Gazete milli mücadeleyi olumlu etkileyecek bu tür haberleri gazete sütunlarına taşımaktan hiçbir zaman çekinmemiştir.

Açıksöz Gazetesi’nin 11 Eylül 1921 tarihinde yine Balkanlardaki gerilimden bahseden bir haber yayınlanmıştır. Haberde Bosna-Hersek’in birçok şehirlerinde halkın Sırp askerlerine hücum ettiğini ve Sırlılar aleyhine yapılan bu hareket günden güne genişlemekte ve şiddetlenmekte olduğunu sayfalarına taşımıştır.

Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Rusya arasında bu dönemde gergin bir siyaset takip edilmiştir. Açıksöz Gazetesi'nin 4 Ocak 1921 tarihli yayınında ABD hükümeti Bolşevik sefirini geri gönderdiğini bunun üzerine Bolşevik Hâriciye Komiseri Çiçerin'in, Amerika şirketleriyle yapılan bütün ticaret antlaşmalarını feshettiğini ve Amerika ticaretine büyük bir darbe indirdiğini yazmıştır. Sovyet hükümetinin müsaadesi olmadan hiçbir kimse Bolşevik limanlarına girmeyecek Rum ve Ermeniler katiben Gürcü limanlarına kabul edilmeyecek.

Bu dönemde Bolşevikler limanlarını bazı ülke vatandaşlarına kapatmıştır. Sovyet hükümeti gerekçe göstermeksizin limanlarına gidecek yolcuların bundan sonra kabul edilmeyeceğini ilan etmiştir. Açıksöz Gazetesi bu doğrultudaki bir haberinde, 25 Temmuz'da Batum limanına ulaşan bir vapurdaki Türk yolcuların kabul edildiğini ve aynı vapurdaki Rum yolcuları geri çevrildiğini yazmıştır. Ayrıca Rum ve Ermenilerin Gürcü limanlarına kabul edilmeyecekleri Sovyetler tarafından ilan edilmiştir.

Milli Mücadelenin 1921-1922 yıllarını kapsayan döneminde İtalya, Türk bağımsızlığını savunan bir diplomasi takip etmiştir. Açıksöz Gazetesi, bu dönemdeki İtalyan hükümetlerinin siyasetlerini yakından takip etmiş ve okuyucularına servis etmiştir. Gazete 6 Ocak 1921 tarihli haberinde İtalya hükümetinin Türk birliğinin İtalya çıkarları açısından acil olduğunu İtalya gazetelerindeki haberlere atıfta bulunarak sayfalarına taşımıştır.

Açıksöz Gazetesi, Kuzey Afrika'nın ve İslam dünyasının önemli bir merkezi olan Mısır ile ilgili haberleri de ciddiyetle duyurmuştur. 6 Nisan 1921 tarihli haberde Churchill'in Mısır'a ulaşması nedeniyle İskenderiye'de İngiltere aleyhine şiddetli gösteriler yapıldığını ve halk "Kahrolsun Churchill" sesleriyle sokakları dolaştığını yazmıştır. Gazete bu tür haberlerle de hem İslam dünyasının nabzını tutmuş hem de milli mücadeleye verdikleri desteği okuyucularıyla paylaşmıştır. Yine Churchill'in Mısır seyahati esnasında ilginç bir gelişme yaşanmıştır. Kudüs Müslümanları Heyeti Temsilcileri'nin Filistin'e devam etmekte olan Siyonist göçünün engellenmesini teklif etmişler de Churchill cevap olarak göçü engellemek değil hatta tasvip ve teşvik edeceğini söylemiştir.

Açıksöz Gazetesi, Mısır'daki gelişmeleri yakından takip etmeye devam etmiş ve 1 Haziran 1921 tarihinde İskenderiye'de ortaya çıkan karışıklıkları haber yapmıştır. Haberde İskenderiye'de Rumlar ve Hıristiyanlar aleyhine başlayan isyanı İngiliz askerlerinin dahi yatıştıramadığı yazılmıştır. Haberin devamında İskenderiye'de Rumlar ve Hıristiyanlar aleyhine başlayan karışıklıkların pek kanlı bir şekilde devam ettiğini, bütün şehre sirayet etmiş olan ihtilal sonucu iki taraftan 259 kişinin yaşamını yitirdiği gazete tarafından okuyucularına duyurulmuştur.

Açıksöz Gazetesi, İskenderiye'deki gelişmelerle ilgili 4 Haziran 1921 tarihinde yeni bir haber yayınlamıştır. Haberde İskenderiye'de isyanın şiddetlendiğini ve ölü sayısının 400'e yükseldiğini, yerlilerin Rumlara gazyağı, sopa, demir ve taşlarla hücum etmekte olduğunu, şehirdeki bütün Yunanlıların firar ettiğini; İngilizlerin bu isyanı vahşiyane bir şekilde bastırmaya uğraşıyorlarsa da henüz bastırılıp bastırılmadığı hakkında bilgi gelmediğini yazmıştır.

Açıksöz Gazetesi, Hindistan Müslümanlarının da bu dönemdeki çalışmalarını ve ulusal mücadele lehine faaliyetlerini yakından takip etmiş ve okuyucularına duyurmuştur. Gazetenin 25 Nisan 1921 tarihli haberinde, Hindistan Hareket-i Milliye Cemiyeti'nin, İngiliz genel valisini ziyaret ettiğini ve yapılan görüşmeler esnasında İngilizlerden Hindistan için muhtariyet ilanına ve Sevr Antlaşması'nın Hindlilerin duygularını tatmin edecek surette değiştirilmesine aracılık etmesini talep ettiğini yazmıştır.

Gazetenin 6 Eylül 1921 tarihli haberinde yine Hindistan Müslümanlarının İngiltere'ye karşı başlattıkları karışıklıklardan bahseden bir haber yayınlamıştır. Gazete, Ekodopari Gazetesi'nden alıntı yaparak yaptığı haberinde İngilizlerin Türkiye ve hilâfete karşı siyaseti bu karışıklıklara sebep olduğunu ve bunun daha bir başlangıç evresinde bulunduğunu, sonuçlarının herkesi hayrete düşüreceğini yazmıştır.

Bu dönemde Kıbrıs Adası'nda da bir takım karışıklıklar yaşanmıştır. 15 Mayıs 1921'de Kıbrıs Adası'nın Yunanistan'a ilhakını talep etmek üzere ada Rumları Lefkoşa'da düzenledikleri bir miting ile İngilizleri protesto etmişlerdir. Miting esnasında bir konuşma yapan Doktor Kalivenis İngiliz hükümeti aleyhinde söz söylediği gerekçesiyle sürgün edilmiştir. Heyecana gelen Rum halkı ise bir İngiliz

zâbiti ile iki jandarmayı katletmişlerdir. Bu hadiseden sonra İngilizler Kıbrıs'a bir miktar asker getirdiler ve Kıbrıs Adası üzerindeki otoritelerini artırmaya çalışmışlardır.

Açıksöz Gazetesi'ndeki ilgi çekici haberlerden birisi de Berlin'de katledilen Talat Paşa ile ilgili haberler olmuştur. Gazete, Talat Paşa'nın öldürülmesi ve sonrasındaki gelişmelere yakın ilgi duymuş ve okuyucularıyla paylaşmıştır. Gazetenin haberinden Almanya'nın Talat Paşa'nın cenazesine üst düzeyde bir ilgi ve saygı gösterdiği anlaşılmıştır.

Gazetenin 7 Nisan 1921'de Talat Paşa'nın cenaze merasimiyle ilgili haberinde “Şehid-i muhterem Talat Paşa Berlin'de tertip edilen pek muazzam bir cenaze alayı ile kendisi için hazırlanan mezarlığa defnedilmiştir. Büyük bir kalabalıkla yapılan merasim alayına binlerce halk iştirak etmiş ve bunlar arasında Alman ricâlinden Hindenburg, Ludendorff gibi en yüksek simalarda bulunmuştur. Şehit için hususi bir surette hazırlanan ve türlü tertibât ile bezenmiş olan tabutun baş tarafına bir altın taç konularak bunun üzerine aynen şu ibare yazılmıştır: “Alman milletinin en yüksek ve samimi dostu.” Gazete haberinin devamında muhalif devletlerin Almanya'nın Talat Paşa'ya yaptığı bu yüksek derecedeki merasimi protesto ettiklerini yazarken; Almanya'nın bu devletlere verdiği cevabı da şu şekilde kaydetmiştir: ”En yüksek ve samimi dostumuza karşı gösterdiğimiz kutsallaştırma ve ihtirâmdan bizi hiçbir kuvvet men edemez” şeklinde haberleştirerek okuyucularıyla paylaşmıştır.

Gazetenin 19 Nisan 1921 tarihli haberinde ise Talat Paşa'nın nasıl öldürüldüğü yazılmıştır. Paşanın Berlin'de bulunan bir akrabası olayı şu şekilde anlatmıştır: “Talat Paşa, saat on birde Cemal Azmi Bey'in tütüncü dükkânına gitmek için evinden çıkmıştır. Arkasına Hardenberg Caddesi'nde bir Ermeni takılır; Talat Paşa iki yüz metre ayrıldıktan sonra sol tarafına yaklaşarak eliyle sağ omzunu dürtmüştür. Paşa kendisini dürtteni sağ tarafta zannederek başını sağa döndürmüştür. Evvela Ermeni de hemen cebindeki tabancasını çıkararak arkadan ensesine ateşlenen kurşun sol gözünün yanından çıkarak bütün gözünü uçurmuştur. Paşa yalnız bir kez ah, ah diyebilmiş ve derhal vefat etmiştir. Bundan sonra katil tabancayı atmış ve firara başlamış ise de ahali tarafından yakalanarak kendinden geçinceye kadar

dövülmüştür.” Gazete Talat Paşa’nın öldürölme hadisesini Berlin’de yaşayan bir akrabasının söylediklerine dayanarak bu şekilde okuyucularına duyurmuştur.

Açıksöz Gazetesi’ndeki ilgi çekici haberlerden birisi de I. Dünya Savaşı esnasında Kafkas Cephesi’nde Ruslara esir düşen askerlerimizin ülkeye geri getirilmeleri ile ilgili haberlerdir. Gazetenin esirlerimiz ile ilgili bir haberinde “Sibirya’da bulunan esirlerimizin İstanbul’a nakil için geçen sene İstanbul hükümeti Japonya’ya bir miktar para göndermiş fakat esirlerimiz bir türlü getirilememişti. İstanbul’dan alınan sağlam bir habere göre, Sibirya’da bulunan 1000 kadar esirimiz, Japonların yardımıyla Vladivostok’tan giden Japonya’nın Benhu vapuruyla yola çıkmıştır. Kendilerinin nisan başlangıcında İstanbul’a ulaşacakları düşünülmektedir. Ülkeye ulaşan esirlerimizden 1000 kadarı da şu anda memleketlerine gönderilemedikleri için İstanbul’da bekletilmektedirler. Martın son beş günü zarfında bunlardan ancak 14’ü memleketlerine iade edilebilmiştir.” Gazete, esirlerimizin ülkeye dönüş serüvenini bu şekilde okuyucularına duyurmuştur.

SÖZLÜK

Afâk: Ufuklar	Beşûş: Güler Yüzlü
Ahvâl: Haller, Durumlar	Betâet: Yavaşlık
Agleb: Daha Kuvvetli	Beyanat-ı Âtî: Aşağıdaki Beyan
A'kab: Arkası Sıra	Bidâyet: Başlangıç
Akamet: Neticesizlik	Bil'âhire: Sonradan
Akîm: Neticesiz	Bilcümle: Hepsi
Alâyiş: Gösteriş	Bilâimkita: Kesintisiz
Amâl: İşler	Bilâ-kayd ü şart: Kayıtsız Şartsız
Amîk: Derin	Bil-umûm: Bütün
Anâsır: Unsurlar	Cem'i: Toplanma
Ârî: Ayrı, Hür	Cenub-ı Garbîye: Güneybatı
Arz-ı Dehâlet: Aman Dilemek	Cenub-ı Şarkîye: Güneydoğu
Asâkir: Askerler	Cerh: Yaralama
Asâr: İzler, Alametler	Cesâmet: İrilik
Asya-yı Sagire: Küçük Asya	Cevâmi': Camiler
Avâmil: Sebepler	Cidâl: Karşılıklı Mücadele, Sav
A'vâne: Taraftar	Darb-ı Nefy: Sürgün Etmek
Avdet: Dönen	Dehâlet: Aman Dilemek
Azîmet: Gitme	Delâlet: Yol Gösterme
Ba'de: Sonra	Denâet: Adilik
Bayrak-ı Keşide: Bayrak Çekmek	Derc: İçine Almak
Ber-hevâ: Kaybolma	Der-miyân: Ortaya Koymak
Ber-kemâl: Mükemmel	Der-uhde: Üstlenme
Ber-sâbık: Eskiden Olduğu Gibi	Desise: Hile
Ber-vech-i Âtî: Aşağıda Olduğu Gibi	Devâir: Daireler
Ber-vech-i Zîr: Aşağıda Olduğu Gibi	Devâir-i Resmîye: Resmî Daireler
Besâlet: Yiğitlik	Dûçâr: Maruz Kalmak
Beşâret: Müjde	Duhûl: İçeri Girme

Düvel-i İtilâfiye: İtilaf Devletleri
Ebniye: Binalar
Ecânib: Ecnebler
Efzûnî: Çokluk, Fazlalık
Ekâbir: En Büyükler
Ekalliyet: Azınlık
El-yevm: Hâlâ
El-zem: Daha Gerekli
Emvâl: Mülkler
Endâht: Atma
Endişnâk: Endişeli
Erkâm: Rakamlar
Erkan-ı Harbiye-i Umûmîyye Riyaseti:
Genelkurmay Başkanlığı
Ervâh: Ruhlar
Erzel: Rezil
Esâtîrî: Uydurma Hikâyeler
Esbâb: Sebepler
Eshâm: Hisseler
Esliha: Silahlar
Esnân: Muhtelif Zamanlar
Eşhâs: Şahıslar
Etbâk: Rütbe
Evâmir: Emirler
Evfak: Daha Uygun
Fâik: Üstün
Faikıyyet: Üstünlük
Fâil: İşleyen, Yapan
Fâsıla: Aralık, Ara.
Fecâyi': Musibetler
Fesâne: Asılsız Şeyler Söyleyen

Feverân: Galeyan Etme
Fezâhi: Rezaletler
Filvâki: Hakikatte
Galebe: Galip Gelmek
Ganâim: Ganimetler
Garaibler: Tuhaflılar
Garb-ı Şimal: Kuzeybatı
Gares: Açlık
Gayz: Öfke
Giriftâr: Yakalanmış
Habâset: Kötülük
Hâdim: Hizmet Eden
Halâs: Kurtuluş
Halâs-kâr: Kurtarıcı
Hâmil: Sahip Olma, Taşıma
Harekât-ı Takibiye: Takip Hareketleri
Harîm: Kutsal Olan Şeyler
Harîsi: Bir Şeye Fazla Düşkünlük
Hasbelzarure: Zaruri Olarak
Havace: Hocalar
Hâvî: İhtiva Eden
Heyet-i Murahhas: Devlet Adına
Yetkili Heyet
Heyet-i Umûmiyye: Genel Kurul
Heyhat: Yazık
Hidemât: Hizmetler
Hitam: Son, Nihayet
Hunîn: Kanlı
Hûnzirâne: Kanlı
Hurde Haş: Param Parça
Hüküm-fermâ: Hüküm Süren

İbda': Emsalsiz Bir Şey Yapmak
İblâğ: Ulaştırma
İbtidâ': Başlangıç
İbtidâr: Bir İşe Süratle Başlama
İbzâl: Bol Kullanma
İcbâr: Zorlama
İctima-ı Mukarrer: Kararlaştırılmış
İcra-yı Şenâat: Kötülük Yapma
İdhâr: Hakir Görme
İfadât: İfadelet
İfna': Mahvetmek
İfrâğ: Şekillendirme
İfsâdât: Kargaşalıklar
İğfâl: Yanıltma
İğtinam: Ganimet Alma
İğtişâş: Karışıklık
İhâta: Kuşatma
İhbâs: Hapsetme
İhbâk: Boyun Eğme
İhbârât: Haber Vermeler
İhfâ': Saklamak
İhrâk: Yakmak
İhsâs: Duyurmak
İhtifâl: Merasim
İhtilâc: Çarpıntı
İhtilât: Karışıp Görüşmek
İhtiyâr: Seçmek
İhtizâr: Can Çekişme
İhzâr: Hazırlamak
İka': Yapma
İka'-yı Mezalim: Mezalim Yapma

İkame: Oturma
İktifâ': Yetinme
İktihâm: Göğüs Germe, Karşı Koyma
İktisâb: Edinme
İktitâf: Bir Sonuç Alma
İktitâf: Toplama
İltihâk: Katılma
İmtidâd: Uzayıp Gitme
İn'kiad: Akdetme
İnâs: Kadınlar
İnhilâl: Çözülme
İnhizâm: Yenilme
İnkişâf: Meydana Çıkma, Açılma
İntac: Netice Verme
İntihâb: Seçme, Seçilme
İntihâ': Sona Erme
İntisâb: Mensup Olmak
İntişâr: Yayılmak
İrâd: Getirmek, Söylemek
İrba: Çoğaltma
İrca': Eski Haline Döndürmek
İrcaf: Yalan Haber Yaymak
İrkâb: Bindirme
İrtikâb: Bir İşe Girişmek
İs'al: Ulaştırmak
İskât: Sükût Ettirme, Düşürme
İstîâb: İçine Sığma
İstibâhât: Mubah Görme
İsticvâb: Sorguya Çekmek
İstidâ': Yardım İstemek
İstid'â': Dilekçe

İstihdâf: Hedeflemek	Kâni: Kanaat Etmek
İstihkâr: Hakir Görmek	Kani': İnanmış
İstihsâl: Elde Etme	Karîb: Yakın
İstihzâ': Alay Etmek	Karin: Yakın, Hısım
İstikbâl: Gelecek, Birini Karşılama	Karye: Köy
İsti'mâl: Kullanma	Kat'î: Kesin
İstikmâl: Tamamlama	Kat'i: Kesme, Ayırma
İstikrâz: Faizle Para Alma	Kesb-i Şiddet: Şiddetlenmiş
İstikşafat: Keşfetmeye Çalışma	Kesret: Çokluk
İstimdâd: İmdat	Keşide: Çekme
İstinâd: Güvenme	Kısm-ı Mütebâkî: Arta Kalan
İstinkâf: Kabul Etmemek	Kıyâm: Ayaklanma, İsyân
İstinsâh: Öğüt Alma	Kurâ: Köyler
İstirdâd: Geri Alma	Külliyet: Çokluk
İstivâ: Kaplama, Örtme	Labüdd: Gerekli
İşâr: Duyurma	Lâyemût: Ölmez
İ'ta: Bahşetmek	Mâ'ada: Başka
İ'tâ': Vermek	Mâ-adâ: -Den Başka
İ'tisafât: Haksızlıklar	Maa-hazâ: Bununla Beraber
İtfâ: Bastırma	Mahâfil: Toplantı Yeri
İtmâm: Tamamlama	Mahiyâd: Mahiyetler, Esaslar
İttihâz: Düşünce, Tasavvur Etme	Mahnûk: Boğularak
İz'ac: Rahatsız Etmek	Mahrukât: Yakacak
Îzâ: Eziyet Etmek	Maişet: Yaşama, Ömür
İ'zâm: Büyütme, Büyütülme	Makalât: Bahisler, Söyleyişler
İ'zâm: Gönderme	Makhûr: Kahrolmuş
Kabil: Kabul Edilen, Olabilir	Ma'mafih: Öyle Olmakla Beraber
Kâffe: Bütün	Mânia: Engel
Kâin: Mevcut	Manidâne: Engelleyici
Kalb: Bir Halden Diğer Bir Hale	Manzume: Tertipli
Çevirme	Ma'rûf: Bilinen

Masûn: Korunan	Meşîyyet: Dilemek
Matlûb: İstek, İstenilen Şey	Meşrût: Şartlı
Mazbût: Zabt Olunmuş	Metânet: Kararlılık
Maznun: Zannedilen	Mevâdd: Varlıklar, Maddeler
Mebânî: Binalar	Mevâki': Mevkiler
Mebde': Başlangıç	Mevani': Engeller
Mebdel: Başlangıç	Mevâzî': Mevziler
Mebnî: Bir Şeye Dayanan	Mevkûf: Tutuklu
Mecrûh: Yaralı	Mevkûf: Vakfedilmiş
Meczûm: Kesin Niyet Edilmiş	Mevrûd: Gelen
Medâ: Gaye	Mevsûk: İnanılır
Mefâhir: İftihar Edilecek	Mev'ud: Söz Verilmiş
Mefâsid: Bozgunculuklar	Mevzû-i Bahs: Bahis Konusu
Mefsedet: Fesatlık	Mezalim-i Vahşiyane: Vahşi Zulüm
Mehlek: Helak	Mezbuhane: Çırpınma
Mekâtib: Mektepler	Mezbûl: Zayıf
Memâlik: Memleketler	Mezkûr: Adı Geçen Yer
Memâlik-i Meşgule: İşgal Olunmuş	Mezrûât: Ekili Yerler
Memleketler	Miyân: Arada, Ortada
Memhûr: Mühürlü	Muavenet: Yardım
Me'mul: Beklenen	Mugayir: Aykırı
Menâbi': Kaynaklar	Mugfel: Aldatılmış
Menâtık: Bölgeler	Muharrir: Yazar
Menfî: Sürgün	Muhâsamat: Düşmanlık
Menfûr: Nefret Edilen	Muhasımane: Düşmanca
Merbût: Bağlı	Muhayâ: Bölünemeyen Bir Şeyi
Merkum: Adı Geçen	Mukabil: Karşılık
Mesâcid: Mescidler	Mukaddemâ: Önceden, Eski
Mesâil: Meseleler	Mukavemet: Direnme
Me'sûre: Rivayet Edilme	Mukîm: İkamet Eden
Meşhud: Görülen	Mûmâ-İleyh: Adı Geçen

Munkalib: Değişen	Mülhem: İlham Edilme,
Muntazır: Gözleyen, Bekleyen	İçine Doğma
Murâkabe: Denetleme	Münakalât: Nakiller
Musammim: Azimli Olan	Münâkale: Taşıma, Ulaştırma
Musavver: Tasvir Edilmiş	Müncer: Son Bulma
Musemmim: Zehirleyici	Münderic: Yer Alan
Musirr: Israr Eden	Münevverân: Aydınlatılmış
Mutad: Alışılmış	Münhall: Boş Kalan
Mutâlebât: İstekler	Münhezim: Yenilmiş
Mutazarrır: Zarar Gören	Münhezimen: Yenilerek
Mu'tenî: İtina Eden	Müntesir: Dağılan, Saçılan
Mutmain: İçi Rahat Olmak	Mürekkeb: Oluşan
Muttasıl: Aralıksız	Mürûr: Bir Yerden Bir Yere Geçme
Mu'tezim: Giden	Müsâdeme: Çarpışma
Muvâcehe: Yüzleşme	Müsâdif: Rastlayan
Muvakkat: Geçici	Müsavât: Denklik
Muvakkit: Zaman Tayini	Müsellah: Silahlı
Muvasalât: Ulaşmak, Erişmek	Müsta'celen: Acele Olarak
Muvazene: Denge	Müstahzara: Hazırlanmış
Muzmahil: Perişan Olmuş	Müstenid: Bir Şeye Dayanma
Mübayaa: Satın Alma	Müsterhim: Niyaz Eden
Mübeccel: Yüceltilen	Müşârün-ileyh: Adı Geçen Kişi
Mücrim: Suçlu	Müteaddid: Birden Fazla
Müctemi': Toplu, Bir Araya Gelmiş	Müteallik: Alakalı
Müdrük: Anlayan	Mütebâkî: Arta Kalan
Müessir: Etki Eden	Müteessif: Kederlenen
Müfarekât: Ayrılmak	Müteferrik: Çeşitli
Müfrede: Tek, Çok Olmayan	Müteharrik: Parçalanan, Yakılan
Müfterî: İftira Atan	Müteharriken: Yakılarak
Mühlik: Helak Eden	Mütekâbilen: Karşılıklı Olarak
Mükâleme: Konuşma	Mütekaid: Emekli

Mütekamil-âne: Olgunlukla	Râsîd: Gözetleyen
Mü'telif: Alışık	Refî': Yüksek
Mü'telif: Uygun, Denk	Refîk: Arkadaş
Mütemadiyen: Devamlı Surette	Rehâ: Kurtuluş
Mütesânîd: Dayanma	Rey'-el-ayn: Kendi Gözüyle Görerek
Mütevakkıf: Bekleyen	Rüchân: Üstünlük
Mütezâyid: Artan	Rüchân-ı İrade: Üstün İrade
Mütezelzil: Sallanan	Rüesâ: Reisler
Müttefikeyn: Müttetikler	Salîben: Asarak
Müttehid: Beraberce, Birleşik, Birlikte	Sânî: İkinci
Müzâheret: Yardım Etme	Sarâhaten: Açık ve Sahih Olarak
Nahs: Uğursuzluk	Sarîh: Açık, Belli
Nâ-Kabil: Olamayacak	Satvet: Ezici Kuvvet
Nâkîsa: Eksik	Savlet: Saldırma
Namesbuk: Benzeri Görülmemiş	Savlet-i Mezbuhâne: Son Çırpınma
Namütenahi: Sonsuz	Sebât: Kararlılık
Nâzil: İnmek	Sefâin: Gemiler
Necat: Kurtuluş	Sefîne: Gemi, Vapur
Nedâmet: Pişmanlık	Ser-Âzâd: Başboş
Nefy: Sürgün Etme	Setr: Gizleme, Hat
Nehb: Yağma	Sevâhil: Sahiller
Nısf: Yarım	Sıyânet: Korunma
Nisâb: Asıl, Esas	Sirkat: Çalma
Nisyân: Unutma	Sukut: Düşürme
Nokat: Noktalar	Sulbîyyet: Sertlik
Nümâyiş: Gösteri	Süferâ: Sefirler
Pâyâmâl: Çiğnenme	Sühûlet: Kolayca
Pîşdâr: Öncü	Sürûr: Sevinç, Neşeli Yer
Râci: Ait	Şâhika: Zirve
Radde: Derece	Şâki: Hiddetli ve Şevketli
Râkib: Vasıtaya Binen	Şayi': Duyulmuş

Şecaat: Yiğitlik	Tarassud: Gözetleme
Şecî: Cesur	Tard: Uzaklaştırma
Şedîd: Şiddetli	Tarh: Koyma, Düzenleme
Şehâmet: Yiğitlik	Tarîk: Yol
Şekavet: Haydutluk	Tasallut: Musallat Olmak
Şemme: Çok Az Şey	Tathîr: Temizleme
Şenâat: Kötülükler	Tavassut: Arabuluculuk
Şetâret: Şenlik	Tavsîf: Vasıflandırma, Niteleme
Şimal-ı Şarkîye: Kuzeydoğu	Tavzîh: Açıklama
Şirken: Ortaklaşa	Tazarru': Bir Şeye Gizlice Yaklaşmak
Taalluk: Bağlılık	Tazhîr: Arkaya Atma, İhtimal
Ta'dîl: Aslına Zarar Vermeden	Teberruât: Bağışlar
Değiştirmek	Te'bîd: Uzaklaştırma
Ta'lik: Askıya Almak	Teb'id: Sürgün
Tafsilât: Etraflı Olarak Açıklamalar	Tebşir: Müjdeleme
Tahaddüs: Meydana Gelmek	Tebyîn: Açığa Vurma
Tahammül-Fersâ: Tahammül Yıpratıcı	Tecdîd: Yenileme
Taharrî: Araştırma	Tecrîd: Ayırma
Tahattur: Unutma	Tecvîz: Caiz Görme
Tahdîd: Hudut Tayin Etme, Sınırlama	Tecziye: Cezalandırma
Tahdidât: Sınırlamalar	Tedâbir: Tedbirler
Tahdîs: Söyleme, Anlatma	Tedâbir-i Mahsusa: Özel Tedbirler
Tahdîsât: Söylemeler, Anlatmalar	Tedâfü': Defetme
Tahfif: Hafifletme	Tehvîn: Kolaylaştırma
Tahlîs: Kurtarma	Tekabül: Karşılık Olma, Karşılama
Tahmîl: Birisine Bir Suç Yükleme	Tekâsül: Gevşeklik
Tahrîs: Hırslandırma	Tekmîl: Tamamlama
Tahşid: Yığma	Teksîr: Parçalama
Takarrüb: Yanaşmak	Telâki: Karşılaşma
Takarrür: Karar Kılma	Telefat-ı Külliye: Çok Kayıp
Takbihât: Ayıplamalar	Telvîsat: Kirletme

Te'lîf: Uzlaştırma	Vâki': Gerçekleşen
Temâdi: Devam	Vârid: Gelen
Temdîd: Sürdürmek	Vâridât: Gelir, Kâr
Tenkîl: Uzaklaştırma, Sindirme	Vâsıl: Ulaşan
Tenvîr: Aydınlatma	Vâsi': Geniş, Bol
Terakki: Yükselme, İlerleme	Vazâif: Vazifeler
Tes'id: Tebrik Etme	Vazîa: Adi, Bayağı
Tesânüd: Dayanışma	Vaz'-ı Yed: El Koyma Girişimleri
Teslîh: Silahlandırma	Vâzih: Açık, Belli
Tesniât: Uydurma	Vazyid: Yerleştirme
Teşdid: Şiddetlendirme	Velvele: Gürültü
Teşebbüsât-ı Men'iyе: Engelleme	Vesâik: Vesikalar
Teşevvüş: Karışıklık	Vesâik-i Resmîye: Resmî Belgeler
Teşmîl: İçine Alma, Kapsama	Vesait-i Nakliye: Nakliye Vasıtaları
Tevakkuf: Duraklama	Vusul: Ulaşma
Tevâlî: Devam Etme	Vürûd: Gelme, Geliş
Tevdî': Vermek, Bırakmak	Yave: Yaygara
Tevellüd: Doğma, Doğum	Yevm: Bir Gün
Tevfikân: Uyarak	Zâhib: Zanna Kapılmak
Tevsî': Genişletme	Zayiat-i Azami: En Fazla Kayıp
Tevsît: Arabuluculuk Yapma	Zahâir: Zahireler
Tevzi': Dağıtmak	Zevâl: Güneşin Batmaya Doğru
Tezâyüd: Artmak	Dönmesi Anı
Tezyîd: Artırma	Zevât: Şahıslar
Tezyîn: Süsleme	Zîr: Aşağı
Ukrane: Netice Alamama	Zî-Hayat: Canlı
Umûr: İşler	Zîr ve Zîr: Altüst
Uryân: Çıplak	Zîrüzeber: Alt Üst
Usât: Asiler	Zükûr: Erkekler Rütbeli Askerlere
Ümerâ-yı Askeriye: Yüksek	Verilen Ad
Üserâ: Esirler	Zümre: Cemaat, Topluluk

KAYNAKÇA

I. ARŞİV KAYNAKLARI

- I. 1. Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Arşivi.
- I. 2. T.B.M.M Mikrofilm Arşivi

II. MÜRACAAT ESERLER

- DEVELLİOĞLU, Ferit; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 2002.
- SAMİ, Şemsettin; *Kâmûs-ü Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2010.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimler Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2004.
- Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2012.

III. SÜRELİ YAYINLAR

III.1. Gazete

Açıksöz Gazetesi

VI. BELGESEL ESERLER

- ATATÜRK, Mustafa Kemal; *Nutuk*, II, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1969.

V. ARAŞTIRMA ESERLER

- AÇIKSÖZCÜ, Hüsnü; *İstiklal Harbinde Kastamonu*, Kastamonu Vilayet Matbaası, Kastamonu, 1933.
- AKMAN, Eyüp; *Açıksöz Gazetesi'ne Göre Kastamonu İstiklâl Mahkemeleri*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005.
- ARSLAN, Ali; *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Rum Basını*, Truva Yayınları, İstanbul, 2005.
- ARSLANOĞLU, Osman Oğuzhan; *Nasrullah Kadı ve Kastamonu Kent Tarihindeki Yeri*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2011.

- BULĞU, Sefer; *Açıksöz Gazetesinin 1920-1921 Yıllarına Ait Konu Başlıklarının Fihristi*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 2001.
- ÇİFTÇİ, Fazıl; *Mahallî Basın Işığında Milli Mücadelede Kastamonu ve Çevresi*, C. 1, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Kastamonu, 2006.
- DEMİRCİOĞLU, Aziz; *100 Yıllık Kastamonu Basını 1872-1972*, Doğrusöz Matbaası, Kastamonu, 1973.
- DUMAN, Hasan; *Osmanlı-Türk Süreli Yayınları ve Gazeteleri (1828- 1928) I*, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara, 2000.
- ERTUĞ, Hasan Refik; *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi*, C. I, Yenilik Basımevi, İstanbul, 1970.
- ESKİ, Mustafa; *Mustafa Necati Bey'in Kastamonu'daki Çalışmaları*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1990.
- ESKİ, Mustafa; *Hüsnü Açıksöz'ün Makaleleri*, Önder Matbaacılık, Ankara, 2008.
- ESKİ, Mustafa; *İsmail Habib Sevük'ün Açıksöz'deki Yazıları 1921- 1922*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1998.
- ESKİ, Mustafa; *Kastamonu Basınında Millî Mücadele'nin Yankıları*, TTK Yayınları, Ankara, 1995.
- ESKİ, Mustafa; *Kurtuluş Savaşı'nda Yunanlılar ve Anadolu Rumları Üzerine Makaleler (Açıksöz Gazetesi)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1999.
- ESKİ, Mustafa; *Millî Mücadele'de Mehmet Akif Kastamonu'da*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1983.
- GERÇEK, Selim Nüzhet; *Türk Matbuatı*, (Derleyen: Ali Birinci), Gezgin Kitapevi, Ankara, 2002.
- GERÇEK, Selim Nüzhet; *Türk Matbaacılığı I*, Müteferikka Matbaası, İstanbul, 1939
- HAYTA, Necdet; *Tarih Araştırmalarına Kaynak Olarak Tasvir-i Efkâr Gazetesi (1278/1862-1286/1869)*, TTK Basımevi, Ankara, 2002.
- İNÜĞUR, M. Nuri; *Basın ve Yayın Tarihi*, Der Yayınları, İstanbul, 2005.
- İSKİT, Server R.; *Türkiye'de Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış*, Devlet Basımevi, İstanbul, 1939.

- KILAĞIZ, Nuran; *Türk Siyasî Hayatında 1965 Seçimleri*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2007.
- KOLOĞLU, Orhan; *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2006.
- KOLOĞLU, Orhan; *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992.
- LEWIS, Bernard; *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Çeviren Metin Kıratlı, TTK
- SÖYLEMEZ, Faruk; *Açıksöz Gazetesinin Milli Mücadele'ye Katkısı*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1987.
- TOPUZ Hıfzı; *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2003.
- YAŞAR, Muammer; *Anadolu'da İlk Türk Gazetesi (Envâr-ı Şarkıyye)*, TTK Basımevi, Ankara, 1971.
- YILMAZ, M. Serhat; *II. Meşrutiyet Devri Kastamonu Basın Tarihi (1908-1918)*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2008.

VI. MAKALELER

- SÖYLEMEZ, Faruk; "Milli Mücadelede Kastamonu Basını", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi Atatürk Yolu*, C. III, S. 12, Ankara, 1993, s. 411-416.

